

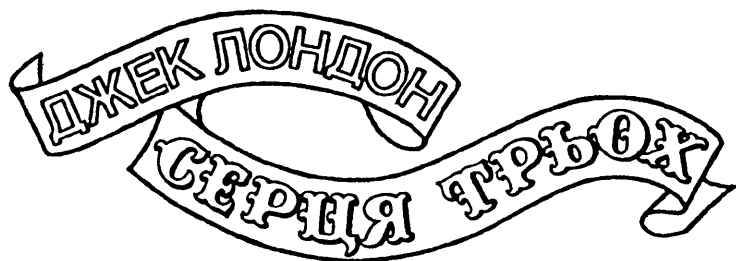

ДЖЕК ЛОНДОН

СЕРЦЯ ТРЬОХ

Р О М А Н

Для старшого шкільного
віку

Переклад з англійської
МИКОЛИ ІВАНОВА
під редакцією
ЮРІЯ ЛІСНЯКА

Художнє оформлення
МИКОЛИ ПШІНКИ

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1993

ББК 84(3)
Л76

Напрочуд цікава низкою несподіваних пригод п'ятдесята книжка видатного американського письменника міцно полонить уяву читача і веде його складними лабіринтами, які проходить головний герой, Френк Морган, до збагачення у світі жорстокої конкуренції, підступних хитрощів, любовних інтриг і перипетій.

Друкується за виданням:

Джек Лондон. Твори у 12-ти томах.— К.:
Дніпро, 1972.— Т.12.

4804040100—048
Л—206—93—БЗ—34—28.92.
ISBN 5-301-01637-7 (укр.)

© Микола Пшінка, 1993,
художнє оформлення

ПЕРЕДМОВА

Читач, сподіваюся, подарує мені, що цю передмову я починаю з вихваляння. Річ у тому, що цей твір — ювілейний. Закінчуючи його, я в сороковий раз святкую день свого народження, святкую свою п'ятдесяту книгу, шістнадцяту річницю письменницької праці і новий напрям у творчості. А «Серця трьох» таки новий напрям. Досі я, безперечно, не пирав чогось такого і певний, що й надалі не писатиму. І мені анітрохи не соромно заявити привселюдно, що я пишаюся цим твором. А тепер я раджу читачеві, що любить швидкий розвиток дії, поминути решту хвальби та цю передмову й заглибитись у саме оповідання, і хай потім він насмілиться сказати мені, що його не варто читати.

А допитливішим дозвольте подати деякі додаткові пояснення.

Кінематограф скрізь став за найпопулярнішу форму розваги, і в міру його зростання вичерпувався запас сюжетів, які створила світова белетристика. Протягом року будь-яка кінокомпанія з допомогою двох десятків режисерів може екранізувати всі твори, що їх ціле своє життя писали Шекспір, Бальзак, Діккенс, Вальтер Скотт, Золя, Толстой і безліч інших, не таких плідючих письменників. А таких кінокомпаній — сотні, і легко зрозуміти, як швидко вони можуть опинитися без сировини, з якої роблять фільми.

Право на екранізацію всіх романів, оповідань та драматичних творів, виданих або тих, що мають бути видані, давно вже куплено й оформлено угодою. А коли трапляється давній літературний матеріал, на який це право не поширюється, його так швидко поспішають використати, як матроси, опинившись на березі з золотодайним піском, кидаються визбирувати самородки. Сценаристів тисячі, власне, десятки тисяч, бо нема такого нікчемного чоловіка, жінки або й дитини, що не вважали б, ніби вони вміють написати сценарій. Отже, десятки тисяч сценаристів грабують літературу, не приглядаючись, чи застережено авторські права, чи ні, і вихоплюють журнали мало не з друкарської машини, аби виловити чимшвидше нову фавулу, який-небудь сюжет чи й цілу повість свого-таки брата-письменника.

А втім, задля справедливості слід зазначити, що зовсім недавно, тоді, коли сценаристів ще не вельми шанували, вони виснажували себе роботою за п'ятнадцять — двадцять доларів на тиждень, а то ще скупі директори платили їм окремо, по десять — двадцять доларів за кожен сценарій. Та й то не завжди, бо ті твори, що вони крали, в них так само перекрадали немилосердні й безсоромні люди, які працювали в кінокомпаніях. А тепер, хоч усе це було недавно, я знаю сценаристів, що мають кожен по три машини, по два шофери, посилають своїх дітей до найкращих шкіл і взагалі ніколи не відчувають скрути в грошах.

Те, що сценаристів почали шанувати й цінувати їхні твори, пояснюється значною мірою нестачею белетристичної сировини. Автори кіноп'єс побачили, що на них є попит, що до них ставляться з повагою, платять більше грошей і, з другого боку, чекають від них досконалих зразків творчості. В новій гонитві за сюжетами зроблено спроби залучити до роботи в кіно письменників. Але в тому, що людина написала кілька оповідань, не було ще гарантії, що вона може написати й добрий сценарій. Навпаки, виявилось, що з успішного белетриста найпевніше виходить невдалий сценарист.

Але врешті втрутилися господарі кінокомпаній. Головне, мовляв, розподілити працю. Приставши до спілки з потужними газетними об'єднаннями або, як то було із «Серцями трьох», з окремими особами, вони почали замовляти найталановитішим сценаристам (що навіть задля спасіння душі не спромоглися б написати роман) сценарій, який потім переробляли на роман белетристи (що теж і задля спасіння душі не здатні були б створити сценарій).

Отож якось приходять до такого собі Джека Лондона добродій Чарлз Годард¹ та й каже: «Час, місце та дійові особи вже є. Кінокомпанія, газети й капітал до ваших послуг. Тепер домовляймося». І ми домовились. Наслідки — «Серця трьох». Нагадаю, до речі, що добродієві Годардові ми завдячуємо низку фільмів: «Пригоди Поліни», «Пригоди Елейн», «Богиня», «Багатій Волінгфорд» і т. д. Після цього ніхто не сумніватиметься в його геніальних здібностях. Крім того, він вигадав і ім'я героїні цього роману — Леонсія.

Кілька перших картин він написав на своєму ранчо в Місячній долині. Але він писав швидше за мене й тому закінчив свої п'ятнадцять картин на багато тижнів раніш, ніж я. Тільки нехай слово «картина» не вводить вас в оману. На першу картину витрачено три тисячі футів плівки. Дальші чотирнадцять умістилися на двох тисячах футів кожна. В одній картині пересічно дев'яносто сцен, тож разом маємо десь тисячу триста сцен. Працювали ми одночасно, кожен над своїм шматком. Писавши, я не міг передбачити того, що трапиться в найближчому епізоді або через дванадцять епізодів, бо не знав цього. Не знав також і містер Годард. Звідси наслідок: «Серця трьох» не мають стрункої будови, хоч разом з тим у романі є певна внутрішня послідовність.

Уявіть собі мій подив, коли тут, на Гавайських островах, обробляючи ще тільки десятку картину, я отримав з Нью-Йорка від містера Годарда чотирнадцяту картину сценарію і, переглянувши її, побачив, що мій герой одружений не з тією жінкою! А залишилася ще одна-однісінька картина, де він міг би позбутися теперішньої дружини і взяти законний шлюб з тією жінкою, з якою повинен одружитися. Ви побачите, як це все влаштовано в п'ятнадцятій картині. І будьте певні, що то містер Годард порадив мені, як це зробити. Він-бо — великий майстер щодо розвитку дії та швидкості. Дія його ніскільки не турбує. «Показати», — спокійно пише він в авторській примітці кіноакторові. І, мабуть, актор показує, бо містер Годард нанизує дії одну за одною. «Показати тугу», — наказує він, або «смуток», або «роздрату-

¹ Годард Чарлз — тогочасний американський сценарист.

вання», або «співчуття», або «намір убити людину», або «бажання самогубства». Та й годі. Так і повинно бути. А як же ще він міг би закінчити сценарій, скласти тисячу триста сцен?

Тепер уявіть собі мене, бідолаху, що не може обмежитися чудодійним «показати», а повинен доконче й дуже докладно описати всі ті настрої, рухи, що їх містер Годард визначив одним словом. Диво, та й квіт. Діккенс не вважав зайвим витратити десь близько тисячі слів, щоб описати й тонко віддати переживання якої-небудь окремої особи. А містер Годард каже: «Показати» — і раби кінокамери роблять усе, що треба.

А розвиток дії! Свого часу я написав кілька пригодницьких романів, але в усіх них разом не було стільки дії, як у «Серця трьох». Зате я знаю тепер, чому кінематограф має такий успіх. Я знаю, чому «Панів Барнсів із Нью-Йорка» й «Гончара з Техасу» продають мільйони примірників. Я знаю тепер, чому незграбна промова якого-небудь кривляки притягне під час виборів більше голосів, ніж найкращі думки, що їх висловить на письмі людина воістину державного розуму.

Це й справді була цікава для мене спроба — переробка на роман Годардового сценарію, і спроба вельми повчальна. Вона примусила переглянути мої раніше вироблені соціальні погляди, дала їм цілковите освітлення і заклала нові підвалини. Після цієї спроби в новій для мене царині я глибше, ніж досі, зрозумів душу загалу і краще, ніж будь-коли, збагнув значення наочності, що з неї користуються демагоги, збираючи більшість голосів самим тільки вмінням опанувати душу виборчої маси. Я дивуватимусь, коли ця книжка не матиме широкого збуту («Показати здивування», сказав би містер Годард або — «Показати широкий збут»).

Коли можна вважати, що «Серця трьох» — витвір співробітництва, то це чудове співробітництво. Та ба! Боюся, що такі співники, як містер Годард, трапляються лиш один на мільйон. Ми ж бо не перемовилися з ним жодним словом, ні разу не сперечалися. Але ж тоді виходить, що й я теж чудовий співник. Хіба не я покійно, беззастережно дозволив йому «показувати» все, що завгодно, протягом п'ятнадцяти картин сценарію, тисячі трьохсот сцен та тридцяти одної тисячі футів плівки і, нарешті, ста одинадцяти тисяч слів літературної обробки? А тепер, закінчивши свою роботу, я волів би й не починати її, бо мені кортить прочитати «Серця трьох» самому й пересвідчитись, що роман легко читати. Мене це страх як цікавить. Дуже.

Джек Лондон

Вайкікі, Гавайські острови,
23 березня 1916 року.

ПОПЛІЧ, СПИНАМИ ДО ЩОГЛИ

(Піратська пісня)

*Хто шукає щастя й долі,
Слухайте, до вас кажу,
Ви їх знайдете на морі.
Як знайти,— я розкажу.*

*Вітер рве, й шумує хвиля,—
Та байдуже все це нам.
Попліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!*

*Принесіть ножі й пістолі,
Ми їм гарту завдамо!
Облавок з гармат потроцим,
Геть усіх розженемо.*

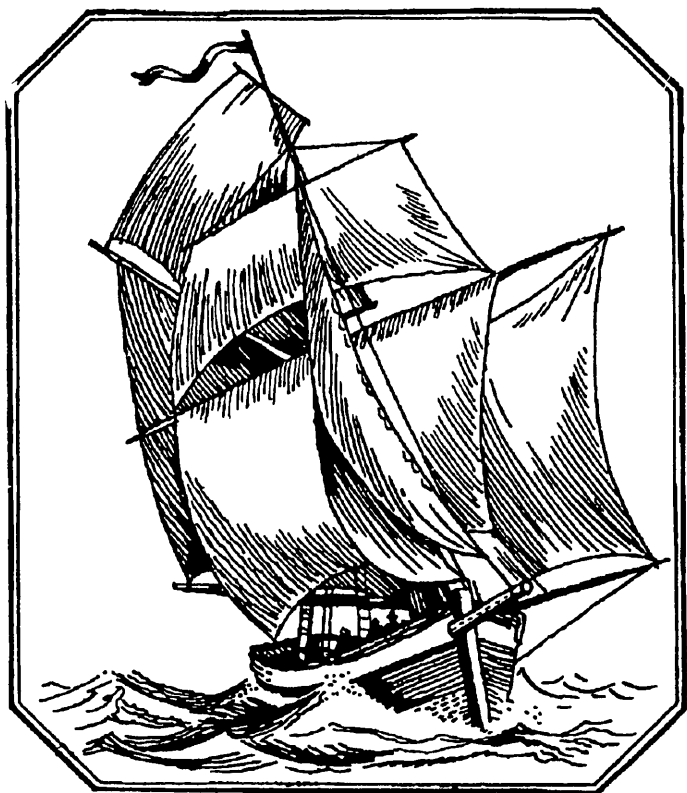
*Пограбуймо пасажирів,
Хай дарують нам вони.
Не покривдимо матросів,
Киньмо кров лиш старшині.*

*Корабель уже під нами;
От ми чосу їм дали!
Скарби та жінок забрали,
Решту до ноги звели.*

*Вітер рве, й шумує хвиля,—
Та байдуже все це нам.
Попліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!*

Джордж Стерлінг²

² Стерлінг Джордж (1869-1926) — американський прозаїк і поет, знайомий Дж. Лондона.

РОЗДІЛ I

Цього пізнього весняного ранку події в житті Френка Моргана чергувалися з надзвичайною швидкістю. Коли вже хто мав незабаром устряти в жакливі, трагічні пригоди в Новому Латинському Світі³, що нагадували стародавні або середньовічні мелодрами, то це саме Френк Морган, і Доля не барилася з ними.

Проте йому й на думку не спадало, що десь щось готується для нього, та й сам він навряд чи був за причину всіх тих подій. Згаявши значну частину ночі у грі в бридж, Френк пізно встав, поснідав помаранчами з кашею і подався

³ *Новий Латинський Світ* — Латинська Америка.

до бібліотеки — суворої, зі смаком умебльованої кімнати, звідки його батько недавно ще керував неосяжними й різноманітними справами.

— Паркере,— звернувся Френк до служника, що лишився від старого Моргана,— чи не помічали ви, щоб покійний хазяїн погладшав в останні роки життя?

— Ні, сер,— відказав той з належною запобігливістю добре вимуштруваного челядника і водночас мимоволі зміряв поглядом чудову постать юнака. — Ваш батько, сер, завжди був худорлявий і завжди однаковий — широкий у плечах, з високими грудьми, маслакуватий, а проте сухорлявий і стрункий. Завжди сухорлявий. Коли його покладали на стіл, не один тутешній молодик міг би посоромитися за свою постать. Він дуже дбав про себе і з самого ранку ще в ліжку робив фізичні вправи по півгодини щодня, і ніщо не могло стати цьому на перешкоді. Він називав це своєю релігією.

— Він і справді мав чудову постать,— байдуже мовив Френк, роздивляючись телеграфний апарат і численні телефони, що повстановлював тут ще батько.

— Чудову! — захоплено погодився Паркер.— Худорляву й аристократичну, дарма що в нього були такі плечі, і груди, і кістки. І ви дістали все це в спадщину, сер, але в ще досконалішій формі.

Молодий Френк Морган, що успадкував від батька не самі тільки м'язи, а й багато мільйонів, задоволено відхилився на спинку величеського шкіряного крісла, простяг ноги, як лев у зоопарку, ущерть ловний сили й свідомий її, і кинув оком на заголовок ранкової газети, де сповіщалося про новий зсув у Панамському каналі.

— Якби я не знав, що з нами, Морганамі, такого не буває,— позіхнув він,— то давно б уже був погладшав із цього життя. Правда, Паркере?

Літній служник здригнувся, почувши несподіване після довгої мовчанки запитання, і не відразу спромігся на відповідь.

— Так, сер,— нарешті сказав він.— Тобто я думаю... ні, сер. Ви тепер саме маєте якнайкращий вигляд.

— Ніскільки,— впевнено заперечив Френк.— Правда, я, мабуть, не набираю ще тіла, але, безумовно, розпестився.

— Так, сер... чи пак, ні, сер. Ви й тепер достеменно такий, як були три роки тому, коли повернулися з коледжу.

— І вибрав байдики за фах,— засміявся Френк.— Паркере!

Паркер шанобливо застиг на місці. Проте його хазяїн замислився, немов розв'язуючи якусь надзвичайної ваги

питання, і щипав коротенькі щетинкуваті вуса, що їх віднедавна почав запускати.

— Паркере, я їду ловити рибу.

— Слухаю, сер.

— Я виписав собі кілька вудок. Прошу, перегляньте їх і доведіть до ладу. Мені здається, що найкраще буде, коли я поїду тижнів на два кудись у ліс. Бо як залишуся тут, то напевне почну гладшати й уведу в неславу весь наш рід. Пригадуєте сера Генрі⁴, старого дивака, розбишаку й непри-
торенного хвалька?

— Так, сер. Я читав про нього, сер.

Паркер затримався біля дверей, чекаючи, коли скінчиться в хазяїна приплив балакучості й він матиме змогу піти виконати загадану роботу.

— Авжеж, пишатися нічим, він розбійник, та й годі.

— Е, ні, сер! — заперечив Паркер. — Адже він був губернатором Ямайки й помер, усіма поважаний.

— Добре, хоч не втрапив на шибеницю, — засміявся Френк. — Власне, тільки він і неславить увесь наш рід. Я мушу признатися, що пильно придивлявся до його портретів. Він дуже дбав про свою постать і помер, дякувати Богові, зі струнким станом. Це гарна спадщина, що перейшла й до нас. Морганам не пощастило знайти його скарбів, зате він обдарував нас струнким станом, а це дорожче за самоцвіти. Це, як учили мене професори біології, так звана спадкова ознака.

Запала мовчанка. Паркер вийшов із кімнати, а Френк Морган заглибився в статтю про Панаму й довідався, що канал відкриють для кораблів, мабуть, аж за три тижні.

Задеренчав телефон, і Доля, скориставшись з електричних нервів сучасної цивілізації, вчинила першу спробу випустити свої кігтики й добратися до Френка Моргана, що сидів у бібліотеці будинку, який спорудив його батько на Ріверсайд-драйві.

— Стривайте, шановна місіс Керазес, — заперечив він у телефонну трубку, — хай там воно як, а це лиш тимчасове заворушення. «Темпіко петролеум» стоять добре. Це ж бо не звичайні спекулятивні папери, а цілком надійне приміщення капіталу. Держіться за них. Тримайтеся цупко. Певне, приїхав якийсь фермер із Міннесоти й хоче купити пакет або два акцій, бо вони й справді такі солідні, як йому здається... Що робити, коли вони подорожчають ще трохи?

⁴ Сер Генрі — Генрі Морган (1635? — 1688) — англійський пірат, згодом губернатор Ямайки.

Не продавайте. «Темпіко петролеум» — не лотерея й не рулетка. Це надійне підприємство. Я хотів би, щоб воно було не таке величезне, тоді я фінансував би його сам... Та ні ж, я не жартую. Ми замовили на мільйон самих тільки цистерн. Наша залізниця й тритрубний нафтопровід коштують понад п'ять мільйонів. Самі діючі жили дадуть нам нафти на сто мільйонів доларів, лишається тільки знайти спосіб підвести її до пароплавів. Тепер саме час примістити ваші гроші. За рік або два ваші акції будуть кращі, ніж облігації державної скарбниці... Авжеж, будь ласка... Не вважайте на біржу. Пам'ятайте, я перше не радив вам купувати їх, бо ніколи не раджу такого своїм приятелям. Але тепер, придбавши вже акції, держіться. Це все одно, що вкласти гроші в Англійський банк... Авжеж, ми з Діком поділили вчора виграш... Цікава партія, тільки Дік укладає в бридж забагато температу... Так, щастить, як дідькові... Ха-ха-ха... Мій темперамент?... Ха-ха-ха... Невже?... Перекажіть Генрі, що я зникаю тижнів на два... Поїду ловити стругів. Бо ж, знаєте, весна, дзюрчать струмки, в деревах тече сік, бруньки бубнявляють, усе квітне... і таке інше. Так... Бувайте здорові й держіться за «Темпіко петролеум». Якщо вони трошки впадуть проти тієї ціни, що давав міннесотський фермер, купіть ще... Я теж... Це однаково, що знайти гроші... Так... Безперечно, так... Не можна ж продавати їх тепер, бо вони не подешевшають... Звичайно, я знаю, що кажу... Я сьогодні послав вісім годин і ще нічого не пив... Так, так... На все краще!

Він вигідніше сів у кріслі, потягнув до себе телеграфну стрічку і повільно перебіг по ній очима, доволі байдужно занотовуючи її зміст.

Тим часом з'явився Паркер із низкою гнучких вудок; кожна з них була взірць мистецтва й майстерності. Френк кинув стрічку, схопився з крісла і, радий, як хлопчисько, що розглядає іграшки, заходився по черзі пробувати вудки. Він то хвиськав ними в повітрі, аж волосінь свистіла, мов батіг, то обережно й спритно закидав їх аж під високу стелю, ніби в другому кінці кімнати в невидимому ставку таємниче подискували струги. Знову задзвонив телефон. Обличчя Френкове спалахнуло гнівом.

— Бога ради, поговоріть ви, Паркере,— наказав він.— Якщо то котрась із жінок, що грає на біржі, скажіть їй, що я помер, або лежу п'яний, або захворів на тиф, або вбираюсь до вінця — одне слово, вигадайте щось.

По недовгій розмові в поважному й стриманому тоні, що надзвичайно пасував до холодного, суворого й вишуканого стилю кімнати, Паркер сказав «хвилинку, сер» і, прикривши трубку рукою, обернувся до Френка.

— Це містер Беском, сер. Він хоче поговорити з вами.

— Скажіть йому, нехай іде під три чорти,— відповів Френк, замахуючись, ніби хотів хтозна-як далеко закинути волосінь. І справді, якби вона описала ту дугу, яку накреслив їй його захоплений погляд, то була б вилетіла крізь шибку і на гачок упіймався б садівник, що, стоячи навколішки, садив на грядці троянди.

— Містер Беском каже, що йдеться про біржу, сер, і що він бажав би побалакати з вами всього хвилину,— наполягав Паркер так увічливо й шанобливо, ніби переказував яесь неістотне й без найменшої ваги доручення.

— Гарзд! — Френк обережно приставив вудку до столу й підійшов до телефону.

— Алло! — сказав він у трубку.— Так, це я, Морган. Тільки мерщій. У чому річ?

Він деякий час прислухався, а потім сердито перепинив свого співрозмовника.

— Продавати? Адзуськи! Ні в якому разі... Звичайно, дуже радий, що так. Нехай подорожчають ще на десять пунктів, хоч цього й не може бути, а ви все-таки держіть. Це цілком зрозуміле й законне підвищення, і вони не вийдуть із ціни... Вони — надійна штука. Коштують набагато дорожче, ніж цінуються... Я знаю, якщо публіка не знає. За рік вони дійдуть двохсот... Якщо Мексика припинить свої революції... Хоч як вони впадуть, я прошу вас купувати їх... Дурниці... Хтось захоче купити контрольний пакет?.. Це ж бо цілком спорадичне... Га?.. Пробачте. Я хотів сказати, що це тимчасове явище. Зараз я їду рибалити тижнів на два... Підніметься вгору ще на п'ять пунктів?.. Купуйте... все, що пропонуватимуть. Бачте, коли маєш у руках велике підприємство, то підвищення курсу його акцій таке саме небезпечне, як і зниження... Авжеж... Безперечно... Так... Бувайте здорові.

А під ту саму пору, як Френк Морган у захваті повертався до своїх вудок, Доля тут-таки, в місті, у приватній конторі Томаса Рігана, зробила своє діло.

Давши численним маклерам розпорядження скуповувати акції й пустивши разом із тим різними таємничими шляхами поголоску про утиски, що їх мексиканський уряд чинить концесії «Темпіко петролеум», Томас Ріган узявся вивчати звіт про свого агента, який два місяці знайомився на місці з дійсним станом цієї концесії та її можливостями.

Увійшов клерк з візитною карткою і доповів, що гість — чужоземець і настійливо домагається побачення. Ріган глянув на картку й сказав:

— Перекажіть цьому добродієві, сеньйору Альваресові Торесу з міста Колона, що я не можу його прийняти.

За п'ять хвилин клерк повернувся з тією ж візитівкою, але цього разу з другого боку було щось написане олівцем. Ріган посміхнувся, коли прочитав:

«Шановний містере Рігане, маю честь сповістити вас, що я знаю місце, де за давніх піратських часів закопано скарб сера Генрі Моргана. Альварес Торес».

Ріган похитав головою, і клерк налагодився вже йти, та господар гукнув йому:

— Впустіть! Зараз же!

Залишившись на короткий час сам, Ріган засміявся до себе, обмірковуючи якусь нову думку, що зродилась у нього в голові.

— Дурний хлопчисько! — пробурмотів він крізь дим сигари.— Гадає, що може провадити левову гру свого батька. Гарненько б його провчити, ось що йому треба, і старий сивоголовий Томас Ріган подбає за це.

Англійська мова сеньйора Альвареса Тореса була така сама бездоганна, як і його модний весняний костюм. Правда, жовтуватий колір шкіри зраджував його латиноамериканське походження, а чорні очі красномовно свідчили про домішку індіанської крові до іспанської в низці поколінь його предків, хоч він був справжнісінький нью-йоркець, типовішого Томас Ріган не міг собі й уявити.

— Після довгих і важких років пошуків я нарешті розгадав, де заховане золото, яке нагарбав сер Морган,— так розпочав він.— Я певен, що на Москітському узбережжі. Скажу також, що від лагуни Чірікві туди не більше тисячі миль, і, мабуть, найближче місто — Бокас-дель-Торо. Я там народився і, хоч потім здобував освіту в Парижі, знаю цю місцевість досконало. Обладнання невеличкої шхуни коштуватиме дешево, навіть дуже дешево. Зате яка ж винагорода! Цілий скарб!

Сеньйор Торес зробив красномовну паузу, не маючи змоги подати докладнішого опису, а Томас Ріган — людина ділова і звикла до стосунків з діловими людьми — заходився витягувати з нього все, що його цікавило, так наче слідчий із злочинця.

— Атож,— швидко погодився сеньйор Торес,— я відчуваю деяку скруту з грішми, сказати б, мені бракує готівки.

— Ви взагалі не маєте грошей,— безцеремонно поправив його біржовий маклер, і той сумно схилив голову, що таки не має.

Далі, під перебіжним вогнем запитань, гість мусив визна-

ти куди більше. Він справді нещодавно приїхав із Бокасдель-Торо й не думав туди вертатись. А втім, якщо вони дійдуть згоди, він ладен знову поїхати.

Але Ріган владно спинив його, як людина, що вміє поводитися з простолюдом. Він виписав чек на ім'я Альвареса Тореса, і той, глянувши на нього, побачив цифру в тисячу доларів.

— Ось яка справа,— мовив Ріган.— Я анітрохи не йму віри всій вашій історії. Однак у мене є приятель, молодий хлопець, якого я щиро люблю. Тільки його занадто розбещує місто зі своїм легкодумством, легковажними жінками тощо... Розумієте?

Сеньйор Альварес Торес уклонився, як добре вихована світська людина.

— Задля його здоров'я, добробуту й спасіння душі йому конче треба поїхати шукати тих скарбів. Різні пригоди, фізичні вправи... та я певний, ви й самі розумієте.

Альварес Торес уклонився вдруге.

— Вам бракує грошей,— вів далі Ріган,— тож спробуйте зацікавити його. Оця тисяча доларів — вам за спробу. Якщо зманите його помандрувати по золото старого Моргана,— матиме ще дві тисячі. Пощастить вам затримати його там на три місяці — нові дві тисячі, на шість — п'ять тисяч. Так-так, повірте мені. Я знав його батька. Ми були компаньйони, можна навіть сказати — брати. Я ладен пожертвувати яку завгодно суму, аби скерувати хлопця на правильну стежку. Що ви на це скажете? На початок — ось тисяча. Згода?

Сеньйор Альварес Торес тремтячими пальцями згорнув чека.

— Я... я згоден,— розгублено затнувся він.— Я... я... сказати б... я здаюся на вашу волю.

Через п'ять хвилин, після докладної інструкції старого досвідченого біржовика, як йому краще поводитись, щоб історія з Моргановим скарбом більше скидалася на правду, Торес підвівся і, прощаючись, сказав ніби жартівливо, але з запалом:

— Найкумедніше в цьому, містере Рігане, те, що я кажу правду. Зміни, які ви запропонували внести в мою розповідь, роблять її ще вірогіднішою, але вона й так правдива. Мені треба грошей. Ви надзвичайно великодушні, і я намагатимусь зробити для вас усе, що зможу. Я пишаюсь тим, що я неабиякий актор. Але те, що я знайшов ключа до скарбу, якого заховав Морган,— правда. Я мав можливість користуватися з документів, недоступних іншим, бо це наші родинні папери. Ними користувалися й мої родичі і згаяли ціле своє життя, не знайшовши нічого. Слід вони, власне, знайшли,

проте добре не розраховували й помилилися миль на двадцять. У документах місце вказано докладно. І все одно вони помилилися, бо його зазначено не просто, а загадково, навмисне заплутано, як у ребусі. І тільки я, я сам розгадав його. Всі стародавні мореплавці креслили так свої карти. Мої іспанські предки у такий спосіб сховали Гавайські острови, пересунувши їх убік на цілих п'ять градусів довготи.

Томасу Ріганові все це здавалось китайською грамотою, і, слухаючи, він поблажливо й недовіжливо всміхався усмішкою ділової людини.

Ледве встиг сеньйор Торес вийти, як до біржовика завітав Френк Морган.

— Оце взяв собі думку забігти до вас по маленьку пораду,— сказав він, привітавшись.— Та й до кого мені звертатись, як не до вас, що стільки часу працювали спільно з батьком? Ви ж бо були з ним компаньйони, оскільки я знаю, в найбільших справах. Він завжди казав мені покладатись на вашу пораду. Ось я й прийшов. Скажіть мені, чого так дорожчають акції «Темпіко петролеум»? Я питаю тому, що збираюся їхати по рибу.

— Кажеш, дорожчають? — перепитав Томас Ріган, удаючи, ніби не знає нічого, хоч то саме через нього вони й подорожчали.

Френк кивнув головою, сів у крісло й запалив цигарку, а Ріган тим часом розглядав телеграфну стрічку.

— Акції «Темпіко петролеум» піднялися на два пункти. А тебе, власне, що турбує? — запитав він.

— Та нічого,— відповів Френк.— Нічого... До речі, чи не гадаєте ви, що тут хтось діє поза лаштунками? Адже, між нами кажучи, це дуже перспективна справа?

Ріган і собі кивнув головою.

— Підприємство величезне,— вів далі Френк.— Страшенно прибуткове. А тут оце заворушення. Отже, чи не здається вам, що хтось сам або якась група хоче прибрати до рук контрольний пакет?

Компаньйон його батька хитнув сивим чубом, однак у голові під тією шляхетною сивиною ховалися думки не такі вже й шляхетні.

— Та ні,— промовив він.— Мабуть, це просто тимчасове підвищення, і їх скуповують саме через те, що підприємство справді прибуткове. А ти як гадаєш?

— Звісно, прибуткове,— палко відповів Френк.— Я маю такі втішні відомості, Рігане, що вам волосся стане сторч. І всім своїм приятелям я кажу, що то надійні папери. Мене просто сором бере притягати туди сторонніх людей, але підприємство таке величезне, що я все-таки притягаю. Всіх

коштів, — я маю на думці вільні гроші, а не ті, що вже вкладено в справу, — отже, всіх коштів, які мені залишив батько, вже не вистачає на це.

— Що, скрутно з готівкою? — спитав старий.

— У мене є сума, якою я можу порядкувати, — безжурно відповів Френк.

— Тобто як?

— А отак. Якщо акції дешевшатимуть, я їх купуватиму. Це все одно, що знайти гроші.

— І доки ж ти їх купуватимеш? — хитро допитувався Ріган, маскуючись добродушним виразом.

— Доки не забракне грошей, — не задумуючись відповів Френк Морган. — Кажу ж бо, Рігане, це перспективне підприємство.

— Я не дуже цікавився ним, Френку, але з небагатьох відомостей, що надходять до мене, знаю, що воно видається досить поважним.

— Видається! Та це ж золота копальня, і мені шкода, що взагалі його акції довелося випускати на біржу. Зате на них ніхто не збанкрутує. Для всього світу буде краще, коли я викину на ринок — просто боюся сказати — кількост мільйонів бочок чистої нафти. Адже саме лише джерело в Гаустекі протягом семи місяців дає двадцять сім тисяч бочок щодня. І воно діє ще й тепер. Те, що ми до цього часу випустили на ринок, — лише крапля в морі. Вага нафти — двадцять два, а осаду в ній дві десятих відсотка. Там є джерело, треба тільки підвести до нього шістдесят миль нафтопроводу й трохи полагодити башту, і воно затопить усі околиці, викидаючи на день по сімдесят тисяч бочок нафти. Звичайно, я розкажу вам усе це секретно. Все йде гаразд, і я не хочу, щоб акції «Темпіко петролеум» підскочили до неба.

— Не турбуйся, хлопче! Раніше, ніж вони підскачуть, тобі треба буде збудувати нафтопровід і вгамувати революцію в Мексиці. Ти поїдеш собі рибалити та й забудеш за них. — Ріган спинився і, майстерно вдаючи, ніби раптом пригадав щось, узяв візитну картку Альвареса Тореса з написаним на ній олівцем текстом. — Подивися, хто оце тільки-но був у мене. — Немов осяяний новою ідеєю, Ріган на мить затримав картку. — Навіщо тобі ловити якісь там струги? Кінець кінцем, то тільки забавка. Ось поїхав би по цю штуку, була б справді розвага, гідна дорослої людини. Не якісь там перські палаци на Адирондекському полі зі служниками, електричними дзвониками й морозивом. Твій батько завжди пишався тим старим піратом, від якого пішов ваш рід Пишався, що був схожий на нього, а ти, безперечно, вдався в свого батька.

— Сер Генрі! — всміхнувся Френк, простягаючи руку до картки.— Я також пишаюся цим старим розбійником.— Прочитавши її, він запитливо глянув на Рігана.

— Пристойна особа,— пояснив той.— Каже, ніби народився на самому Москітському узбережжі й дізнався про скарб із давніх родинних паперів. Я не йму віри жодному його слову. До того ж у мене немає часу цікавитись чимось іншим, крім своїх власних справ.

— Дивно, що сер Генрі помер у нестатках,— зауважив Френк, і в його насуплених бровах позначилась морганівська впертість.— І ніхто не знайшов скарбу, який він закопав.

— Бажаю тобі щастя в рибальстві,— добродушно поглизував Ріган.

— Усе-таки я хотів би побачитись із Альваресом Торесом,— сказав юнак.

— Золото для дурнів,— мовив Ріган,— хоч я мушу признатися, що він дуже пристойна особа. Можливо, що, молодшим буди, я й сам... та де там у біса! Справи прив'язують мене до Нью-Йорка.

— Чи не знаєте ви, де я міг би знайти його?— відразу спитав Френк, мимохіть сунувши шию в саме сильце Долі, яке вона, втілюючись у Томаса Рігана, наставила на нього.

Побачення відбулося другого дня вранці у Рігановій конторі. Сеньйор Альварес Торес здригнувся й зникнув, коли побачив Френкове обличчя.

— Викапаний старий пірат, га? — засміявся Ріган, постерігши, як той збентежився.

— Так, подібність просто разюча,— збрехав або напівзбрехав Торес, бо, визнаючи схожість Френка з сером Генрі, він водночас бачив перед собою іншу живу людину, що нагадувала разом і Френка, і сера Генрі не менше, ніж обидва вони нагадували йому її.

Френк був молода людина, і збити його з плигу було легко. Розгорнули давні й нові географічні карти, давні документи, писані споловілим чорнилом на пожовклому папері, і за півгодини Френк оповістив, що першу рибу він упіймає або на Бичачому, або на Телячому. Ці острівці лежали обабіч лагуни Чірікві, і на котромусь із них, запевняв Торес, закопано скарб.

— Я вирушаю завтра вночі нью-орлеанським поїздом,— заявив Френк.— Його прихід погоджено з відплиттям пароплава Об'єднаної фруктової компанії, що йде до Колона. Я розвідався про це ще вчора перед тим, як лягати спати.

— Не наймайте тільки шхуни в Колоні,— порадив То-

рес,— а поїдьте краще верхи до Белена. Там ви знайдете нехитрих моряків-тубільців і все, що вам буде потрібне.

— Добре,— погодився Френк.— Я завжди хотів побачити той край. Ви будете готові до вечірнього поїзда, сеньйоре Торесе? Ясна річ, у цій справі я буду за вашого скарбника й беру на себе всі ваші витрати.

Але Торес, скинувши оком на Рігана, збрехав, раптом вигдавши вірогідну приключку:

— На великий жаль, я зможу пристати до вас лише пізніше. Деякі невідкладні справи, позов у суді, що його передусім я мушу виграти... Гроші невеликі, але позов зачіпає родинні інтереси, і через це набуває для мене особливого значення. Ми, Тореси, цінуємо честь. Я визнаю, що у вашій країні вона, здається, не до речі, але ми ставимо честь дуже високо.

— Він може приєднатися трохи згодом і скерує тебе на правильну путь, якщо ти збочиш,— заспокоїв Френка Ріган.— Але не забути б вам відразу умовитися з сеньйором Торесом про розподіл скарбу... коли буде що ділити.

— А яка ваша пропозиція? — спитав Френк.

— Порівну. П'ятдесят на п'ятдесят відсотків,— відповів Ріган, великодушно обдарувавши двох людей тим, чого, як він був певний, не існувало.

— Отже, ви виїдете, як тільки спроможетесь? — запитав Френк латиноамериканця.— Візьміть на себе його справу, Рігане, і спекайтеся її якнайшвидше. Згода?

— Безумовно, голубе,— одказав той.— А коли йому потрібні будуть гроші, то дати?

— Звичайно,— і Френк стиснув їм руки.— Це позбавить мене зайвого клопоту. Ну, а тепер я втікаю, влаштовую деякі справи і миттю на поїзд. На' все добре, Рігане! Бувайте здорові, сеньйоре Торесе! До побачення десь коло Бокас-дель-Торо чи в якій-небудь печері на Бичачому або на Телячому острові. Ви думаєте, на Телячому? Ну, бувайте!

Сеньйор Альварес Торес залишився ще на короткий час у Рігана й дістав докладні вказівки щодо своєї ролі в майбутньому. Він мав насамперед затримати Френка якнайдовше й чинити йому різні перепони та ускладнення у справах.

— Одне слово,— закінчив Ріган,— я не шкодуватиму, якщо він і зовсім не вернеться і ви зумієте назавжди залишити його там на користь його ж здоров'ю.

РОЗДІЛ II

Гроші, як і молодість, ніколи не знають перешкод. За три тижні після останнього побачення з Ріганом, одного безвітряного дня по обіді, Френк Морган, що, звісно, був молодий і мав гроші, опинився на шхуні «Анджеліка» біля самісінького берега лагуни Чірікві. Море розлягалось гладеньке, як скло, і ледве помітно колисало судно. Френк, нудячи світом і відчуваючи надмір, здавалося, безмежної енергії, загадав капітанові — напівнегрові, напівіндіянові з Ямайки — спустити на воду невеликого човна.

— Чи не пристрелю я там часом якої папуги або мавпи, а то й чогось іншого,— пояснив він, роздивляючись у сильний цейсівський бінокль поросле чагарником узбережжя, що лежало за півмилі.

— Швидше за все, вас укуєть лабарі. А тут укує цієї гадюки — смертельний,— посміхнувся капітан і власник «Анджеліки», що від свого батька-ямайця дістав у спадщину хист до мов.

Але Френка нелегко було відрадити, надто ще тепер, коли він угледів спершу гасіенду трохи віддалік, а потім, на самому березі, жіночу постать у білому, і до того ж спостеріг, що й вона дивиться в бінокль на шхуну й на нього.

— Спускайте-бо човна, капітане,— удруге наказав він.— А хто там живе, білі?

— Родина Енріко Солано, сер,— була відповідь.— То великі пани з давнього іспанського роду. Ця вся земля їхня — від моря до Кордільєр, та ще й половина лагуни Чірікві. Але, маючи стільки землі, вони не дуже грошовиті... Тільки й того, що горді й кусючі, як перець.

Поки Френк плив до берега мізерним човником, видюще шкіперове око помітило, що він не взяв із собою рушниці на папуг чи на мавпу, яких хотів був стріляти, а далі зіркий моряк і собі уздрів одягнену в біле жіночу постать на тлі темної чагарникової стіни.

Веслуючи просто до пліскуватого берега з білого коралового піску, Френк не зважувався озирнутись назад і подивитись, чи стоїть там ще жінка, чи ні. В голові його снувалися звичайні думки здорового юнака, що мріє про зустріч з якоюсь сільською дівчиною, можливо, напівдиккою чи бодай хоч із наївною провінціалкою, з якою можна буде розважитися, поки штіль не дає «Анджеліці» плісти далі.

Причаливши, Френк скочив на пісок, дужою рукою витяг човна далеко на берег і аж тоді обернувся. На березі від моря й до самого чагарника не було жодної душі. Френк довірливо рушив уперед. На його думку, кожен, хто подорожує в цих

незвичайних краях, мав право шукати тубільців, щоб розпитати про дорогу. І, кілька хвилин тому сподіваючись лише трохи зігнати нудьгу, він несподівано по-справжньому розважився. Із-за зеленого чагарника, наче фея з чарівної скриньки, вибігла жінка й схопила його за руку. З першого погляду видно було, що вона вже доросла дівчина. Щирість, з якою вона стиснула Френкові руку, вразила його. Вільною рукою він скинув капелюха й невимушено, як Морган, вихований у Нью-Йорку і при звичаєний нічому не дивуватися, уклонився чудній дівчині. Але він був таки вражений, та ще й як! Не сама лише врода цієї білявої чорноокої дівчини немов ударила Френка, а й суворий її погляд на нього. Френкові здалося навіть, що він, мабуть, десь бачив її раніше, бо, на його думку, цілком сторонні люди ніколи не дивляться так одне на одного.

Дівчина обома руками потягла Френка і схвильовано прошепотіла:

— Мерщій іди за мною!

На мить Френк завагався, а далі, подумавши, що це якась чудернацька гра, властива, мабуть, Центральній Америці, поступивсь; всміхаючись і негаразд тямлячи, чи йде за дівчиною з власної волі, чи то вона тягне його, пішов до чагарника.

— Роби те, що й я, — кинула дівчина через плече, тримаючи Френка вже тільки однією рукою.

Френк знову всміхнувся і скорився, припадаючи разом із нею до самої землі й згинаючись удвічі, коли вона згиналася.

Раптом дівчина спинилася, сіла, примусила і Френка сісти поряд себе, а потім відпустила його, приклала руку до серця й прошепотіла:

— Хвалити Бога! О милосердна Діво!

Наслідуючи її — така ж була її воля, і цього нібито вимагали правила гри, — Френк і собі підніс руку до серця, хоч не згадав ні Бога, ні Пресвятої Діви.

— Коли ти врешті споважнієш? — вибухнула дівчина, спостерігши, що він робить.

І Френк відразу споважнів.

— Шановна леді... — почав був він.

Але дівчина раптовим рухом примусила його замовкнути, і Френк, ще дужче вражений, побачив, як вона нахилилась, прислухаючись, а незабаром він і сам почув, що неподалік від них протупотів цілий гурт людей.

Наказавши Френкові дотиком ніжної, теплої долоні сидіти тихо, дівчина рішуче підвелася — він уже подумав,

що ця рішучість — істотна риса її вдачі — і вискочила на стежку.

Френк мало не свиснув з подиву, і не свиснув тільки тому, що зачув недалеко її голос. Вона суворо питала про щось іспанською мовою, а чоловічі голоси, хоч і шанобливо, проте заперечували їй.

Френкові чути було, як чоловіки віддалялися, розмовляючи, а по п'яти хвиликах цілковитої мовчанки вона владно звеліла йому виходити.

«Гм, цікаво знати, що зробив би Ріган у такій пригоді», — всміхнувся він до себе, виконуючи її наказ.

Вони рушили чагарником до берега, але тепер Френк уже сам ішов за нею. Коли дівчина спинилася, Френк випередив її і, повернувшись до неї обличчям, усе ще під впливом думок, що то якась гра, торкнувся її плеча, засміявся й сказав:

— Бісеня!.. Ну, та й бісеня ж ви!

Френка обпик лютий блиск чорних палких очей.

— Йолоп! — вигукнула дівчина й тицьнула надміру — як він подумав — по-панібратському пальцем у його щетинкуваті вуса.— Думаєш, це може тебе змінити?

— Але ж бо, шановна леді...— Френк хотів був пояснити, що вона бачить його вперше.

Відповідь, якою дівчина перебила йому мову, була така ж неймовірна й незвичайна, як і те все, що відбувалося досі. Все сталося так швидко, що Френк і не помітив, коли саме дівчина витягла манюсінського револьвера із срібною інкрустацією й не лише спрямувала зброю на нього, а навіть притулила цівку до Френкового живота.

— Шановна леді...— почав був він ще раз.

— Не хочу я з тобою й говорити,— урвала вона.— Вертайся собі на шхуну й не приходь...— Він спостеріг ледве чутне зітхання перед тим, як дівчина скінчила.— ... ніколи.

Френк хотів озватися, виголосити цілу промову, але дівчина різко штовхнула револьвером, і він нічого не сказав.

— А якщо ти ще коли прийдеш, я застрелю тебе, нехай дарує мені мадонна.

— Тоді доведеться вертатися на шхуну,— жартівливо мовив Френк, спантеличено простуючи до човна й кепкуючи з самого себе, що опинився в такому кумедному становищі.

Намагаючись зберегти бодай краплинку гідності, Френк не дивився, чи дівчина йде слідом за ним. Підводячи з піску прову човна, він помітив, що легкий подмух ворухить пальмове гілля. Від вітру, що налетів з берега, там, за гладенькою поверхнею лагуни, де на обрії, наче марево, здіймалися далекі рифи, вода потемнішала.

Тихе хлипання примусило Френка обернути голову. Чудна дівчина, опустивши додолу руку з револьвером, обливалася гіркими слізьми. Френк миттю підбіг до неї й допитливо та співчутливо торкнувся її руки. Вона здригнулася, відчувши дотик, трохи відступила й з докором крізь сльози поглянула на нього.

Френк здвигнув плечима, бо ніяк не міг збагнути раптових змін її настрою та з'ясувати своє власне чудне становище, і хотів уже вертатись до човна, коли вона гукнула його.

— Ти мав би...— почала дівчина, а потім затнулася і, схлипуючи, додала: — ... принаймні поцілувати мене на прощання.— І вона прожогом кинулася до Френка й простягла руки, все не пускаючи револьвера, що зовсім не до речі стримів у неї в долоні. Недовго вагаючись, Френк пригорнув дівчину до себе й дістав несподіваного жагучого поцілунка в самісінькі губи, після чого вона схилила голову йому на плече й заплакала. Дарма що Френк був у захваті, він не забував і про револьвер, плиском притиснений до його спини. Дівчина раз у раз підіймала заплакане обличчя й цілувала Френка, а Френк надаремно намагався догадатись, за кого вона його має, обдаровуючи такими гарячими й разом з тим потаємними пестощами.

Френкові було зовсім не однаково, чи довго ще триватиме ця солодка пригода, і його шпигнуло в саме серце, коли дівчина зненацька відірвалась від нього. Її лице палало з гніву й погорди, і, загрожуючи револьвером, вона рукою вказувала йому на човен.

Френк знизав плечима, ніби говорячи, що не може ні в чому відмовити такій прегарній панночці, сів на човна лицем до неї і поплив.

— Нехай мадонна врятує мене, не дасть загинути через моє слабке серце! — скрикнула дівчина, зірвала з шиї намисто з дукатів і золотою зливою жбурнула його геть у море між човном і берегом.

Вона впала на пісок. Френк побачив, як із-за стіни чагарника вибігли троє чоловіків, озброєні рушницями, й кинулися до неї. Піднімаючи її з землі, чоловіки звернули увагу й на Френка, що сильними ударами весел гнав човна до шхуни. Він оглянувся назад, чи далеко «Анджеліка», й побачив, що судно, схилившись набік і краючи провою воду, пливе йому назустріч.

Наступної хвилини один з чоловіків, літній бородань, подивився на Френка у бінокль, а ще за хвилину, кинувши бінокля, вже націлявся в нього з рушниці.

Куля плюснула у воду біля самісінького човна, і Френкові було видно, як дівчина схопилася на ноги, вибила рушницю

з рук стрільця й не дала йому вистрелити вдруге. Далі, гребучи щосили, він побачив, що чоловіки, відступивши від неї, знову націлилися, а вона, погрожуючи револьвером, примусила їх спустити додолу зброю. «Анджеліка», що йшла проти вітру, спинилася, збуривши воду, і Френк спритно вибрався на борт; шкіпер відразу повернув стерно, вітер надув вітрила, і шхуна попливла в море. У хлоп'ячому запалі Френк послав дівчині, що дивилась йому вслід, прощального поцілунка й побачив, як вона знеможено схилила голову на плече бороданеві.

— Ото запальні ці клятві Солано! А горді до божевілля! — засміявся шкіпер, блиснувши на Френка білими зубами.

— А й правда, якісь скажені,— засміявся й собі Френк і послав ще кілька поцілунків химерній панночці.

Завдяки сприятливому вітрові «Анджеліка» обійшла лагуну Чірікві і, підійшовши бо Бичачого й Телячого островів, що лежали в морі миль на п'ятдесят поза лагуною, опівночі об'якорилася. Другого дня після сніданку Френк, узявши з собою веслярем ямайського негра, подався оглядати більший з двох островів — Бичачий, де, як казав капітан, індіани з суходолу мали на цю пору ловити черепах.

Тільки-но ступивши на берег, Френк відразу відчув, що його відділяють від Нью-Йорка не лише тридцять градусів широти, а й тридцять століть; від останніх досягнень цивілізації він перенісся мало не до первісної дикості. Голісінькі, хіба що в настегнових пов'язках із мішківини, озброєні важкими, із лезом, як у сокири, ножами, ловці черепах швидко показали себе заповзятими пройдисвітами й небезпечними розбишаками. За посередництвом перекладача, матроса з Ямайки, вони пояснили, що Бичачий острів належить їм. А Телячий, що вони його також посідали раніш, принаймні на час черепахових ловів, запосів тепер якийсь шалений грінго, відчайдух, владне поведження якого викликало в них пошану й острах — те двоноге створіння було, мабуть, ще страшніше, ніж вони самі.

Френк дав срібного долара одному з індіан і вирядив його до таємничого грінго з запискою: мовляв, він хоче побачитися з ним. Оточивши човна, решта ловців скося позирали на Френка, канючили в нього грошей і зробили навіть спробу вкрасти люльку, яку він тільки-но вийняв із рота й поклав на кормі обік себе. Френк не розгубився, відразу вдарив у вухо злодія, дав доброго ляща його сусідові, що перехопив був здобич, і відібрав люльку. Лискучі леза ножів загрозливо заблискотіли проти сонця, але автоматичний револьвер угамував і розігнав геть увесь той набрід. Дивлячись, як індіани, відступивши, почали збиватись до купи й підозріло

гомоніти щось поміж себе, Френк переконався, що й на єдиного свого супутника — ямайського матроса — він не може поклатися, бо той і собі відійшов разом із ловцями черепах і розмовляв із ними занадто дружнім і приниженим тоном, що був дуже не до смаку Френкові.

Тим часом посланець, що ходив до грінго, повернувся й передав його папірця, на якому олівцем було надряпано: «Геть до біса!»

— Бачу, доведеться мені йти туди самому,— мовив Френк до негра, прикликавши його ближче.

— Будьте обережні й обачні, сер,— попередив негр.— Ці божевільні тварюки, можливо, утнуть ще якусь штуку.

— Сідай у човна та греби,— коротко наказав Френк.

— Ні, сер, мені дуже шкода, але не можу,— відказав чорний матрос.— Я наймався до капітана Тріфзена на роботу, а не на самогубство, сер. І це зовсім не мій обов'язок, сер,— йти з вами на видиму смерть. Найкраще, сер, тікаймо з цього гарячого місця, бо вони добре всиплють нам, якщо ми тут залишимося.

З огидою та презирством до цього страхопуда Френк сховав револьвера в кишеню, обернувся спиною до голих дикунів і подався просто поміж пальм. Коло величезної коралової брили, виверненої з моря під час якогось давнього зрушення землі, він вийшов на берег. На Телячому острові по той бік вузької протоки виднів злиднений курінь. На березі з цього боку лежав утлий човен, видимо дірявий. Вичерпуючи з нього воду, Френк спостеріг, що ловці черепах прийшли за ним слідом і тепер стежать з-за кокосових пальм за кожним його рухом. Легкодухого матроса серед них не було.

Щоб перехопитися через протоку, Френк згаяв лише кілька хвилин, проте не встиг він опинитися на Телячому острові, як його спіткала нова негостинність, цього разу з боку високого босого юнака, що, виткнувшись із-за пальмового дерева з револьвером у руці, закричав:

— Геть звідси! Тікай, поки цілий! Харцизнику!

— Боже милій! — вигукнув напівжартома, напівсерйозно Френк.— Тут тобі просто ворухнутись не можна, не натрапивши носом на револьвера. І кожне жене тебе до дідька.

— Тебе ніхто не запрошував,— відповів незнайомиць.— Ти сам сюди вдерся. Ану, геть із мого острова! Даю півхвилини.

— Я починаю вже сердитися, голубе,— щиро запевнив його Френк, вимірюючи разом з тим бистрим оком відстань до найближчої пальми.— Всі, з ким випало мені здібатися

тут, якісь навіжені та негречні, і всім кортить якнайскорше позбутися моєї особи. Щоправда, це цілком відповідає й моєму бажанню щодо них. А до того ж хоч ви й кажете, що цей острів належить вам, для мене це ще не доказ...

Швидкий стрибок за пальму не дав йому докінчити фрази, бо в стовбур дерева влучила куля, — в те ж таки дерево, тільки з протилежного боку.

— Ну, то на ж і тобі, якщо так! — вигукнув Френк, і собі посилаючи кулю в пальму, за якою стояв юнак.

Протягом п'яти хвилин вони стріляли та рахували постріли, і Френкові стало дуже прикро, коли, випустивши восьмого і останнього набоя, він мусив визнати, що налічив лише сім пострілів незнайомця. Простягнувши руку, Френк обережно висунув з-за дерева краєчок свого капелюха, й куля відразу прострелила його.

— Якої системи ваш револьвер? — з холодною ввічливістю спитав він.

— Кольт, — почувлося у відповідь.

— Тоді вже край, — сказав Френк і сміливо вийшов на берег. — Я рахував постріли. Вісім. А тепер можемо й поговорити.

Незнайомиць також вийшов з-за пальми, і Френк не міг не задивитися на його розкішну постать, дарма що все вбрання у нього складалося з брудних парусинових штанів, бавовняної спідньої сорочки й пошарпаного сомбреро. Далі Френкові здалося, що він десь уже бачив його, хоч йому й на думку не спадало, що він дивиться на свій власний портрет.

— Поговорити, — посміхнувся незнайомиць, кинувши револьвера й витягнувши ножа. — Насамперед ми обріжемо тобі вуха, а може, й скальпа здеремо.

— А, та й лагідні ж ви тут, тварюки, — відмовив Френк із чимраз більшим гнівом та огидою і також витяг мисливського ножа, ще блискучого і зовсім нового. — Давай краще поборемося, ніж братися до ножів.

— Я хочу добути твої вуха, — шляхетно сказав незнайомиць, поволі наближаючись до Френка.

— Гаразд! Але раніш треба ще звалити мене на землю. Хто впаде перший, той і матиме вуха свого супротивника.

— Згода! — Молодик у парусинових штанях сховав ножа в піхви.

— Шкода, що тут немає кінокамери, щоб зняти нас, — засміявся Френк, і собі ховаючи ножа. — Я киплю, як паровий казан. Увага! Нападаю. Побачимо, хто перший буде на землі.

Френк відразу кинувся на супротивника, але його славетний натиск скінчився ганебно. Юнак, очевидно, заздалегідь

приготувався до нападу, і, коли вони зіткнулися, піддавшись навмисне, впав горілиць, а потім, лежачи на спині, так стусонув Френка ногою в живіт, що той перекинувся сторч головою. Френкові аж дух забило, він упав на пісок, а вага ворога, що навалився на нього, остаточно його пододала. Мовчки дивлячись на супротивника, він завважив, що незнайомиць із великою цікавістю розглядає його.

— Навіщо тобі ці вуса? — пробурмотів незнайомиць.

— Ріжте швидше,— захрипів Френк, тільки-но зміг віддихнути.— Вуха ваші, але вуса мої. Ми за вуса не вмовлялися. А взагалі ви перемогли за всіма правилами джіу-джітсу.

— Ти сам сказав: «Хто впаде перший»,— відповів той, сміючись.— А проте залиш їх собі, свої вуха. Я не намірявся їх різати, а тепер, придивившись ближче, і поготів. Вставай та забирайся звідси. Я таки тебе перемиг. Ну, геть до біса! І не смій більше тут винюхувати! Швидше, чуєш!

Ще дужче обурений і принижений після поразки, Френк підвівся й поплентав до свого човна.

— Слухай-но, голубе,— гукнув до нього переможець,— може, залишиш свою візитну картку?

— Візитних карток розбишакам не залишають,— кинув через плече Френк, сідаючи в човна й вичерпуючи з нього веслами воду.— Моє прізвище — Морган.

Страшенно вражений, незнайомиць розтулив був рота сказати щось, але передумав і лише промимрив до самого себе: «Одного пір'я птах. Не дивно, що ми такі схожі».

Все ще лютуючи, Френк повернувся до Бичачого острова, сів на березі протоки, закурив люльку й поринув у сумні роздуми. «Скажені всі до одного,— міркував він.— Де ж можна таке чинити! Цікаво, як поведився б Ріган із цим людом. Йому б вони таки відрізали вуха».

Якби Френк міг тієї хвилини бачити юнака в парусинових штанях, такого схожого на нього, він би й справді повірив, що в Латинській Америці всі люди навіжені. Бо той у курені на острові розглядав копію олійного портрета сера Генрі Моргана, що висіла на стіні, і стиха казав до себе:

— Я, здається, таки добряче налякав цього Морганового нащадка. Бачиш, старий розбійнику,— усміхнувся він далі,— двоє твоїх найпізніших родичів мало не повбивали один одного з автоматичних револьверів, проти яких твої пістолі — звичайнісінькі іграшки.

Він схилився над побитою й поточеною шашелем дорожньою скринєю, підняв віко з літерою «М» і знову звернувся до портрета:

— Так, мій предку, старий валлійський пірате, ти зали-

шив мені тільки оці лахмани та своє обличчя. Та якби мене обстрілювали так, як тебе у Порт-о-Пренсі, я б не гірше за тебе себе показав.

Через хвилину, почавши напинати поїдене мілля вбрання, витягнене зі скрині, він додав:

— Ну, це дрантя вже на мені. Виходь тепер, пане предку, із своєї рами й насмійся сказати, що я хоч будь-чим відрізняюсь від тебе.

Між живою людиною, одягнуеною в стародавні шати сера Генрі Моргана, з ножем при боці та двома незграбними пістолями з рушницю завбільшки за поясом, і портретом старого розбійника, що давно вже спорохнявів, була разюча схожість.

Попліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!

Юнак, торкаючи струни гітари, заспівав старовинної піратської пісні, і йому почало ввижатися, що портрет його двійника тьмариться й переходить в іншу картину: старий пірат, спираючись спиною до щогли й поблискуючи ножем, відбиває напад химерно повдяганих матросів, що півколом оточують його, а з другого боку щогли інша людина, так само одягнена й озброєна, і собі вимахує ножем проти другого півкола розбишак, що разом із першим утворює коло круг щогли.

Живий витвір його уяви урвався водночас із струною, яку він смикнув із надмірним запалом. І в раптовій мовчанці йому здалося, що сам сер Генрі, оживши, виходить із рами, іде до нього, бере за рукав, тягне з куреня й нашіптує тогосвітним голосом:

Попліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!

Юнак скорився своєму проводиреві з царства тіней, — а можливо, то був потяг його власної душі, — і вийшов із куреня на берег. Там, кинувши оком через вузьку протоку на Бичачий острів, він уздрів свого недавнього супротивника, що стояв спиною до коралової брили й відбивав напад напівголих, озброєних ножами індіан, вимахуючи на всі боки ломакою, яку море прибило до берега.

Саме тоді Френка хтось улучив у голову каменюкою, і він, очманілий, побачив привида, який майже переконав його, що він помирає й переходить до царства тіней. То був сер Генрі Морган власною особою, що з ножем у руці поспішав до берега рятувати його. А за хвилюкю привид уже орудував ножем, ревучи:

Попліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!

Ноги Френкові затремтіли, коліна підігнулись, і, покволом падаючи, він побачив; як перед грізною постаттю пірата розпоршувались та кидались урозтіч індіани, і почув їхнє голосіння: «Боже, поможи! Врятуй нас, Пресвята Діво! Це ж бо мара старого Моргана!»

Френк розплющив очі лише в курені на Телячому острові. Потроху приходячи до пам'яті, він побачив лице сера Генрі Моргана, яке дивилося на нього з портрета на стіні. Тоді помітив точну копію сера Генрі, тільки молоду, із плоти і крові, яка підносила йому до вуст кукля з бренді й примушувала пити. Не торкнувшись кукля, Френк звівся на рівні ноги, обоє вони зирнулися поміж себе, глянули на портрет і перед тим, як випити, цокнулися, вітаючи сера Генрі й один одного.

— Ти сказав, що ти — Морган, — мовив незнайомиць. — І я Морган. Отой чоловік на стіні мій предок. Може, він твій родич?

— Авжеж, я з роду старого розбійника, — відповів Френк. — Мене звать Френком. А тебе?

— Генрі, точнісінько, як і нашого предка. Ми, певне, брати в третіх або щось таке. Я шукаю скарбів хитрого старого скнари.

— Я також, — простяг йому руку Френк. — І, до бісового батька, не буду ні з ким ділитися.

— В тобі промовляє стара кров, — схвально усміхнувся Генрі. — Нехай тоді скарб належить тому, хто його знайде. Я перевернув догори дном увесь острів і викопав тільки оце манаття. Давай шукати ще, кожен окремо. Але, в разі потреби, я стану спиною до щогли попліч із тобою.

— Чудова пісня! — сказав Френк. — Я хочу її вивчити. Ану, ще раз!

І, цокнувшись куклями, вони обидва заспівали:

Попліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!

РОЗДІЛ III

Однак пекучий біль у голові не дав Френкові довго співати, і він залюбки ліг у холодку на гамак Генрі, що тим часом повеслував до «Анджеліки» переказати шкіперові розпорядження свого гостя — стояти й далі на якорі, але не дозволяти матросам сходити на Телячий острів. Лише вранці

другого дня після довгого сну спромігся Френк звестись на ноги й сказати, що в голові йому прояснішало.

— Я знаю, як воно буває, бо сам дістав колись від коня,— поспівчував йому чудний родич, наливаючи здоровенну чашку пахучої чорної кави.— Випий-но цього. Воно зробить з тебе іншу людину. У мене на сніданок є тільки шинка, морські сухарі та черепащачі яйця. Але вони цілком свіжі. За це я ручуся, бо сам викопав їх сьогодні вранці, коли ти ще спав.

— Вистачить і самої кави, бач, яка вона поживна,— похвалив Френк, увесь час пильно приглядаючись до свого родича й зиркаючи разом з тим на портрет їхнього спільного предка.

— Ти надзвичайно схожий на нього, і не лише зовні,— засміявся Генрі, спостерігши його погляд.— Коли ти вчора відмовився ділитись, то був справжнісінький старий сер Генрі. Він мав глибоко закорінену відразу до будь-якого поділу, бодай би із власною командою. Оце й завдало йому стільки клопоту. І, безумовно, він не дав би й цента жодному своєму нащадкові. Я — зовсім іншого гатунку людина. Я не тільки ладен поділити з тобою Телячий острів, а дарую тобі на довічне й спадкове володіння й мою половину його з усім майном і добром: оцим куренем, умеблюванням, родинними скарбами і тими черепащачими яйцями, які я ще не викопав, коли ти хочеш перейняти їх під свою владу.

— Тобто як? — спитавсь Френк.

— А так. Немає тут нічого. Я перекопав уздовж і впоперек цілий острів і знайшов лише цю скриню із старим лахміттям.

— Це повинно було додати тобі духу.

— Авжеж. Я думав, що знайшов самий скарб. У всякому разі, це свідчило про те, що я вхопився певного сліду.

— А чи не варто було б пошукати на Бичачому? — запитав Френк.

— І я так думаю, хоч маю підстави припускати, що скарб сховано на континенті. Адже люди давно мали звичку зазначати неправильні градуси широти й довготи.

— Десять градусів північної широти й дев'яносто східної довготи вільно можуть бути насправді дванадцять широти й дев'яносто два довготи,— погодився Френк.— Знову ж це може бути й вісім широти та вісімдесят вісім довготи. Всі поправки вони носили в голові, і, коли несподівано вмирали,— а то ж була їхня звичка,— секрет помирав разом з ними.

— Я майже вирішив перейти до Бичачого й випроводити ловців черепах звідти на материк,— вів Генрі далі.— Але з

другого боку, мені кортить перевірити насамперед материкову гіпотезу. В тебе, певне, теж чимало різних здогадів?

— Авжеж,— кинув Френк.— Тільки, знаєш, я хотів би відмовитись від того, що сказав про поділ.

— Відмовляйся,— підбив його Генрі.

— Тепер і я ладен ділитися.

Вони стиснули один одному руку, стверджуючи згоду.

— «Морган і Морган», компанія всього з двох членів,— засміявся Френк.

— Актив — ціле Карібське море, Іспанські острови, більша частина Центральної Америки, скриня, повнісінька ні на що не придатного старого дрантя, і сила ям у землі,— і собі пожартував Генрі.— Пасив — укуси гадюк, злодійкуваті індіани, малярія, корчі...

— І гарненькі дівчата, що спершу цілують цілком незнайомого чоловіка, а потім відразу наставляють на нього блискучого револьвера,— перебив Френк.— Ось стривай, я розповім тобі, як воно було. Позавчора я приплив човном до берега материка. Тільки-но я ступив на землю, як на мене напалася найвродливіша в світі дівчина й потягла в чагарі. Можна було думати, що вона хотіла або з'їсти мене, або ж одружитися зі мною. Я не знав, що саме. І перше, ніж я міг доміркуватися, вона сказала мені кілька не дуже приємних компліментів щодо моїх вусів, а далі револьвером погнала мене назад до човна. До того вона звеліла мені забути все й ніколи не повертатись або щось таке.

— А де саме це було? — спитав Генрі з хвилюванням, якого Френк, захоплений спогадами про свою невдалу пригоду, не помітив.

— З того боку лагуни Чірікві,— відповів він.— Мені сказали, що то садиба родини Солано і що вони там усі кусючі, як перець. І таки так. Я не все ще тобі розповів. Ось послухай. Насамперед вона потягла мене в чагарник і образила мої вуса, далі витягла револьвера й погнала мене до човна, а ще далі зажадала пояснень, чому я не поцілував її. Чи можеш ти тут що второпати?

— І ти її поцілував? — спитав Генрі, мимохіть стискаючи руку в кулак.

— А що може вдіяти бідний чужоземець у чужій країні? Я на хвилюку пригорнув до себе гарненьку дівчину...

За мить Френк схопився на ноги й затулив рукою щелепу, встигнувши відбити нещадний удар кулака Генрі.

— Я... я перепрошую,— промимрив Генрі, схиляючись на стародавню морську скриню.— Я шалений і знаю про це, та тільки ж нехай мене повісять, якщо я дозволю...

— Ти знову своєї,— докірливо перебив йому мову

Френк.— Ти такий самий навіжений, як і всі в цій навісній країні. Тільки що перев'язував мені розтрощену голову, а тепер уже хочеш сам її розбити. Такий самий скажений, як та дівчина, що по черзі то цілує, то штовхає тебе в груди револьвером.

— Маєш рацію, шквар, я заслуговую на це,— скорботно погодився Генрі, але мимоволі знову скипів: — Чорт би тебе забрав, таж то була Леонсія!

— Ну й що з того, що Леонсія, чи Мерседес, або Долорес? Хіба ж я під загрозою револьвера не міг поцілувати вродливу дівчину? І за це треба, щоб якийсь острівний голодранець у брудних парусинових штанях хотів зняти мені голову. з пліч?

— Коли вродлива дівчина заручена з голодранцем у брудних парусинових штанях...

— Невже ж ти хочеш мені сказати?.. — похопився Френк.

— Так, зазначеному голодранцеві не дуже приємно слухати, що його кохана цілує іншого голодранця із шхуни підозрілого ямайського негра, якого вона доти зроду не бачила,— закінчив речення Генрі.

— Вона гадала, що це ти,— задумливо мовив Френк, починаючи дещо розуміти.— І я не серджуся, що ти скипів, хоч мусиш сам визнати, що вдача в тебе погана. Ще вчора ти хотів відрізати мені вуха...

— Твоя вдача, Френку, не краща. Як ти, коли лежав піді мною, напосідався, щоб я їх неодмінно відрізав? Ха-ха-ха!

Юнаки засміялись від щирого серця.

— Це вдача старого Моргана,— сказав Генрі.— Він завжди був кусючий, як перець.

— Але не такий, мабуть, як ті Солано, що з ними ти хочеш породичатися. Бо вони майже всі прибігли на берг і частували мене пострілами з рушниць, коли я від'їздив. А твоя Леонсія витягла свою пукавку й погрожувала бородансві, мабуть, своєму батькові, що продірявить йому груди, якщо він не перестане стріляти в мене.

— Авжеж, то був її батько, сам старий Енріко,— вигукнув Генрі. — А решта хлопців — її брати.

— Гарні голуб'ята! — засміявся Френк.— А чи не думаєш ти часом, що коли ввійдеш по одруженні до цієї мирної родини, тобі припаде на долю занадто нудне та одноманітне життя? — Він спинився, захоплений новою думкою.— До речі, Генрі, якщо вони всі гадали, що то був ти, а не я, чого ж вони хотіли тебе вбити? Чи твоя шорстка Морганова вдача зачепила чимось родичів твоєї майбутньої дружини?

Генрі поглянув на нього, немов змагаючись із самим собою, а потім відповів:

— Не знаю вже, як і сказати. Воно справді паскудна штука, і мою вдачу слід було б ляяти. Я посварився з її дядьком. Він був наймолодшим братом її батька...

— Був? — значуще спитав Френк.

— Авжеж, був, — кивнув головою Генрі. — Тепер його вже нема. Звали його Альфаро Солано, і натуру він теж мав препогану. Вони кажуть, що походять від іспанських конквістадорів і тому пишаються, як індики. Альфаро заробив чимало грошей на продажу цінної деревини і нещодавно посадив величезну плантацію цінних порід дерев на березі моря. Якось ми посварилися. То сталося в містечку Сан-Антоніо. Мабуть, то було тільки непорозуміння, хоч я й тепер вважаю, що він не мав рації. Він завжди шукав приключки посваритися зі мною, бо, бачиш, не хотів, щоб ми з Леонсією одружились. Ну от і сталося. Почалося усе в пулькерії⁵. Альфаро хильнув мескалю⁶ трохи більше, ніж треба. Він перший образив мене. Нас довелося розбороняти й повідбирати рушниці. Але ми заприсяглися вбити одного. Усе лихо в тому, що наша суперечка й наша присяга мали забагато свідків. А за дві години комісар і два поліцаї застали мене над трупом Альфаро на околиці міста. Його вбито ножем у спину, і я, йдучи до берега, спіткнувся об його тіло. Що я міг сказати? Нічого! Всі знали про нашу суперечку, погрози помститись, а менше ніж за дві години мене знайдено коло теплого ще трупа. Відтоді я не бував у Сан-Антоніо, а тікаючи звідти, звісно, не барився. Альфаро був дуже відомий, знаєш, такий зух, яких люблять люди. Іх ніхто б не переконав улаштувати бодай спробу суду наді мною. Всі жадали моєї крові, і я швидко наживав п'ятами.

Незабаром, коли я був уже в Бокас-дель-Торо, посланець від Леонсії приніс мені мою обручку. Ось як стоїть справа. Я почував себе препогано. І, не наважуючись повернутись туди, де Солано й решта населення прагнули позбавити мене життя, приїхав сюди вдавати з себе пустельника і порпатись у землі заради Морганових скарбів... Але я й досі ще не знаю, хто загнав ножа Альфаро. Знайшовши вбивцю, я міг би виправдатись перед Леонсією і всіма Солано, а тоді, безперечно, і одружився б із нею. Тепер, коли, все вже минуло, я мушу визнати, що Альфаро був гарний хлопець, хоч і втрачав самовладу з першої ж чарки.

— Ясно, як день! — промурмотів Френк. — Немає нічого дивного, що її батько та брати хотіли прострелити мене. Що

⁵ Пулькерія — шинок.

⁶ Мескаль — мексиканська горілка з агави.

довше я дивлюся на тебе, то більше бачу, що ми схожі, як дві горошиночки, за винятком моїх вусів...

— І цього,— Генрі закасовує рукав і показав на лівому передпліччі довгий, вузький білуватий шрам.— Я його дістав, ще малим бувши. Упав із вітряка крізь скляний дах у теплицю.

— Слухай тепер,— мовив Френк, і лице йому розпашіло від думки, що склалась у нього в голові.— Комусь треба врятувати тебе від цієї халепи, і це буде той, хто зветься Френком, один із спільників компанії «Морган і Морган». Ти лишишся тут або переїдеш до Телячого острова й почнеш там копати, а я повернусь і розповім усе Леонсії та її родичам...

— Якщо вони не вб'ють тебе перше, ніж ти спроможешся розповісти їм, що ти — не я,— гірко зауважив Генрі.— З тими Солано чиста морока. Вони спершу стріляють, а потім починають розмовляти. Вони не захочуть і слухати ніяких доказів, поки не вб'ють супротивника.

— А проте я все-таки спробую,— наполягав Френк, бо йому кортіло усунути непорозуміння між Генрі й дівчиною.

Але спогади про ту зустріч будили в ньому дивні почуття. Йому було шкода, що та чарівна дівчина належить людині, такий подібній до нього. І Френкові знову привиділась її постать там, на березі, коли під владою двох протилежних почувань вона то цілувала його, то зганяла на нього свій гнів і зневагу. Він несамохіть зітхнув.

— Ти чого зітхаєш? — глузливо спитав Генрі.

— Леонсія надзвичайно гарна дівчина,— щиро відповів Френк.— Але ж вона твоя, і я маю за обов'язок повернути її тобі. Де обручка, що вона тобі прислала? Коли протягом тижня я не надіну її на палець Леонсії й не буду знову тут з добрими новинами, можеш відрізати мені вуса разом із вухами.

За годину капітан Тріфзен на знак із берега вислав човна до Бичачого острова, і юнаки почали прощатися.

— Ще дві речі, Френку. По-перше, я забув сказати, що Леонсія зовсім не Солано, хоч і вважає ніби це так. Це розповів мені Альфаро. Її лише прийнято як дочку, і старий Енріко обоює її, хоч у неї нема ні краплі крові ні його, ані його породи. Альфаро ніколи не переказував мені подробиць, а тільки твердив, що вона не іспанка. Я не знаю навіть, англійка Леонсія чи американка. Вона добре розмовляє англійською мовою, бо навчалась в якомусь пансіоні. Бачиш, її взято до родини ще немовлям, і вона певна, що Енріко їй батько.

— Не дивно, що вона так на мене накинулась, подумав-

ши, ніби я це ти,— всміхнувся Френк.— Вона ж бо гадала, що ти вгородив ножа в спину її дядькові.

Генрі кивнув головою і повів далі:

— Друге зауваження, дуже важливе. Річ у тутешніх законах або, краще сказати, у відсутності законів. У цій глушині люди роблять, що хочуть. До Панами неблизький світ, та й губернатор цього штату, чи округи, чи як там вони його називають, старе сонливе луб'я. А начальник поліції в Сан-Антоніо така людина, що з ним треба матися на бачності. Це — маленький цар у цьому лісовому закутку й справжня потвора. Затям собі добре. Злочин — то занадто лагідне слово для деяких його вчинків, бо він жорстокий і хижий, як тхір. Найбільша його насолода — скарати когось на горло. Він шалено любить вішати. Стережись його, хоч що б ти робив... Ну от, оце й усе... Отже, половина знайденого на Бичачому — твоя... І гляди, щоб ти надів обручку на палець Леонсії.

Минуло два дні. Метис-шкіпер, обстеживши узбережжя, привіз вістку, що чоловіків Солано немає вдома, і тоді Френк висадився на берег у тому місці, де вперше зустрівся з Леонсією. Ні дівчат із срібними револьверами, ані чоловіків із рушницями ніде не було видно. Скрізь панувала тиша, і єдина особа на березі — маленьке, обшарпане індіанське хлопча,— побачивши монету, радо погодилась віднести записку до молодій сеньйорити з великої гасієнди. Френк видер сторінку з записника й заходився писати: «Я той, кого ви помилково вважали за Генрі Моргана, і маю дещо переказати вам від нього...» Пишучи, він навряд чи думав, що прикрі події насуваються з такою самою швидкістю і в не меншому числі, як за його перших відвідин.

Він би страшенно здивувався, якби міг зазирнути за виступ скелі, на яку спирався, пишучи до Леонсії, що під той час, немов морська богиня, виходила з води, свіжа після плавби й купання. Але Френк спокійно писав, а індіанське хлопча стояло, захоплене цією операцією ще більше, ніж він сам. Отже Леонсія, обійшовши скелю, побачила його перша і, насилу стримавшись, щоб не зойкнути з несподіванки, повернулася й кинулась навтіки у зелені зарості.

Френк відразу здогадався, що Леонсія десь поблизу, коли почув її крик уже з гущавини. Записка й олівець упали на пісок, а він метнувся на крик і зіткнувся з мокрою напіводягненою дівчиною, що, нажахана, втікала від чогось із заростів. Не збагнувши, що Френк прийшов їй на допомогу, Леонсія знову крикнула.

Вона стрілою промчала повз Френка, мало не збила з ніг

індіянського хлопчину й спинилася аж на піску. Тут вона побачила, що перед нею не новий ворог, а рятівник.

— Що з вами? — занепокоєно спитав Френк.— Чи не забились ви часом? Що сталося?

Вона показала на своє голе коліно, де з двох маленьких ранок виступили крапельки крові.

— Гадюка,— мовила вона.— Та, що жалить на смерть. За п'ять хвилин я стану трупом і радію з цього, бо ти не крятимеш більше мого серця.

Леонсія докірливо тицьнула в нього пальцем, розтулила рота, щоб проклясти його, але не змогла вимовити й слова і неприємна впала на пісок.

Френк тільки чув про гадюк Центральної Америки, але те, що він чув, було жахливе. Розповідали, ніби навіть мули й собаки, що їх укусив маленький плазун, гинули в страшених муках менше як за годину. Немає нічого дивного, що вона зомліла, думав Френк, бо отрута починає діяти неймовірно швидко. Його знання про лікування гадючих укусів було таке саме мізерне, як і про самих гадюк, але в голові йому промайнула згадка, що треба притиснути артерію вище вкушеного місця,— тоді обіг крові припиниться, і отрута не дійде до серця.

Френк витяг хусточку, обв'язав дівчині ногу над коліном, підсунув під вузол тріску, що трапилася на березі, й туго скрутив хусточку. Далі, знову ж таки роблячи те, що чув від людей, він видобув з кишені ножа, розкрив його, обпалив сірниками лезо, щоб не внести зарази, і обережно, але безжально надрізав шкіру там, де видно було сліди гадючих зубів.

Френк був хтозна-який наляканий, він гарячково поспішав, боячись, що ця прекрасна дівчина зараз почне конати. Він чув, що коли вкусить гадюка, тіло дуже швидко напухає і стає мов подушка. Не скінчивши ще різати, Френк уже зважив, що робити далі. Найперше він висмокче отруту з рани, наскільки зможе, а потім запалить цигарку і гарячим кінчиком припече вкушене місце. Та поки він орудував ножем, дівчина заворушилася.

— Лежіть тихо! — наказав Френк, бо вона сіла саме тієї миті, як він хотів був висмоктати отруту.

У відповідь Леонсія дала йому своєю маленькою ручкою доброго ляпаса. А тим часом з заростів вискочив індіанський хлопчик і, пританцьовуючи та вимахуючи гадючкою, яку він тримав за хвіст, почав радісно вигукувати:

— Лабарі, лабарі!

Від цих слів Френка пройняв ще більший розпач, і він суворо сказав:

— Лежіть тихо, не можна гаяти ні хвилини.

Але дівчина не чула, що він каже. Вона втупилася в мертву гадюку, і їй полегшало на серці, хоч Френк цього не помітив. Він знову схилився, наміряючись і далі лікувати дівчину.

— Що ти робиш? — крикнула вона.— Це ж лабарі, до того ж маленька і ще не має отрути. Я гадала, що то отруйна гадюка. Маленькі лабарі дуже схожі на них.

Леонсія відчула, що нога в неї геть затерпла, бо туго скручений жмут майже припинив кровообіг. Вона опустила очі й побачила Френкову хусточку.

— Навіщо ти перев'язав мені ногу? — зашарілась дівчина.— Це ж бо тільки маленька лабарі.

— Але ви самі сказали, що це гадюка,— виправдовувався Френк.

Леонсія затулила лице руками, та все одно було видно, що їй соромно, бо в неї аж вуха почервоніли. А проте Френк міг би заприсягтися, що вона сміялася, коли то був не істеричний сміх. І аж тепер уперше зрозумів, яку мороку взяв він на себе: надіти їй на пальця обручку іншого чоловіка. Однак він рішуче поклав собі не піддаватися її чарам.

— А тепер, гадаю, хтось із ваших продрівить мене кулями за те, що я не вмію відрізнити лабарі від гадюки,— гірко мовив він.— Можете запросити для цього когось із ферми, якщо вам самій не кортить пристрелити мене.

Але дівчина, мабуть, не чула його. Легко й граційно схопившись із землі, чого їй треба було сподіватися від такої стрункої та гарної істоти, вона заходилася тупати по піску.

— Нога мені затерпла,— пояснила вона, сміючись і цим разом не ховаючи вже обличчя.

— Ви поводитесь просто ганебно,— сердито накинувся на неї Френк.— Ви гадаєте, що то я вбив вашого дядька.

Леонсія зразу перестала сміятися, зблідла на виду, нічого не відповіла йому ї, нахилившись, пальцями, що тремтіли від гніву, почала розв'язувати хусточку, ніби вона пекла їй ногу.

— Дозвольте, я допоможу вам,— чемно запропонував Френк.

— Ти тварюка! — спалахнула дівчина.— Геть звідси! Щоб і тинь твоя на мене не лягала!

— Ось коли ви надзвичайно чарівна,— кепкував Френк, притлумивши палке бажання стиснути її в обіймах.— Ви знову така, якою я вас бачив тут, на цьому березі. Першої секунди ви дорікали мені, що я не цілую вас, другої секунди поцілували мене; авжеж, поцілували, а третьої загрозували

подірявити мені живіт оцим вашим цяцьковим револьвериком. Ні, від того часу ви ніскільки не змінились. Така сама запальна. Давайте вже краще я сам розв'яжу! Хіба ви не бачите, що вузол закручено занадто туго? Ваші пальчики зроду не впораються з ним.

Вона тупнула ногою, невимовно розгнівана.

— Моє щастя, що ви не берете з собою револьвера, коли йдете купатися,— піддражнював її Френк,— а то довелось б негайно влаштуувати на цім-таки березі похорон прегарного молодика, що зичить вам тільки всього найкращого.

Під цей момент прибігло індіанське хлоп'я з її купальним халатом. Леонсія похапцем накинула його на плечі й разом з хлоп'ям знов узялася розплутувати вузол. Розв'язавши хусточку, вона жбурнула її геть від себе, наче й то була гадюка.

— Пхе, гидота;— мовила вона, щоб образити Френка.

Але Френк, намагаючись не піддаватися її чарам, похитав головою і сказав:

— Це не врятує вас, Леонсіє. На згадку про себе я лишив вам знак, що ніколи не щезне.— Він показав розрізи на її коліні і всміхнувся.

— Ознака тварюки,— відповіла вона, лагодячись іти.— Раджу вам забиратись звідси, містере Генрі Моргане.

Проте Френк заступив їй дорогу.

— А тепер поговоримо поважно, міс Солано,— мовив він уже іншим тоном.— І ви слухатимете. Блискайте собі очима скільки хочете, тільки не перебивайте мені мови.— Він спинився й підняв записку, що був написав до неї.— Я саме хотів послати вам цього листа, коли ви закричали. Візьміть його й прочитайте. Він не кусається. Це ж бо не гадюка.

Вона відмовилась брати записку, але мимохить, глянувши на неї, запримітила перший рядок: «Я той, кого ви помилково вважали за Генрі Моргана...»

Леонсія кинула на Френка погляд, ще не цілком тямущий, де вже, однак, позначився якийсь сумнів.

— Слово честі...— урочисто почав він.

— Ви... не... Генрі? — ледве чутно перепитала Леонсія.

— Ні, я не Генрі. Будь ласка, візьміть і прочитайте.

Дівчина почала читати, а Френк задивився на її русяві коси і ледь засмагле від тропічного сонця біле личко, що не тільки золотило їй шкіру, а й гріло кров, і, може, саме тому те личко ніби аж світилося,

— А хто мав підписати листа? — запитала вона.

Френк отямився і вклонивсь.

— А ім'я? Як вас звать?

— Морган, Френк Морган. Як я хотів був пояснити в

записці, Генрі і я — далекі родичі, брати в двадцятих або щось таке.

Він здивувався, побачивши, як в очах Леонсії раптом засвітився сумнів, а обличчя знову почервоніло від гніву.

— Генрі,— з докором мовила дівчина,— ти хитруєш і хочеш обдурити мене якоюсь бісовою вигадкою. Ти ж бо Генрі.

Френк показав на свої вуса.

— Ти запустив їх відтоді, як утік,— відказала Леонсія.

Він закасов рукав і показав ліву руку від зап'ястка до ліктя, але дівчина нічого не зрозуміла.

— Пригадуєте шрам? — спитавсь Френк.

Дівчина кивнула головою.

— Ну, то пошукайте його.

Вона схилилась над рукою і, не знайшовши шрама, повагом похитала головою.

— Я... я... вибачте мені,— сказала вона, затинаючись.— Я страшенно помилялась і... тим-то й поводитися з вами...

— То був чудовий поцілунок,— жартівливо перехопив Френк.

Леонсія пригадала недавні події, глянула на своє коліно й вибухнула сміхом, що здався йому найчарівнішим у світі.

— Ви казали, що маєте доручення від Генрі,— несподівано змінила вона розмову.— І нібито він невинний. О, як би я хотіла повірити в це!

— Я цілком певний, що Генрі не вбивав вашого дядька так само, як і я...

— Тоді не кажіть більш нічого, принаймні тепер,— весело перебила дівчина.— Насамперед я маю перепросити вас, хоч ви повинні визнати, що деякі з ваших вчинків і слів були досить обурливі. Ви не мали ніякого права цілувати мене.

— Але ви повинні визнати,— нагадав Френк,— що я зробив це під загрозою револьвера. Хіба ж я міг знати, що ви не пристрелите мене, якщо я вас не поцілую?

— Ну, годі,— попросила Леонсія.— Ходімо тепер до нас і дорогою розповісте мені про Генрі.

Її погляд упав на хусточку, яку вона так зневажливо відкинула від себе. Вона побігла й підняла її.

— Бідна скривджена хусточко,— защебетала дівчина.— Тебе я також маю перепросити. Я сама виперу тебе...— Вона підвела очі на Френка, звертаючись до нього,— і поверну її вам, чисту, свіжу й просякнену моєю щирою вдячністю.

— А ознаку тварюки? — спитав Френк.

— Я так шкодую,— каючись, призналася вона.

— А моїй тіні буде дозволено лягати на вас?

— Буде, буде, — радісно мовила Леонсія. — Ось, дивіться, вона й тепер лягає. Ну, рушаймо вже.

Френк кинув песо індіанському хлопчикові і, радісний, пішов за дівчиною стежкою, що серед тропічної рослинності вела до білої гасієнди.

Сидячи на просторому майданчику гасієнди Солано, Альварес Торес побачив крізь густі чагарі молоду пару, яка наближалася покрученою стежкою, і спостеріг таке, що примусило його заскреготіти зубами й зробити дуже помилкові висновки.

Він бачив, що Леонсія і Френк були захоплені жвавою розмовою й не помітили нічого. Бачив, як Френк вимахував руками і щось палко доводив Леонсії, — бо вона навіть спинилась, так пильно прислухалася до його слів. Далі Торес насилу пойняв віри очам — він угледів, що Френк вийняв персня, а Леонсія, відвернувши обличчя, простягла ліву руку й підставила третій палець. І Торес міг би заприсягти, що то був саме палець, на який звичайно надівають обручку.

Та й справді, обручка Генрі опинилася на Леонсіній руці. І Леонсія, не знати чому, відчула через це якусь невиразну прикрість.

Торес жбурнув геть погаслу цигарку, люто закрутив вуса, немов від цього йому полегшало, і навпростець майданчиком рушив їм назустріч.

Він навіть не відповів на привітання дівчини, а натомість із оскаженілою гримасою людини латинської раси напосівся на Френка.

— Від убивці годі сподіватися сорому, але він міг би принаймні дотримуватись пристойності.

Френк осміхнувся.

— Знову те саме, — сказав він. — Ще один божевільний у цій божевільній країні. Останній раз, Леонсіє, я бачив цього добродія в Нью-Йорку. Він конче намагався зав'язати ділові стосунки зі мною. А тепер я його зустрічаю тут, і він мене називає непристойним, безсоромним убивцею.

— Вам доведеться просити прощення, сеньйоре Торесе, — із серцем заявила дівчина. — В домі Солано не дозволяють ображати гостей.

— В домі Солано, я бачу, дозволяють пройдисвітам убивати членів родини, — відказав той. — Немає такої жертви, що була б завелика задля гостинності.

— Опам'ятайтесь, сеньйоре Торесе, — люб'язно порадив Френк. — Прокиньтесь! Я знаю, в чім річ. Ви думаєте, що я Генрі Морган. Я Френк Морган, і ми з вами нещодавно

склали умову в Рігановій конторі в Нью-Йорку. Ось моя рука. Стисніть її, і такі перепросини цілком задовольнять мене.

Торес, на хвилину приголомшений своєю помилкою, взяв простягнену до нього руку й перепросив обох: і Френка, і Леонсію.

— Тепер, — засяяла вона, сміючись і плескаючи в долоні, щоб покликати служницю, — я маю примістити містера Моргана і сама вдягтися хоч би в що-небудь. А тоді, сеньйоре Торесе, з вашого ласкавого дозволу ми розкажемо вам про Генрі.

По її виході й опісля, коли Френк теж пішов до своєї кімнати слідом за молодою гарненькою метискою, Торес трохи отямився і завважив, що він здивований і лютий, як ніколи. Він-бо сам бачив, що якийсь чужинець, якийсь приبلуда, надягнув обручку на палець Леонсії. На хвилину він замислився. Леонсія, що її в мріях своїх він завжди мав за свою наречену, заручується з нью-йоркським грінго, ледве познайомившись із ним. Це було щось неймовірно жакливе.

Торес плеснув у долоні, прикликав карету, що був найняв у Сан-Антонію, і майнув туди, поки Френк виходив із дому, щоб докладніше розпитати в тутешніх людей про Морганові скарби.

Після сніданку Френк помітив, що вітер дме з берега і що йому легко буде переїхати через лагуну Чірікві до Бичачого й Телячого островів. Його брала нетерплячка подати Генрі радісну звістку про обручку, яка була вже на пальці в Леонсії, і він рішуче відхилив її пропозицію залишитися на ніч у їхньому гостинному домі й зустрітися з Енріко Солано та його синами. Була в нього й інша причина, щоб скоріше виїхати. Він погано себе почував при Леонсії, і не тому, що вона була йому неприємна. Навпаки, вона чарувала його й так вабила до себе, що він не наважувався залишатися далі під впливом її чарів, бо хотів зберегти вірність людині в парусинових штанах, яка тим часом порпалася в піску на Бичачому острові.

Отже, Френк пішов, маючи в кишені листа від Леонсії до Генрі. Остання мить перед розлукою була дуже коротка. Притлумивши зітхання так хутко, що Леонсія засумнівалася, чи й справді вона чула його, Френк похопився вийти. Вона дивилася, як він віддалявся стежкою, поки було видно, а потім глянула на обручку на пальці й відчула якийсь невизначний сум.

Вийшовши до моря, Френк подав знак на «Анджеліку»,

що стояла на якорі, вислати йому човна. Але, перше ніж човна спустили на воду, до нього примчало шестеро вершників із револьверами при поясі й з рушницями при сідлі. Перед вели два чоловіки, за ними їхали чотири шибайголови-метиси. В одному з ватажків Френк упізнав Тореса. Всі рушниці вони спрямували на Френка, і йому не лишалось нічого іншого, як скоритися наказові незнаного привідці й піднести руки вгору.

— Подумати тільки,— здивовано мовив Френк,— вчора ще, а може, це було й мільйони років тому, я гадав, що бридж по долару очко найдужче збуджує нерви. А тепер, озброєні джентльмени на конях, що лагодитесь увігнати в моє бідне тіло кулі, скажіть мені, в чому річ? Невже ж я завжди мушу покидати ваш берег у супроводі рушниць та пороху? Вам потрібні мої вуха чи самі вуса?

— Нам потрібні ви,— мовив незнаний ватажок із щетинуватими вусами й блискучими чорними очима.

— Та хто ж ви такі?

— Це його вельможність сеньйор Мар'яно Веркара-і-Іхос, начальник поліції Сан-Антоніо,— відповів Торес.

— Здорові були! — засміявся Френк, пригадуючи характеристику, що її дав Генрі.— Ви, певне, думаєте, що я порушив якісь санітарні правила, об'якорившись тут? Але в цих справах ви повинні звертатися до мого шкіпера, капітана Тріфзена, людини цілком поважної. Я лише наймаю шхуну, як звичайнісінький пасажир. Та й ви самі побачите, що капітан Тріфзен чудово знається на всіх морських правилах і звичаях.

— Вас обвинувачують у вбивстві Альфаро Солано,— відказав Торес.— Ви не обдурите мене, Генрі Моргане, своїми балачками, як там на гасієнді, нібито ви хтось інший. Я знаю того іншого. Його звать Френк Морган, і я не вагаючись скажу, що він не душогубець, а джентльмен.

— Казна-що ви верзете! — обурився Френк.— Ви ж бо самі стискали мені руку, сеньйоре Торесе.

— Мене обдурили,— погодився Торес.— Та ненадовго. Підете ви добровільно з нами?

— Нібито...— красномовно низав плечима Френк перед цівками шести рушниць.— Гадаю, ви не забаритеся справи-ти мені приемність і повісите мене ще до світанку.

— Правосуддя не марнує часу тут, у Панамі,— відповів начальник поліції каліченою англійською мовою.— Та все-таки не будемо спішитися. До світанку вас у кожному разі не повісять. А вранці о десятій і вам, і нам буде зручніше. Як ви гадаєте?

— О, безумовно,— сказав Френк.— Можна й об одинадцятій чи о дванадцятій. Мені все одно.

— Ви будете ласкаві поїхати з нами, сеньйоре,— мовив Мар'яно Веркара-і-Іхос, не ховаючи під лагідністю тону залізну рішучість своїх намірів.— Хуане, Ігнасіо,— удався він по-іспанському до своїх супутників,— злізьте! Одберіть йому зброю! Ні, рук можна не зв'язувати. Посадіть його на коня ззаду Грегоріо.

Сидячи в дуже пристойній, отинкованій і побіленій камері з мурами у п'ять футів завтовшки в товаристві шести ув'язнених пеонів⁷, що спали долі, Френк прислухався до недалекого стукоту молотків, пригадав судовий процес, який щойно скінчився, і тихенько засвистав.

Було пів на дев'яту вечора. Суд почався о восьмій. Молотки стукотіли на помості, звідки о десятій годині вранці він повинен полинати в простір із зашморгом на шиї, що не дасть йому торкнутися землі. За його годинником суд тривав рівно півгодини. Але й двадцяти хвилин було б досить, якби до зали не вдерлась Леонсія й не продовжила його ще на десять хвилин, що судді шляхетно дозволили представниці вельможної родини Солано.

— Начальник поліції правду казав,— мовив Френк, звертаючись до самого себе.— Панамське правосуддя не марнує часу.

Вже саме те, що в нього знайшли лист Генрі Моргана, звинувачувало його. Решта були дрібниці. Шестеро свідків засвідчили, що він убивця, і впізнали його, як убивцю. Сам комісар поліції став за свідка. Єдиною радісною миттю була поява Леонсії, що вбігла до зали в товаристві німичної старої тітки. Френк вдячно згадував, як та вродлива дівчина боролася, захищаючи його життя, хоч заздальгідь було видно, що змагається вона даремно.

Коли за її вимогою Френк закасав рукав і показав суддям ліву руку, начальник поліції зневажливо знизав плечима. А далі Френк чув, як Леонсія в запалі вдалася до Тореса іспанською мовою, такою шпаркою, що він нічого не зрозумів. Ще далі, коли взяв слово Торес, він чув і бачив, як кричали й вимахували руками люди, що заповнювали залу.

Він не бачив лише, що Торес пошепки перемовився з начальником поліції, коли протискувався крізь натовп до місця для свідків. Він не знав також, що Ріган заплатив

⁷ Пеони — сільськогосподарські робітники в країнах Латинської Америки.

Торесові, аби той затримував його якомога надовше, хоч би й назавжди, далі від Нью-Йорка. Не знав він і того, що Торес кохає Леонсію, й через це розпалився на нього ревнощами, які не мали меж.

Тому Френк не збагнув усього, коли слухав, як Леонсія допитувала Тореса й примусила його визнати, що він ніколи не бачив шраму на лівій руці Френка Моргана. Вона переможно глянула на маленького старого суддю, але начальник поліції вийшов наперед і гучним голосом спитав Тореса:

— А чи можете ви присягтись, що коли-небудь бачили шрам на лівій руці в Генрі Моргана?

Торес сторопів, здивовано зиркнув на суддю, перепрошуючи за Леонсію, і нарешті мовчки похитав головою: мовляв, він не може присягтись.

Юрма радісно заревла. Суддя оголосив вирок, ревіння стало ще голосніше, і Френка виведено із зали до камери, хоч він і огинався. Видно, поліція хотіла ласкаво захистити Френка від натовпу, що не мав терпцю чекати його смерті аж до десятої години ранку.

«Та й підчепили ж вони цього бідного дурника Тореса на шрамі Генрі!» — співчутливо міркував Френк саме тоді, як зарипів засув на дверях його камери і на порозі з'явилася Леонсія.

Френк підвівся їй назустріч. Але вона не відповіла на привітання, а заторохтіла щось по-іспанському до начальника поліції, владно махаючи руками. Той урешті скорився й наказав наглядачеві перевести неонів до інших камер, а потім знервовано й поштиво вклонився Леонсії, вийшов і зачинив двері.

Тільки тоді Леонсія впала Френкові на руки й захлипала на плечі в нього.

— Ото проклята країна, проклята країна! Тут нема справдливості!

Френк, тримаючи в обіймах вродливу дівчину, згадував Генрі в обшарпаному сомбреро й парусинових штанях, що на той час босоніж порпався в піску на Бичачому острові. Його дуже вабило до Леонсії, та він силкувався визволитись від неї, хоч йому не зовсім пощастило це зробити. Але все ж він настільки опанував себе, що озвався до неї голосом розуму, а не серця, яке владно нагадувало йому про себе.

— Тепер я нарешті збагнув одну річ,— сказав Френк зовсім не те, що промовляло його серце.— Коли б ваші одноплемінці вміли спокійно міркувати, замість того, щоб діяти зопалу, вони б споруджували залізниці та сприяли розвиткові своєї країни. Ось візьміть хоча б цей суд, який швидше скидається на гру пристрастей. Судді наперед знали,

що я винний, і так жадали покарати мене, що навіть не захотіли морочитися з зайвим допитом, навіть не встановили моєї особи. Навіщо гаяти час? Вони *знали*, що Генрі Морган убив ножем Альфаро. Вони *знали*, що я Генрі Морган. А коли знаєш, то зайве марнувати час на пошуки.

Не слухаючи Френка, Леонсія схлипувала й поривалася пригорнутися до нього, поки він говорив, а коли скінчив, вона знов опинилась у його обіймах. Її губи тяглися до Френка і, раніш ніж він устиг опам'ятатись, притулились до його губ.

— Я кохаю тебе, кохаю,— прошепотіла вона крізь сльози.

— Ні-ні! — боронився Френк від тієї, кого найбільш прагнув.— Просто ми з Генрі занадто схожі один із одним. Ви ж бо кохаєте Генрі, а я не Генрі.

Леонсія випручалася з його обіймів, стягла обручку із свого пальця й кинула її на землю. Френк зовсім розгубився, бо не знав, що трапиться найближчої хвилини; від дальших несподіванок його врятувала поява начальника поліції, котрий, тримаючи годинника в руці, вдавав, ніби нічим іншим не цікавиться, крім секундної стрілки.

Леонсія гордовито випросталася і не втрималась лише тоді, як Френк знову надів їй на пальця обручку й поцілував руку, прощаючись. Перед дверима вона обернулася і безгучно прошепотіла: «Я кохаю тебе».

Рівно о десятій під бій дзигарів Френка виведено надвір, де стояла шибениця. На видовисько зібралася вся весела й гомінка людність Сан-Антоніо, не рахуючи мешканців поближких осель, а також Леонсії, Енріко Солано та його п'яти синів. Енріко і його сини, лютуючи, неспокойно походжали коло шибениці, а начальник поліції, мавши за спиною комісара й жандармів, саяв наче діамант. Даремно намагалася Леонсія підійти до Френка і даремно родина вмовляла її піти геть. Даремно також її батько й брати запевняли, що Френк не та людина, котру треба покарати. Начальник поліції зневажливо посміхнувся й звелів братися до страти.

Стоячи вже на помості, Френк відмовився висповідатись, сказавши по-іспанському священикові, що безневинна людина, яку мають повісити, не потребує посередництва, щоб перейти до кращого світу, та що посередники потрібні більше тим, хто вішає.

Френкові зв'язали ноги й заходилися зв'язувати руки, а кат держав напоготові зашморг і чорний каптур, щоб накласти їх на нього, коли це десь іздалеку почувся спів:

Попліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!

Майже непритомна з горя Леонсія, зачувши пісню, вернулаь до тями і навіть скрикнула з радості, коли побачила Генрі Моргана, що розштовхав сторожу біля воріт і зайшов у двір.

Єдиний, кому ця поява завдала прикрого жалю, був Торес, та цього ніхто не помітив. Натовп погодився з начальником поліції, який, знизавши плечима, заявив, що немає великого значення, кого будуть вішати, аби тільки вішати. Однак тепер уже зняла лемент ціла родина Солано, заявляючи, що Генрі не вбивав Альфаро, а Френк і собі гримнув на юрбу з помосту, поки йому розв'язували руки й ноги:

— Ви судили мене. А його ні. Ви не маєте права вішати людину без суду. Треба спершу судити його.

І коли Френк, зійшовши з помосту, обома руками схопив Генрі за руку, до них з наказу начальника поліції наблизився комісар і з дотриманням усіх формальностей заарештував Генрі Моргана, обвинувативши його в убивстві Альфаро Солано.

РОЗДІЛ IV

— Головне — діяти швидко, — промовив Френк до гуртка Солано, що радилися на веранді своєї гасієнди.

— Авжеж, головне! — обурено скрикнула Леонсія й навіть перестала нервово ходити. — Головне — це врятувати його. — Щоб підсилити свою думку, вона запально помахала пальцем перед Френковим носом, а не задовольнившись із цього, з не меншим запалом помахала ще пальцем перед носом свого батька та братів. — І то швидко! — додала вона. — Ми мусимо діяти швидко. А то... — голос її урвався на згадку про жакливу небезпеку, яка загрожує Генрі, якщо вони не діятимуть швидко.

— Для начальника поліції всі грінго однакові, — співчутливо кивнув головою Френк, а сам подумав: «Що за вродлива та гарна дівчина! Він, певно, підняв уже весь Сан-Антоніо й не забариться з виροком. Генрі чекатиме на вирок не довше за мене. Треба визволити його сьогодні ж уночі».

— Слухайте, — знову почала Леонсія, — ми, Солано, не можемо допустити до цієї... до цієї страти. Наша честь... наші гордощі... Ми не можемо дозволити цього. Кажіть-бо хто-небудь! Ви, батьку! Вигадайте щось!

Поки Солано радилися, Френк мовчав, думаючи про своє. Леонсіїн запал чарував його, але то було задля іншого, і це

не дуже втішало Френка. Перед очима в нього все ще стояла та хвилина на тюремному дворі, коли його звільняли й арештовували Генрі. Він і досі бачив,— і це вражало його в самісіньке серце,— як Леонсія кинулась до Генрі, а той, помацавши Леонсію за руку й переконавшись, що обручка на пальці, пригорнув її до себе й поцілував довгим поцілунком.

«Ну, годі»,— подумав зітхнувши Френк. Принаймні він зробив, що міг. Хіба ж, коли Генрі відвели, не сказав він Леонсії спокійно й розважено, що Генрі її наречений і що вона, будучи з родини Солано, не могла зробити розумнішого вибору?

Однак ці спогади анітрохи не тишили Френка. Не тишило його й почуття справедливості свого вчинку. Атож, він повівся чесно. Це не викликало в нього сумніву й загартувало його серце проти дівчини. Та він переконався, що почуття справедливості в цьому випадку — далеко не найкраща розрада.

Але чого ж бо ще можна сподіватися? На нещастя, він запізно приїхав до Центральної Америки, і ця чудова дівчина віддала вже серце тому, хто з'явився перший, людині, не тільки не гіршій за нього, ба навіть, як підказувало йому почуття справедливості, ще кращій. І це почуття спонукало Френка додержувати вірності Генрі Морганові, своєму родичеві, свавільному нащадкові свавільного предка, юнакові у парусинових штанях і в обшарпаному сомбреро, тому, хто цікавиться чужими вухами, їсть самі тільки морські сухарі й черепащачі яйця і ладен перекопати Бичачий і Телячий острови, шукаючи скарбів старого сера Генрі.

Поки Енріко Солано та його сини обговорювали й обмірковували всілякі плани, а Френк прислухався до них одним вухом, з гасієнди вийшла служниця і, шепнувши щось Леонсії, повела її в протилежний кінець веранди, за причілок будинку, де відбулася сцена, що і розважила б Френка, і розсердила, якби він її побачив.

Там Леонсія зустріла Альвареса Тореса, вбраного в розкішний середньовічний іспанський стрій багатого плантатора, які ще носять у Латинській Америці. Знявши сомбреро, він низенько схилився перед нею й посадив у крісельце з індіанського очерету. Леонсія відповіла сумно, але водночас і зацікавлено, бо сподівалася почути якесь слово надії.

— Суд скінчився, Леонсіє,— промовив він тихо й ласкаво, немов говорячи про небіжчика.— Його засуджено до страти. Завтра о десятій годині ранку. Це — прикра подія. Надзвичайно прикра.— Торес знизав плечима.— Ні, я не

хочу говорити про нього нічого поганого. Він був пристойна людина. Мав єдину ваду — нестриманість. Він був занадто запальний і завзятий. Це й призвело його до злочину. Якби він був трохи спокійніший, то не вбив би Альфаро...

— Він і так не вбивав мого дядька! — вигукнула Леонсія, підвівши до нього голову й змінившись на виду.

— Це дуже прикро,— журно вів далі Торес, з гречності уникаючи зайвих суперечок.— Суддя, люди, начальник поліції — геть усі, на превеликий жаль, певні, що він винний. Я страшенно шкодую. Але я приїхав побачитися з вами не для цього. Я пропоную вам свої послуги. Моє життя, моя честь... передаю їх до ваших послуг. Наказуйте. Я ваш раб.

Торес раптом ухопив Леонсію руку і, галантно схилившись перед нею на одне коліно, вже лагодився залляти її новими струменями своєї проречитості, аж тут в око йому впала обручка з діамантом на пальці в дівчини. Він насупив брови, але відразу опустив голову і підвів її лише тоді, як обличчя прибрало звичайного виразу.

— Я знав вас іще маленькою, Леонсіє,— почав він знову,— отакісінькою маленькою чарівною дівчинкою й завжди любив вас. Ні, ви слухайте, я дуже прошу. А коли ви, скінчивши за кордоном освіту, повернулися з пансіону вже дорослою шляхетною панною, ваша врода запалила мене. Але я терпів. Я уникав освідчуватись. А втім, ви й так повинні були здогадуватись. Та, певно, й здогадувались. Я завжди палав до вас пристрасно. Мене пекло полум'я вашої вроди, полум'я всього вашого ества, ще прекраснішого за вашу вроду.

Спинити Тореса було неможливо. Леонсія добре це знала й терпляче слухала, позираючи на його нахилену голову та знічев'я запитуючи себе, де це йому так невдало підстрижено чуба — в Нью-Йорку чи в Сан-Антоніо.

— Чи відомо вам, чим ви були для мене від того часу, як повернулися?

Вона не відповіла й не намагалася навіть випрочувати своєї руки, хоч як боляче врізався в неї перстень Генрі Моргана. Навряд чи вона добре чула його слова, поринувши в низку спогадів про давнє минуле. Не так гучно розповів їй Генрі Морган про свою любов і не словами підбив її під свою волю — то була перша ланка її думок. І чому це люди іспанської крові завжди висловлюють свої почування так екстатично? Генрі був зовсім інакший. Він не сказав ані слова. Він діяв. Зачарований нею, та й сам зачарувавши її, без щонайменшого попередження — адже Генрі був певний, що не здивує й не злякає Леонсію — він пригорнув її до себе

й поцілував. А її уста, як виявилось, були нелякливі й не відповіли йому мовчанкою. І лише по цьому першому поцілункові, не випускаючи дівчину з обіймів, Генрі почав говорити.

Що там придумали на другому кінці веранди її родичі та Френк Морган? — міркувала Леонсія далі, глуха до благань і зітхань Альвареса Тореса.—Френк! Ох!.. Вона навіть зітхнула, не розуміючи, як це її серце, що так самовіддано кохає Генрі, могло полюбити ще й іншого грінго. Хіба ж вона така легкодумна? Хіба для неї однакові всі чоловіки, аби лише то був чоловік? Ні-ні! Вона не вітрогонка й не зрадниця... А проте... Мабуть, це через те, що Генрі й Френк занадто подібні один до одного і її бідолашне, нерозумне жіноче серце не вміє розрізнити їх. І ось тоді, як їй здається, що за Генрі Морганом вона пішла б хоч на край світу, поділяючи з ним і щастя і недолю, в той самий час вона гадає, що за Френком пішла б ще далі. Вона любила Генрі, це врочисто проказувало їй серце. Та вона ж любила й Френка і майже вгадувала, що й Френк любить її. Вогонь його губ, що обпалив там, у в'язниці, їй уста, і досі кидав її в жар. Вона по-різному любила їх обох, і це почуття не вкладалося їй у мозок і мало не доводило до ганебного висновку, що вона, остання і єдина жінка в родині Солано, звичайна собі вітрогонка.

Обручка Генрі боляче врізалася Леонсії в палець, бо Торес у запалі міцно стиснув їй руку, і дівчина отямилася та мимоволі почала прислухатися до його красномовства.

— Ви були чарівне терня в моєму тілі, гострий зубчик у колишатку остроги, що завдавала найсолодших ран моїм грудям. Я мріяв про вас... і для вас. Ви мали в мене особливе ім'я. І воно завжди було однакове: «Королева моїх думок». І ви таки одружитесь зі мною, моя Леонсіє. Ми забудемо цього божевільного грінго, що, зрештою, вже помер. Я буду ніжний і ласкавий. Я завжди кохатиму вас. І його примара ніколи не постане поміж нами. Щодо мене, то я ніколи не згадаю про нього. А щодо вас... та я ж любитиму вас так, що й пам'ять про нього не зважиться стати між нами й завдати вам смутку бодай на хвилинку.

Леонсія довго мовчала, і це ще дужче розпалило Торесові надії. Вона відчувала, що не треба квапитися з відповіддю. Якщо Генрі можна ще визволити... хіба Торес не пропонує їй своїх послуг? Вона не має права відштовхнути його, коли від нього, можливо, залежить урятувати життя людині.

— Кажіть-бо! Мені несила далі терпіти! — схвильовано наполягав Торес.

— Мовчіть,— тихо промовила Леонсія.— Як я можу слухати про чиєсь кохання, коли той, кого я кохала, ще живий.

Кохала!.. Вона сама здивувалась, що вжила минулого часу. Вражений був і Торес — це ще дужче роздмухало полум'я його надій. Отже, Леонсія вже майже належить йому. Вона не любить Генрі. Вона кохала його раніш і більше вже не кохає. Бувши ж чутливою і делікатною, не може вона, звичайно, кохати Тореса, поки той, інший, ще живий. Це свідчить про її вразливість. Він пишався своєю власною чутливістю й похваляв себе за те, що вгадав її приховані думки. Ну, й добре... він уже подбає про те, аби юнак, що має вмерти о десятій годині наступного ранку, не врятувався і не уникнув страти. Ясна річ, коли він хоче мершій заповонити Леонсію, треба, щоб Генрі Морган помер якомога скоріше.

— Не говорім більше про це... тепер,— сказав Торес із лицарською шляхетністю, стискаючи їй руку. Тоді підвівся і довгим поглядом прикипів до неї. Леонсія відповіла йому вдячним потиском, а тоді випручала руку й підвелася з крісла.

— Ходім до наших,— мовила вона.— Там обмірковують, як найкраще визволити Генрі Моргана.

Розмова на веранді, коли вони ввійшли туди, враз увірвалася, немов до Тореса поставилися підозріло.

— Ну, надумали ви що-небудь? — запитала Леонсія.

Старий Енріко, рівний, ставний і стрункий, як і будь-котрий з його синів, похитав головою.

— В мене є план, якщо дозволите,— почав був Торес і спинився, побачивши застережливий погляд старшого сина Алесандро.

На алеї, що вела до веранди, з'явилися двоє обшарпаних хлопчиків. На зріст вони мали не більше як по десять років, а якщо подивитись на їхні злодійкуваті очі та обличчя, то здавалися старшими. Одягнені вони були чудно — один мав на собі сорочку, а другий штани; про них вільно можна було сказати, що вони ділять поміж себе все, аж до останньої сорочки. Але що ж то була за сорочка! І які штани! Пошиті на дорослу людину зі старої мішковини, вони були застебнуті на шиї в хлопця й стягнуті вузлуватою мотузкою, щоб не впали з плечей. Руки хлоп'я просунуло в дірки на боках, де колись були кишені. Холоші були підрізані відповідно до коротких дитячих ніг. Рукави сорочки в другого хлопця волочилися по землі.

— Геть! — люто гримнув на них Алесандро.

Але хлоп'я в штанях повільно зняло камінь, що несло на голові, вийняло з-під нього листа й простягло Алесандро.

Той нахилився, узяв листа і, зиркнувши на адресу, передав його Леонсії, а хлопці тим часом почали канючити грошей. Це видовисько викликало мимовільну усмішку у Френка, і він кинув їм кілька дрібних срібняків. Після цього і сорочка, і штани побігли вниз алеєю.

Лист був від Генрі, і Леонсія зразу прочитала його. Він не скидався на прощальний, оскільки автор його вважав за можливе вмерти хіба внаслідок якогось непередбаченого випадку. А втім, якби сталося щось непередбачене, Генрі про всяк випадок просив переказати всім вітання і доручав особливій Леонсіній увазі Френка, котрий був гідний цієї уваги бодай тим, що дуже скидався на нього самого.

Першою думкою Леонсії було прочитати листа решті товариства, але те, що говорилося про Френка, змусило її змінити свій намір.

— Це від Генрі,— мовила вона, ховаючи листа за пазуху.— Нічого важливого в ньому немає. Він, здається, не сумнівається, що йому пощастить утекти так або інак.

— Ми вже поклопочемось, щоб він утік,— упевнено сказав Френк.

Леонсія вдячно всміхнулася йому й приязно звернулася до Тореса:

— Ви почали були говорити за якийсь план, сеньйоре Торесе.

Торес і собі всміхнувся, підкрутив вуса й прибрав поважного вигляду.

— Є лише єдиний шлях: англосакська система, що з неї користуються грінго, і то — спосіб простий, але цілком певний. Справді, цілком певний спосіб. Ми заберемо Генрі з в'язниці просто силоміць. Це єдине, чого вони не сподіваються. Значить, успіх забезпечено. Тут знайдеться чимало бандитів, яких ще не повішено, і за їхньою допомогою ми нападємо на в'язницю. Умовитись із ними, заплатити добре, давши дещо наперед, і все буде гаразд.

Леонсія радісно кивнула. Очі старого Енріко спалахнули, ніздрі затремтіли, ніби він почув уже дух пороху. Сини розпалились не менше за батька. І всі дивились на Френка, чекаючи його згоди. Але він повільно похитав головою, так що невдоволена Леонсія навіть щось обурено крикнула.

— Це справа безнадійна,— мовив Френк.— Навіщо ми будемо всі ризикувати головами, коли ця безглузда спроба з самого початку приречена на невдачу? — Говорячи таке, він підвівся зі свого місця коло Леонсії і, на мить опинившись між Торесом і всіма Солано, застеріг їх поглядом.— Щодо Генрі, то мені здається, йому вже не допоможеш..

— Ви, значить, не довіряєте мені? — спалахнув Торес.

— Боронь Боже! Чого б це? — запротестував Френк.

— Ви не ймете мені віри,— нервував Торес.— Ви, людина, яку я ледве знаю, заважаєте мені брати участь у нараді в Солано, у моїх найкращих і найдавніших приятелів!

Старий Енріко, помітивши, що й Леонсія обурюється Френком, спромігся втихомирити її очима, а далі, надзвичайно гречним жестом заспокоївши Тореса, звернувся до нього:

— В домі Солано не може бути наради, де вас не хотіли б бачити, сеньйоре Торесе. Ви ж, безперечно, давній наш приятель. Ваш покійний батько і я приятелювали й були як брати. Але це,— і ви повинні пробачити старому його щирість,— не заважає містерові Морганові мати слухність, якщо він узиває ваш план безнадійним. Нападати на в'язницю! Та це ж чисте божевілля! Ви подивіться на її мури! Вони витримають облогу протягом кількох тижнів. Щоправда, я мушу визнати, ваша пропозиція спершу спокусила й мене. Коли, ще парубком будши, я бився з індіями в Горішніх Кордільєрах, там це було якраз по мені. Ось стривайте, сядьте зручніше, і я розповім вам про той випадок.

Але Торес, заклопотаний багатьма справами, відмовився сідати і, з дружньою посмішкою стиснувши всім руки й двома словами перепросивши Френка, сів на коня із оздобленою сріблом вуздечкою й таким самим сідлом та поспішився до Сан-Антоніо. Однією з тих справ був постійний обмін телграмами з конторою Томаса Рігана на Уолл-стріті. Мавши таємний доступ до урядової радіостанції в Сан-Антоніо, він звідти передав відомості на телеграф у Вера-Крусі. Зносини з Ріганом не тільки давали йому добрі прибутки, а й сприяли його намірам щодо Леонсії та обох Морганів.

— Що ви маєте проти сеньйора Тореса? — спитала Френка Леонсія.— І чого це ви відкинули його план, аж він розлютився?

— Нічого,— була відповідь,— хіба те, що мені він не потрібний і взагалі не дуже подобається. Він дурень і псуватиме кожен план. Згадайте, як він свідчив на моєму процесі. Мабуть, на нього й покладатися не можна. Я не знаю. Та й навіщо нам покладатися на нього, якщо він нам не потрібний? Проте план його непоганий. Ми зараз же підемо до в'язниці й визволимо Генрі, якщо ваша згода. Тільки нам нема чого зв'язуватися з тими бандитами та розбишаками. Вже як ми вшістьох не впраємося, то тут і взагалі нічого не вдієш.

— Біля в'язниці завжди не менш як дванадцять вартівих,— зауважив вісімнадцятирічний Рікардо, наймолодший Леонсіїн брат.

Леонсія знову почала сердитись і грізно поглянула на брата, та Френк потяг руку за ним.

— То правда,— погодився він,— але ми спекаємось їх.

— А мури там у п'ять футів завтовшки,— сказав Мартінес, близьюк із Альфарадо Солано.

— Ми пройдемо крізь них,— відповів Френк.

— Але як? — скрикнула Леонсія.

— Ось я зараз і скажу. Чи багато у вас верхових коней, сеньйоре Солано? Добре! А ви, Алесандро, чи не могли б дістати для мене зо два динамітних патрони? Добре, і навіть краще, ніж добре! А ви, Леонсіє, як господиня гасієнди, повинні знати, чи не знайдеться у вас у коморі доброго запасу віскі «три зірки». Змова наша розгортається,— засміявся він, коли дівчина кивнула головою.— Тепер у нас є все потрібне для пригодницьких романів Райдера Хаггарда або Рекса Біча⁸. Отже, слухайте. Ні, зачекайте. Я хочу ще поговорити з вами, Леонсіє, з приводу деяких театральних ефектів...

РОЗДІЛ V

Було вже за полудень. Крізь загразоване вікно камери Генрі дивився на вулицю, чекаючи, чекаючи, коли з лагуни Чірікві подме вітер і прохолодить хоч трохи розпечене повітря. Вулиця була курна й забруднена, забруднена через те, що протягом століть, відколи засновано місто, її прибирали лише бездомні собаки та огидні стерв'яки, що й тепер літали над нею й плигали коло сміття. Низенькі, побілені кам'яниці перетворювали вулицю на справжню велику піч.

Курява й сліпуча білість боляче різали очі, і Генрі відвів би їх від вікна, якби купка обідранців, що куняла біля воріт навпроти, не схопилася раптом на ноги й не почала зацікавлено вдивлятися у щось далі на вулиці. Генрі не міг бачити, але виразно чув шпарке торохтіння коліс, що швидко наближалось. Незабаром з'явився старий віз, що його тяг за собою схарапуджений кінь. На передку сидів сивоголовий і сивобородий дідок і даремно силкувався спинити коня.

Генрі усміхнувся: дивно, що розхитаний, старий віз не розвалюється, незважаючи на страшні поштовхи на вибоїських. Колеса йшли невлад одне з одним і мало не спадали з осей. Та нехай ще віз так-сяк тримається,

⁸ Хаггард Райдер (1856—1925) — англійський, а Біч Рекс (1877 —1949) американський письменники.

міркував Генрі, а ось збруя не рветься просто чудом. Саме проти вікна старий зробив останнє зусилля, підвівшись на передку й натягнувши віжки. Одна з них була вже надірвана й тепер зовсім увірвалась. Падаючи назад, на передок, візник вагою свого тіла смикнув другу віжку, і кінь раптом шарпнувся праворуч. Що сталося по тому, чи зіскочило колесо з осі, чи спершу поламалось, а далі вже зіскочило, Генрі не міг дотямити. Одне було очевидно, що віз зовсім розламався. Старий упав у пилюку, але вперто не випускав із рук цілу віжку, і кінь, обкрутившись, рвучко повернувся до нього.

Поки старий зводився на ноги, навколо скупчилась юрба обідранців, яку відразу розігнали вартові, вибігши з в'язниці. Генрі залишився біля вікна і, як на людину, що мала прожити всього кілька годин, навдивовижу зацікавлено прислухався й приглядався до всього.

Доручивши держати коня вартовим, старий, навіть не обтрусивши порошу, похапцем здерся на воза й почав оглядати свій вантаж — одну велику скриню та кілька малих. Особливо непокоївся він про велику і навіть спробував підняти її, ніби дослухаючись, чи не розбилося те, що в ній було.

Коли один з вартових звернувся до нього, він випроставсь і радо почав відповідати:

— Я? Ви, сеньйори, питаєте, хто я? Стара людина й живу далеко звідси. Мене звуть Леопольдо Нарваес. Щоправда, моя мати була німкеня, царство їй небесне. Зате батько звався Бальтасар де Хесус-і-Сервальос-і-Нарваес, син генерала Нарваеса, славетного вояка, що бився під командою самого Болівара⁹. А тепер я пропав, навіть додому не можу добратися.

Підохочуваний дальшими розпитами й ввічливим співчуттям, якими великодушно обдаровують і наймізернішого шарпака, він намагався віддячити людям тим, що радо оповідав про себе:

— Я їду з Бокас-дель-Торо. Дорога забрала мені п'ять день, і поки що я нічого не продав. Моя господа в Колоні, і краще б я був не виїздив. Але й шляхетний Нарваес може бути за крамаря, а крамар мусить жити. Га, сеньйори, чи не так? А скажіть мені, чи не знаєте ви Томаса Ромеро, що мешкає в цьому прекрасному місті Сан-Антоніо?

— В Панамі в кожному місті повно Томасів Ромеро,—

⁹ Болівар Сімон (1783—1830) — один з керівників національно-визвольного руху в країнах Латинської Америки.

засміявся Педро Суріта, помічник начальника в'язниці.— Вам треба буде описати його докладніш.

— Він брат у перших моєї другої жінки,— відповів повний надії старий і вельми здивувався, почувши регіт юрби.

— Кільканадцять Томасів Ромеро мешкає в самому Сан-Антоніо та в його околицях,— вів далі помічник,— і кожен з них може бути братом у перших вашої другої жінки, сеньйоре. Є тут Томас Ромеро п'яниця. Є Томас Ромеро злодій. Є Томас Ромеро... та ні, його повішено вже місяць тому за вбивство й грабіж. Є ще Томас Ромеро...

За кожним найменням Леопольд Нарваес тужливо хитав головою, аж доки помічник назвав того, хто мав силу худоби в горах. Тоді старий повсеселишав і перебив помічника.

— Вибачте, сеньйоре. Це, мабуть, він і є. Піду пошукаю його. Якщо можна персховати десь у певному місці мій дорогий крам, я відразу подамся шукати. Добре, що нещастя спіткало мене якраз тут. Я можу звірити його на вас. Відразу ж бо видно, що ви цілком порядна й чесна людина.— З цими словами старий видобув із кишені два срібні песо і тицьнув у руку помічникові.— Будь ласка. Думаю, що ви і ваші люди мені допоможете.

Генрі посміхнувся в душі, помічаючи дедалі більшу цікавість і повагу до старого, що їх виявили Педро Суріта та решта вартових, коли дістали гроші. Відігнавши від розбитого воза людський гурт, вони заходилися переносити скрині до в'язниці.

— Обережно, сеньйори, обережно! — попросив дідок, коли вони підняли найбільшу скриню.— Несіть її обережніше. Там — дуже коштовна річ і надзвичайно ламка.

Поки скрині переносили до в'язниці, старий зібрав і поклав на віз усю зброю, крім гнuzдечки. Але Педро Суріта наказав сховати і зброю:

— Вони не лишать вам ані ремінця, ані пряжки, скоро ми відвернемось від них,— пояснив він, скинувши оком на обшарпану юрбу.

Вибравшись на поламаний віз, старий з ласкавою допомогою помічника та інших вартових сів верхи на коня.

— От і добре,— мовив він і додав люб'язно: — Тисячу разів дякую, сеньйори. Мені пощастило стрінуги чесних людей, які збережуть хоч моє злиденне майно,— це ж бо все, що в мене є. Дуже радий, що здивався з вами. Завтра я повернуся разом зі своїм родичем і позбавлю вас клопоту пильнувати моїх мізерних речей.— Він трохи підняв свого бриля.— Бувайте, сеньйори, бувайте!

Старий не поспішаючи рушив ступою, боязливо зиркаю-

чи на коня, що спричинився до катастрофи. Та коли Педро Суріта гукнув його, він спинився й оглянувся.

— Пошукайте ще на кладовищі, сеньйоре Нарваесе,— порадив тюремник.— Там знайдете з сотню Томасів Ромеро.

— А вас я особливо прошу подбати про велику скриню,— відповів на те крамар.

Генрі бачив, як спорожніла вулиця, коли вартові та юрба сховалися від сонячної спеки. Він не здивувався, що нібито чув уже десь голос цього крамаря. Адже він лиш наполовину іспанець, оскільки мати в нього була німкеня, отже, й мова в нього не зовсім іспанська. Але все ж таки говорив він як тутешній мешканець. «Ну і як тутешнього мешканця його пограбують, якщо в скрині, відданій на сховок до тюремників, знайдуться будь-які вартісні речі»,— зробив висновок Генрі і кинув думати за пригоду, що оце тільки-но бачив.

А в кімнаті для сторожі, футів за п'ятдесят від камери Генрі, тим часом обкрадали Леопольдо Нарваеса. Почалося з того, що Педро Суріта докладно оглянув скриню. Він підняв її з одного боку, пробуючи, яка вона завважки, і, наче той пес, понюхав крізь шпарку, ніби його ніс міг допомогти йому дізнатись, що було всередині.

— Облиш це, Педро! — засміявся до нього один із вартових.— Адже тобі дали два песо, щоб ти був чесний.

Помічник зітхнув, відійшов від скрині, сів, ще раз глянув на скриню і знову зітхнув. Розмова ввірвалася. Всі раз у раз повертали очі до скрині. Засмальцьована талія карт не могла розважити їх. Гра також припинилась. Вартовий, що висловив догану Педро, і собі підступив до скрині й потягнув носом повітря.

— Нічим не пахне,— заявив він.— У скрині немає пахучих речей. Тоді що ж там є? Кабалеро казав, ніби щось коштовне.

— Кабалеро! — пирхнув другий вартовий.— Мабуть, батько старого торгував протухлою рибою так само, як і його дід. Тепер кожен жебрак пнеться вивести свій родовід від конквістадорів.

— А чого б і ні, Рафаелю? — відказав Педро Суріта.— Хіба ми всі не від них походимо?

— Атож,— відразу погодився Рафаель.— Конквістадори повбивали багацько люду...

— І стали предками тих, хто вижив,— додав Педро, викликавши загальний сміх.— Та все ж таки я залюбки віддав би був один з цих песо, аби знати, що є в скрині.

— А ось Ігнасіо! — привітав Рафаель появу ще одного вартового, запухлі очі якого свідчили, що він тільки-но

прокинувся.— Йому не плачено за чесність. Ходи-но сюди, Ігнасіо, задовольни нашу цікавість і скажи, що в цій скрині.

— Як можу я знати? — відмовив Ігнасіо, кинувши оком на скриню.— Я тільки-тільки прокинувся.

— Отже, тобі й не платили, щоб ти був чесний,— пояснив Рафаель.

— Милосердна Мати Божа! Та хто ж платитиме мені за те, щоб я був чесний? — вигукнув вартовий.

— Тоді бери онде сокиру та відкривай скриню,— висловив Рафаель свою потаємну думку.— Ми не маємо права, бо Педро дістав для нас усіх два песо й ми повинні бути чесні. Відкривай мерщій, Ігнасіо, а то ми луснемо з цікавості.

— Ми тільки подивимось, тільки подивимось,— знервовано бубонів Педро, в той час, як Ігнасіо підважив сокирою віко скрині.— А тоді знов зачинимо, і... всунь туди руку, Ігнасіо. Ну що ж ти там знайшов? На що воно схоже? Га?

Пошпортавшись у скрині, Ігнасіо витяг згорток із грубого картону.

— Розгортай обережно, нам-бо доведеться поставити його на місце,— попередив помічник.

Коли папір і картон розгорнули, всі втупили очі в пляшку хлібного віскі.

— А як запаковано! — вражено пробурмотів Педро.— Мусить бути щось дуже добре. Ач, як його обвито.

— Американське,— зітхнув інший вартовий.— Я лише раз пив американське віскі. Пречудова штука. Воно надало мені стільки сміливості, що я вийшов на арену в Сантосі й пішов проти бика голіруч. Щоправда, бик таки кинув мене, але ж на арену я усе-таки вийшов.

Педро взяв пляшку й намірився відбити їй шийку.

— Стривай! — крикнув Рафаель.— Тобі ж бо заплатили за чесність.

— Заплатила людина, що сама нечесна,— відповів той.— Це контрабанда. За неї не взято мита. Старий пачкарює. Ми маємо право і з чистою душею можемо заволодіти його крамом. Ми конфіскуємо й знищимо його.

Не чекаючи своєї черги на першу пляшку, Ігнасіо й Рафаель розгорнули нові та відбили їм шийки.

— «Три зірки», найкраще віскі! — перервав мовчанку Педро Суріта, вказуючи на фабричну марку.— Бачите? В грінго не буває поганого віскі! Одна зірка означає, що воно дуже добре, дві — чудове, а три — що ліпшого й бути не може. Та я вже знаю! Грінго мастаки щодо міцних напоїв. Наша горілка їх не задовольняє.

— А чотири зірки? — блимаючи вогкими очима, спитав Ігнасіо хрипким через віскі голосом.

— Чотири зірки? Ігнасіо, голубчику, чотири зірки це або нагла смерть, або раювання.

За кілька хвилин Рафаель, обхопивши шию другого вартового, взивав його братом і запевняв, що зовсім не треба багато, аби люди тут, на землі, були щасливі.

— Старий дурень, тричі дурень і тричі по три рази дурень,— оголосив Августіно, похмурий чоловік, що взагалі вперше за весь час озвався.

— Хай живе Августіно! — весело гукнув Рафаель.— «Три зірки» вчинили чудо. Дивіться! Хіба ж не розв'язали вони язика Августіно?

— Ще три рази по тричі потрійний дурень! — п'яно горлав Августіно.— Таке питво, правдиве питво богів, належало йому, і він п'ять день віз його й не покуштував ані краплі. І я кажу, що таких йолопів слід було б кидати голих у мурашник.

— Стариган — шахрай,— промовив Педро.— І коли завтра він вернеться сюди по свої «три зірки», я заарештую його, як пачкаря. Ми всі дістанемо нагороду.

— Навіть як ми знищимо ось так речові докази? — спитав Августіно, відбиваючи ще одну шийку.

— Ми їх збережемо,— відповів Педро, жбурнувши порожню пляшку на долівку.— Слухайте, хлопці! Скриня була страшенно важка. Цього ж ніхто не заперечить. Вона впала. Пляшки розбилися. Рідина витекла, і тоді ми довідалися, що то контрабанда. Скриня й побиті пляшки — достатній речовий доказ.

Гомін зростав у міру того, як меншало питва. Один вартовий почав сваритися з Ігнасіо за давній борг у сто сентаво. Двоє інших сіли на долівку і, обнявшись за шию, стали оплакувати свою щербату подружню долю. Августіно не вгаючи торочив, що, на його думку, найкраще завжди мовчати. А Педро Суріта був такий зворушений, що промовляв за братерство всього людства.

— Навіть мої в'язні,— белькотав він.— Я люблю їх, як братів. Життя — сумна штука.— Сльози перебили йому мову, й він хильнув ще з пляшки.— Мої в'язні для мене мов діти. Їхня доля крає мені серце. Бачите, я плачу. Поділімся з ними! Даймо і їм хоч хвилинку щастя! Ігнасіо, найлюбіший брате мого серця! Зроби мені ласку. Дивись, я плачу в твоїх обіймах. Віднеси пляшку цього еліксиру тому грінго Морганові. Перекажи йому, як я шкодую, що завтра нам доведеться повісити його. Вітай його від мене, нехай же він вип'є й буде щасливий хоч сьогодні.

А під той час, як Ігнасіо виходив виконати доручення,

вартовий, що колись кинувся на бика в Сантосі, почав вигукувати:

— Дайте мені бика! Дайте мені бика!

— Він, бідолаха, хоче обняти бика й сказати, як він його любить,— пояснив Педро Суріта, обливаючись гіркими.— І я теж любив биків. Я люблю все живе. Навіть москітів. Світ чудесний, у ньому панує любов. Дайте мені лева, я хочу побавитися з ним...

Хтось ідучи вулицею, висвистував мелодію, в якій не можна було не впізнати пісні «Попліч, спинами до щогли». Це зацікавило Генрі, і він підійшов був до віконця своєї просторої камери, але, зачувши, як шкрябає ключ у дверях, швидко ліг на долівку й удав, буцімто спить. У камеру, похитуючись, зайшов сп'янілий Ігнасіо і врочисто простяг Генрі пляшку.

— З найкращими побажаннями від нашого доброго начальника Педро Суріти,— промимрив Ігнасіо.— Він просить вас випити й забути, що завтра йому доведеться вас повісити.

— Побажайте йому від мене всього найкращого та скажіть, щоб він ішов під три чорти разом із своїми віскі,— відповів Генрі.

Вартовий випроставсь і навіть уже не хитався, а ніби відразу потверезішав.

— Дуже добре, сеньйоре,— мовив він, виходячи й зачиняючи ключем двері.

Одним стрибком Генрі опинився коло вікна й зіткнувся віч-на-віч з Френком, що просував йому крізь ґрати револьвера.

— Добридень, товаришу,— сказав Френк.— Ми витягнемо тебе звідси, як оком ізмигнути.— І він показав дві динамічні шашки з ґнотами й запальниками.— Дивися, що я маю, це краще за лом. Стань лишень у найдальший куток. Зараз у мурі буде така дірка, що крізь неї пройде й «Анджеліка». До речі, «Анджеліка» чекає на тебе коло бсрега. Ну, відійди! Я закладаю динаміт. ґніт зовсім короткий.

Ледве встиг Генрі стати в задній куток камери, як хтось, незграбно всунувши ключа в замок, відімкнув двері, і досередини ввірвався галас. Серед лайки й крику Генрі вловив одвічне бойове гасло латиноамериканців: «Бий ґрінго!»

Побачив він також, що Рафасль і Педро, ввійшовши в камеру, варнякали: «Він ворог братерської любові». — «Він послав мене під три чорти, правда, Ігнасіо?»

В руках у них були рушниці, а позаду сунула решта п'яних вартових, озброєних хто ножем, хто пістолетом, а хто просто пляшкою. Побачивши в Генрі револьвера, вони спи-

нились, і Педро, непевною рукою натискуючи на гачок, урочисто пробурмотів:

— Зараз ми любісінько вирядимо вас у пекло, сеньйоре Моргане.

Та Ігнасіо не хотів чекати. Він приклав рушницю до кульші, вистрелив навмання і не влучив. Куля вдарилася в стіну, якраз посередині камери, а сам він упав, збитий кулею Генрі. Решта похопилася відступити в коридор і, сховавшись за мур, почала обстрілювати камеру.

Дякуючи своїй щасливій долі за товщину мурів і сподіваючись, що його не поранить рикошетом, Генрі заховався в куток і став чекати вибуху.

Вибух не забарився. Там, де було вікно, зробилася величезна дірка. Та Генрі вдарив у голову уламок муру, і, запаморочений, він упав додолу. Коли курява й дим від вибуху розвіялися, Генрі невиразно побачив Френка, що ніби напливав на нього. Френк витяг його крізь отвір, і надворі Генрі зовсім опритомнів. Він побачив, як Енріко Солано й Рікардо, його наймолодший син, з рушницями в руках стримували юрбу, що купчилася на вулиці з одного боку в'язниці, а близнюки, Альварадо й Мартінес, стримували тих людей, які товпилися з другого її боку.

А втім, люди тільки зацікавлено дивилися. Ніхто не бажав важити своїм життям і заступати дорогу таким могутнім оборонцям, що висаджують у повітря мури та в білий день штурмують в'язниці. Вони поштиво розступилися перед невеличкою купкою чоловіків, коли ті рушили в напрямку берега.

— Коні чекають на нас на сусідній вулиці,— сказав Френк, стиснувши Генрі руку.— Там і Леонсія. Хвилин за п'ятдесят ми дістанемось берега, де нам уже приготовлено човна.

— А гарної ж я тебе навчив пісні,— сміючись, сказав Генрі.— Коли ти засвистів, мені здалося, що я зроду не чув кращої мелодії. Ті собаки так поспішали, що не могли дочекатись до завтра. Вони нажлуктились віскі та й вирішили негайно повісити мене. Цікава штука з тим віскі. Якийсь старий крамар перекинувся перед самою в'язницею з возом, навантаженим віскі...

— Бо ж навіть шляхетний Нарваес, син Балтасара де Хесус-і-Сервайос-і-Нарваеса, сина славетного вояка генерала Нарваеса, може бути за крамаря, а той крамар мусить жити. Правда ж, сеньйори? — мовив Френк таким голосом, як той старий.

Генрі весело глянув на нього й поважно додав:

— А знаєш, Френку, я радий, до біса радий, що...

— Що саме? — спитав Френк у той момент, як вони завертали за ріг, де чекали коні.

— А що не відрізав тобі вуха тоді на Бичачому, коли ти лежав на землі й наполягав, аби я різав.

РОЗДІЛ VI

Мар'яно Веркара-і-Іхос, начальник поліції Сан-Антоніо, відхилився на спинку крісла в судовій залі і з спокійною задоволеною усмішкою почав скручувати цигарку. Суд відбувся так, як його заздалегідь і задумано. Він цілий день стежив, щоб старенький суддя й не понюхав пляшки з мескалем, і той не підвів його — ні разу не помилився, поки тривав суд, і виніс вирок, якого й хотів начальник. Шістьох пеонів оштрафовано на велику суму й відряджено назад до плантації в Сантосі. Їхній контракт було продовжено доти, доки вони не відроблять той штраф. А начальник через це забагатів на двісті американських золотих доларів. З цими сантоськими грінго, всміхнувся він до себе, можна мати діло. Одне, що своїми плантаціями вони сприяють розвитку країни. А друге — в них сила-силенна грошей, і вони добре платять за всілякі дрібні послуги, що їх він має змогу для них робити.

Він побачив Альвареса Тореса і всміхнувся ще приязніше.

— Слухайте,— прошепотів той, нахилившись до його вуха,— ми можемо покінчити з обома бісовими Морганамі. Ту свиню — Генрі — повісять завтра. То чому б нам другу свиню — Френка — не порішити сьогодні ж?

Начальник поліції запитально звів брови.

— Я порадив Френкові напасти на в'язницю. Солано вірять його брехням і цілком на його боці. Безперечно, вони спробують сьогоднішнього-таки вечора, бо відкладати не можна. І ваше діло бути напоготові до всіх подій і подбати, щоб Френка Моргана вбито в цій сутичці.

— Навіщо, з якої речі? — завагався начальник.— Мені треба позбутися тільки Генрі. А Френк нехай собі їде до свого улюбленого Нью-Йорка.

— Він мусить зникнути сьогодні, а чому, ви самі зараз зрозумієте. З тих телеграм, які я посилаю з урядової радіостанції і які й ви читаете...

— Але така була умова, а то б я не домігся для вас дозволу користуватися радіостанцією,— нагадав йому начальник.

— Я на це не скаржуся,— запевнив його Торес.— Отже, ви знаєте, що я маю таємні й важливі справи з Ріганом у

Нью-Йорку.— Він помацав рукою кишеню. — Я тільки-но одержав нову телеграму. Конче потрібно затримати цю свиню Френка поза Нью-Йорком ще на місяць, якщо не назавжди. І, оскільки я розумію сеньйора Рігана, останнє ще краще. В разі успіху й вам буде непогано.

— Та ви досі ще не сказали мені, скільки ви вже дістали та скільки маєте дістати,— допитувався начальник.

— Про це ми особисто домовлялися, і сума не така вже й велика, як ви гадаєте. Сеньйор Ріган досить скупий, скнара, та й годі. І все ж таки я чесно поділюся з вами, якщо нам пощастить.

Начальник поліції кивнув головою і спитав:

— А дістанете ви бодай тисячу золотих доларів?

— Гадаю, що так. Безумовно, цей ірландський спекулянт дасть не менше. Значить, матимете п'ятсот доларів після того, як Френк залишить свої кістки в Сан-Антоніо.

— А може, то буде сто тисяч доларів? — не вгавав начальник.

Торес засміявся, наче це були жарти.

— У кожному разі більше, як тисячу доларів,— не заспокоювався начальник.

— Може роздобритися,— відповів Торес,— та й докине ще п'ятсот доларів; тоді половина їх, як я казав, також буде ваша.

— Я зараз же їду до в'язниці,— заявив начальник.— Покладіться на мене так само, як я на вас. Ходім! Поїдемо разом. І ви побачите, як я підготуюсь до зустрічі з Френком Морганом. Я ще не забув стріляти. До того ж я скажу трьом вартовим цілитися тільки в нього. То цей грінго хоче штурмувати нашу в'язницю, га? Ходім! Нема чого зволікати.

Він підвівся й рішуче жбурнув геть цигарку. Та не встиг він дійти й до середини кімнати, як якийсь обшарпане хлоп'я, спітніле й захекане, схопило його за рукав і заскиглило:

— В мене є новина. Заплатіть мені за неї, ваша милосте. Я біг усю дорогу.

— Я пошлю тебе до Сан-Хуана, хай стерв'яки поживляться твоїм падлом,— була відповідь.

Хлоп'я спершу злякалось тієї загрози, а далі набралось одваги, спонукане порожнім шлунком, злигоднями життя й жадобою добути кілька монет, щоб купити квиток на найближчу кориду.

— Не забудьте, що я приніс вам цікаву новину, сеньйоре. Я мчав усю дорогу, аж дух мені забило, як ви й самі бачите, сеньйоре. Я вам розкажу, та тільки ви не забудьте, що я гнав щосили й повідомив вас перший.

— Добре, шельмо, добре, не забуду. Але тобі гірше буде,

коли я запам'ятаю. Яку ти там новину приніс? Напевно, вона й шага не варта. А коли так, ти не радий будеш, що на світ народивсь. І Сан-Хуан здасться тобі раєм проти тої кари, що я вигадую для тебе!

— В'язниця...— забелькотів хлопець.— Чужий грінго, якого вчора мали повісити, висадив у повітря стіну в'язниці. Угодники божі! Дірка зробилася така, як дзвіниця у соборі. І другий грінго, схожий на нього, той, що мали вішати завтра, утік з ним крізь ту дірку. Перший сам витяг його з камери. Я бачив на власні очі й зараз же побіг до вас щодуху, мчав усю дорогу, й ви не забудете...

Та начальник поліції вже повернувся до Тореса й грізно глянув на нього.

— По-вашому, той сеньйор Ріган буде надмірно щедрий, коли заплатить ту суму, яку обіцяв? Він повинен дати нам в'пятеро більше, бо ті клятенні грінго ламають наші закони, наші порядки і навіть в'язничні мури!

— Я принаймні гадаю, що це даремний переполох, тільки пушок, який показує, куди дме вітер і які у Френка Моргана наміри,— пробурмотів із вимушеною усмішкою Торес.— Адже то я подав йому думку штурмувати в'язницю!

— В такому разі ви з сеньйорами заплатите мені за пошкоджені мури,— заявив начальнику і по недовгій паузі додав: — А проте я ще й тепер не йму цьому віри. Це ж неможливо. Навіть божевільний грінго не міг би зважитись на таке.

До зали, розштовхуючи цікавих, що почали були вже збиратися навколо начальника поліції й Тореса, вбіг вартовий Рафаель із рушницею і з закривавленим лицем — кров точилася з рани у нього на голові.

— Нас розбито,— були перші його слова.— В'язниця майже зруйнована. Динаміт! Сто фунтів динаміту! Тисяча! Ми сміливо стали на захист в'язниці. А тут якраз вибух — тисяча фунтів динаміту! Я втратив свідомість і упав, не випускаючи з рук рушницю. Прийшовши до пам'яті, я розглянувся навкруги. Решта — хоробрий Педро, сміливий Ігнасіо, відважний Августіно,— всі лежали коло мене мертві.— Йому слід було б сказати: «п'яні», та через свою палку латиноамериканську натуру він оповідав про катастрофу так, як бачив її у своїй буйній уяві.— Вони мертві. А може, й не мертві, а тільки приголомшені. Я поповз до камери Моргана — аж вона порожня. В мурі була неймовірно величезна дірка, і крізь неї я виповз на вулицю. Там збігався народ. Зібралася сила люду. Та грінго вже втік. Я розмовляв з одним хлопцем, що все бачив. Їх чекали коні, й вони поїхали до берега, біля якого стоїть шхуна з напнутими

вітрилами. Вона чекає на них. На сидлі у Френка Моргана торба з золотом. Так каже хлопець, що бачив її. Великий лантух.

— А дірка? — спитав начальник.— Дірка в мурі?

— Більша за лантух, куди більша! — відказав Рафаль.— Та й лантух величезний. Так каже хлопець. І він у нього прив'язаний до сидла.

— Моя в'язниця! — скрикнув начальник поліції, витягуючи з-під одежі кинджал, захований під лівою пахвою. Він підніс його так, що руків'я з майстерно вирізьбленою постаттю Христа виглядало, мов справжній хрест.— Свідчусь усіма святими, я помщуся! Моя в'язниця! Наше правосуддя! Наші закони! Коней, коней! Хлопці, швидше коней! — Він обернувся до Тореса й крикнув злісно, хоч той і не сказав нічого: — До ката сеньйора Рігана! Мені хоч би своє повернути! Мене ображено! Мою в'язницю зруйновано! Мої закони — наші закони, друзі,— знехтувано! Коней, коней! Відберіть їх у кого-небудь на вулиці! Швидше, швидше!

Капітан Тріфзен, власник «Анджеліки», син індіанки з племені майя¹⁰ і ямайського негра, походжав по тісній палубі своєї шхуни. Вдивляючись у берег біля Сан-Антоніо, звідки відчалював, повертаючись до судна, його човен з пасажирами, шкіпер міркував, чи не втекти йому від цього навіженого американця. Чи, може, зламати договір і скласти новий, тільки втриє зисковніший? Це було змагання крові. Негритянська частина її радила бути розважливим та додержуватись панамського закону. Індіанська ж бажала беззаконства й конфліктів.

Матірня кров перемогла й примусила його підтягти клівер, попустити вітрила на гроті й скерувати шхуну до берега, щоб скоріш узяти човна, який підпливав ближче. Побачивши рушниці в руках Солано й Морганів, капітан мало не повернув шхуну й не лишив людей у човні напризволяще. Та коли він угледів у човні жінку, романтика й жадоба зиску з'єдналися у нього в душі й примусили його прийняти човна на борт шхуни. Він-бо знав, що там, де жінки втручаються в чоловічі пригоди, небезпека й гроші йдуть поруч.

І ось на судні з'явилася жінка, а разом з нею небезпека й гроші — Леонсія, рушниці й торба з грішми. Все, що було в

¹⁰ *Майя* — група споріднених племен, що до приходу європейців населяли Мексику і Центральну Америку.

човні, насилу попало на судно, бо хоч вітер був невеличкий, капітан навіть не завдав собі клопоту спинити шхуну.

— Вітаю вас із приїздом, сер,— усміхнувшись, привітав Френка капітан Тріфзен і блиснув зубами.— А це хто? — показав він головою на Генрі.

— Мій приятель, капітане, мій гість, а вірніше, родич.

— А дозволю собі ще спитати, хто ті джентльмени, що так шпарко скачуть верхи берегом?

Генрі теж глянув на купку вершників, які мчали по піску, нецеремонно взяв із шкіперових рук бінокля й почав роздивлятися.

— Перед веде сам начальник поліції,— удався він до Леонсії й до її почту,— а з ним кілька вартових. Я майже певний, що впізнав і нашого приятеля Тореса,— додав він, пильніше приглядаючись.

— З нашими ворогами? — не поїняла віри Леонсія, згадуючи, як він сьогодні ще сватався до неї й пропонував свої послуги на веранді гасієнди.

— Може, я й помилився,— сказав Генрі.— Вони збилися в купу. Але то вже напевно начальник поліції, що скаче на два коні попереду всіх.

— Що він за людина, отой Торес? — невдоволено запитав Генрі.— З першого погляду він мені не сподобався. А ви завжди радо приймали його, Леонсіє.

— Уклінно й з щонайбільшою повагою прошу пробачити мені, сер,— перебив розмову капітан Тріфзен.— Я ще раз мушу вас запитати, сер: що то за вершники, що так завзято женуть берегом?

— Вони хотіли були повісити мене вчора,— засміявся Френк.— А назавтра мали вішати оцього мого родича. Та ми не далися їм і опинились тут. Із свого боку, містере шкіпере, я мушу звернути вашу увагу на вітрила, що он теліпаються у вас на гроті. Ми ще й досі не рушили з місця. Чи довго ви гадаєте стояти тут?

— Містере Моргане,— була відповідь,— я з великою пошаною стаю до ваших послуг, сер, бо ви заорендували мою шхуну. Та все-таки я повинен повідомити вас, що я британський підданець. Король Георг — мій король, сер, і передусім я мушу коритися йому і його морським законам, що їх дотримуються по всіх країнах. Для мене цілком ясно, що ви порушили якісь тутешні закони, а то урядовці не переслідували б вас так завзято, сер. Мені також ясно, що, вимагаючи моєї допомоги, щоб утекти, ви підбиваєте й мене порушити морські закони. Отже, зберігаючи свою честь, я мушу залишитися тут, аж доки ви владнаєте ваші непоро-

зуміння на березі,— на обопільну втіху, сер, і на задоволення мого законного державця.

— Киньте ці теревені, шкіпере, та рушаймо! — роздратовано вигукнув Генрі.

— Перепрошую вас і запевняю у своїй пошані, сер, але я, на превеликий жаль, мушу довести до вашого відома дві речі: по-перше, ви не наймали моєї шхуни, а по-друге, ви не король Георг, що його підданцем я маю за честь бути.

— Гаразд. Я заорендував у вас шхуну, капітане, — приязно мовив Френк, вгадавши двоїсту шкіперову вдачу.— Отже, ставайте до стерна, наставляйте вітрила та виводьте нас із цієї лагуни і швидко, бо вітер стихає.

— Але в контракті, сер, не було зазначено, щоб «Анджеліка» порушувала закони Панами й короля Георга.

— Я вам добре заплачу,— відповів Френк, утрачаючи терпець.— Ну, беріться до роботи.

— Тобто ви складаєте нову угоду, сер, і дасте втричі більше, як тепер?

Френк кивнув головою.

— Тоді зачекайте, будь ласка. Я зараз принесу з каюти перо й папір, і ми підпишемо угоду.

— О, Боже милій,— застогнав Френк.— Та рушайте ж скоріш! Ми можемо підписати угоду пливучи, а не стоячи на місці. Дивіться, вони стріляють.

Метис почув постріли і, оглянувши вітрила, знайшов дірку від кулі в одному з них.

— Добре, сер,— згодився він,— ви джентльмен і чесна людина. Я вірю, що ви підпишете нову угоду при першій нагоді. Гей, ви, негри! До стерна! Хутко! Ставте вітрила, чорні шельми! Допомагайте ж, Персівалю!

— Дай ти йому добре в зуби, цьому чорнопикому, якщо він ще сперечатиметься,— прошепотів Френкові Генрі.— Або доручи мені, і я вмент з ним дійду ладу.

Але Френк похитав головою.

— З ним можна порозумітися, тільки він ямайський негр, а ти знаєш, які вони. А до того він ще й індіанин. Ми повинні потурати йому, бо в нього звіряча вдача. Він не захоче заподіяти нам ніякого лиха, але й не від того, щоб заробити грошей, бо наражає свою шхуну на конфіскацію. Та й любить він поговорити. Йому їсти не дай, а дозволь набалачатись.

До них підійшов Енріко Солано — ніздрі в нього нервово здригалися, пальці тарабанили по рушниці, а очі скоса стежили за безладною стріляниною з берега.

— Я перед вами винний, сеньйоре,— сказав він.— Першої хвилини, вражений звісткою про смерть свого улюбле-

ного брата Альфаро, я звинувачував вас у вбивстві.— Очі Енріко спалахнули гнівом, негасимим і нищівним.— Бо то ж гидкий і підлий злочин — убити людину ударом у спину. Мені треба було б розвідатись краще. Та я був страшенно пригнічений, а всі факти промовляли проти вас. Я не завдав собі клопоту подумати, що моя єдина кохана дочка була ваша наречена; пригадати, що я знав вас за щиру, шляхетну й відважну людину, яка ніколи не нападає ззаду під захистком темряви! Я шкодую. Мені надзвичайно прикро. А тепер я маюприємність удруге оголосити вас майбутнім чоловіком моєї Леонсії.

Тоді, як Генрі Морганові так сердечно повертали права члена родини Солано, Леонсію нервувало те, що її батько, як і всі латиноамериканці, втрачає багато гарних слів і фраз там, де Генрі або Френка задовольнило б одне речення або де вони лише стиснули б руку чи просто перезирнулися б. Чому, чому ж, питала вона себе, її іспанські родичі ніби міряються з ямайським негром проречитістю?

Під час повторних заручин Генрі і Леонсії Френк, силку ючись удати, що аніяк не цікавиться цим, не міг не спостерегти, що один матрос, Хуан на ймення, пошепки розмовляє про щось із рештою команди, багатозначно знижує плечима й завзято жестикулює.

РОЗДІЛ VII

— А тепер ми втратили обидві американські свині,— бідкався на березі Альварес Торес, коли «Анджеліка» з наповненими вітром вітрилами вийшла з-під обстрілу.

— Я радо пожертвував би три дзвони на собор, щоб вони були на сто ярдів ближче до цієї рушниць,— заявив Мар'яно Веркара-і-Іхос.— Якби моя воля, я б не забарився вирядити до пекла стільки грінго, що дияволіві довелося б учитись англійської мови.

Альварес Торес у безсилу гніві й розчаруванні запально бив рукою по луці сідла.

— Принцеса моїх думок,— трохи не плакав він.— Вона щезла, поїхавши з цими Морганамі. Я бачив, як вона бралася на шхуну. А в Нью-Йорку чекає Ріган. Вийшовши з лагуни Чірікві, шхуна може попливти просто до Нью-Йорка. Ота свиня, Френк, буде там за якийсь місяць, і тоді сеньйор Ріган перестане давати мені гроші.

— Вони не вийдуть з лагуни Чірікві! — врочисто заявив начальник поліції.— Я ж бо не яка-небудь безглузда тварина. Я людина. І заприсягався вічно мститись. Сонце стоїть

уже на заході, і вночі, здається, не буде великого вітру. Хто хоч трошки розуміється на цьому, нехай подивиться на небо. Вітер якщо й буде, то тільки з північного сходу. Він гнати́ме їх до Чорерської протоки. Це їм не з руки. Той шкіпер-негр знає лагуну, як свої пучки. Він спробує пройти далі й проскочити або повз Бокас-дель-Торо, або протокою Картаго. А все ж ми їх перехитруємо. В мене є мозок і розум. Розум є! Слухайте-но! Це довго, проте доведеться їхати верхи берегом аж до Лас-Пальмаса. Там стоїть капітан Росаро з «Долорес»...

— Таж той поганенький буксирний пароплав повзе як черепаха,— мовив Торес.

— Але вночі й завтра вранці не буде вітру, і він наздожене «Анджеліку»,— відказав начальник поліції.— Рушаймо, товариство! Треба їхати. Капітан Росаро мені приятель і зробить усе, що я попрошу.

На світанку знесилені люди й змордовані коні доплентались до похилих будиночків містечка Лас-Пальмаса і до занедбаной пристані, коло якої стояв непоказний на вигляд буксирний пароплавчик. Дим над димарем свідчив, що машина під парами, і начальник поліції надзвичайно зрадів цьому.

— Доброго ранку, сеньйоре капітане Росаро, як ся маєте? — привітав він кремезного шкіпера-іспанця, що сидів на бухті линви й маленькими ковтками сьорбав чорну каву, цокаючи зубами об чашку.

— Який там у біса добрий ранок, коли мене трусить клята лихоманка,— роздратовано пробурчав капітан Росаро, руки й усе тіло якого так тремтіли, що гаряча кава вихлюпувалась із чашки на підборіддя й на порослі сивуватим волоссям розхристані груди.— Візьми геть це чортове зілля! — гукнув він, жбурнувши чашку з тим, що в ній було, хлопцеві-метисові, очевидно, челядникові, який не міг стримати усмішки.

— Підіб'ється вище сонце, і лихоманка щезне,— сказав начальник поліції, дипломатично не помічаючи його поганого гумору.— Ви ніби скінчили вже тут свої справи й маєте намір від'їздити до Бокас-дель-Торо. Ми хочемо поїхати з вами. Геть усі. Незвичайна пригода! Захопимо шхуну «Анджеліка», що без вітру не вийшла з лагуни; я заарештую багато людей; вся Панама загомонить про вашу сміливість та спритність, капітане, і ви забудете, що у вас будь-коли була пропасниця.

— Скільки? — безцеремонно спитав капітан Росаро.

— Скільки? — вражено перепитав начальник поліції.— Та це ж державна справа, друже. І ви все одно пливете до

Бокас-дель-Торо. Це не коштуватиме вам зайвої лопати вугілля.

— Мучачо!¹¹ Ще кави! — гримнув шкіпер на хлопця.

Запала мовчанка; Торсс, начальник поліції та його втомлені супутники взяли за гарячу каву, що її приніс хлопець. Капітан Росаро клацнув по чашці зубами, наче каштаньетами, але все-таки спромігся сьорбнути, не розхлюпавши кави, хоч і попик рота.

Швед із байдужим обличчям, у брудних широчезних штанях і в засмальцьованому капелюсі з написом «Механік», виліз із люка, запалив люльку і, сівши на борт човна, немовби глибоко задумався.

— Скільки? — вдруге спитав капітан Росаро.

— Краще пливімо, любий друже, — мовив начальник. — А тоді, як вас облишить лихоманка, ми спокійно обговоримо цю справу. Ми ж бо розумні створіння, а не худоба.

— Скільки? — вів своєї капітан Росаро. — Я не худоба і завжди мав здоровий глузд, чи світить сонце, чи темно, і незважаючи на цю тричі кляту лихоманку. Отже, скільки?

— Та добре вже, пливім! Скільки ви просите? — знехотя запитав начальник поліції.

— П'ятдесят доларів золотом, — вмить відповів шкіпер.

— Але ж ви все одно туди їдете, капітане? — люб'язно втрутився Торес.

— П'ятдесят золотом, як я сказав.

Начальник поліції безнадійно розвів руками й обернувся, вдаючи, ніби хоче вертатися.

— Ви ж бо запряглися помститися за шкоду, що вони заподіяли вашій в'язниці, — нагадав йому Торес.

— Та я не знав, що це коштуватиме п'ятдесят доларів, — виправдовувався той, скося позираючи одним оком, чи капітан, якого трусила лихоманка, не здасться.

— П'ятдесят доларів, — сказав капітан. Він випив каву й заходився тремтячими пальцями скручувати цигарку. Тоді показав головою на шведа й додав: — І п'ять доларів моєму механікові. Такий уже в нас звичай.

— Я заплачу за буксир сам і поставлю на рахунок грінго Ріганові сто доларів, а решту ми з вами поділимо. Ми нічого не втрачаємо. Треба погодитись, бо та свиня, Ріган, казав мені не шкодувати грошей, — промовив стиха Торес начальникові поліції.

Коли над обрієм засяяло сонце, один з вартових поїхав до Лас-Пальмаса із кінями, а решта всі розташувались на па-

¹¹ Хлопче! (Ісп.)

лубі буксира. Швед спустився в машинне відділення, і капітан Росаро, позбувшись під благодійним промінням сонця лихоманки, звелів команді відв'язати судно й поставив одного матроса до стерна.

Того самого ранку, після майже безвітряної ночі, «Анджеліка» все ще була недалеко від берега, хоч і посунулася чимало на північ, опинившись на півдорозі між Сан-Антоніо й протоками Бокас-дель-Торо й Картаго. До цих двох проток, що вели до вільного моря, лишалося ще миль із двадцять п'ять, а шхуна ніби завмерла на дзеркальній поверхні тихої лагуни. Парка тропічна ніч вигнала всіх спати на палубу. На даху невеликої кабіни самотою лежала Леонсія. Обабіч кабіни повкладалися її батько й брати. Ззаду, між капітановою каютою та стерном, вляглися поряд обидва Моргани. Френкова рука оповила плечі Генрі, немовби й досі захищаючи його. З одного боку стерна, схиливши на руки голову, спав метис-шкіпер, а з другого боку, так само сидючи, спав стерничий Персіваль, чорний негр із Кінгстона. На кормі покотом лежали матроси, а на прові, схилившись наперед і поклавши голову на згорнені руки, куняв вартовий. Леонсія прокинулася перша. Звівшись на лікті із свого високого місця й підсунувши під них плаща, на якому вона спала, дівчина помітила поснулих Морганів. І Генрі, й Френк вабили її до себе, адже вони були такі схожі, і Леонсія кохала їх обох. Вона згадала, як Генрі цілував її, і затремтіла, згадала й Френків поцілунок і геть почервоніла. Дивно, що вона любить водночас двох чоловіків. Вона ж бо вже знала, що ладна йти слідом за Генрі хоч на край світу, а за Френком... ще далі, і не могла збагнути, чому з неї виявилася така розпусниця.

Уникаючи прикрих думок, що лякали її, Леонсія простягла руку й кінчиком шовкового шарфа полоскотала Френка за ніс. Той поворушивсь і, гадаючи, сонний, що це москіт або муха, махнув рукою та штовхнув Генрі у груди. Отож Генрі також прокинувся і, раптом скочивши, збудив і Френка.

— Доброго ранку, веселий родичу! — привітав його Френк.— Ти чого так підстрибуєш?

— Доброго ранку, голубе,— пробурмотів Генрі.— Але хто з нас підстрибує, хотів би я знати? Ти ж бо дав мені стусана в груди. Я спершу подумав, що то кат, вони ж мали повісити мене сьогодні.— Він позіхнув, потягнувся, глянув через борт на заснуле море й штовхнув Френка ліктем у бік, показуючи йому на поснулих шкіпера й матросів.

«Які вони гарні, ці обидва Моргани»,— подумала Леонсія

й здивувалась, чому їй навернулась у голову англійська, а не іспанська мова. Чи не через те, що її серце вщерть повне цими двома грінго, вона й думає їхньою, а не своєю рідною мовою?

Щоб розігнати настирливі думки, дівчина знову полоскокала Френка шарфом, її помітили, і вона, сміючись, мусила признатися, хто це їх так раптово збудив.

За три години, поснідавши кавою та помаранчами, Леонсія стала біля стернового колеса, а Френк почав навчати її, як кермувати й поводитися з компасом. «Анджеліка», яку вітерець тим часом гнав на північ, пливла зі швидкістю шість вузлів¹². Генрі, із корми розглядаючись у бінокль, намагався вдати, що те навчання зовсім його не цікавить, але нишком обурювався на самого себе, що перший не домислився ознайомити дівчину з правилами мореплавства. Він, проте, рішуче втримувався від того, щоб дивитись на них або хоч подеколи зиркати в той бік.

А капітан Тріфзен, цікавий, як усі індіани, і безсоромний, як усі негри-підданці короля Георга, був не такий вихований. Він відверто вліпив очі в свого орендаря та гарненьку іспанку й не проминув жодного їхнього поруху. Френк і Леонсія стояли поряд, і коли, дивлячись на компас, схилюлися, пасмо Леонсіїних кіс торкнулося Френкової щокки. Їх ніби пронизало струмом. А метис-шкіпер і це помітив. Та вони зазнали ще й такого, чого той не завважив, а саме: почуття ніяковості. Вони вражено перезирнулися і раптом спустили очі. Френк відразу почав пояснювати дівчині, як діє компас, і то так голосно, що його чути було в другому кінці шхуни, а шкіпер, слухаючи його, тільки всміхався.

Несподівано налетів вітер, і Френкові довелося ухопитися за колесо, за яке вже трималася Леонсія. Коли їхні руки зустрілись, вони знову здригнулися, і шкіпер усміхнувся вдруге.

Леонсія підвела очі на Френка і, засоромлена, опустила їх. Тоді висунула з-під його пальців свою руку й неквапом відійшла від Френка, даючи взнаки, що їй цілком байдуже до стерна й до компаса. Але Френк був надзвичайно збентежений тим, що він сам уважав за віроломність та зраду, і, поглядаючи скоса на Генрі, який стояв до нього боком, сподівався, що той нічого не бачив. Леонсія не уважно дивилася на порослий чагарником берег і задумливо крутила круг пальця обручку.

¹² Вузол — одиниця міри ходу суден, що дорівнює морській милі (1852—1854 метри на годину).

Генрі випадково все це побачив: він саме тоді обернувся сказати їм, що помітив на обрії хмарку диму. Все це бачив і метис-шкіпер. Він підійшов до Генрі і стиха, з жорстокістю індіанця та безсоромністю негра, сказав:

— Не журіться, сер. У сеньйорити велике серце. Там стане місця для обох таких галантних джентльменів, як ви.

Тієї миті він добре зрозумів, що білі не люблять, коли хтось втручається в їхні особисті справи, бо отямився, вже лежачи горілиць; тім'я в нього боліло від падіння, а лоб — від добрячого удару Генрі.

В шкіпері прокинувся індіанець: розлютований, він схопився на ноги й витяг ножа. Хуан, смагловидий матрос-метис, підбіг до свого капітана й став поруч нього також із ножем в руці. Надбігли ще кілька матросів, що були неподалік, приєдналися до них і півколом почали наближатись до Генрі. Той хутко відступив до борту, блискавично вибив рукою з гнізда залізний поручень і, спіймавши його в повітрі, приготувався захищатись. А Френк відразу залишив стерно, вилетів з кишені автоматичного револьвера і, пробившись крізь гурт матросів, став поруч Генрі.

— Що він тобі сказав? — спитав Френк у свого родича.

— Я зараз ще раз скажу, — погрозово мовив шкіпер, в якого негритьянська частина взяла гору й хотіла компромісом видурити в Генрі гроші. — Я сказав...

— Цитуйте, шкіпере! — перепинив його Генрі. — Я шкодую, що вдарив вас. Прикусіть язика! І забудьте про все! Я шкодую, що вдарив вас. Я... — Генрі Морган затнувся й судомно хапнув повітря: він не міг говорити. І тільки тому, що Леонсія стояла близько, дивилась на нього й прислухалася до його слів.

— Я... я прошу пробачити мені, капітане.

— Це ж образа, — сказав капітан Тріфзен. — Ви мене вдарили. Ніхто не має права бити підданців короля Георга, нехай благословить його Бог, не відшкодувавши їх за кривду грошима.

Такий нахабний шантаж обурило Генрі, і він мало знов не кинувся на капітана. Але, почувши на своїм плечі Френкову руку, стримався, удав, що добродушно сміється, дістав з кишені дві золоті десятидоларові монети і, мовби вони пекли його, тицьнув їх капітанові Тріфзенові.

— Дешево відкупився! — мимохіть пробурмотів Генрі.

— Ніскільки не дешево, — заперечив шкіпер. — За розбиту голову завжди належиться двадцять доларів. А тепер я до ваших послуг, сер. Ви справжній джентльмен. І за такі гроші можете бити мене, коли вам заманеться.

— І мене, сер! — запропонував свої послуги кінгстонсь-

кий негр Персіваль, підслівно й безсоромно хихотячи.— Лупцюйте мене за такі гроші, коли завгодно, хоч би й зараз.

На цьому все урвалося, бо матрос, що сидів на щоглі, закричав:

— Дим! Ззаду за нами пароплав!

Через годину всі вже знали, що то за дим і що то за пароплав, бо «Долорес» швидко наздоганяла «Анджеліку», яка знову через безвітря стояла на місці. Тепер у бінокль видно було купку озброєних людей на палубі буксира за півмилі від шхуни, і Генрі та Френк упізнали серед них начальника поліції та ще кількох вартових.

Старому Енріко Солано тремтіли ніздрі, коли він разом із своїми чотирма синами лагодивсь до бою. Леонсію змагало кохання до Френка й до Генрі, хоч дівчина цього й не показувала: вона разом з усіма сміялася з незграбного маленького буксира і раділа, коли налітав вітер, що раптом схилив на бік «Анджеліку» мало не до самої води й гнав її зі швидкістю дев'ять вузлів.

Однак погода й вітер були того ранку мінливі. Лагуна то брижилась хвилями, то ставала гладенька, мов дзеркало.

— На великий жаль, мушу повідомити вас, сер, що нам не втекти,— попередив Френка капітан Тріфзен.— Якби вітер не меншав, то ще могли б. А він увесь час міняється. До того ж нас притискає до берега. Нас заженуть, як у пастку, й заарештують.

Генрі, що в бінокль вивчав узбережжя, спустив його й глянув на Френка.

— Ну, кажи,— вигукнув той.— Ти маєш якийсь план? Він так і пре з тебе!

— Просто перед нами два Тигрові острови,— почав пояснювати Генрі.— Вони охороняють вузенький вхід, так званий Ель-Тігре, до затоки Хучітан. І повірте мені, то й справді тигрячі зуби. Поміж островами й берегом така мілина, що, не знаючи місцевості, як я її знаю, кораблем тудою не пройдеш. Але між самими острівцями є глибокий канал, правда, такий вузький, що в ньому годі повернути судно. Шхуна може проскочити крізь нього лише тоді, як вітер дме ззаду. Отже, вітер сприятливий, і ми проскочимо. Та це тільки половина мого плану...

— Якщо вітер ушухне або зміниться, сер, а в проході, я це добре знаю, багато вирів, моя прекрасна шхуна розіб'ється на скелях,— запротестував капітан Тріфзен.

— В такому разі я заплачу вам за неї,— коротко заспокоїв його Френк і знову звернувся до Генрі: — А яка друга половина твого плану?

— Мені просто ніяково розказувати про це,— засміявся

Генрі.— Але він викличе стільки прокльонів іспанською мовою, скільки не чула їх лагуна Чірікві відтоді, коли старий сер Генрі грабував Сан-Антоніо й Бокас-дель-Торо. Зараз побачиш.

Леонсія заплескала в долоні й закричала, блимаючи очима:

— Це, певно, щось гарне, Генрі! Я бачу вже з твого обличчя. Кажі-бо мерщій!

Ставши з нею осторонь і обхопивши її за стан, щоб піддержати на хисткому судні, Генрі почав шепотіти їй щось, а Френк, приховуючи неспокій, що викликала в нього ця сцена, розглядав у бінокль переслідувачів на буксирному пароплаві. Капітан Тріфзен зловтішно всміхнувся і хитро презирнувся з жовтошкірим матросом.

— Ну, шкіпере,— промовив Генрі, вертаючись,— ми тепер якраз проти Ель-Тігре. Ставайте до стерна й тримайтеся самої середини протоки. Крім того, мені потрібна бухта старої м'якої манільської линви в півдвома завгрубшки, чимало мотуззя, ящик пива з комори, п'ятигалонний бідон з-під гасу, що його спорожнили вчора ввечері, і ще з камбуза казан на каву.

— Але я мушу звернути вашу увагу, що линва коштує дуже дорого, сер,— сказав капітан Тріфзен, коли Генрі заходився щось майструвати з принесених речей.

— Вам заплатять,— заспокоїв його Френк.

— А казан на каву майже зовсім новий...

— Вам заплатять...

Шкіпер зітхнув і скорився, а тоді знову зітхнув, побачивши, як Генрі відкорковує пляшки й виливає пиво в жолобок.

— Будь ласка, сер,— попросив Персіваль,— коли вже вам треба виливати пиво, то лийте мені в горло.

Матроси кинулись до пива і скоро склали біля Генрі купу порожніх пляшок. Він знову позатикав їх і почав прив'язувати мотузками до линви на відстані шести футів одна від одної. Потім відрізав кілька шматків линви, сажнів по два завдовжки кожен, і поприв'язував їх між пляшками, а до других кінців прикріпив казан та дві бляшанки з-під кави. По боках линви він прив'язав бідон з-під гасу й порожній ящик з-під пива. Тоді глянув на Френка.

— О, я вгадав ще п'ять хвилин тому,— сказав той.— Ель-Тігре такий вузький, що буксир заплутається в твоїй пастці.

— Ель-Тігре й справді дуже вузький,— була відповідь.— В одному місці прохід усього сорок футів завширшки. Якщо вони спробують обминути нашу пастку, то вженуться в мілину. Але нічого, вони добредуть до берега, коли б це

сталось. Ну, а тепер берімо цю штуку та й киньмо її за корму. Ти станеш з правого боку, я з лівого, і, як я скажу «три», кидай ящика якомога далі.

Вітер слабшав, і, хоч він підпихав ззаду «Анджеліку», яка завдяки цьому робила п'ять вузлів, «Долорес», що робила шість вузлів, потроху таки наздоганяла її. Коли з «Долорес» почали стріляти з рушниць, шкіпер за вказівками Генрі й Френка спорудив на кормі невисоку барикаду з мішків з картоплею та цибулею, старих вітрил та бухт линви. Зігнувшись під цим низеньким захистком, стерничий вів шхуну далі. Леонсія не схотіла зійти вниз, але що вогонь із буксира ставав дедалі частіший, погодилась бодай заховатись за капітановою каютою. Матроси теж поховалися хто куди, а всі Солано, примостившись за барикадою, відстрілювалися.

Генрі й Френк, стоячи нарізно й чекаючи, коли шхуна дістанеться найвужчої частини проходу, і собі стріляли.

— Здоровлю вас, сер,— удався до Френка капітан Тріфзен. Кров індіянину спонукала його подеколи підводити голову й зазирати через борт, а кров негра примушувала тулитися, аж прилипати до палуби.— Кермує сам капітан Росаро, і з того, як він підстрибнув і вхопився за руку, можна зробити висновок, що ваша куля пробила йому її. Цей капітан Росаро дуже запальна людина, сер. Мені здається навіть, що я чую, як він тепер лається.

— Увага, Френку! — промовив Генрі, відкладаючи набік рушницю й пильно розглядаючи низькі береги обабіч.— Ми майже підійшли. Як я скажу «три», кидай.

До буксира було не більше як двісті ярдів, коли Генрі подав знак. Обидва вони випростались і по слові «три» кинули у воду бідон з-під гасу та ящик з-під пива, що потягли за собою линву з прив'язаними до неї пляшками й бляшанками.

Зацікавлені в наслідках своєї роботи, Генрі й Френк так і залишились стояти, спостерігаючи, як розтягується на збуреній воді їхня пастка. Постріли з буксира примусили їх нахилитись, але, дивлячись через борт, вони бачили, як буксир нагнався на линву, а ще за хвилину й спинився.

— Гвинт заплутався в пастці,— зрадів Френк.— Чудово, Генрі!

— Тепер, якщо вітер не вщухне... — скромно мовив Генрі.

«Анджеліка» попливла собі далі, відходячи від буксира, що здавався чимраз менший. Проте це не завадило втікачам побачити, як він безнадійно сів на мілину, і люди з нього побрели до берега.

— Нам лишається заспівати нашої пісеньки,— захоплено скрикнув Генрі і затяг «Попліч, спинами до щогли».

— Це все чудово, сер,— перебив його після першого куплета капітан Тріфзен, блимаючи очима й пересмикуючи плечима в лад пісні.— Та вітер стихає, сер. Знову штиль. А без вітру як ми виберемося з затоки Хучітан? «Долорес» не пошкоджено. Вона лише спинилася на деякий час. Котрийсь із матросів пірне, розплутає гвинт, і тоді вона впіймає нас, скоро тільки захоче.

— Але тут до берега не дуже далеко,— зауважив Генрі, прикидаючи на око відстань і звертаючись до Енріко: — Що там є і хто там мешкає, сеньйоре Солано? Індіяни-мая чи плантатори?

— Є і плантатори, і мая,— відповів Енріко.— Та я добре знаю цю місцевість. Коли на шхуні нам щось загрожує, то на березі ми будемо в безпеці. Ми дістанемо там і коней із сідлами, й харчів. Туди далі — Кордільєри. Чого нам ще треба?

— А Леонсія? — стурбовано запитав Френк.

— Вона виросла в сідлі, і мало хто з американців витримає стільки, як вона,— відповів Енріко.— І, з вашого дозволу, тільки-но ми побачимо «Долорес», як відразу спустимо великого човна.

РОЗДІЛ VIII

— Добре, капітане, добре,— заспокоював Генрі метиса-шкіпера, що стояв з ними на березі і начебто страшенно не хотів прощатись і вертатися до «Анджеліки», яка за півмилі від берега непорушно застигла на тихій воді затоки Хучітан.

— Це те, що зветься збочити з курсу,— пояснив Френк.— Гарний вислів — «збочити з курсу». А ще коли бачиш, що це саме в той бік, куди треба.

— Якщо не вдасться,— заперечив капітан Тріфзен,— тоді це звуть зовсім інакше і досить неприємно: катастрофа.

— Якраз це й спіткало «Долорес», коли ми заплутали її гвинта,— засміявся Генрі.— А ми навіть не знаємо, що означає катастрофа, ми звемо нашу пригоду збоченням з курсу. На доказ того, що ми впевнені в цьому, ми залишаємо з вам" двох синів сеньйора Солано. Альварадо й Мартінес знають цю протоку, як свої п'ять пальців. Вони виведуть вас звідси, тільки-но подме вітер. Начальник поліції вами не цікавиться. Він хоче впіймати нас, і коли ми поїдемо в гори, він кинеться навздогінці з усім своїм людом.

— Хіба ж ви самі не розумієте? — додав Френк.— «Анд-

желіка» потрапила в пастку. Коли ми залишимося на ній, начальник поліції захопить і нас, і «Анджеліку». А ми збочимо з курсу, тікаючи в гори. Він кинеться за нами, й «Анджеліка» тим часом утече. Нас вже він, звісно, не спіймає.

— А коли я втрачу шхуну? — не здавався смагливий шкіпер, сівши на каміння.— Якщо вона розіб'ється? Ви ж бо знаєте, що проходить тут дуже небезпечно.

— Тоді вам заплащать за неї, як я й раніш казав,— промовив Френк, починаючи втрачати терпець.

— А скільки в мене ще буде витрат...

Френк витяг блокнота й олівця і, написавши кілька слів, передав папірця шкіперові.

— Віддасте це сеньйорові Мельхіорові Гонсалесу в Бокас-дель-Торо. І одержите тисячу доларів. Він банкір, мій агент, і за все вам заплатить.

Капітан Тріфзен недовіжливо глянув на папірця.

— Не бійтеся, він має чим заплатити,— сказав Генрі.

— Воно-то так, сер. Я знаю, сер, що містер Френк Морган відомий багач. Та скільки в нього грошей? Чи є хоч стільки, як у мене? Я маю «Анджеліку», і за неї я не винен жодного песо. Я купив дві незабудовані ділянки в місті Колоні. І до того ж у мене є чотири ділянки в Белені, над самим морем. І я стану заможною людиною, коли Об'єднана фруктовая компанія почне будувати там склади...

— Скільки лишиш тобі батько, Френку? — спитав Генрі, щоб піддрочити шкіпера.— Рахуючи цілими?

Френк знизав плечима і відповів, не називаючи докладної цифри:

— Більше, ніж у мене пальців на руках і ногах.

— Доларів, сер? — поцікавився капітан.

Генрі похитав головою.

— Тисяч доларів, сер?

Генрі знову похитав головою.

— Мільйонів, сер?

— Ось тепер ви вгадали,— відповів Генрі.— Містер Френк Морган має досить коштів, щоб купити майже всю Панаму, не рахуючи каналу.

Все ще не переконаний, шкіпер глянув на Енріко Солано.

— Він цілком пристойний джентльмен,— додав зі свого боку Енріко.— Я знаю. Я дістав на його чек у сеньйора Мельхіора Гонсалеса у Бокас-дель-Торо тисячу песо. Вони в тій торбі.

Енріко показав головою туди, де Леонсія, сидячи на клунках, задля розваги закладала набой у вінчестер. Торба, що її давно запримітив шкіпер, лежала у неї біля ніг.

— Я не люблю подорожувати без грошей,— мовби соромлячись, пояснив Френк своїм приятелям.— Ніколи не знаєш, коли саме вони зможуть бути потрібні. Одної ночі я поламав машину в Сміт-Рівер-корнері, недалеко Нью-Йорка, і, мавши тільки чекову книжку, не міг купити там навіть цигарок.

— Колись на острові Барбадосі я повірив одному джентльменові, що заорендував моє судно ловити морських свиней...— почав був капітан.

— Ну, тим часом будьте, шкіпере! — перебив Генрі.— Їдьте вже на «Анджеліку», бо ми зараз рушаємо.

Невеличкий загін і справді подався в гори, тож капітанові довелося скоритись. Пособивши матросам зіпхнути у воду човна, він сів у нього, взяв стернове весло й звелів вертатись до «Анджеліки». Озираючись подеколи назад, він бачив, як люди на березі з клунками на плечах скоро зникли в гущавині зелених заростів.

Перегодом супутники вийшли на нещодавно розчищений вируб, де кілька пеонів, вирубавши ліс, корчували пні, щоб приготувати землю під плантацію каучукових дерев для фабрики автомобільних шин. Леонсія, ідучи поруч з батьком, вела перед. Її брати Рікардо й Алесандро, обтяжені клунками, йшли всередині, а не менше за них навантажені Френк і Генрі були в ар'єргарді.

Високий, худорлявий літній добродій, схожий на ідальго, побачивши цю незвичайну валку, примчав конем до неї навпростець через ями й зрубані дерева.

Уздівши Солано, він скочив з коня, щиро привітався з ним за руку й скинув перед Леонсією сомбреро; з його вітання й виразу обличчя видно було, як зачарувала його дівчина.

Розмовляли вони іспанською мовою і так швидко, мов стріляли з кулемета. Згоду про коней дано раніш, ніж Моргани встигли познайомитись із тим добродієм. За тамтешнім звичаєм, свого коня плантатор відразу віддав Леонсії, сам підтягнув стремена й допоміг їй сісти в сідло. Пошесть, пояснив він Енріко, знищила майже всіх його верхових коней, тільки в головного наглядача лишився ще цілком пристойний кінь, і його він віддасть Енріко, як тільки наглядача знайдуть.

Щиро стискаючи руки Френкові й Генрі, він з гідністю дві хвилини красномовно засвідчував, що кожен друг його любого друга Енріко друг і йому. Енріко почав розпитувати про дорогу до Кордільєр і згадав слово «нафта». Френк нашорошив вуха.

— Ви кажете, сеньйоре, що в Панамі є нафта? — втрутився він у розмову.

— Є,— кивнув плантатор.— Ще наші діди знали про це, та нічого не робили. І тільки компанія «Ермосільйо» прислала сюди своїх інженерів-грінго, потай від нас усе обстежила й почала скуповувати землю. Кажуть, тут її дуже багато. Але я на цьому не розуміюся. Знаю тільки, що вже зроблено кілька свердловин; їх ще й далі роблять. І нафти стільки, що вона заливає все навкруги. Кажуть, що її не можна вдержати під землею, надто вона тисне знизу. Їм потрібен нафтопровід аж до самого океану, і вони вже почали будувати його. А тим часом нафта розтікається ярами, і хтозна-скільки її пропадає марно.

— А нафтосховища в них уже є? — спитав Френк, згадавши «Темпіко петролеум», куди було вкладено більшу частку його грошей. Виїхавши з Нью-Йорка тоді, коли акції компанії підвищувалися, він не мав звідти більше ніяких відомостей.

Плантатор похитав головою.

— Все вперлося у транспорт,— пояснив він.— Перевезти все потрібне від моря аж сюди на мулах неможливо. Хоч дещо вже й перевезене. Вони понасипали греблі між горбами й поробили у видолинках ставки, але все одно багато нафти стікає вниз ярами.

— А ставки вкрито чим-небудь? — поцікавився Френк, пригадуючи спустошливу пожежу за перших часів роботи «Темпіко петролеуму».

— Ні, сеньйоре.

Це вже Френкові зовсім не сподобалося.

— Їх треба вкрити,— мовив він.— Досить, щоб якийсь п'яний або мстивий пеон кинув сірника — і все згорить. Так не можна.

— Та я до цього непричетний,— мовив плантатор.

— Я кажу не про вас, я про компанію «Ермосільйо»,— пояснив Френк.— Я сам уклав гроші в нафту. У мене вже коштують сотні тисяч доларів такі випадки, чи, коли хочете, злочини. Того, як виникла пожежа, ніколи не дізнаєшся. А от того, що часто вони трапляються, не заперечити.

Що хотів ще сказати Френк про доконечність охороняти нафтові ставки від нерозумних та злостивих пеонів, лишилось невідомим, бо саме під'їхав головний наглядач плантації з батогом у руці. Він зацікавлено приглядався до прибульців, але водночас не спускав з ока пеонів, що корчували пні.

— Чи не зробите ви мені ласки злізти з коня, сеньйоре

Раміресе? — ввічливо звернувся до нього господар, а коли той зсів, познайомив його зі своїми гістьми.

— Ось ваш кінь, друже Енріко, — мовив плантатор. — Якщо він загине, сідло й вуздечку повернете тоді, коли вам буде зручніше. А не буде нагоди, не турбуйтеся і пам'ятайте, що, крім приязні, ви мені більше нічого не винні. Шкодную, що ви й ваші люди не маєте змоги скористатися з моєї гостинності. Та я знаю, що то за хижий собака наш начальник поліції. Ми вже постараємось, щоб він не пішов вашим слідом.

Коли Леонсія та Енріко посідали на коні, а клунки цупко покрив'язували ремінням до сідел, валка рушила в дорогу. Алесандро й Рікардо, вхопившись за стремена батькового сідла, бігли поруч із ним. Так було легше бігти. Тому Френк з Генрі також узялися за стремена Леонсіїного сідла, до якого прив'язали торбу із срібними доларами.

— Якесь непорозуміння, — пояснив плантатор своєму наглядачеві. — Енріко Солано — порядна людина. Він не може зробити нічого нечесного. Але він щось зробив, і Мар'яно Веркара-і-Іхос женеться за ним. Ми скеруємо його в інший бік, якщо він сюди з'явиться.

— Ось його вже видно, — зауважив наглядач. — Та тільки йому не пощастить знайти коні.

І він, ніби нічого не сталося, заходився лаяти пеонів — мовляв, хоч би за день зробили половину того, що належиться.

Скоса поглядаючи на купку людей, що швидко наближались на чолі з Альваресом Торесом, плантатор удавав, ніби він не помічає їх, і далі розмовляв з наглядачем про те, як краще викорчувати величезний пень, коло якого шпортались пеони.

Він люб'язно відповів на Торесове привітання і чемно, але трохи глузливо, запитав його, чи не веде він своїх людей шукати нафтових джерел.

— Ні, сеньйоре, — відмовив Торес. — Ми шукаємо сеньйора Енріко Солано, його дочку, синів і двох високих на зріст грінго, що були з ними. Власне, ми шукаємо грінго. Чи, бува, не йшли вони сюдою, сеньйоре?

— Так, ішли. І я гадав, що і їх пойняла нафтова лихоманка. Вони так поспішали, що не захотіли навіть відпочити день у мене й сказати, куди саме простують. Вони вчинили якийсь злочин? Та що оце я верзу! Сеньйор Енріко Солано занадто порядна людина...

— Яким шляхом вони подались? — спитав захеканий начальник поліції, проштовхуючись наперед поміж своїх вартових, яких він щойно наздогнав.

Поки плантатор і наглядач, намагаючись якнайдовше затримати переслідувачів, щось вигадували їм і показували не в той бік, Торес завважив, що один з пеонів, спершись на заступа, пильно прислухається до розмови. І поки обдурений начальник поліції давав наказ іти в той бік, куди його справляли, Торес нишком показав пеонові срібного долара. Пеон кивнув головою туди, куди поїхали втікачі, непомітно спіймав монету й знову заходився викопувати величезний пень.

Торес відразу змінив начальника наказ.

— Ми підемо не туди,— мовив він, підморгуючи начальникові поліції.— Один невеличкий пташок процвірінькав мені, що наш шановний друг помиляється і що втікачі пішли в інший бік.

Коли вартові рушили по свіжих слідах утікачів, плантатор і наглядач вражено Perezирнулися. Наглядач самими тільки устами попросив господаря мовчати й пильним оком глянув на пеонів. Зрадник-пеон завзято підкопував пень, але інший, що працював поруч, ледь кивнув на нього наглядачеві.

— Ось він, той невеличкий пташок! — гукнув наглядач.

Він підскочив до зрадника и труснув його за плечі.

Із пеонового лахміття випав срібний долар.

— Ага! — мовив плантатор, зрозумівши, що сталося.— Він, виходить, забагатів. Який жаж: мій пеон раптом став заможний. Він або вбив когось, або вкрав ці гроші. Лупцюйте його, аж доки він признається.

Нещасний пеон, стоячи навколішки, під ударами батога, що ним наглядач лупцював його по голові й по спині, признався, як заробив цей долар.

— Бийте його, бийте ще, вбийте цю тварюку, що зрадила моїх найкращих друзів,— спокійно наказав плантатор.— Хоч ні, стійте! Бийте добре, але не вбивайте. В нас тепер мало робітників, і ми не можемо задовольнити повною мірою своє справедливе обурення. Бийте його так, щоб за два дні він знову міг стати до роботи.

Про кару, муки й страждання пеона можна було б написати цілий том, що став би за епічну поему його життя. А втім, роздивлятися та втручатись у те, як людину катують мало не на смерть,— зовсім не цікаво. Скажемо тільки, що, діставши лише частину призначених йому ударів, пеон видерся на волю, зоставивши половину свого лахміття в жмені наглядача. Визволившись, він як божевільний кинувся в чагарник, і, звісно, наглядач не міг його наздогнати, бо він пересувався швидко, тільки коли сидів у сідлі.

Нещасний пеон, якого підганяли біль і страх перед нагля-

дачем, біг так прудко, що наздогнав Солано, коли ті в самій гущавині чагарника перебиралися через неглибокий струмок. Він упав перед ними навколішки і почав благати, щоб простили йому зраду. Але вони нічого про це не знали. Френк, побачивши нещасного, затримався на досить довгий час, відкрутив металеву затичку з баклаги і влив пеонові в горло половину того, що містилось у ній. Тоді пішов здоганяти своїх супутників і залишив бідолашного хлопця, що, белькочучи слова вдячності, зник у хащах з протилежного боку. Та зголодніле, знесилене від непомірної праці тіло його не витримало, й він, зомлівши, впав на зелений килим.

Незабаром до струмка наблизились і переслідувачі: попереду — Альварес Торес, за ним — вартові, а закінчував похід начальник поліції, що, задихавшись, далеко відстав. Мокрі сліди на сухому камені коло струмка звернули на себе Торесову увагу. Пеона вмить витягнуто з хащів за рештки одягу. Впавши навколішки — йому судилося сьогодні ще не раз таке робити, — пеон став просити пробачення, і його знову суворо допитали. Він сказав, що нічого не знає про Солано. Він зрадив тих людей і був жорстоко покараний, а ті, кого він зрадив, поставились до нього співчутливо, і в ньому зродилось якесь зернятко вдячності й доброти. Він заприсягався, що не бачив Солано, відколи продав їх за срібний долар. Торес торохнув його палицею по голові раз, п'ять разів, десять разів: він намірявся лупцювати пеона, доки той не скаже правди. А пеон же був злиденна, безщасна істота, яку били від самої коліски. Торес міг періщити його скільки влізе, бо він не боявся, як плантатор, що вб'є нещасного і не буде кому працювати. І врешті пеон не витримав і сказав-таки, куди далі пішли втікачі.

Але цей невдалий день лише починався. Ледве встиг пеон удруге зрадити Солано й не підвівся ще з колін, як на спітнілих конях примчали його господар та кілька сусідів і наглядачів, що їх він покликав на допомогу.

— Це мій пеон, сеньйоре, — заявив плантатор, рвучись до нього. — А ви катуєте його.

— Ну то й що? — спитав начальник поліції.

— А те, що тільки я маю право катувати свого раба.

Пеон плазував коло начальника поліції, просячи та благаючи не виказувати його. Але він благав милосердя в людини, що не знала ласки.

— Маєте рацію, сеньйоре, — сказав він. — Повертаємо його вам. Ми мусимо додержуватись закону, і він ваша власність. До того ж він нам більше непотрібний. І він найкращий з усіх пеонів, сеньйоре, бо зробив таке, чого не

зробив жоден пеон від самого заснування Панами: двічі за день сказав правду.

Пеонові скрутили мотузкою спереду руки, прив'язавши його до сідла коня одного з наглядців, і потягли на плантацію. Тепер він уже передчував, що йому доведеться зазнати ще чимало побоїв, і не помилився. На гасієнді його, наче худобину, прив'язали до огорожі з колючого дроту, а плантатор з приятелями, що допомагали йому ловити втікача, пішов у дім снідати. Пеон добре знав, що чекає його після сніданку. Але колючий дріт і крива шкапа, яка паслася по той бік огорожі, підказали йому шалену думку. Хоч як боляче колов йому руки дріт, він хутко перетер об нього мотузку, проліз під огорожею, вивів за ворота криву шкапу, сів на неї і, підганяючи її голими п'ятами, помчав до Кордільєр.

РОЗДІЛ ІХ

Тим часом, утікаючи, Генрі піддрочував Френка:

— Ось тут, у хащах, твої долари нічого не варті. На них ані нових коней не купиш, ані цих не підлікуєш. А вони, мабуть, також заражені чумою, що знищила в плантатора весь табун.

— Досі,— відказав Френк,— я ще не бував у такому місці, де гроші не мали б сили.

— Ти гадаєш, що й у пеклі можна купити ковток води,— насмішкувато зауважив Генрі.

Леонсія заплескала в долоні.

— Не знаю,— відповів Френк,— ніколи не бував там.

Леонсія знову заплескала в долоні.

— А все ж я думаю, що й отут, у хащах, гроші допоможуть, і я зараз же спробую,— мовив далі Френк, відв'язуючи торбу з доларами.— А ви їдьте собі вперед!

— Але мені ви мусите сказати, що ви затіяли,— напосідала на нього Леонсія.

Вона від'їхала вбік, нахилила до нього голову і, слухаючи те, що він шепотів їй, засміялася. А Генрі у ту хвилину розмовляв з Енріко та його синами і в душі взивав себе ревним дурнем.

Поки дерева сховали від утікачів Френка, вони побачили, що він витяг записника й олівець. Те, що він написав, було дуже коротке, але виразне — просто цифра «50». Видерши аркушик, він поклав його на видноті посеред стежки, а зверху притиснув срібним долларом. Відрахувавши ще сорок

дев'ять доларів з тих, що в торбі, Френк розкидав їх довкола й побіг стежкою наздоганяти своїх супутників.

Августіно, поліцай, котрий тверезим говорив дуже мало, а випивши, починав неодмінно доводити, що мовчанка добре діло, ішов попереду. Нахиливши голову, він ніби пригнувся до стежки, коли його бачуще око вгледіло срібного долара, а під ним клопоть паперу. Долар він сховав, а папір передав начальникові поліції. Торес зиркнув через його плече, й обоє вони прочитали загадкове «50». Начальник поліції кинув геть папірця, не побачивши в ньому нічого цікавого, і хотів далі переслідувати втікачів, та Августіно підібрав його й замислився над цією цифрою. Він ще роздумував, коли раптом Рафаель голосно скрикнув. Тоді Августіно все збагнув: виходить, Рафаель також знайшов долара, а як добре пошукати, то тут можна знайти їх цілих півсотні! Він кинув папірця і почав рачки шукати грошей. Решта поліцаїв прилучились до нього, не зважаючи, що Торес і начальник поліції ляляли їх найжахливішими словами і квапили йти далі.

Коли поліцаї вже більше нічого не знаходили, вони перелічили те, що їм пощастило знайти. Всього було сорок сім доларів.

— Лишається ще три! — вигукнув Рафаель, після чого всі знов узялися шукати. Спливло ще п'ять хвилин, поки знайшли решту монет. Кожен поклав гроші в кишеню, і лише тоді всі слухняно рушили слідом за Торесом та начальником поліції.

Вони пройшли десь із милю, коли Торес побачив блискучий долар і спробував утоптати його в болото. Але метке око Августіно встигло помітити гроші, а його спритні пальці витягли монету з багнистого ґрунту. Його товариші знали, що там, де лежить один долар, є й більше. Вони спинились, і хоч як проводирі злостилися та лялися на всі заставки, решта загону розповзлась рачки обабіч стежки.

Вісенте — повновидий поліцай, що скоріше скидався на мексиканського індіанця, ніж на майя а чи панамського метиса, — перший знайшов слід. Усі оточили його, наче хорти дерево, куди впірнув опосум. Та й справді, Вісенте стояв коло дерева, або, краще сказати, коло зламаного, дуплистого стовбура в дванадцять футів заввишки й утричі меншою в прогоні. На п'ять футів від землі в ньому була дірка. Трохи вище — пришпилений колочкою аркушик паперу такого самого розміру, як і той, що його вони знайшли перше. На ньому стояла цифра «100».

Кілька хвилин тривала штовханя, півдесятка рук зма-

галися, щоб увлізти першій усередину дерева до сховища скарбів. Але дупло виявилось глибшим за довжину руки.

— Ми зрубаємо дерево,— крикнув Рафаель, постукуючи мачете по корі, щоб визначити, де кінчається дупло.— Візьмемося до нього гуртом, а тоді підрахуємо те, що знайдемо, й поділимо нарівно.

Ватажки лютували, начальник поліції навіть погрозив, що, повернувшись до Сан-Антоніо, ув'язнить їх у Сан-Хуані, де стерв'яки роздзьобують їхні тіла.

— Дякуючи Богові, ми ще не повернулись до Сан-Антоніо,— зауважив Августіно, зламавши печатку мовчанки, щоб виголосити якусь розумну думку.

— Ми люди бідні,— озвався Рафаель,— і поділимо все чесно. Августіно має слухність, на щастя, ми справді ще не в Сан-Антоніо. Цей багатий грінго накидає нам за день більше грошей, ніж ми заробили б за цілий рік. Як на мене, я за революцію, коли вона дає стільки грошей.

— За революцію з багатим грінго на чолі,— додав Августіно.— Поки він вестиме перед, я ладен іти за ним хоч би й до кінця життя.

— І я,— погодився Рафаель.— А якщо вони,— він кивнув на Тореса й начальника,— не дадуть нам змоги підібрати те, що посилають нам боги, нехай ідуть під три чорти. Ми ж бо люди, а не раби. Світ великий. Кордільєри перед нами. Ми забагатіємо й оселимось у Кордільєрах, де в майя такі гарні й чарівні дівчата...

— І позбудемось своїх жінок там, у Сан-Антоніо,— докинув Вісенте.— Ну, хлопці, рубайте дерево!

Трухлявий стовбур швидко піддався міцним ударам важких мачете, і, коли дерево впало, поліцаї нарахували й поділили не сто, а сто сорок сім дрібних доларів.

— Та й щедра ж людина цей грінго,— сказав Вісенте,— залишає більше, ніж обіцяв. Мабуть, там ще є.

І в уламках потрухлого пня, що під їхніми ударами майже весь обернувся на порошок, вони знайшли ще п'ять монет. І згаляли ще десять хвилин, дарма, що Торес і начальник поліції аж нетямилися з люті.

— Він не марнує часу на лічбу, отой грінго,— мовив Рафаель.— Він, певно, просто розв'язує свою торбу та спорожняє. І це та сама торба, що її він повіз із Сан-Антоніо, коли вдерся з нашої в'язниці.

Переслідування поновилось, і все йшло гаразд протягом півгодини, доки вони не натрапили на занедбане обійстя,— вже напівзаросле, як хаща. Зруйнований дім під стріхою, розвалені клуні, поламана загорода, що її кілля пустило паростки, і криниця, з якої, очевидно, нещодавно користу-

вались, були за свідків даремної боротьби людини з дичавиною. На самій видноті до цямрини був пришпилений клапоть знайомого вже папірця з написаною цифрою «300».

— Мати Божа! — скрикнув Рафаель. — Це справжній скарб!

— Нехай би чорти вічно катували його на самім дні пскла! — вилаявся Торес.

— Він платить краще, ніж ваш сеньйор Ріган, — у розпачі шпигонув його обурений начальник поліції.

— Але він вичерпає-таки свою торбу з доларами, — відмовив Торес. — Ми, здається, позбираємо все його срібло й тоді вже обов'язково впіймаємо його самого.

— Ходім-но тепер, товариші! — підслесливо звернувся до поліцаїв начальник. — Ви заберете всі гроші на дозвіллі, коли ми вертатимемось.

Августіно ще раз порушив мовчанку.

— Ніхто ніколи не знає, якою дорогою випаде вертатись, та чи й доведеться вертатися взагалі, — песимістично промовив він. Зачарований цією перлиною своєї мудрості, він наважився висловити ще й другу: — Триста доларів у руках краще, ніж три мільйони на дні колодязя, якого ми, може, ніколи вже й не побачимо.

— Хтось мусить туди спуститись, — сказав Рафаель і схопився за мотузку, що висіла на журавлі. — Дивіться, вона ще міцна. Ми спустимо туди когось. Ну, хто з вас хоробрий і полізе в колодязь?

— Я, — мовив Вісенте, — я хоробрий і спущуся...

— І вкрадеш половину того, що знайдеш, — мовив Рафаель те, що йому раптом спало на думку. — Якщо вже ти й полізеш, то мусиш спершу перелічити перед нами, скільки в тебе грошей. А коли повернешся, ми обшукаємо тебе й заберемо все, що ти знайдеш. А потім уже, поділивши рівно гроші, віддамо тобі й твої песо.

— Коли ви мені не довіряєте, я не хочу лізти, — затявся Вісенте. — Тут, коло криниці, у мене стільки само грошей, як і у вас. Навіщо мені спускатись? Я не раз чув, що люди гинули на дні колодязів.

— Лізь, Бога ради! — вибухнув начальник поліції. — Та мерщій, мерщій!

— Я занадто гладкий, мотузка не досить міцна, і я можу не повернутись, — сказав Вісенте.

Всі дивились на мовчуна Августіно, що сьогодні сказав більше, ніж звичайно говорив протягом цілого тижня.

— Найхудорлявіший та найлегший із нас — Гіермо, — мовив Августіно.

— Гіермо, лізь! — закричали всі в один голос.

Але Гієрмо зазирнув у криницю і відступив назад, хитаючи головою й хрестячись.

— Ні! Не полізу навіть ради священних скарбів таємничого міста майя,— пробурмотів він.

Начальник витяг з кишені револьвера й запитливо глянув на своїх людей, шукаючи собі підтримки. Ті закивали головами, і він підступив до маленького поліцая.

— Лізь, ради Бога! — погрозливо сказав він.— Та мерщій, бо зараз ти більше не зможеш ні спуститися, ні вилізти, а назавжди лишишся коло цієї клятої криниці. Хіба ж не справедливо буде, хлопці, коли я застрелю його, якщо він не схоче лізти?

— Справедливо! — гукнули всі.

Наляканий Гієрмо тремтячими пальцями перелічив монети, що підбрав був раніш, і, безперестанку хрестячись, підштовхуваний товаришами, сів у відро, обхопив його ногами і почав віддалятися від денного світла.

— Стійте! — крикнув він з колодязя.— Стійте, стійте ж бо! Вода! Я вже у воді!

Поліцаї, що спускали мотузку, затримали її вагою своїх тіл.

— А я дістану десять песо понад пайку? — запитав Гієрмо знизу.

— Стривай, ми тебе охрестимо! — гукнув котрийсь поліцай.

А інші гукали:

— Ну, сьогодні ти заллешся водою!

— Ми тебе залишимо там!

— Ось зараз пустимо мотузку!

— На одного буде менше ділити!

— Вода тут дуже погана,— знову почувся голос, немов з безодні.— Тут якісь огидні ящірки й дохлий птах. Певно, тут мусять бути й гадюки. Моя робота таки варта зайвих десяти песо.

— Ми тебе втопимо! — гримнув Рафаель.

— Я застрелю тебе! — скипів начальник поліції.

— Топіть чи стріляйте! — лунав голос Гієрмо.— Але ж з цього вам не буде жодної користі, бо гроші лишаться в криниці.

Запала мовчанка: ті, хто був на землі, радились очима, що їм тепер робити.

— А грінго ідуть собі далі,— хвилювався Торес.— Добра дисципліна у ваших підлеглих, сеньйоре Мар'яно Верхара-і-Іхосе! Вмієте ви їх привести до послуху!

— Це не Сан-Антоніо,— виправдувався начальник.— Це хучітанська глушина. Мої пси добрі тільки в Сан-Антоніо. В

цих джунглях із ними треба поводитись лагідно, а то вони здичавіють. Тоді що станеться з вами й зі мною?

— І все через те клятенне золото! — похмуро погодився Торес. — Через цього грінго, що зв'язує правосуддю руки золотими шворками, можна стати соціалістом.

— Срібними шворками, — поправив начальник поліції.

— Ідіть ви під три чорти! — вилаявся Торес. — Ви самі сказали, що це не Сан-Антоніо, а хучітанські джунглі, і, виходить, тут я можу справити вас до дідька. Хто винний, що ви такий запальний? Навіщо нам весь час сперечатися, коли наш добробут залежить від того, чи ми будемо триматися разом?

— До того ж, — долинув голос Гіермо, — води тут нема й на два фути, й ви не можете мене втопити. Я стою на самому дні і тримаю в руці чотири круглі срібні долари. Дно встелене грішми. Що ж, ви покинете мене чи дасте десять песо за те, що я бабраюсь тут? Вода смердить, наче розкопане гробовище.

— Так, так! — гукнули поліцаї в колодязь.

— Що так? Кинете чи дасте десять песо?

— Дамо десять песо! — хором закричали всі.

— На Бога, швидше! — підганяв начальник поліції.

Знизу почувся хлюпання та лайка, і з того, як ослабла натягнена мотузка, поліцаї зрозуміли, що Гіермо виліз із відра й шукає монет.

— Складай їх у відро, голубчику, — порадив згори Рафаель.

— Я кладу їх у кишеню. Якщо я складу їх у відро, ви витягнете гроші, а мене забудете в криниці.

— А мотузка витримає таку вагу? — запитав Рафаель.

— Мотузка, може, й не витримає, зате я витримаю і не здамся, — сказав Гіермо.

— А якщо мотузка ввірветься... — почав був знову Рафаель.

— На це є рада, — озвався Гіермо. — Спускайся ти! Тоді я вилізу перший, потім ми витягнемо гроші, а наостанці тебе. Так буде справедливо.

Рафаель скрививсь і не відповів нічого.

— Ну що ж, ти лізеш, Рафаелю?

— Ні, — відказав той. — Клади все срібло в кишені та вилазь хутчіш!

— А чорт би забрав ваше поріддя і мене разом з вами! — нетерпеливився начальник поліції.

— Я вже не раз так казав, — промовив Торес.

— Ану ж тягніть! — гукнув Гіермо. — Я забрав усе, крім смороду. Мені вже нема чим дихати. Тягніть скоріше, як не

хочете; щоб я загинув разом з трьомастами доларів. А тут більше, ніж триста доларів. Він, мабуть, спорожнив свою торбу, той грінго.

На той час утікачі були вже далеко попереду. Вони саме спинилися, бо стежка пішла круто вгору, і негодованим засапаним коням треба було трохи відпочити. Там Френк наздогнав своїх супутників.

— Тепер я ніколи не подорожуватиму без грошей,— захоплено сповістив він, описуючи картину, що її бачив з-за огорожі занедбаного обійстя.— Знаєш, Генрі, помираючи й виряджаючись до неба, я й то заберу з собою добрячу торбу з золотом. Навіть і там вона може допомогти мені позбутися того, що мені судилося. Якби ви бачили! Вони гризлися біля колодязя, немов коти з псами. Боялися спускати когось у криницю з тими грішми, що він назбирав перед тим. Вони забули про всяку дисципліну. Начальникові довелось погрожувати револьвером, щоб змусити спуститись найменшого й найлегшого з них. А той, як спустився, почав вимагати в них гроші за роботу. А коли він виліз, решта порушили обіцянку й почали наминати йому боки. Вони лупцювали його ще й тоді, як я йшов звідти.

— Але тепер твоя торба порожня,— сказав Генрі.

— І це найбільше неспокоїть мене,— погодився Френк.— Якби я мав досить доларів, вони б ніколи нас не ввіймали. Боюся, я був занадто щедрий. Я не знав, що вони такі злидарі. А тепер я скажу вам таке, що у вас очі рогом полізуть. На чолі загону разом із начальником поліції йде Торес, сеньйор Торес, сеньйор Альварес Торес — елегантний добродій, давній приятель усіх Солано. О, Торес лютує, що вони запізнюються! І мало не посварився з начальником поліції, що той не може впоратися зі своїми підлеглими. Так, сеньйори, і він послав начальника під три чорти. Я виразно чув, як він сказав, щоб той забирався під три чорти.

Ще за п'ять миль далі, коли коні Леонсії та її батька зовсім знесилили і дорога завершила в глибокий темний яр, Френк попросив решту валки не спинятися, а сам залишився ззаду і, відставши від них на п'ять хвилин ходу, добровільно перейняв на себе обов'язок прикривати загін.

Через деякий час, вийшовши туди, де росла тільки густа трава, він був прикро вражений чіткими слідами конячих копит із полумисок завбільшки. У ямки понатікало темної, густої рідини, в якій його досвідчене око відразу впізнало нафту-сирець. Та це були тільки перші її сліди, вона просочувалася сюди зі струмочка, що тік вище і був, очевидно,

рукавом головної річки. Метрів за сто він побачив і саму річку, що стікала зі стрімкого узбіччя й утворила б водоспад, якби то була вода. Та, будвши нафтою, густою як меляса, вона немов котилася згори, як і годиться мелясі. І тут Френк вирішив зробити засідку, щоб не тьопатись по липучому багні. Він сів на скелю, поклав поруч себе з одного боку рушницю, а з другого автоматичного револьвера, скрутив цигарку й почав прислухатися, ось-ось сподіваючись почути ходу своїх переслідувачів.

А побитий пеон, що йому загрожували нові побої, підганяючи свою виснажену шкапу, їхав верхом ущелини трохи вище від того місця, де сидів Френк. Якраз біля самого джерела нафти коняка впала. Штурхаючи шкапу ногами, він примусив її підвестися з землі, а як почав ще й лупцювати ломакою, вона прожогом утекла в хащі. Та перший день пеонових пригод, дарма що він сам і не знав про це, на тому не скінчився. Він також підібрав під себе ноги на камені, силкуючись не вмочити їх у багно, скрутив цигарку, запалив її й почав роздивлятись на нафту, що витікала з джерела. Раптом він почув голоси і з ляку заховався в зарості, що підступали до самого джерела. Звідти він побачив, як підійшло двоє людей і, повернувши залізне колесо, зменшили річку, що виливалася із джерела.

— Годі! — скомандував один, здавалося, старший. — Ще один поворот — і тиск нафти може розірвати труби. Інженер грінго пильно застерігав мене про це.

А вузенький струмочок нафти, що його затримував невеличкий пристрій, і далі котився узбіччям. Незнані люди ледве встигли закінчити свою роботу, як з'явився загін вершників; пеон зі свого схову впізнав, що це плантатор з наглядачами та сусідами, які любили полювати на втікачів-пеонів так само, як англійці люблять полювати на лисиць.

Ні, нафтовики не бачили нікого. Та плантатор, що вів перед, угледів кінські сліди і подався зі своїми людьми в той бік, куди вони вели.

Пеон чекав, поки вершники віддаляться, курих собі й розмірковував. Коли все навкруги затихло, він вийшов з хащів і повернув колесо, що регулювало нафтову річку. Під тиском газів нафта шугнула водограєм угору й потекла узбіччям, наче справжня річка. Він прислухався також до зітхань, хлипання й бурчання газів, які виходили звідти. Псон не розумів, що це, і врятував своє життя для подальших пригод тільки тому, що спалив останнього сірника, прикурюючи цигарку. Надаремно обшукував він своє лахміття, вуха й чуб — сірників більше не залишилося.

Сміючись із радощів, що бачить нафтову річку, яку сам зумів викликати, пеон згадав про стежку в яру, кинувся вниз і натрапив на Френка, що зустрів його автоматичним револьвером. Переляканий пеон упав на свої потовчені й подряпані коліна, благаючи помилування в людини, що її він сьогодні двічі зрадив. Придивляючись до псона, Френк відразу не впізнав його, бо засохла кров, немов огидна машкара, вкрила йому понівечене обличчя й розбиту голову.

— Amigo, amigo¹³, — белькотів псон.

Френк почув, як унизу під чиєюсь ногою зашурхотів, покотившись, камінь, і за мить упізнав у тій жалюгідній істоті пеона, якому він віддав половину віскі.

— Ну що, amigo, — сказав Френк тамтешньою говіркою, — вони начебто женуться за тобою.

— Вони вб'ють мене, закатують на смерть, вони страх люті, — тремтячим голосом відповів нещасний. — Ви — мій єдиний друг, мій батько й моя мати, порятуйте мене!

— Ти вмієш стріляти? — спитав Френк.

— Я був мисливцем у Кордільєрах перед тим, як став рабом, сеньйоре.

Френк передав йому автоматичного револьвера, показав, де сховатися, й звелів стріляти тільки тоді, як буде певен, що не схибить, а сам замислився: «Тепер у Терітауні гольф саме в розпалі. Місіс Белінгелі сидить на веранді клубу й вигадує, чим заплатити за три тисячі очок, що вона програ-ла, і просить Бога послати їй щастя. А я тут, Боже милий... притиснений до нафтової річки...»

Його думки раптом урвалися — на стежці внизу несподівано з'явилися начальник поліції, Торес і поліцаї. Френк відразу вистрелив, і вони миттю щезли з його очей. Він не міг навіть сказати, чи влучив у кого, чи вони просто швидко відступили. Видно, переслідувачі не хотіли атакувати їх і обмежились стріляниною з-за кущів. Френк з пеоном і собі ховалися за скелями та кущами, часто міняючи місце.

Через годину у Френковій рушниці лишився вже тільки один набій. Пеон завдяки Френковим попередженням зберіг іще два набой для свого револьвера. Але для Леонсії та Солано годину було виграно, і Френк задоволено бачив, що легко може втекти й він, перехопившись через потік нафти. Отже, все йшло гаразд, та й вийшло б на добре, якби згори не напав на них другий загін людей, що стріляли, ховаючись за стовбури дерев. То був плантатор із своїми приятелями, які полювали на пеона, хоч Френк і не знав цього. Він гадав,

¹³ Приятелю, приятелю (*исп.*).

що й ця ватага женеться за ним, і постріли, скеровані на нього, рішуче підтверджували його здогад.

Пеон підповз до Френка, показав, що в револьвері, який він повернув йому, лишається ще два набої, й очима промовисто попросив дати йому коробку із сірниками. Далі пеон мигами переконав Френка перебратись на той бік рівчака й здертись на гору. Напівзрозумівши пеонові наміри, Френк скорився і, вистріливши останнього набоя, кинув рушницю в рівчак.

Найближчої хвилини нафтова річка спалахнула там, куди пеон кинув запаленого сірника. Вся течія аж до гори запалахкотіла, а з самого джерела вихоплювався на сто футів заввишки запалений газ. Ще за мить рівчаком, просто на Тореса й начальника поліції з помічниками, покотився вогненний струмінь.

Утікаючи від нестерпного жару, Френк і пеон видряпались на другий бік яру, обігнули його та побігли стежкою вперед.

РОЗДІЛ X

Поки Френк і пеон бігли собі стежкою далі, яр, на споді якого текла нафта, обернувся на суцільне полум'я. Отож начальникові поліції, Торесу та поліцаєм довелось вибиратись крутим схилом нагору. Плантатор з приятелями, що переслідував пеона, також мусив відступити нагору, рятуючись від вогненного потоку.

Пеон раз у раз повертав голову назад і нарешті скрикнув з радощів, показуючи на другий стовп чорного диму, що злетів у повітря ззаду джерела, яке вже палахкотіло широким полум'ям.

— Ще! — забелькотів він. — Там є й інші джерела. Вони всі горітимуть. Так їм і треба! Вони поплатяться за те, що били мене. А трохи далі є ціле озеро нафти, таке, як море, велике, як затока Хучітан.

Френк згадав, що плантатор розповідав про нафтове озеро, де містилося щонайменше п'ять мільйонів бочок, досі не перевезених до моря. Те озеро лежало в природному видолінку, перегородженому земляною греблею.

— Скільки ти коштуєш? — несподівано спитав Френк пеона.

Той не зрозумів.

— Скільки коштує твій одяг, усе, що на тобі?

— Півпесо, ні, половину півпесо, — сумно відповів пеон, оглядаючи те, що лишилося від його лахміття.

— А ще що в тебе є?

Нещасний знизав плечима на знак своїх страшних злиднів і гріко додав:

— В мене немає нічого, крім боргу. Я винен двісті п'ятдесят песо. І до смерті не спекаюсь боргу, як хворий раку. Через цей борг я й попав у рабство до плантатора.

— Га! — не міг стримати усмішки Френк.— Виходить, ти коштуєш двісті п'ятдесят песо. Це все одно що нічого, це навіть не цифра, а умоглядне поняття, від'ємна величина, що існує лише в уяві математика. І ось ти спалюєш нафти на мільйони песо. А якщо земля тут м'яка і труби протікають, можливо, займеться все нафтове поле, тобто згорить цілий бильйон доларів. Знаєш, як на абстрактну величину в двісті п'ятдесят песо, твій вчинок гідний велетня, а не людини.

Пеон не зрозумів нічого, крім слова «людина».

— Я також людина,— заявив він, випинаючи груди й гордовито підводячи розпатлану голову.— Авжеж, я людина, я — майя.

— Хіба ти індіанин-майя? — спитав Френк.

— Наполовину,— знехотя визнав той.— Мій батько чистокровний майя. Але жінки майя з Кордільєр не задовольняли його. Він закохавсь у метиску з долини. Я народився від неї, та згодом вона зрадила батька задля негра з Барбадосу, і батько повернувся в Кордільєри. Як і йому, мені також судилось полюбити жінку мішаної крові з долини. Вона жадала грошей, а я наче божевільний жадав її і запродався як пеон за двісті песо. Та більше я не бачив ні її, ні грошей. Я був пеоном цілих п'ять років. П'ять років я був рабом, мене бито, з мене знущались, а тепер, за п'ять років, мій борг ще й виріс — його вже не двісті, а двісті п'ятдесят песо.

Поки Френк Морган і великотерплячий пеон, наздоганяючи своїх, заглиблювались у Кордільєри, а нафтові поклади Хучітана палахкотіли щораз більшим полум'ям, ще далі, у самому серці Кордільєр, назрівали нові події. Ці події мали звести до купи і переслідувачів, і переслідуваних: Френка, Генрі та Леонсію з родичами; пеона й плантатора з помічниками; начальника поліції, його поліцаїв і Альвареса Тореса, що намагався не тільки заробити нагороду, яку обіцяв йому Томас Ріган, а й здобути Леонсію Солано.

В печері сиділи чоловік і жінка. Вона була вродлива

молода метиска. При світлі дешевої газової лампи вона читала вголос книжку в палітурці з телячої шкіри. То був Блекстон¹⁴, перекладений іспанською мовою. Обоє були босі й одягнені в сутани з мішквини, з відлогами, але без рукавів. У жінки відлога була відкинена на плечі й відслоняла буйні чорні коси. Чоловік свою відлогу насунув на чоло, як роблять ченці. Його обличчя, аскетичне й сповнене величі, виявляло незвичайну силу волі і було суто іспанське. Напевно, таке саме обличчя мусив був мати й Дон Кіхот. А втім, вони відрізнялися одне від одного. Очі старого були закриті вічним мороком сліпоти. Він ніколи не побачив би вітряка й не міг би стати з ним до бою.

Прислухаючись до того, що читала гарненька метиска, чоловік сидів, обмірковуючи щось, у позі роденівського «Мислителя». Але він не був ані мрійник, ані борець із вітряками, як Дон Кіхот. Незважаючи на сліпоту, що назавжди запинала перед ним видимий світ, він був людина дії, і його душа не була сліпа; він прозирає у глибину речей і явищ, а також у глибину людських сердець і вмів пізнавати приховані вади та чесноти.

Піднісши руку, він припинив читання й почав голосно обмірковувати прочитане.

— Закони людські, — повільно й упевнено сказав він, — тепер не що інше, як змагання розуму. Вони ґрунтуються не на справедливості, а на софістиці. Закони створювалися на користь людям, але в тлумаченні їх люди пішли хибним шляхом. Вони помилково взяли дорогу за мету, а метод дії за остаточний наслідок. А проте закони це закони, вони доконечні й корисні. Та тільки в теперішній практиці їх застосовують, як хочуть. Судді й адвокати змагаються в дотсності й ученості і зовсім забувають, що й позовники, і відповідачі, платячи їм, шукають лише правди та справедливості, а не дотепу та знань. Так, старий Блекстон має рацію. Під усім цим у підмурівку споруди законності лежить бажання, природне й щире бажання порядної людини знайти закон і справедливість. А що каже з приводу цього Вчитель? «Судді й адвокати багато чого винайшли». І закони, створені на добро людям, так перскрутили своїми винаходами, що вони тепер дають користь не позовникам і відповідачам, а суддям і безсоромним, загребушим адвокатам, які здобувають славу й гроші, якщо їм щастить показати, ніби вони

¹⁴ Блекстон Вільям (1723—1780) — англійський юрист, під впливом якого розвивалося правознавство у США.

розумніші від своїх супротивників і навіть самих суддів, які складають вирок.

Він замовк, усе ще зберігаючи позу роденівського «Мислителя», і задумався, а метиска сиділа й чекала, як звичайно, його знаку, щоб читати далі. Нарешті, ніби отямлюючись із глибокої задуми, коли він начебто зважував усесвіт, старий знов узяв слово:

— Одначе тут, у Кордільєрах, ми маємо закон цілком справедливий і безсторонній. Він не служить комусь одному і не служить багатим. Справедливому судді більше личить одяг з мішковини, аніж з оксамиту. Читай далі, Мерседес. Блекстон, якщо його правильно тлумачать, завжди має рацію. Це скидається на парадокс, а проте хіба ж сучасне правосуддя так само не парадокс? Читай далі. Блекстон — це справжня підвалина людських законів, та скільки лиха цілком свідомо вчинили розумні люди, на його ім'я посилаючись?

Через десять хвилин сліпий мудрець підвів голову, втягнув носом повітря й рукою двічі звелів спинитись. Ідучи за його прикладом, вона й собі втягнула носом повітря.

— Може, це лампа, Справедливий? — висловила вона гадку.

— Це горить нафта, — промовив сліпий. — Та тільки не в лампі, а десь далеко. Мені здається, що я чув постріли в яру.

— Я не чула нічого... — почала була вона.

— Ті, донько, що бачать, не мають потреби чути так, як я чую. В яру стріляли багато разів. Нехай мої діти довідаються, у чому річ, і сповістять мені.

Поштиво вклонившись старому, який не міг бачити цього, але завдяки своєму витонченому слухові сприймав щонайменший рух її м'язів і знав, що вона вклонилася, молода жінка підняла запону з укривал і вийшла з печери. Обабіч входу сиділи два пеони, озброєні рушницями, мачете і ножами при поясі. Вислухавши від жінки наказ, обидва встали й уклонились, — не їй, а наказові і тому невидимому, хто видав цей наказ. Один з них постукав мачете об камінь, на якому тільки-но сидів, а потім приклав до каменя вухо й прислухався. Цей камінь прикривав рудяну жилу, що проходила в горах. А на другому узбіччі, в орлячому гнізді, звідки видно було чудову панораму Кордільєр, чатував інший псон, що спочатку приклав вухо до протилежного кінця жили, а потім відповів такими самими ударами мачете.

Після цього він підійшов до високого напівусохлого дерева, що росло за кілька кроків далі, простяг руку й смикнув за мотузку в дуплі, наче дзвонар на дзвіниці.

Але дзвону не чути було, а натомість величезна гілляка,

що на висоті футів п'ятдесят стирчала зі стовбура, мов крило семафора, почала рухатись угору й униз, як це й буває на семафорі. За дві милі завдальшки їй відповіло таке саме дерево на вершечку гори. Під ним і трохи далі заблищало проти сонця люстерко, переказуючи розпорядження сліпого з печери. І так уся ця частина Кордільєр заговорила умовними знаками, передаючи їх рудяними жилами, сонячним промінням і гілляками, що рухалися на стовбурах.

Енріко Солано, рівний і стрункий, мов юнак-індіанець, їхав верхи, а обабіч коня, тримаючись за стремена, бігли його сини Алесандро та Рікардо. Вони намагалися використати якомога краще час, що дав їм Френк, залишившись прикривати втікачів. А Леонсія й Генрі Морган значно відстали від них. Вони раз у раз оберталися назад, виглядаючи Френка. Генрі вигадав якусь причину й звернув-таки назад. За п'ять хвилин і Леонсія, хвилюючись не менше, ніж він, за долю Френка, вирішила теж повернутися. Але її кінь не хотів розлучатися з конем Солано: він відмовився слухати повода, затявся, став дибки, а тоді й зовсім спинився. Леонсія злізла з сідла, кинула повід на землю, як роблять панамці, замість того щоб сплутати чи прив'язати осідланого коня, і пішки рушила услід за Генрі. Вона дуже поспішала й вже наздоганяла його, коли той зустрів Френка з пеоном. Відразу ж вони обидва — і Френк, і Генрі — почали докоряти їй за необережну поведінку, хоч у їхніх голосах було стільки мимовільної ніжності, що кожен з юнаків відчув якесь незадоволення й ревності.

Кохання так заповонило їх, що вони були просто приголомшені, коли несподівано перед ними вигулькнули озброєні плантатори. Дарма що пеона, на якого відразу посипалися стусани, спіймано в товаристві Леонсії та обох Морганів, останнім ніхто б не заподіяв лиха, якби серед плантаторів був присутній власник пеона, приятель родини Солано. Але його що три дні опадала малярія, і тепер саме він залишився хворий, тремтячи з гарячки, неподалік того місця, де горіла нафта.

Зрештою, зваливши на землю пеона, що під їхніми побоями стогнав і обливався гіркими, плантатори повелися лицарському ввічливо з Леонсією й досить чемно із Френком та Генрі, хоч усе-таки зв'язали їм назад руки, коли рушили вгору до того місця, де лишили коні. Щодо пеона, то на ньому плантатори помстилися з суто латиноамериканською жорстокістю.

Та не судилося їм добутись туди разом з бранцями. Бо раптом примчали втішені поліцаї разом з начальником та

Альваресом Торесом. І всі нараз заторохтіли швидкою іспанською мовою. Одні вимагали пояснень, інші пробували щось пояснити. А під цей загальний галас, коли всі кричали, не слухаючи одні одних, Торес, кивнувши головою Френкові й переможно всміхнувшись Генрі, став перед Леонсією й низенько вклонився їй, як то роблять справжні питомі ідальго на ознаку глибокої пошани.

— Вислухайте мене! — стиха промовив він, звертаючись до Леонсії, що гидливо відсунулася від нього.— Не тлумачте хибно моїх учинків. Спробуйте зрозуміти мене. Я прийшов сюди, щоб урятувати й захистити вас за всяку ціну. Ви — цариця моїх думок. Я ладний померти для вас, але ще ладніший, о, багато ладніший, жити для вас.

— Не розумію,— коротко відповіла вона.— Хіба йдеться про життя і смерть? Ми не вчинили нікому зла. Ні я, ні мій батько, ми не зробили нічого незаконного, не винні також Френк і Генрі Моргани. Отже, нам ніщо не загрожує.

Генрі й Френк, що стояли коло Леонсії, незважаючи на страшений галас, чули її розмову з Торесом.

— Генрі Моргана неодмінно чекає кара на горло,— наплягав Торес.— Адже доведено, що він убив Альфаро Солано, вашого рідного дядька й рідного брата вашого батька. Допомогти Генрі Морганові тепер уже неможливо. Але Френка Моргана я можу врятувати, якщо...

— Якщо?..— спитала Леонсія, зіціпивши зуби, наче тигриця.

— Якщо... ви будете ласкаві одружитися зі мною,— сказав Торес незворушно, хоч обидва американці готові були бодай очима вбити його. Та що вони могли зробити із зв'язаними за спиною руками?

В запалі щирої пристрасті Торес схопив Леонсію за руку, але спершу зиркнув на Морганів і ще раз переконався, що їх міцно зв'язано.

— Якщо я стану вашим чоловіком, Леонсіє,— сказав він,— то, мабуть, зможу допомогти чим-небудь і Генрі. Мабуть, я зміг би врятувати його, якби він негайно виїхав з Панами.

— Ах ти, іспанський собако! — закричав Генрі, силкуючись звільнити зв'язані за спиною руки.

— Паршивий грінго! — відповів Торес і вдарив Генрі по обличчю.

Генрі миттю викинув перед себе ногу і, влучивши Торесові в бік, штовхнув його до Френка, що не забарився й собі добре штурхнути іспанця. Так вони кидали Тореса один одному, мов футболісти м'яча, аж доки поліцаї вхопили обох грінго й почали бити їх, користуючись із їхньої безпо-

радності. Торес не тільки нацьковував поліцаїв, а й сам видобув ножа. І було б, напевне, дійшло до кривавої трагедії, як часто доходить, коли скипить ображена іспанська кров, якби раптом не з'явилося десятків зо два озброєних вершників, що, не кажучи ні слова, опанували становище. Одні з таємничих прибульців мали на собі парусинові сорочки й штани, інші — сутани з мішковини.

Перелякані поліцаї й плантатори відсахнулися, хрестячись і бурмочучи:

— Сліпий Розбійник! Суворе правосуддя! Це ж його люди! Ми пропали!

Тільки змучений пеон вихопився наперед і впав навколішки перед суворою на вигляд людиною, що неначебно була ватажком цього загону. З уст його полилися голосні скарги й благання правосуддя.

— Та чи знаєш ти, до якого правосуддя звертаєшся? — горловим голосом спитав ватажок.

— Так. До суворого правосуддя,— відповів пеон.— Я знаю, що це означає, і тому звертаюсь до нього. Я ж бо шукаю справедливості і не вчинив нічого лихого.

— Я теж прошу суворого правосуддя! — вигукнула Леонсія, поблискуючи очима, і, удавшись до Френка й Генрі, стиха додала: — Хоч би яке воно було.

— В кожному разі воно повинно бути не таке суворе, як те, що його можемо сподіватися від Тореса й начальника поліції,— також стиха відказав Генрі, а далі, відважно виступивши наперед, мовив до ватажка з відлогою: — І я прошу суворого правосуддя.

Ватажок кивнув головою на знак згоди.

— Я теж,— спершу стиха, а потім на весь голос попростав Френк.

Поліцаям, здавалось, було байдуже, а плантатори висловили готовність скоритись усякому вироку, що його складе Сліпий Розбійник. Заперечував тільки начальник.

— Мабуть, ви не знаєте, хто я? — кричав він.— Я Мар'яно Верхара-і-Іхос, нащадок славетного роду і визначна урядова особа. Я начальник поліції Сан-Антоніо, губернаторів приятель і довірена особа уряду Панами. Я сам закон. Я не знаю іншого закону. В нас у Панамі один закон і одне правосуддя. Я протестую проти ваших гірських законів і того, що ви звете суворим правосуддям. Я вишлю поліцію заарештувати вашого Сліпого Розбійника і замкну його в Сан-Хуані, щоб стерв'яки розтягли його тіло.

— Не забувайте,— глузливо застеріг Торес розлюченого начальника,— що ми не в Сан-Антоніо, а в хащах Хучітана. І тут у вас нема поліції.

— Чи зазнав несправедливості з боку цих двох людей хто-небудь із тих, що звертаються до суворого правосуддя? — грізно спитав ватажок.

— Так,— ствердив пеон.— Вони били мене. Всі били мене. А ці били без жодних причин. Мої руки в крові. Моє тіло в синцях. Я ще раз звертаюсь до суворого правосуддя й звинувачую цих двох людей в несправедливості.

Ватажок кивнув головою й наказав своїм людям обеззброїти полонених і рушати в дорогу.

— Справедливості! Я вимагаю справедливості! — скрикнув Генрі.— Мені зв'язано руки за спиною. Розв'яжіть або позв'язуйте всім. А до того ж іти зв'язаному дуже незручно.

Тінь посмішки ворухнула губи ватажка, коли він звелів своїм людям розв'язати пута на доказ того, що скарга Генрі була справедлива.

— Ох! — засміявся Френк, обернувшись до Леонсії та Генрі.— Я невиразно пригадую, що десь років із мільйон тому мені довелось мешкати в спокійному, маленькому містечку, Нью-Йорк на ймення, де ми, не знати чому, вважали себе за найбільших дикунів і найжахливіших розпусників, бо грали в гольф, змагалися на виборах, раз допомогли вирядити на електричний стілець поліційного інспектора і ризикували грати в карти без козирів.

— Оце то так! — вигукнув Генрі за півгодини, побачивши з перевалу, куди вивела їх стежка, ще вищі верхогір'я.— Хай тобі біс! Ці хлопці в мішковині не такі вже й дикуни. Дивись, Генрі! Вони семафорять! Глянь на це дерево й на те велике по той бік провалля! Бачиш, як рухається гілля?

Кілька останніх миль полонені йшли з зав'язаними очима, потім, не знімаючи пов'язок, їх ввели в підземелля, де сидів той, хто вершив суворе правосуддя. Коли їм зняли пов'язки, вони побачили, що опинились у просторій високій печері, освітленій багатьма смолоскипами, а просто перед ними на кам'яному троні сидів сліпий сивий чоловік у сутані з мішковини. Біля його ніг, спираючись плечима йому на коліна, вместилися вродлива метиска.

Сліпий озвався, і голос його забринів наче срібний дзвоник, а в словах прозвучала велика життєва мудрість, здобута важким досвідом.

— Ви зверталися до суворого правосуддя. Кажіть! Хто шукає правди й справедливості?

Всі несамохіть відступили, навіть начальник поліції не наважився перечити законам Кордільєр.

— Між вами є жінка,— вів далі Сліпий Розбійник,— нехай вона говорить перша. Всі смертні — і чоловіки, й

жінки — мають якусь провину або їх принаймні у чомусь звинувачують.

Генрі й Френк не хотіли пускати Леонсію, але вона, усміхнувшись до них обох, ступила наперед і сказала ясным, дзвінким голосом:

— Я допомагала своєму нареченому врятуватися від карі на горло за вбивство, якого він не вчинив.

— Я вислухав тебе,— промовив Сліпий Розбійник.— Підійди ближче!

Двоє чоловіків у сутанах підвели Леонсію ближче й звели стати навколішки, а обидва закохані Моргани тривожно стежили за кожним її рухом. Метиска поклала руку старого на голову Леонсії. З хвилину тривала врочиста мовчанка, а пальці сліпця лежали на скронях Леонсії й слухали пульс. Далі він зняв свою руку й відхилився назад, щоб виректи постанову.

— Встаньте, сеньйорито,— мовив він,— у вашому серці немає зла. Ви вільні. Хто ще шукав правосуддя?

Френк зразу вийшов наперед.

— Я також помагав безневинній людині уникнути смерті. У нас однакове прізвисьце, і ми навіть далекі родичі.

Френк також став навколішки й відчув, як пальці старого злегка доторкнулись до його скронь і лоба, а потім, узявши за руку, помацали живчика.

— Мені не все ясно,— сказав сліпий,— на душі в тебе неспокоїно. Щось хвилює й бентежить тебе.

Раптом пеон ступив уперед і взяв без дозволу слово, що здалося блюзнірством усім людям у сутанах.

— О Справедливий, відпусти його! — запально промовив пеон.— Я двічі продав і зрадив його сьогодні, а він двічі захистив мене від моїх ворогів і врятував.

І пеон, що вже стільки падав сьогодні навколішки, впав ще раз, тільки тепер біля ніг самої справедливості. Тремтячи від забобонного страху, він теж відчув на тілі чутливі, але впевнені пальці найнезвичайнішого з усіх суддів, перед яким будь-коли схиляли коліна. Вони обмацали всі синці й рани на тілі в пеона, навіть на спині й на плечах.

— Звільніть і цього чоловіка,— оголосив справедливий суддя.— А все ж йому щось муляє серце й непокоїть його. Чи немає тут такого, хто знає, у чому справа, й може пояснити?

І Френк відразу зрозумів: сліпий угадав неспокій, що ятрить йому душу. Це безмежна любов до Леонсії в його серці загрожувала похитнути вірність, якої він мусив додержувати Генрі Морганові. Так само швидко зрозуміла це й Леонсія, і, коли б сліпий міг постерегти, як вони мимоволі

переглянулись, та побачити, як вони зніжковіли після цього й відвернули одне від одного очі, він непомильно встановив би, що непокоїть Френка. Помітила це все лише метиска й серцем відчула, що йдеться тут про кохання. Генрі також мимохіть насупив брови.

— Тут, безперечно, вплутано серце,— знову почав Справедливий.— Це вічна туга за жінкою у серці в чоловіка. А проте його звільнено. Двічі протягом одного дня він допоміг людині, що двічі його зрадила. Смуток не завадив йому також стати в пригоді нещасному, безпідставно засудженому до страти. Тепер ще той останній чоловік і ось це збите створіння, що стоїть біля мене. Він сьогодні двічі занепав духом через себелюбство, але допіру мав досить мужності й самозречено вийшов боронити свого ближнього.

Справедливий нахилився і почав водити пальцями по обличчі й лобі пеона.

— Ти боїшся смерті? — несподівано спитав він.

— Я страшенно боюся вмерти, праведний отче,— відповів пеон.

— Тоді скажи, що ти збрехав про цю людину, скажи, що твоє свідчення, ніби він двічі врятував тебе від смерті, було неправдиве, і ти житимеш.

Пеон знітився й зблід.

— Добре поміркуй,— урочисто застеріг його сліпий,— померти неприємно. Бути нерухомим, як брила землі або скеля,— неприємно. Скажи, що ти збрехав, і ти житимеш.

Але пеон, хоч його голос тремтів з невимовного жаху, показав, що він справді мужня людина.

— Протягом цього дня я двічі зрадив його, праведний отче. Та мене звуть не Петро. І втретє я його не зраджу. Я страшенно боюсь, але не можу зрадити його тричі.

Сліпий суддя відхилився назад, його обличчя змінилося й засяяло.

— Добре сказано,— промовив він,— ти повівся як справжня людина. І я можу оголосити свій присуд. Відтепер і довіку ти повинен думати як справжня людина, діяти як людина і бути взагалі людиною. Краще бодай недовго прожити людиною, ніж животіти довгий час як тварина. Мертвий лев завжди ліпший від живого пса. Еклезіаст помилявся. Ти вільний, відроджений сину, ти вільний.

Та коли пеон на знак метиски хотів був устати, сліпий суддя зупинив його:

— Що спричинилось до твого нещастя, людино, яка лише сьогодні народилася?

— Моє серце, праведний отче, заслабло й зажадало одної жінки мішаної крові, що жила в долині. Сам я мешканець

гір. Задля неї я заборгував у плантатора на двісті песо. А вона втекла з грошима й з іншим чоловіком. Я залишився рабом плантатора. Він був людина непогана, але насамперед — плантатор. Я виснажував себе працею, мене бито, я терпів це все цілих п'ять років, і мій борг тепер досяг двохсот п'ятдесяти песо, і в мене сьогодні нема нічого, крім цього лахміття та кволого здоров'я через поганий харч.

— А вона була дуже вродлива, та жінка з долини? — лагідно спитав сліпий суддя.

— Я кохав її, наче божевільний, праведний отче. Тепер я не думаю, що вона була дуже вродлива. А тоді для мене кращої за неї не було. Та пристрасть спалила мені серце й мозок. Через неї я став рабом, а вона втекла одної ночі, і з того часу я ніколи її не бачив.

Нахиливши голову, пеон стояв навколішки, а Сліпий Розбійник, на диво присутнім, глибоко зітхав і немов забув про все на світі. Його рука мимовільно лягла на голову метиски й погладила її блискучі чорні коси.

— Жінка,— мовив він так ніжно, що його ясний, дзвінкий голос звучав, як шепіт,— жінка завжди чарівна. Жінки завжди гарні... для чоловіків. Вони люблять наших батьків; вони родять нас; ми кохаємо їх; вони родять нам синів, щоб ті кохали їхніх дочок і називали їх прекрасними. І так було завжди, і так буде завжди, доки існує людство й на землі існуватиме кохання.

В печері запала цілковита мовчанка, а суддя замислився. Нарешті гарненька метиска лагідно торкнула його й нагадала про пеона, що й досі стояв навколішки.

— Ось мій вирок,— сказав сліпий.— Тебе багато бито. Кожен удар був сплатою за борг. Іди й будь вільний. Тільки залишайся в горах і закохайся в якусь горянку. Бо тобі треба жінки, без жінки чоловік не годен жити. Іди! Ти, кажеш, напівмайя?

— Так, я напівмайя,— прошепотів пеон.— Мій батько — майя.

— Вставай, ти вільний. І лишайся у горах коло свого батька майї. Долина не місце для тих, хто народивсь у Кордільєрах. Плантатора твого тут нема, і тому його судити не можна. А плантатор завжди плантатор. Його друзів я також відпускаю.

Суддя замовк, а Генрі, не чекаючи на дозвіл, виступив уперед.

— Я той,— сміливо почав він,— кого засуджено на страту за вбивство людини, якої я не вбивав. То був рідний дядько дівчини, яку я кохав і з якою одружуся, коли в цій печері в Кордільєрах панує справедливість.

— В присутності багатьох свідків,— перебив йому мову начальник поліції,— він загрожував небіжчикові, що вб'є його. І за якусь годину поліцаї знайшли його біля трупа, ще теплого й не задубілого.

— Він каже правду,— підтвердив Генрі,— я таки загрожував убити того чоловіка, бо обидва ми випили й хміль ударив нам у голову. Мене справді знайдено схиленого над мертвим тілом. Та тільки я не вбивав його. Я не знаю й навіть не здогадуюся, хто той падлюка, що вночі нишком міг устроїти йому ножа в спину.

— Станьте навколішки обидва, щоб я міг дослідити вас,— наказав Сліпий Розбійник.

Він довго досліджував їх своїми допитливими, чуйними пальцями. Довго, дуже довго, неспроможні дійти рішення, блукали ті пальці по обличчях обох людей і вивчали їхній пульс.

— Сюди встряла жінка? — спитав старий у Генрі Моргана.

— Чарівна жінка. Я люблю її.

— Добре, коли так,— зауважив сліпий,— бо чоловік, що не цікавиться жінкою, тільки наполовину чоловік. Тебе не цікавить ніяка жінка,— удався він до начальника поліції,— а проте ти неспокійний. Я не можу сказати, що цього чоловіка,— він показав на Генрі,— непокоїть тільки жінка. Мабуть, почасти й ти тому причиною, а може, це злість, що він відчуває до тебе. Встаньте обидва. Я не можу бути суддею між вами. А втім, є непомильний суд, суд Гадюки й Птаха. Він непомильний, як Бог, бо в такий спосіб Бог зберігає ще справедливість серед людства. Блекстон також згадає про такий спосіб з'ясувати правду.

РОЗДІЛ ХІ

У самому серці володінь Сліпого Розбійника була улогвина, що могла б правити за невелику арену для бою биків. Її прямовисні узбіччя в десять футів заввишки та рівний діл на тридцять футів у прогоні створені були самою природою, і людині не довелося багато працювати, щоб зовсім її вирівняти. Люди у довгих сутанах, плантатори й поліцаї — всі тут були присутні, крім судді й метиски; всі повмощувалися на краю улогвини, як глядачі, що прийшли дивитися на кориду чи змагання гладіаторів.

За розпорядженням суворого на вигляд ватажка, що взяв їх у полон, Генрі та начальник поліції спустилися коротень-

кою драбиною в улоговину. Ватажок і декілька розбійників пішли разом із ними.

— Тільки Бог знає, що має статися,— сказав, сміючись, англійською мовою Генрі Френкові та Леонсії.— Якщо можна буде підставляти ногу, застосовувати боксерські штуки, то цей товстопузий начальник неодмінно програє. Та старий сліпець розумна людина і, мабуть, дасть нам однакові шанси. Отож, якщо супротивник звалить мене, ви, мої прихильники, підніміть угору великі пальці й кричіть якнайголосніше. Будьте певні, якщо впаде він, його прихильники зроблять те саме.

Начальник поліції почував себе в уловині, мов у пастці, і по-іспанському звернувся до ватажка:

— Я не хочу битися з цією людиною. Він молодший за мене і має міцніші легені. До того ж усе це незаконно. Це суперечить законам Панами. Ви не маєте права вигадувати свої власні закони...

— Це випробування Гадюки й Птаха,— перебив його ватажок.— Ви будете Гадюка. Вам дадуть до рук цю рушницю. Та друга людина буде Птахом. У руках у неї буде дзвоник. Ви зараз зрозумієте, у чім річ.

З його наказу одному з розбійників дали рушницю й зав'язали очі. Другий розбійник узяв срібного дзвоника.

— Той, у кого рушниця,— Гадюка,— пояснив ватажок.— Він має право вистрілити один раз у Птаха — в того, хто із дзвоником.

Ватажок подав знак починати, і другий розбійник, дзенькнувши дзвоником, відскочив убік. Чоловік з рушницею послухав уважно і вдав, ніби хоче вистрелити у те місце, де щойно був дзвоник.

— Зрозуміло? — спитав ватажок Генрі й начальника поліції.

Перший кивнув головою, а останній зраділо вигукнув:

— То я буду Гадюка?

— Так,— ствердив ватажок.

Начальник поліції жадібно схопив рушницю, не заперечуючи вже проти незаконного суду Кордільєр.

— Отже, ви спробуєте влучити в мене? — спитав Генрі начальника поліції.

— Ні, сеньйоре Моргане. Я просто влучу у вас. Я один з двох найкращих стрільців у Панами. В мене кільканадцять медалей. Я можу стріляти, навіть заплющивши очі. Я вмю стріляти в п'ямбі. Я часто стріляв, і то з добрими наслідками, у темряві. Можете вже вважати себе за мерця.

В рушницю поклали один набій, тоді начальникові зав'язали очі й передали рушницю. Далі, поставивши Генрі

з дзвоником біля однієї стіни улоговини і повернувши начальника обличчям до стіни з протилежного боку, розбійники вилізли з ями й витягли за собою драбину.

Тоді, стоячи з самого краю улоговини, ватажок промовив:

— Слухайте уважно, сеньйоре Гадюко, і не рухайтесь, доки я скінчу. Гадюка може стрельнути лише один раз. Гадюка не має права зсунути пов'язку з очей. Якщо вона її зсуне хоч трішки, ми мусимо її вбити. Зате Гадюка має необмежений час. Вона може вистрілити сьогодні, почекаати до завтрашнього ранку, взагалі, коли схоче. Щодо Птаха, то єдине правило, якого він має додержувати,— це не пускати дзвоника з рук і не притримувати бовкальця, щоб воно не дзвонило. Якщо Птах порушить це правило, його негайно буде вбито. Ми стоїмо тут над вами, сеньйори, з рушницями наготові, щоб убити того з вас, котрий порушить будь-яке з цих правил. А тепер починайте, і нехай Бог допомагає невинному!

Начальник поліції поволі обернувся й прислухався: Генрі ступив убік, і дзвоник задзвонив, хоч як обережно намагався він іти. Рушниця піднялася й націлилась на нього. Генрі швидким рухом перекинув дзвоника з однієї руки в другу й побіг у протилежний бік. Рушниця невблаганно переслідувала його. Та начальник поліції був занадто хитрий, щоб випустити навмання одну-однісіньку кулю, і повільно посувався ареною. Генрі завмер на місці, і дзвоник замовк.

Вухом начальника поліції безпомилково визначило місце, де востаннє брязнув дзвоник, і, незважаючи на пов'язку, він так упевнено рушив уперед, що підійшов до Генрі під самісіньку його руку. Генрі якнайбережніше підняв руку, не ворухнувши дзвоником, і супротивник пройшов під нею на дюйм від дзвоника.

Висунувши рушницю далеко перед себе, начальник поліції став, прислухався, а потім, трохи повагавшись, ступив крок уперед і ткнувся цівкою рушниці в стіну. Повернувшись і витягнувши руку, як то звичайно роблять сліпці, він почав шукати рушницею свого супротивника. І неодмінно б доторкнувся Генрі, якби той не відскочив назад і не заметався по арені, безладно дзвонячи дзвоником.

Посеред улоговини він наче завмер. Начальник поліції пройшов за ярд від нього й натрапив на протилежну стіну. Тоді рушив уздовж стіни, весь час водячи рушницею в повітрі. Потім знову перетяв арену. Після декількох таких спроб, жодного разу не почувши дзвоника, начальник поліції добрав розумнішого способу. Він кинув на землю капелюха, щоб відзначити, звідки починає, перетяв арену коротенькою хордою, ступив три кроки вздовж стіни, вер-

нувся довшою хордою і по тому місцю, де лежав капелюх, перевірів рівнобічність обох хорд. Тоді ступив ще три кроки вздовж стіни й почав перетинати арену третьою хордою.

Бачивши, як супротивник виміряє арену, Генрі зрозумів, що йому не викрутиться, і вирішив не чекати. Дзвонячи дзвоником і перекидаючи його з руки в руку, він почав бігати кривульками по улоговині, а потім раптом спинився.

Начальник поліції знову почав своє морочливе вимірювання, та Генрі не хотів більше зволікати й затягувати цю втомливу гонитву. Він дождався, доки остання хорда привела начальника поліції просто на нього, а цівка рушниці опинилася проти його грудей на кілька дюймів від серця, ураз швидко присів, щоб рушниця опинилася над ним, і владно вигукнув:

— Вогонь!

Сторопілий начальник поліції натис на гачок, і куля пролетіла понад головою Генрі. Люди в сутанах з мішковини шалено заплескали в долоні. Начальник поліції зірвав пов'язку й побачив усмінене обличчя свого ворога.

— Добре! Бог сказав своє слово,— заявив ватажок, опустившись в улоговину.— Той, кого не зачепила куля,— безневинний. Лишається тепер перевірити другого.

— Мене? — вражено скрикнув начальник.

— Вітаю вас, пане начальнику! — засміявся Генрі.— Ви справді хотіли влучити в мене. Тепер прийшла моя черга. Давайте сюди рушницю.

Але начальник, засліплений невдачею та гнівом, забув, що в нього була тільки одна куля. Він, лаючись, приставив рушницю до грудей Генрі і ще раз натиснув на гачок. Рушниця клацнула з різким металевим звуком.

— Добре! — промовив ватажок, беручи в нього рушницю і наладовуючи її.— Про вашу поведінку я доповім. Випробування ще не скінчилося, але тепер ми знаємо, що ви не Божий обранець.

Немов поранений бик, що хоче втекти з арени і бачить в амфітеатрі самі безжальні обличчя, начальник поліції глянув угору й зустрів там лише рушниці людей у сутанах, радісні обличчя Леонсії та Френка, цікаві погляди своїх поліцаїв і налиті кров'ю очі плантаторів, які завжди бувають у глядачів, що дивляться на кориду.

Тінь усмішки пробігла устами ватажка, коли він, передавши рушницю Генрі, зав'язував йому очі.

— Чому ви не повертаєте його обличчям до стіни, поки я ще не готовий? — спитав начальник поліції, і срібний дзвоник задзвенів у його тремтячій руці.

— Бо він обраний Богом,— була відповідь,— він витри-

мав випробування. Отже, він не може вчинити віроломства. Тепер ви маєте стати перед Божий суд. Якщо ви людина чесна й правдива, Гадюка не заподіє вам лиха. Така воля Бога.

Як мисливець, начальник поліції був куди спритніший, ніж як дичина. Ставши на протилежному від Генрі кінці уловини, він силкувався не рухатись, та коли рушниця наблизилась до нього, нерви його не витримали, рука затремтіла, а дзвоник задзвонив. Рушниця майже спинилась і зловісно повернула на звук. Надаремно силкувався начальник поліції стримати свої нерви й не бряжчати дзвоником. Той видзвонював, і тоді начальник у розпучі кинув його геть і сам упав на землю. Генрі, зачувши, де впав його ворог, спустив рушницю й натис на гачок. Начальник зойкнув з болю, бо куля простромила йому плече, схопився на ноги, люто вилаявся, знов упав на землю й лишився лежати нерухомий.

Усі знову прийшли до печери, де Сліпий Розбійник, що біля ніг його сиділа метиска, оголосив свій присуд.

— Той поранений, що стільки розводився про закони долини, тепер пізнає закон Кордільєр. Испит Гадюки й Птаха виявив його провину. За нього призначається десять тисяч доларів викупного, а інакше він лишиться тут. Рубатиме дрова й носитиме воду весь час, поки Бог дарує йому жити на землі. Я сказав і знаю, що мій голос — це голос Божий і що Бог не дасть йому довгого життя, якщо за нього не внесуть викупного.

Запала довга мовчанка, під час якої навіть Генрі, хоч не вагаючись міг убити супротивника в бою, всім своїм виглядом показував, що такий жорстокий присуд викликає в нього огиду.

— Правосуддя не знає милосердя, — сказав суддя, і знову запала мовчанка.

— Нехай він помирає без викупу, — промовив котрийсь із плантаторів, — він показав себе підлим псом. Нехай і вмре собачою смертю.

— А ти що скажеш, пеоне? — врочисто спитав Сліпий Розбійник. — Що ти скажеш? Ти, що стільки витерпів і нині знову став людиною, ти, напівмайя, що кохав чарівну жінку? Чи має цей чоловік умерти як собака, бо за нього ніхто не хоче внести викупного?

— Цей чоловік — жорстокий, — мовив пеон, — а проте моє серце надзвичайно жалісливе сьогодні. Якби в мене було десять тисяч, я сам заплатив би за нього. Так, святий і

праведний отче, я повернув би навіть свій борг плантаторові, якби мав двісті п'ятдесят песо.

Радісна усмішка так змінила обличчя старому, що його важко було впізнати.

— Ти також промовляєш сьогодні голосом Божим, новонароджений, — похвалив він пеона.

Френк щось швидко нашкрябав у чековій книжці і передав метисці папірець, на якому ще не висохло чорнило.

— Дозвольте й мені сказати, — почав він, — нсхай уже цей чоловік не помирає як собака, хоч, правду кажучи, він і показав себе зрадливим собакою.

Метиска вголос прочитала чек.

— Не треба нічого пояснювати, — звернувся до Френка Сліпий Розбійник, — я не такий уже дикун і не завжди жив у Кордільерах. Я дістав комерційну освіту в Барселоні, знаю Нью-Йоркський Національний банк і колись вів з ним справи через своїх представників. Чек виписано на десять тисяч золотих доларів. Той, хто написав його, вже сьогодні сказав правду. Чек — дійсний, і, я знаю, його сплатять відразу. Людина, що викупляє свого ворога, або надзвичайно гарна, або божевільна, або дуже багата! Скажи мені, о чоловіче, чи не вплутано й тут чарівної жінки?

І Френк, не зважаючись дивитись ні праворуч, ні ліворуч, щоб не бачити Генрі чи Леонсії, глянув просто в обличчя Сліпого Розбійника й відповів так, як він мусив був відповісти:

— Так, о суворий правосудцю, тут уплутана чарівна жінка.

РОЗДІЛ XII

На тому самому місці, де люди у сутанах з мішковини зав'язали полоненим очі, кавалькада спинилась. Вона складалася з кількох розбійників, Леонсії, Генрі та Френка, що з зав'язаними очима сиділи на мулах, і пеона, теж із пов'язкою, що йшов пішки.

Плантатори, начальник поліції, Торес і поліцаї з таким самим почтом проїхали півгодини тому.

З дозволу похмурого ватажка полонені перед тим, як їх звільнили, познімали з себе пов'язки.

— Здається, я вже тут був, — засміявся Генрі, розглядаючись навкруги й упізнаючи місцевість.

— А нафтові джерела ніби й досі горять, — сказав Френк, показуючи пальцем на небокруг, завинений у хмару чорного диму. — Дивись, що ти накоїв, пеоне. Як на людину, що не

має нічого, ти найбільший марнотратець, якого я будь-коли зустрів. Мені розповідали про сп'янілих нафтових королів, що прикурювали сигари банкнотами в тисячу доларів, а тут ти спалюєш мільйон доларів щохвилини.

— Не такий уже я злидар, — загадково похвалився пеон.

— Перебраний мільйонер! — пожартував Генрі.

— А де ти тримаєш свій капітал? В Національному банку? — додала Леонсія.

Пеон не зрозумів запитання, але второпав, що з нього глузують, і ображено замовк.

— Звідси ви можете йти, хто куди хоче, — взяв слово похмурий ватажок. — Такий був наказ справедливого. Злазьте, сеньйори, і поверніть мені мулів. Щодо сеньйорити, то вона може залишити собі мула, як подарунок від справедливого, бо він ніколи не дозволив би сеньйориті йти пішки. А вам обом не завадить прогулятися. Справедливий особливо радить багатому сеньйорові більше ходити пішки. Він каже, що багаті майже не ходять пішки, обростають салом, а гладких чоловіків жінки не люблять. Така мудрість справедливого. Далі він також порадив пеонові лишатись у горах. Тут він знайде чарівну жінку, бо він потребує жінки, і розумніше було б шукати її серед жіноцтва свого народу. Жінки з долини повинні належати тамтешнім чоловікам. А жінки з Кордільєр — чоловікам з Кордільєр. Богові не подобаються мішані подружжя. Недарма мул — така огидна тварина. Світ, коли його утворювалось, не був розрахований на мішанців, та люди багато чого вигадали самі. Чисті раси, змішавшись, породжують нечисті. Не можна також змішувати воду з олією. Гарний приплід дають тільки пари однакового роду, і тільки люди однакового роду можуть дружитися. Оце ті слова, що їх звелів мені переказати вам справедливий. І ще він велів додати, що знає, про що каже, бо й сам грішив саме в цьому.

Від цих слів англосаксам Френкові й Генрі, та й Леонсії, що була родом латиноамериканка, стало трохи ніяково. Звісно, Леонсія поглядом дала б зрозуміти обом любим її серцю юнакам, що не зважатиме на це, якби була з кожним наодинці, а Генрі з Френком і собі голосно запротестували б проти слів старого, будши сам на сам із Леонсією. Але водночас десь глибоко в них ворушилось почуття, що Сліпий Розбійник сказав правду. І на серце їм ліг тягар.

Шелест і хруск у заростях відвернув їх від думок: то, ламаючи гілля, спускався до них плантатор з кількома сусідами, і коні їхні ковзалися на узбіччі стрімкого яру. Він по-лицарськи схилився перед Леонсією, дочкою Солано, і

так само щиро привітався з обома юнаками, не забувши, що вони — приятелі Енріко Солано.

— Де ваш вельмишановний батько? — спитав він у Леонсії.— Я маю добрі новини для нього. Відтоді, як ми з ним не бачились, я хворів на лихоманку. Але я послав гінців у Бокас-дель-Торо, а завдяки сприятливому вітру вони швидко перепливли лагуну Чірікві. Тамтешній начальник поліції — мій приятель і допоміг їм зв'язатися по радіо з президентом Панами. Він також мій давніший товариш: скільки разів ми тицjali один одного носом у болото, коли вчилися в колонській школі і жили в одній кімнаті. І от від нього я дістав уже відповідь, що все гаразд. На суді в Сан-Антоніо сталася помилка через надмірну, хоч і похвальну, службову пильність начальника поліції. Тепер уже все забуто й подаровано, і шановна родина Солано та їхні американські друзі можуть спокійно вертатися додому...

Враз плантатор, що саме низенько вклонився Генрі й Френкові, помітив пеона, який ховався за Леонсіїним мулом, і очі йому заблищали з радості.

— Ти не забула мене, Мати Божа! — палко вигукнув він і обернувся до своїх сусідів.— Ось він, той дурний і безсоромний негідник, що втік від мене. Держить його! Я полатаю йому боки так, що він цілий місяць не підведеться.

З цими словами плантатор шарпнув коня за вуздечку й ураз опинився позад Леонсіїного мула. Пеон пірнув мулові під голову і напевне встиг би втекти в зарості, якби другий плантатор не кинувся за ним верхи й не звалив його додолу. І відразу звиклі до такого плантатори брутально підвели нещасного пеона, зв'язали йому руки, а на шию накиннули мотузку.

І Генрі, і Френк запротестували.

— Сеньйори,— відказав плантатор,— я шаную та поважаю вас і бажаю прислужитись вам так само щиро, як і шляхетній родині Солано, що боронить вас. Ваша безпека для мене священна, і я зроблю все, щоб вам було добре. Я захищатиму вас, не шкодуючи свого життя. Я завжди до ваших послуг. Моя господа й усе, чим я володію,— ваше. А щодо пеона, то це зовсім інша справа. Він вам не належить. Він — мій пеон, мій боржник, що втік з моєї плантації. Сподіваюся, ви зрозумієте мене й пробачите мені. Це вже питання власності. І він — моя власність.

Генрі й Френк розгубилися і вражено презирнулись. Такий тут закон, і вони це добре знали.

— Суворий суддя простив мені борг, усі можуть це засвідчити,— пробелькотів пеон.

— Суворий суддя справді простив йому борг,— ствердила Леонсія.

Плантатор усміхнувся їй і низько вклонився.

— Пеон складав контракт зі мною. Та й хто він, той Сліпий Розбійник, щоб застосовувати свої безглузді закони до моєї плантації й позбавляти мене двохсот п'ятдесяти песо?

— Він має рацію, Леонсіє,— погодився Генрі.

— Тоді я повернуся в Кордільєри,— заявив пеон.— Візьміть мене назад з собою, — вернувся він до людей суворого судді.

— Тут ми відпустили тебе,— похитав головою похмурий ватажок,— наші повноваження скінчилися, і ми не маємо на тебе більше ніякого права. Нам залишилось попрощатися і піти собі.

— Стривайте! — вигукнув Френк, витягши чекову книжку.— Зачекайте хвилинку. Я зараз розрахуюсь і за пеона. Але поки ви поїдете, я маю до вас одне прохання.— Він передав чек плантаторові і пояснив: — Я додав десять песо на обмін валюти.

Плантатор глянув на чек, сховав його в кишеню й тицьнув Френкові в руку мотузку, що нею було прив'язано нещасного пеона за шию.

— Тепер пеон ваш,— промовив він.

Френк подивився на мотузку й засміявся:

— Дивіться, у мене є раб. Тепер ти — мій раб, моя власність. Розумієш?

— Так, сеньйоре,— принижено сказав пеон,— здається, із того часу, як я збожеволів через жінку й продав свою волю, Бог засудив мене за те, що я поласився на жінку чужого народу.

— Ти став рабом через те, що світ вважає найкращим,— через жінку,— зауважив Френк, перерізаючи пута, що зв'язували пеонові руки.— Отже, я дарую тобі тебе самого,— він передав пеонові кінець мотузки.— Відтепер порядкуй собою сам і не вкладай цієї мотузки ні в чії руки.

Поки все це відбувалося, до гурту нечутно підійшов худорлявий дід. То був чистокровний майя; крізь його суху, мов пергаментну, шкіру світилися ребра. Він був зовсім голий, якщо не рахувати стегенної пов'язки. Нечесане волосся неохайними патлами звисало круг його вилицюватого й висхлого, як у мумії, обличчя. Там, де на ногах і на руках колись були м'язи, тепер обвисали тільки мішечки. Між висохлих губ видніло кілька пеньків, щоки позападали. І тільки його чорні очі нестямно блищали, наче в людини, хворої на гарячку.

Він вугром прослизнув поміж гурт людей і обняв пеона своїми тонкими, як у кістяка, руками.

— Це мій батько,— гордо заявив пеон,— подивіться на нього. Він чистокровний майя і знає всі таємниці плем'я.

Поки батько й син втішалися розмовою після тривалої розлуки, Френк попросив ватажка в сутані з мішкловини розшукати Енріко Солано з двома синами, які блукали десь горами, та переказати їм, що їх тепер уже ніхто не переслідуватиме і вони можуть вертатися додому.

— А ті люди не вчинили ніякого лиха? — спитав ватажок.

— Ні, вони не зробили нічого поганого,— запевнив його Френк.

— Тоді добре. Обіцяю вам негайно розшукати їх, бо ми наємо, де вони блукають, і послати до вас на узбережжя.

— А тим часом ви мої гості,— привітно запросив їх плантатор.— У затоці Хучітан біля самісінької моєї плантації стоїть шхуна, що має відплисти до Сан-Антоніо. Я можу затримати її, доки шановний Енріко і його сини спустяться з Кордільєр.

— А Френк, звичайно, заплатить за затримку,— глузливо, що відразу вловила Леонсію, зауважив Генрі.

— Та вже ж заплачу,— весело сказав Френк, нічого не збагнувши.— І це тільки стверджує мою теорію, що чекова книжка скрізь може знадобитися.

Відійшовши від розбійницького загону, всі були дуже здивовані, що пеон та його батько-індіянин прилучилися до Морганів і пішли з ними через охоплене пожежею нафтове поле до плантації, де пеон мучився в рабстві. І батько, й син відверто показували свою вдячність насамперед Френкові, а потім — Леонсії та Генрі. І раз у раз про щось жваво розмовляли. Коли з'явилися Енріко з синами і всі подалися до берега, де на них чекала шхуна, пеон з батьком рушили їхнім слідом. На самому березі Френк хотів попрощатися з ними, та пеон заявив, що вони наміряються також сісти на шхуну.

— Я вже казав вам, що я не злидар,— пояснив пеон, відводячи Морганів і всіх Солано далі від матросів, які висіли з судна на берег,— і це правда. Я знаю, де заховано скарби майя, що їх даремно шукали конквістадори й ценці інквізиції. Я їхній охоронець. Тобто не я, а мій батько. Він прямий нащадок стародавнього великого жерця майя. Він останній великий жрець. Ми довго з ним усе обмірковували. І обидва зійшлися на тому, що не багатство найважливіше в житті. Ви викупили мене за двісті п'ятдесят песо і зробили вільним, повернули мене самому собі. А життя людське

цінніше понад скарби всього світу. Так гадаємо ми з батьком. Отож, коли для грінго й іспанців найголовніше скарби, ми з батьком поведемо вас до скарбів майя, бо мій батько знає туди дорогу. А йти треба з Сан-Антоніо, а не з Хучітану.

— Твій батько справді знає, де заховано скарби? — спитав Генрі, шепнувши Френкові, що саме ці скарби й спонукали його кинути пошуки Морганового золота на Телячому острові і податися на континент.

Пеон похитав головою.

— Мій батько ніколи не був там. Він ніколи не цікавився скарбами — йому багатства не треба. Батьку, покажіть лишень, що написано нашою мовою, яку серед усіх живих майя лише ви вмієте читати!

Старий витяг з-під пов'язки засмальцьовану парусинову торбинку, а з неї видобув щось подібне до клубка мотузочків з вузликами. Але то були не мотузочки, а смужки трухлявої березової кори, і під пальцями старого з них посипався порошок. Бурмочучи якихось молитов мовою майя, старий підніс угору клубок, що, здавалося, розкришиться від першого ж дотику, і шанобливо вклонивсь йому, а тоді заходився розплутувати.

— Письмо вузликами — стародавнє письмо майя¹⁵, — ледь чутно прошепотів Генрі. — Це вже щось реальне, якщо старий шкарбун не забув читати його.

Старий передав клубок Френкові, і всі зацікавлено схилили над ним голови. Це була немов кіска, сплетена з багатьох мотузочків. На мотузочках на різній відстані були понав'язувані безліч вузликів — окремо й по кілька разом, а самі мотузочки мали неоднакову довжину й товщину. Майя, бурмочучи щось, заходився обмацувати й перебирати їх.

— Він читає! — урочисто вигукнув пеон. — Вузлики — це наша давня мова, і він читає їх, як книжку.

Нахилившись, щоб краще бачити, Френк і Леонсія ненароком торкнулися одне одного волоссям; обоє здригнулися, відхилились, а коли зустрілися поглядом, знову здригнулися. Генрі не спускав очей з таємничого клубка і нічого не помітив.

— Що ти скажеш, Френку? — пошепки спитав він. — Це ж чудово! Хтозна-як чудово!

— Мене кличе Нью-Йорк, — нерішуче промовив Френк. — Ні, не його люди і не його розваги, а справи, —

¹⁵ *Стародавнє письмо майя.* — Автор помилково приписав письмо «вузликами» (поширене серед індіанських племен Південної Америки) майя, які насправді мали розвиненішу ієрогліфічну писемність.

пояснив він, відчувши докір у Леонсіїному погляді.— Не забувайте, що я зв'язаний і з «Темпіко петролеум», і з біржею,— мені аж страшно подумати, скільки туди вкладено мільйонів.

— Ну й біс із ними! — крикнув Генрі.— Скарби майя, коли є хоч крихта правди в тому, що про них кажуть, незчисленні. І коли ми з тобою та Солано поділимо їх, кожен з нас матиме більше грошей, ніж ти маєш тепер.

Та Френк усе вагався, і, поки Енріко доводив, що скарб справді існує, Леонсія спромоглася пошепки спитати його:

— Невже ж ви втомилися... шукати скарб?

Він пильно подивився на неї, глянув на її обручку й також стиха відповів:

— Хіба я, кохаючи вас, можу лишатись тут, коли ви кохаєте Генрі?

Він уперше відверто признався в своєму почутті, і Леонсія відразу почула приплив радощів і тут-таки й засоромилась, бо вона завжди вважала себе за порядну жінку, а от кохала водночас двох чоловіків.

Леонсія глянула на Генрі, щоб перевірити своє серце, і серце відповіло їй «так». Вона кохала Генрі так само щиро, як і Френка, їй однаково подобалося в них те, що було однакове, і по-різному те, чим юнаки різнилися.

— Боюся, що мені доведеться пересісти на «Анджеліку», мабуть-таки в Бокас-дель-Торо, та їхати додому,— промовив Френк до Генрі.— А ви з Енріко йдіть шукати скарбу й поділіте його на дві частини.

Почувши це, пеон заторохтів про щось із батьком, а тоді обернувся до Генрі.

— Чуєш, що він каже, Френку? — озвався Генрі, показуючи на священний клубок.— Тобі доведеться йти з нами. Бо він тобі хоче віддячити за сина. І подарує скарби не нам, а тільки тобі. А коли ти не погодишся, він не прочитає нам жодного вузлика.

Одначе Френк не тому змінив свій намір: очі Леонсії немов благали його: «Прошу, залишіться задля мене»,— і саме через це він і передумав.

РОЗДІЛ XIII

За тиждень після цього з Сан-Антоніо в Кордільєри вирушили одного дня три окремі експедиції. Перша складалася з Генрі, пеона та його старезного батька верхи на мулах і чималої кількості пеонів Солано. Кожний пеон вів мула, навантаженого харчами та різним спорядженням. Старий

Енріко Солано в останній момент був приневолений залишитися вдома, бо йому заболіла рана, набута ще замолоду під час однієї з численних революцій.

Вершники їхали головною вулицею Сан-Антоніо повз в'язницю, де саме в'язні замурували дірку, що її Френк вибив у стіні. Назустріч їм трапився Торес, який щойно одержав від Рігана телеграму; побачивши похід Морганів, він страшенно здивувався.

— Куди ви їдете, сеньйори? — озвався він до них.

Ніби змовившись, — оскільки вони показували водночас, — Френк тицьнув пальцем у небо, Генрі в землю, пеон махнув рукою праворуч, а його батько ліворуч. Торес люто вилаявся на таку неввічливість, і його прокльони так розвеселили Морганів, що навіть пеони приєдналися до їхнього сміху.

Трохи згодом, під час сієсти, коли ціле місто спало, на Тореса чекала ще одна несподіванка. Тепер це була Леонсія та її наймолодший брат Рікардо, верхи на мулах, і з ними третій мул, очевидно, навантажений усім потрібним у до-розі.

Третя експедиція була Торесова. І вона виявилася не більшою за Леонсіїну, бо складалася лише з нього самого та Хосе Манчено, відомого тамтешнього бандита, якого Торес із особистих міркувань урятував од стерв'яків у Сан-Хуані. Але для Тореса експедиція мала стати куди більшою. Біля самих Кордільєр мешкало дивне плем'я кару. Свій родовід воно брало від рабів-негрів, що втекли з Африки, і рабів-тубільців з Москітського узбережжя, що осіли тут і одружувалися з жінками, яких крали в долині, або з такими самими рабинями-втікачками, як були самі. Ця своєрідна колонія, що розташувалася між Кордільєрами, де жили індіани, і Панамською державою, зберегла майже цілковиту самостійність. Згодом, коли вона поповнилася втеклими каторжниками-іспанцями, плем'я кару стало втіленням таких непринадних рис усіх тих народів, що набуло поганой слави, і колумбійський уряд, якби не був заклопотаний внутрішніми політичними махінаціями, послав би військо знищити таке моровичне вогнище. Ось у цьому гадючнику від батька-іспанця і матері-метиски, засуджених за вбивство, і народився Хосе Манчено. І до цього ж таки гадючника провадив він Тореса, що мав виконати завдання Томаса Рігана з Уолл-стріту.

— Нам неабияк пощастило, що ми спіткали його, — мовив Френк до Генрі, показавши на останнього жерця майя.

— Еге ж, але він надто вже старезний,— кивнув головою Генрі.— Подивись лишень на нього.

Індіанин вів перед і весь час крутив у руках священний клубок, мимрячи й бурмочучи щось до себе.

— Будемо сподіватись, що старий джентльмен не розкришить його,— висловив палке бажання Генрі.— Нехай би вже він краще раз добре прочитав, як нам їхати, та й запам'ятав дорогу, ніж оце безперестанку смикати мотузочки.

Вони виїхали з хащів на галявину, що свідчила про давню боротьбу людини з джунглями й перемогу її над ними. Звідти видно було далеку гору Бланко-Ровало, що стриміла високо в небо. Старий майя спинив свого мула, провів пальцями по кількох мотузочках клубка і, показуючи на гору, пояснив каліченою іспанською мовою:

— Тут сказано: «Там, де слід Стопи божої, очікуй, доки заблищать очі Чіа».

І він показав на один з вузликів, де прочитав ті слова.

— А де ж той слід, старий? — спитав Генрі, роздивляючись навкруги.

Але індіанин, не відповівши, загував голими п'ятами по боках мула й погнав його через усю галявину в хащі.

— Він скидається на собаку, що біжить теплим слідом, і здається, слід цей ще теплішає,— зауважив Френк.

За півмилі, коли хащі перейшли в круті горбки, вкриті травою, старий погнав мула вчвал і не зменшивши ходи, поки не добувся природної западини. Футів зо три завглибшки й досить велика, щоб вигідно вмістити з дванадцятаро чоловік, вона своєю формою надзвичайно нагадувала слід стопи якогось велетня.

— Слід Стопи божої,— врочисто виголосив старий жрець, тоді зліз із мула і в молитві простягся на землі.— В Стопі божій маємо чекати, доки блиснуть очі Чіа,— так кажуть священні вузлики.

— Гарненьке місце, щоб поснідати,— промовив Генрі, глянувши в западину.— Чекаючи на індіанські дива, ми можемо задовольнити свої шлунки.

— Якщо не заперечуватиме Чіа,— засміявся Френк.

Чіа не заперечувала. Принаймні старий жрець не міг знайти жодних вказівок на це в своїх вузликах.

Стриноживши мулів і залишивши їх на узліссі, мандрівники принесли води з найближчого струмка й розклали в западині багаття. Старий майя, здавалось, не помічав нічого й без кінця бурмотів молитви та перебирав вузлики.

— Аби тільки він не з'їхав з глузду,— сказав Френк.

— Він мав божевільні очі того дня, як я вперше побачив

його в Хучітані,— додав Генрі.— А поглянь-но, які в нього тепер очі.

Тут слово докинув псон: не розуміючи нічого по-англійському, він, проте, второпав зміст їхньої розмови.

— Це дуже небезпечна річ — важитись на таємниці й святощі майя — і загрожує смертю. Мій батько це знає. Багато людей померло через них, і смерть їхня була нагла й жахлива. Навіть жерці майя помирали. Так помер і батько мого батька. Він також кохав жінку з долини. Через неї він продав секрет майя людям з долини й повів їх до скарбів шляхом, що його вказували вузлики. І він помер. Усі вони померли. Мій батько не любить жінок із долини, бо він старий. Але раніше, замолоду, він дуже любив їх, а це гріх. Він знає, яка йому загрожує небезпека, коли він вестиме вас до скарбу. Сила людей шукала його цілі сторіччя. Та з тих, хто знайшов скарби, жодний не повернувся. Кажуть, навіть конквістадори й пірати англійця Моргана, коли добулися до сховища, наклали там головами.

— А як батько помре, ти, його син, станеш за найвищого жерця майя? — спитав Френк.

— Ні, сеньйоре,— похитав головою псон,— я майя лише наполовину. Я не вмію читати вузликів. Батько не навчив мене цього, бо кров моя нечиста.

— А якщо він зараз помре, чи зможе прочитати вузлики котрийсь інший майя?

— Ні, сеньйоре. Мій батько — остання жива людина, що знає нашу давню мову.

Розмову цю перебила поява Леонсії й Рікардо: стриноживши своїх мулів і залишивши їх біля інших, вони несміливо поглядали в улоговину. Обличчя Френка й Генрі, скоро тільки вони вздріли дівчину, засяли з радощів, хоч вони й дорікали їй словами, ба навіть наполягали, щоб Леонсія з Рікардо верталися додому.

— Але ви не можете відіслати мене, не давши хоч трохи попоїсти,— зауважила Леонсія, стрибнувши в западину. Вона-бо через свою жіночу хитрість розуміла, що краще з ними розмовляти зблизька.

Їхня голосна балачка вивела старого жерця з релігійного екстазу. Він презирливо подивився на Леонсію й вилив на неї цілий потік докорів мовою майя всуміш із окремими іспанськими словами й фразами.

— Він каже, що жінки погані,— переклав псон, як тільки його батько спинився.— Він каже, що жінки призводять до суперечок між чоловіками, до ножів і до смерті. Бог позначив їх тавром зневаги й невдачі. Їхні вчинки не подобаються богові й спричиняють загибель чоловіків. Він каже, що

жінки — то вічний ворог божий і чоловічий, бо вони заважають чоловікові наблизитися до бога. Він каже, що жінки завжди стояли на шляху до бога й тягли чоловіків у інший бік. Він каже, що ця жінка мусить поїхати звідси.

Френк, давлячись сміхом, тільки свиснув на знак того, що погоджується з жерцем, а Генрі звернувся до Леонсії:

— Будь розважна, Леонсіє. Бачиш, яку думку про жіноцтво має цей майя? Тобі тут немає місця. Треба їхати до Каліфорнії, де жінки мають право голосу на виборах.

— На лихо, старий занадто добре пам'ятає жінку, що замолоду вразила його,— мовив Френк.— Спитай у батька,— удався він до пеона,— чи кажуть його вузлики про те, що жінці не можна ступити на слід Стопи божої?

Даремно крутив старий жрець своє священне письмо. Там не можна було знайти жодного вагомого заперечення проти жінки.

— Він переплутав свої власні переживання із міфологією,— переможно всміхнувся Френк.— Отже, я гадаю, Леонсіє, що ви цілком вільно можете залишитися тут і попоїсти. Кава готова. А потому...

Але те, що мало статися потому, сталося тепер. Не встигли вони посідати на землі, як куля пробила Френкові капелюх, коли Френк підвівся передати Леонсії оладку.

— Ну й несподіванка,— сказав він, сідаючи.— А подивись-но, Генрі, хто там хоче мене підстрелити.

Найближчої хвилини всі, крім пеонового батька, побралися до краю улоговини й побачили, що з усіх боків до них плазують якісь чудернацько повдягані люди, виглядом зовсім не схожі на латиноамериканців. Здавалося, ніби все людство, всі народи світу постачали їм убрання й свою кров, щоб надати їхній шкірі та одязі таких різноманітних кольорів.

— Ото пики! Я зроду гірших не бачив,— сказав Френк.

— Це — кару,— пробурмотів пеон, тремтячи зі страху.

— А хто такі, в...— почав Френк і раптом схаменувся.— А хто такі ці кару?

— Це пекельне кодро,— пояснив пеон.— Вони лютіші за іспанців і жорстокіші за майя. Чоловіки в них не одружені, а жінки живуть без шлюбу. В них нема жерців. Вони — диявольське поріддя, ба навіть гірші за самих дияволів.

Тоді підвівся старий жрець і, показуючи пальцем на Леонсію, заявив, що це вона спричинилася до нещастя. Куля шкрябнула йому плече, і він похитнувся.

— Пригни його,— гукнув Генрі до Френка,— він єдиний, хто вміє читати вузлики, а очі Чіа й досі ще не заблищали.

Френк послухався, простяг руку і, схопивши старого за ноги, смикнув його вниз.

Генрі взяв рушницю й почав відповідати пострілами на постріли кару. Незабаром до нього прилучились Рікардо, Френк і пеон. А старий, перебираючи свої вузлики й дивлячись через береги западини, втупив очі в неосяжне узбіччя гори.

— Сійте! — крикнув Френк, надаремно силкуючись, щоб його голос почули серед стрілянини.

Йому довелося плазом прократатися до кожного із стрільців і веліти не стріляти більше. І кожному зокрема пояснювати, що їхній вантаж залишився на мулах, і їм через те треба берегти набої, які ще є в патронниках.

— І глядіть, щоб вони не влучили в вас,— застерігав усіх Генрі.— В них старі мушкети та аркебузи, що можуть поробити вам дірки в таріль завбільшки.

За годину обложені вистріляли всі набої, крім кількох в автоматичному револьвері Френка, і на безладний вогонь кару уловина відповідала мовчанкою. Хосе Манчено був перший, хто зрозумів становище. Він обережно підліз до уловини, глянув через край, переконався, що мав рацію, й почав давати знаки іншим,— мовляв, в обложених нема чим стріляти й пора атакувати їх.

— Гарно ви вклепались, сеньйори,— зловтішно сказав він, а решта кару з реготом оточили западину.

Те, що сталося далі, було таке несподіване, як зміна сцени в пантомімі. Кару зненацька сипнули урозтіч, нажахано зойкаючи. Вони так поспішали, що багато з них покидали свої мушкети й ножі.

— Але я таки влучу в вас, сеньйоре Стерв'яку,— жартівливо мовив Френк, розмахуючи револьвером.

Націлившись у бандита, що втівав чимдужче, Френк несподівано передумав і не вистрелив.

— В мене тільки три набої,— пояснив він Генрі, ніби перепрошуючи,— а в цій країні ніколи не вгадаєш, коли вони будуть найпотрібніші. Я добре знаю це з власного досвіду.

— Дивіться! — закричав пеон, показуючи пальцем на свого батька й на далеку гору.— Ось чому вони кинулись навтіки. Вони зрозуміли небезпеку, якою загрожували їм священні скарби майя.

Старий жрець у екстазі, що межував із божевіллям, мацав вузлики на мотузочках і пильно дивився на гору. Від неї одна попри одну виходили дві блискучі смуги світла.

— Це може зробити й людина, мавши двоє люстерок,— глузливо сказав Генрі.

— То очі Чіа,— сказав пеон.— Так написано вузликами, що їх при вас читав мій батько: «Там, де слід Стопи божої, очікуй, доки заблищать очі Чіа».

Старий звівся на рівні ноги й вигукнув у нестями:

— Щоб знайти скарб, ми мусимо знайти очі!

— Добре, старий, добре,— заспокоїв його Генрі і кишеньковим компасом визначив місце, звідки виходило світло.

— У нього наче компас у голові,— зауважив за годину Генрі на адресу старого жерця, що вів перед, сидючи на своєму мулі.— Я перевіряю його компасом, і, навіть коли якась перешкода змушує нас збочувати, він знову виходить на правильний напрям, ніби магнітна голка.

Від'їхавши від западини, вони не бачили більше світляних смуг. Очевидно, горбки та гори заважали цьому. Скрізь були провалля і скелі всуміш із лісами та кучугурами з піску й вулканічного попелу.

Нарешті подорожні опинилися в такому місці, де годі було проїхати верхи, і Рікардо з пеонами й з мулами залишився ззаду, діставши доручення стати табором і нап'ясти намети.

Решта експедиції рушила далі, дряпаючись по зарослих скелях і тримаючись один за одного й за стовбури дерев. Старий майя, все ще на чолі гурту, здавалось, не помічав Леонсії.

Раптом, пройшовши з півмилі, він спинився й відстрибнув назад, немов його вкусила гадюка. А сталося ось що: Френк засміявся, і його сміх безладною глузливою луною пішов по всій тій дикій місцевості. Останній жрець племені маія хапливо перебіг пальцями всі свої вузлики, затримався на одному якомусь мотузочку, вдруге помацав його і тоді сповістив:

— «Коли бог сміється — стережіться!» Так кажуть вузлики.

Хвилин із п'ятнадцять Френк і Генрі криком та сміхом викликали луну, намагаючись пояснити старому, що це таке.

Ще за півгодини вони дійшли до мандрівних дюн. Старий знову кинувся назад. Пісок, на який вони ступили, просто голосив. Коли вони спинялися, голосіння стихало. А ступиш крок — і пісок знову починає голосити.

— «Коли бог сміється — стережіться!» — виголосив майя.

Він накреслив пальцем коло на піску, що зазвучав, тільки-но його торкнулися, став навколішки всередині, і пісок завив та застогнав. Пеон прилучився до батька й теж

увійшов у гомінке коло, де старий креслив якісь кабалістичні фігури та малюнки, а пісок весь час ніби верещав.

Леонсія була нажахана й притулилася до Френка й Генрі. Навіть Френк знітився.

— То була луна,— сказав він,— але це щось інше. Не розумію, що воно таке.

— Дурниця! — відповів Генрі, провівши ногою по піску й знову викликавши гомін.— Це співучий пісок. Я бачив уже його колись на Кауаї, одному з Гавайських островів. Чудове місце для туристів, запевняю вас. А тут пісок ще кращий і гучніший. Учені склали близько двадцяти різних глибокодумних теорій, що пояснюють це явище. Мені казали, що воно трапляється у багатьох країнах світу. Нам лишається тільки одне — пройти цими пісками туди, куди вказує голка компаса. Такий пісок хоч і реве, та ніхто ще не бачив, щоб він кусався.

Але їм не пощастило переконати останнього жерця майя вийти з накресленого кола. Вони домоглися лише того, що старий відірвався від молитов і люто накинувся на них з лайкою.

— Він каже,— пояснив пеон,— що ми чинимо блюзнірство й що навіть пісок кричить проти нас. Він не хоче йти далі, боїться наблизитися до того страшного місця, де мешкає Чіа. І я теж не хочу. Там помер його батько, про це відомо всім майя. Він не піде туди помирати. Він каже: «Мені не так багато років, щоб помирати».

— Отож-бо, якихось вісім десятків! — засміявся Френк і здригнувся, зачувши глузливий сміх луни, якому вторувало голосіння піску.— Замолодий, щоб помирати! А як ви, Леонсіє? Адже ви також занадто молоді, щоб зараз померти.

— Ні,— всміхнулась вона, злегка поворушивши ногою, від чого пісок докірливо зітхнув,— навпаки, я занадто стара, щоб помирати тільки через те, що скелі віддають нам назад наш сміх, а пісок бреше на нас. Ходімо далі! Нам недалеко вже йти до тих очей, що блищать так яскраво. Нехай старий сидить собі в своєму колі й чекає, доки ми повернемося.

Леонсія, вже не тримаючи Морганів за руки, пішла перша, а вони — слідом за нею. Тільки-но вони рушили, як дюни застогнали, а та смуга, що була найближче і осипалася по схилі, заграла й заревла. На щастя, як вони скоро в цьому переконалися, Френк, розвантажуючи мулів, узяв із собою кружало тонкої цупкої мотузки.

Перейшовши пісок, вони опинилися в такому місці, де луна повторювала їхні слова шість або й вісім разів.

— Ото чортівня! — промовив Генрі.— Не дивно, що тубільці так жахаються цих місць.

— Здається, Марк Твен писав про якогось химерника, що колекціонував луни? — спитав Френк.

— Я не чув про таке. Але тут, у майя, можна було б зібрати гарну колекцію лун. Вони вміли вибрати місце для сховища. Певно, воно було священне ще й до приходу іспанців. Стародавні жерці знали походження цього таємничого явища, але своїм підданцям пояснювали його, як щось надприродне.

Невдовзі подорожні добулися до відкритої, рівної місцини коло зубчастої скелі з багатьма прискалками та розпадинами й пішли вже не одне за одним, а всі вряд. Землю вкривала така тверда й суха шкуринна, що годі було собі й уваяти, ніби тут щось коли росло. В чудовому настрої, бажаючи бути однаково ласкавою до обох юнаків, Леонсія схопила їх за руки й побігла разом з ними обома. Не встигли вони пробігти й п'яти кроків, як скоїлось лихо. Генрі й Френк одночасно провалилися й угрузли по самі гомілки. За хвилинку провалилась і Леонсія, угрузши не менше від них.

— Отуди к бісу! — пробурмотів Генрі.— Це якась гаспидська місцина.

Слова, що їх він промовив мало не пошепки, відразу відбилися від навколишніх скель і без кінця повторювалися на всі голоси.

Спершу вони не цілком усвідомили небезпеку, що їм загрожувала. Лише побачивши, як з найменшим рухом вони вгрузають дужче, чоловіки зрозуміли, що це означає. Леонсія не вгаваючи сміялась і вбачала в цьому лише кумедну пригоду.

— Грузькі піски! — крикнув переляканий Френк.

— Грузькі піски! — залунали, жахаючись, скелі, і тогосвітні голоси раз у раз повторювали ці слова далі й далі, ніби передавали якусь новину.

— Це яма, засипана грузьким піском,— пояснив Генрі.

— Старий шкарбун, мабуть, мав рацію, що лишився на співучих пісках,— зауважив Френк.

Зловісні зітхання залунали з новою силою й довго не завмирили віддалік.

Тим часом вони вгрузли вже по груди й загрузали чимраз глибше.

— Ну, хтось із нас мусить таки врятуватись,— сказав Генрі.

І, не вмовляючись, обидва юнаки почали потроху витягати Леонсію, дарма що через напруження й зайві рухи вони занурювалися ще швидше. Коли нарешті Леонсія вибралася з піску й стала їм на плечі. Френк, не звертаючи уваги на луну, що глузувала з нього, сказав:

— Тепер, Леонсіє, ми викинемо вас звідси. Коли ми скажемо «три», стрибайте. Вам треба плигнути скільки можете далі й якомога обережніше. Потім вам доведеться проповзти трішки. Тільки ні в яким разі не підводьтесь, а весь час лізьте. Рачкуйте, аж поки добудетесь твердого ґрунту. І хоч би що, не підводьтесь. Ти готовий, Генрі?

Вгрузаючи самі, вони почали розгойдувати дівчиною, в повітрі й по третім разі, коли Френк вигукнув: «Три!», кинули її вперед.

Леонсія точно виконала їхні вказівки й порачкувала до кам'янистої ділянки.

— Тепер давайте мені мотузку! — гукнула вона до них.

Але гим часом Френк угруз так, що не міг зняти кружала мотузки, яке було в нього на шиї і крізь яке він просунув руку. Генрі допоміг йому і, занурившись на ту саму глибину, що й Френк, усе-таки докинув кінець мотузки до Леонсії.

Спершу вона потягла мотузку. Потім прив'язала її за кам'яну брилу, з автобус завбільшки, й гукнула Генрі, щоб він вилазив. Але дарма. Генрі тільки ще глибше вгрузав. Грузький пісок покryw уже йому плечі, коли Леонсія гукнула, викликавши своїм голосом цілий бедлам лун:

— Стривайте! Не тягніть! Я щось придумала. Відпустіть усю мотузку. Залиште собі тільки кінець і обв'яжіться під пахвами.

Найближчої хвилини, тягнучи за собою мотузку, вона побралася на скелю.

Піднявшись футів на сорок, де росло розлоге сучкувате дерево, вона спинилася. Перекинувши мотузку на стовбур, наче на велетенський блок, вона прив'язала її до великого каменя.

— Оце молодець! — захоплено мовив Френк до Генрі.

Юнаки збагнули її план і зрозуміли, що успіх залежить лише від того, чи зможе вона зсунути камінь і зіпхнути його зі скелі. Минуло п'ять дорогоцінних хвилин, поки Леонсія знайшла досить довгий сучок, що міг правити за підойму. Підійшовши до каменя, вона завзято заходилася зсувати його і кінець кінцем, коли юнаки майже зовсім загрузли, таки спромоглася скинути камінь зі скелі.

Падаючи, брила натягла мотузку, і вона так стиснула Генрі груди, що він мимохіть застогнав. Поволі, проте безперестанку Генрі витягало з піску, і, відпускаючи його, дюни хлипали щораз дужче. Нарешті Генрі опинився на поверхні й, прожогом перелетівши через повітря, упав на твердий ґрунт поряд з Леонсією. Коли так само вирятували й Френка, він, відчувши під ногами нерушну землю, посварився кулаком на підступний пісок, від якого йому пощастило

врятуватись, і почав кепкувати з нього. Леонсія та Генрі прилучилися до Френка. А у відповідь міради духів повертали їм їхні слова, і повітря навколо сповнювалося зойками й зловтішним шепотом.

РОЗДІЛ XIV

— Але ж і не мільйони миль від Стопи Божої до тих очей,— промовив Генрі, коли всі троє спинилися близько підніжжя крутої скелі.— Якби вони були далі, ми б їх не побачили за цією скелею. Та на неї не видерешся, а обходити її, мабуть, було б дуже довго, тож давайте спершу пошукаємо тут.

— Чи не могла послати те світло людина за допомогою дзеркала? — спитала Леонсія.

— Скоріше то просто якесь природне явище,— відповів Френк.— Після співучих пісків я ладен усе пояснювати природними явищами.

Леонсія випадково перебігши очима вздовж скелі, раптом ніби остовпіла.

— Дивіться! — вигукнула вона.

Генрі й Френк також підвели очі й завмерли на місці. Те, що вони побачили, були не виблиски світла, а яскраве біле сяйво, таке сліпуче, як сонце. Юнаки почали пробиратися до підніжжя скелі. Скрізь вони бачили незайману гущавину і зробили з цього висновок, що тут уже багато років не ступала людська нога. Добре засапавшись, вони нарешті продерлися на таке місце, де недавній зсув знищив усю рослинність.

Леонсія заплескала в долоні. Їй не треба було нічого пояснювати. Футів на тридцять вище в скелі виблискувало двоє велетенських очей. Кожне з них мало цілий сажень у прогоні, а дно їхнє було обкладено чимсь білим, що відбивало сонячне світло.

— Очі Ча! — вигукнула вона.

Генрі почухав голову, щось пригадуючи.

— Я майже певний, що можу сказати вам, з чого воно складається,— промовив він.— Я сам такого ще зроду не бачив, але чув про нього від старих людей. Це давні витівки майя. Ставлю свою частку скарбу, Френку, проти продірявленого десятицентовика, що я вгадав, чому вони відбивають світло.

— Згода! — скрикнув Френк.— Дурний був би той, хто б не прийняв таких умов, нехай би йшлося навіть про перевірку таблиці множення. Можливість одержати мільйони порівняно з безперечною втратою негодящої монети! Я б

зайшов у заклад, що двічі по два буде п'ять, сподіваючись, що якимсь чудом спроможуся довести це. Ну, кажи! Що ж воно таке? Гроші на столі.

— Черепашки,— посміхнувся Генрі,— черепашки, або, точніше, перлівниці. Це перламутрові скойки, викладені мозаїкою так, щоб постала рівна поверхня, яка відбиває світло. Тепер ти маєш довести, що я помиляюся. Лізь угору й подивись.

Під очима на скелі стирчав трикутний прискалок футів двадцять заввишки. Горішній його край на ярд не досягав лінії між очима. Нерівна поверхня скелі й котяча спритність Френка допомогли йому видряпатися до краю прискалка. Лізти далі самим прискалком було вже легше. Проте впасти з висоти у двадцять п'ять футів і поламати руку або ногу в такій відлюдній місцевості здавалося не дуже принадним, і Леонсія, несамохіть викликавши ревності у Генрі, гукнула вгору:

— Обережно, Френку!

Стоячи на вершині трикутника, він заглянув і в одне, і в друге око, а далі, витягнувши з кишені мисливського ножа, покопирсався ним у правому оці.

— Старий добродій знепритомнів би, якби був тут і бачив таке блюзнірство,— зауважив Генрі.

— Дірявий десятицентовик — твій! — крикнув униз Френк, кидаючи рівночасно в простягнену долоню Генрі щойно відколупаний шматок.

То виявився плаский уламок перламутру, яким було викладено око.

— Де дим, там мусить бути й вогонь,— мовив Генрі,— не з доброго ж дива вибрали майя цю забуту Богом глушину і зробили в цій скелі очі Чіа.

— Виходить, ми помилилися, залишивши позаду старого добродія з його священними вузликами,— сказав Френк.— Вони все пояснили б нам і порадили, що робити далі.

— Але де є очі, там мусить бути й ніс,— докинула Леонсія.

— Та ось-бо він! — скрикнув Френк.— Боже милій! Я ж оце по ньому ліз. Ми стоїмо занадто близько від скелі, щоб уявити собі її загальний вигляд. За яких сто ярдів вона скидалася б на велетенське обличчя.

Леонсія ступила наперед і поворушила ногою валяву з гнилого листя та гілля, занесену сюди, очевидно, тропічними вітрами.

— Тоді й рот повинен бути там, де йому й місце,— сказала вона.

Френк і Генрі хутко розкидали сміття й побачили отвір,

проте він був надто малий, щоб крізь нього могла пролізти людина. Очевидно, зсув частково закрит прохід. Відтягнувши набік кілька уламків скелі, Френк поширив отвір настільки, що зміг усунути туди голову й плечі. Він запалив сірника й почав роззиратись навкруги.

— Стережіться гадюк! — занепокоїлась Леонсія.

Френк пробурчав щось на знак подяки і сповістив:

— Це не природна печера. Її видовбано в скелі, і видовбано дуже добре, оскільки я розуміюся на цьому. Хай йому чорт! — останнє стосувалося сірника, що обпік Френкові пальці. За хвилину Френк зчудовано додав: — Але тут немає потреби в сірниках. Тут є освітлення. Десь нагорі — справжнє денне світло. Безперечно, давні майя були молодці. І я не здивуюся, якщо ми знайдемо тут ліфти, теплу та холодну воду, центральне опалення й швейцара.

Френк заліз увесь у печеру, і незабаром звідти почувся його голос:

— Ходить-но сюди! Тут прегарно!

— Ну, ви й тепер незадоволені, що взяли мене з собою? — докоряла Леонсія, опинившись коло обох юнаків на рівній долівці штучної печери, де їхні очі, швидко при звичайності до таємничого сірого освітлення, напрочуд виразно бачили все навколо.— Спершу я знайшла вам очі, а тепер ось і рот. Якби не я, ви й досі не дійшли б сюди або блукали б біля скелі й раз у раз тільки віддалялися від неї... Але тут нічого нема,— додала вона за хвилину.

— Ну звісно,— сказав Генрі,— це ж тільки передпокій. Не заховали б майя так легковажно свої скарби, знаючи, що конквістадори завзялися розшукати їх. Я ладен закластись, що ми й тепер не ближче до скарбів, ніж були в Сан-Антоніо.

Височенним коридором футів у дванадцять чи п'ятнадцять завширшки вони пройшли, як гадав Генрі, кроків сорок. Далі прохід відразу повужчав, звернув під прямим кутом праворуч, потім так само під прямим кутом ліворуч і скінчився в другому просторому приміщенні.

Денне світло, в якийсь таємничий спосіб проходячи знадвору, було достатнє, щоб бачити дорогу, але Френк, ідучи попереду, спинився так несподівано, що Леонсія й Генрі наткнулися на нього. Леонсія всередині й Генрі по ліву руку від неї, затамувавши віддих, вдивлялись у дві лави з людських тіл, давно померлих, але не спорохнявілих.

— Майя, як і стародавні єгиптяни, мабуть, уміли бальзамувати тіло і знали секрети збереження мумій,— сказав Генрі, мимоволі притишивши до шепоту свій голос перед такою силою непохованих людських тіл, що стояли випроставшись і здавалися живими.

Всі вони були одягнені як європейці, і їхні нечулі обличчя заховали в собі європейські риси. На них, як і за їхнього життя, були зотлілі через довгий час убрання конквістадорів та англійських піратів. Двоє з них були в панцирах і мали на голові піднесені вгору заборолу. У декотрих були мечі й кинджали при боці, а інші тримали їх у задубілих руках. За поясами у всіх були засунені великі старовинні пістолі.

— Старий майя мав рацію,— прошепотів Френк,— вони прикрасили сховище своїми смертними останками, що мають бути тут у передпокої за пересторогу для майбутніх сміливців. Дивіться, цей хлопець — справжній іспанець і, мабуть, бренькав колись на гітарі, як його батько й дід.

— А той — щирий девонширець,— і собі прошепотів Генрі.— Ставлю ще раз дірявого десятицентовика проти восьми доларів, що він був браконьєр і втік з королівської в'язниці до Іспанії.

— Бр-р,— аж здригнулась Леонсія, притуляючись до Френка й Генрі.— Священні речі майя спричинюють смерть, і їх охороняють нечисті духи. Але ж це класичний зразок помсти. Тим, хто хотів пограбувати скарби, судилось стати за їхню сторожу та захищати їх своїми нетлінними трупами.

Ступати далі було моторошно. Померлі привиди, одягнені в стародавні вбрання, немов чарували наших подорожніх. Генрі вкинувся навіть у мелодраму.

— Ще до того, як вони заволоділи Америкою, їхній несхибний нюх гончаків привів їх у це божевільне місце, де вони носом відчували скарби. Щоправда, вони не могли забрати їх з собою, та все ж бодай знайшли їхнє сховище. Низенько вклоняюся вам, пірати й конквістадори! Вітаю вас, давні лицарі-розбійники! Ваші носи чули дух золота, а ваші серця не злякалися боротьби за нього.

— Ху! — додав на закінчення його промови Френк, намагаючись швидше провести своїх товаришів повз давніх авантурників.— На чолі цієї валки годилося б стояти самому старому серу Генрі.

Кроків за тридцять коридор знову зробив коліно. Спинивши своїх супутників біля останньої пари вишикуваних у дві лави мумій, Генрі показав їм на одну з них:

— Не знаю, як із сером Генрі, але оце достоту Альварес Торес.

Під іспанським шоломом, у зітлілому середньовічному іспанському вбранні, з величезним іспанським мечем у темній висхлій руці, перед ними стояла мумія. Її сухе рудувате обличчя на диво скидалося на вид Альвареса Тореса. Леонсія злякано відсахнулась і перехрестилася.

Френк ступив уперед, обмацав щоки, губи й лоб мумії і, заспокоївшись, засміявся:

— Я хотів би, щоб Альварес Торес опинився на місці цього лицаря. А втім, я не маю ні найменшого сумніву, що це пращур Торесів... Звичайно, ще перед тим, як зайняв свою останню посаду на землі, як став за одного з вартових коло скарбу майя.

Леонсія дрижала, проходячи повз цю похмуру постать. Тут коридор був дуже вузький, і Генрі, що тепер вів перед, раз по раз черкав сірники.

— Стійте! — промовив він раптом, пройшовши зо дві сотні кроків.— Подивіться на це чудо мистецтва! Гляньте, як витесано той камінь!

Тьмяне світло, падаючи в коридор десь ізгори, дозволяло бачити й без сірників. Перед ними, вистаючи на половину з ніші, лежав великий камінь, що своїм розміром відповідав розмірам отвору і, очевидно, мав закривати прохід. Обточено його було надзвичайно дбало: боки, спід і горішня частина докладно збігалися з отвором ніші.

— Я певний, що тут помер батько старого майя,— сказав Френк.— Він один знав секрет механізму, що рухав цю брилу, а її, як ви бачите, наполовину зсунуено з місця.

— Отуди к бісу! — вигукнув Генрі, показуючи на кістяк, що, розпавшись, лежав на землі.— Це, мабуть, усе, що від нього залишилось. І, безумовно, помер він не дуже давно. А то й він став би мумією. Можливо, це був останній відвідувач перед нами.

— Старий жрець казав, що його батько хотів провести сюди людей з долини,— нагадала Леонсія.

— І ще він казав, що ніхто з них не повернувся,— додав Френк.

Генрі, взявши в руки знайдений череп, здивовано вигукнув і запалив сірника, щоб показати іншим свою знахідку. Череп не показував слідів удару мечем чи сокирою, а кругла дірка на потиличній кістці свідчила, що його пробито кулею. Генрі трусонув черепом. Усередині щось застукотіло. Він трусонув ще раз і витрусив сплюснуту кулю.

— З сидельного пістоля,— сказав Френк, оглянувши її.— Порох був негодящий, бо дарма що стріляли дуже зблизька, куля не пройшла навиліт. А череп, безперечно, належав тубільцеві.

Коридор повернув ще раз праворуч і вивів їх у невеличку, добре освітлену печеру. З вікна, вирубаного високо в скелі й заграбованого кам'яними брусками у фут завтовшки та півфута завширшки, ляглося знадвору тьмяне світло.

Діл був устелений побілілими кістками. Судячи з черепів,

то були європейці. Поміж кісток лежали рушниці, пістолі, ножі, а подекуди й сокири.

— Здається, що діставшись майже до самих скарбів, вони почали битися за них, хоч і не заволоділи ще ними,— сказав Френк.— Шкода, що тут немає старого, він на власні очі побачив би, яка доля спіткала його батька.

— А що, коли хтось лишився живий і спромігся винести скарби? — промовив Генрі. Однак, кинувши оком круг себе, він сам собі й відповів: — Але таки ні. Подивіться на самоцвіти в тих очах! Це — рубіни, коли я хоч трохи на них розуміюся.

Френк і Леонсія й собі глянули на кам'яну статую жінки, що з роззявленим ротом сиділа, підігнувши ноги, й дивилася на них червоними очима. Рот у неї був надміру великий, і через це все обличчя її здавалось бридким. Поруч, також вирізьблена з каменю, стояла чоловіча постать, ще масивніша, огидна й непристойна на вигляд. Одно вухо в неї було пропорційного розміру, а друге так само потворне, як і рот жінки.

— Ця вродлива дама, напевне, сама Чіа,— пожартував Генрі.— А хто ж отой дядько зі слонячим вухом і зеленими очима?

— Хоч убий — не знаю,— засміявся Френк.— Знаю лише, що ті зелені очі — найбільші смарагди, які я будь-коли бачив уві сні чи увіч. Кожен з них такий великий, що його на карати¹⁶ й не полічиш. Такі самоцвіти бувають лише в королівських коронах.

— Але два смарагди й два рубіни, нехай і великі, не можуть становити всіх скарбів майя,— зауважив Генрі.— Ми біля дверей скарбниці, і нам бракує тільки ключа...

— ...Якого, напевне, знайшов би у своїх вузликах старий майя, що лишився в співучих пісках,— докінчила Леонсія.— Крім цих двох статуй та кісток на землі, в печері немає нічого.

З цими словами вона підійшла до чоловічої статуї, щоб уважніше оглянути її зблизька. Кумедне вухо відразу впало їй у вічі, і, показуючи на нього пальцем, Леонсія додала:

— Я не знаю, де ключ, але шпарка на ключ осьде.

Справді, слоняче вухо не мало западини, що відповідала б його розмірам, а було цілком рівне, і лише в одному місці видніла невеличка шпарка, трохи подібна до дірки в замку. Шукачі надаремно обходили всю печеру й вистукували всі

¹⁶ *Карат* — одиниця ваги коштовного каміння, що дорівнює приблизно 200 мг.

мури й діл, шукаючи хитромудрого прихованого проходу або якогось ключа до сховища скарбів.

— Кістки мешканців долини, два ідоли, два величезні смарагди, два такі самі рубіни та ми — це й усе, що тут є, — підсумував Френк. — Нам лишається тепер зробити дві речі: повернути та привести сюди Рікардо з мулами, отаборитись тут і приставити сюди старого добродія з вузликами, хоча б довелося й нести його.

— Зажди тут з Леонсією, а я піду по них, — запропонував свої послуги Генрі, коли вони, проминувши знову шеренгу мертвяків, вийшли з печери на вільне повітря.

Тим часом на співучих пісках пеон з батьком усе ще стояли навколішки посеред кола, що його накреслив старий. Їх шмагав краплистий дощ, і пеон дрижав з холоду, а старий далі молився й не цікавився зливою та вітром. Через те, що пеон тремтів і змерз, він спостеріг дві речі, які пройшли повз батькову увагу. По-перше, він бачив, як Альварес Торес і Хосе Манчено, сторожко виткнувшись із-за хащів, озирнулися і подалися дюнами. А потім він був свідком дива. Диво полягало в тому, що тих двоє йшло співучими пісками і це не викликало ніякого шуму. Коли вони зникли, пеон зацікавлено торкнувся пальцем піску й не почув нічого. Пеон устроїв пальця в пісок — той мовчав. Мовчав пісок і тоді, коли пеон у запалі почав бити його цілою долонею. Злива позбавила пісок голосу.

Розштовхавши свого батька, що весь час проказував молитви, пеон закричав:

— Пісок мовчить, мовчить, як домовина! І я бачив, як вороги багатого грінго пройшли по ньому, не знявши найменшого шуму. Він же не святий, той Альварес Торес, а пісок мовчить! Він утратив голос! А там, де може йти такий грішник, можемо пройти і ми вдвох, батьку.

Усе ще не виходячи з кола, старий майя накреслив на піску якісь кабалістичні фігури, і пісок не озвався до нього. Поза колом — те саме. Пісок відволог. А він міг звучати, лише будши цілком сухим. Старий помацав вузлики на своїх священних мотузочках.

— Сказано, — промовив він, — що коли пісок мовчить, можна йти безпечно. До цього часу я робив усе, як наказував бог. Слухатиму його й надалі. Ходім!

Подавшись співучими пісками, вони наздогнали Тореса й Манчено. Заховавшись у хащах, шановна пара пропустила їх уперед і рушила за ними назирці. А Генрі, що вертався з печери навпростець, розминувся з обома парами.

РОЗДІЛ XV

— І все ж таки не варто було мені лишатись у Панамі, — сказав Френк до Леонсії, сидючи з нею на скелі біля входу в печеру й чекаючи, поки повернеться Генрі.

— Невже вас так цікавить нью-йоркська біржа? — кокетливо піддражнила його Леонсія, хоч, як правду мовити, лише частина тут була кокетування, а решта — бажання вигадати час. Леонсія боялась залишатися на самоті з юнаком, якого дуже кохала.

Та Френк не збирався нічого вигадувати.

— Я людина відверта, Леонсіє. І кажу те, що думаю, коротко й відверто...

— Чим і відрізняєтесь від нас, іспанців, — перебила вона. — Ми любимо прикрашати й убирати наші звичайнісінькі думки в пишні шати проречистості.

Однак Френк, не збочуючи, вів свою промову далі:

— Ви хитруєте зі мною, Леонсіє. Ось що я хотів вам сказати... Я говорю щиро й відверто, як і личить чоловікові. А ви крутите словами й пурхаєте, мов метелик, — це, мені здається, чисто жіноча риса. А проте це нечесно... щодо мене. Я відкриваю вам своє серце, і ви знаєте, що в ньому є. А ви хитруєте, викручуєтесь туди й сюди, і я нічого не знаю. Через це ви маєте перевагу проти мене. Ви знаєте, що я кохаю вас. Я сам вам сказав. А я... Ну, що ж я знаю про вас?

Вона опустила очі, почервоніла й мовчала, не знаючи, що відповісти.

— Ось бачте, — не вгавав Френк, — ви не відповідаєте. Ви ставитеся до мене прихильно і тому здаєтесь мені ще чарівнішою. А все-таки ви лукавите зі мною, нічого не кажете про свої почуття і про свої наміри. І чому? Тому, що ви жінка? Чи тому, що іспанка?

Ці слова схвилювали Леонсію. Насилу стримуючись, але зовні не показуючи цього, вона підвела очі і, дивлячись Френкові в обличчя, сказала:

— Я можу бути чи англійка, чи американка, чи хто завгодно, але я вмю просто дивитися правді в очі й відверто говорити про все... — Вона спинилась, стримано зважила свої думки й спокійно докінчила: — Ви ремствуєте на те, що, дізнавшись про вашу любов, я не сказала вам, кохаю я вас чи ні. Ось я вам зараз скажу. Я кохаю вас...

Леонсія відсунула руки, що їх він у захваті простяг до неї.

— Заждіть! — сказала вона. — Хто з нас тепер жінка? Або іспанка? Адже я не скінчила. Я кохаю вас і пишаюсь

тим, що кохаю саме вас. Та й це ще не все. Ви питали мене про моє серце й про мої наміри. Про одне я вже сказала. Зараз скажу про друге. Я збираюсь одружитися з Генрі.

Така англосаксонська щирість приголомшила Френка.

— На Бога! Чому? — тільки й спромігся вигукнути він.

— Тому, що я кохаю також і Генрі, — відповіла Леонсія, все ще дивлячись йому в очі.

— Ви ж бо кажете... ви ж сказали, що кохаєте мене? — тремтячим голосом спитав Френк.

— І вас. Я кохаю вас обох, Я порядна жінка; принаймні я завжди так гадала. І досі ще так гадаю, хоч мій розум і підказує мені, що не можна кохати рівночасно двох чоловіків і бути разом із тим порядною жінкою. Ну, та це мені байдуже. Якщо я грішна, значить, я така й є. І я не можу переробити себе, будши зроду грішна.

Леонсія замовкла, але Френк усе ще не міг здобутися на слово.

— А хто з нас тепер англосакс? — спитала вона й ледь помітно всміхнулася, почасти підбадьорюючи себе сміхом, а почасти тішачись тим, що її слова справили на нього таке враження. — Я відкрила вам своє серце й розповіла про свої наміри.

— Але ж ви не можете... — гарячково запротестував Френк. — Ви ж не можете кохати мене, а одружитись із Генрі!

— Мабуть, ви не зрозуміли мене, — дорікнула вона. — Я збираюсь одружитися з Генрі й кохаю вас. Але я кохаю й Генрі. Не можу ж я одружитися з вами обома. Цього не дозволить закон. Тим-то я одружуюсь лише з одним. І я маю намір одружитися з Генрі.

— Навіщо ж тоді, навіщо ви умовляли мене залишитися? — спитав він.

— Адже я кохаю вас. Я вам це вже сказала.

— Якщо ви будете поводитись так і далі, я збожеволю! — скрикнув Френк.

— Мені також здавалося, що я збожеволю через це, і здавалося багато разів, — заспокоїла його Леонсія. — Якщо ви гадаєте, що мені легко виконувати роль англосаксонської жінки, ви помиляєтесь. Але жоден англосакс, навіть ви, якого я так палко кохаю, не може ставитись до мене з презирством за те, що я не коваю своїх ганебних почувань. Я вважаю за краще просто сказати вам про них. Якщо це риса англосаксонської вдачі, не ганьбіть її. А коли це риса іспанки, жінки й Солано, — теж не ганьбіть її. Бо я — іспанка, жінка, і іспанська жінка з родини Солано... хоч у

розмові й не розмахую руками, — жартівливо додала вона, ледь усміхнувшись.

Запала мовчанка.

Саме тоді, коли Френк хотів щось відповісти, вона знаком звеліла йому мовчати. У хащах щось зашаруділо й затріщало, і вони обоє прислухалися: очевидно, хтось наближався до них.

— Слухайте! — прошепотіла Леонсія, торкнувши Френка за руку. — Я буду останній раз англосаксонка і скажу вам усс. Надалі я завжди буду хитрувати й викручуватись, як, на вашу думку, роблять іспанки. Отже, слухайте ж! Я люблю Генрі. Це правда, щира правда. Та вас я кохаю дужче, куди дужче. Я вийду заміж за Генрі... через те, що кохаю його й заручена з ним. А вас я завжди буду дужче кохати.

Раніше, ніж він устиг відповісти, з-за кущів вийшли старий майя з сином. Навряд чи помітивши їх, жрець упав навколішки й вигукнув іспанською мовою:

— Мої очі вперше вздріли очі Чіа!

Потім, перебираючи вузлики на священних мотузочках, він мовою майя розпочав молитву, що в перекладі звучала б так:

— О, безсмертна Чіа, могутня дружино божественного Хцатля, божественне серце пророслого насіння, богине дощу й плодючого проміння сонця, що, на щастя людськості, годує насіння, овочі й коріння! О славетна Чіа, якої вуста завжди шпечуть над вухом Хцатля, до тебе звертаюсь я, смиренний жрець, із молитвою. Вчини ласку й вибач мені. Нехай золотий ключ із твоїх вуст відкриє вухо Хцатля. Дозволь вірному тобі жерцеві добутись Хцатлєвого скарбу. Ні, не для нього, о, божественна, а ради його сина, якого визволив грінго. Діти твої, майя, сходять нанівець. Не потрібні їм скарби. Я твій останній жрець. Зі мною сконає все, що було відоме про тебе й про твого великого чоловіка, ім'я якого я насмілююсь вимовити, лише схиливши голову на це каміння. Вислухай мене, о Чіа, вислухай мене! Ось я тут, біля твоїх ніг.

Не менше як п'ять хвилин лежав ницьма старий майя, судомно здригаючись, немов причинний, а Леонсія і Френк зацікавлено дивилися на нього; їх захопив урочистий тон його молитви, дарма що вони не зрозуміли з неї ані слова.

Не чекаючи повернення Генрі, Френк удруге вступив до печери. Він із Леонсією йшли попереду й показували шлях жерцеві з сином. Старий майя, весь час мурмотячи молитву та читаючи свої вузлики, ступав слідом за ними, а пеон

залишився за сторожа при вході. Біля шеренги мумій жрець шанобливо спинився, не так перед муміями, як для того, щоб прочитати священні мотузочки.

— Так і написано, — промовив він, тримаючи в руці один з них. — Це були лихі люди й злодії. Їм судилося завжди стояти тут, коло дверей до таємничої скарбниці майя.

Френк поспіхом провів жерця повз кістки його батька до внутрішньої кімнати, де старий насамперед простягся перед ідолами й ревно помолився. Після цього він пильно обмацав кілька своїх мотузочків, а далі оголосив — спершу мовою майя, а потім каліченою іспанщиною:

— «З вуст Чіа до вуха Хцатля» — так написано.

Вислухавши це загадкове речення, Френк зазирнув у чорний отвір рота богині, покопирсав лезом свого мисливського ножа в шпарці для ключа у велетенському вусі бога, тоді постукав колодочкою об статую і заявив, що вона порожниста. Підійшовши до статуї Чіа, Френк хотів постукати й об неї, коли почув, як старий майя бурмоче:

— «Ноги Чіа спочивають над порожнечею».

Вражений якоюсь думкою, Френк звелів старому ще раз прочитати те саме місце.

— Її ноги справді величезні, — засміялась Леонсія, — але стоять на скелястому ґрунті, а не над порожнечею.

Френк штовхнув богиню одною рукою й спостеріг, що вона трошки зсунулась. Обхопивши статую обіруч, він почав розхитувати нею.

— «Для дужих і небоязких людей Чіа ходитиме», — прочитав жрець. — А три дальші вузлики кажуть: «Стережіться, стережіться, стережіться!»

— Ну, добре, гадаю, що порожнеча мене не вкусить, — пожартував Френк, облишивши статую, яку йому пощастило посунути на добрий ярд. — Тепер, старенька, постійте хвилиночку або сідайте, якщо хочете, відпочити. Напевно, ви втомилися, стоячи стільки століть над порожнечею.

Леонсія вражено ахнула, і Френк мимоволі глянув на те місце, де тільки-но були ноги богині. Ступнувши назад, він за малим не впав у яму, яку досі закривала Чіа. Отвір був досить широкий і мав круглу форму. Даремно кидав туди Френк запалені сірники, намагаючись визначити глибину: вони гасли, не досягши дна.

— А це й справді скидається на бездонну порожнечу, — сказав Френк, кинувши в отвір невеличкий камінчик.

Минуло кілька секунд, поки вони почули стук.

— Мабуть, і це ще не дно, — мовила Леонсія, — він міг стукнутись об якийсь прискалок і там залягти.

— Ось що допоможе нам зміряти глибину, — промовив Френк, ухопивши гаківницю, що валялась серед кісток, і лагодячись жбурнути її вниз.

Але старий спинив його:

— Священні вузлики кажуть: «Хто образить порожнечу під ногами Чіа, той помре наглою й жахливою смертю».

— Я не маю наміру ображати священну порожнечу, — всміхнувся Френк, кидаючи додола гаківницю. — Та що ж ми маємо тепер робити, старий? Легко сказати: «З вуст Чіа до вуха Хцатля». А як це зробити? Помацай лишень священні вузлики, дідусю, і скажи тоді нам: як і чим.

Для сина жерця, пеона з потовченими колінами, вибила година смерті. Але він і гадки не мав, що сьогодні бачить сонце востаннє. Нехай би сталося що завгодно, нехай би хоч як намагався він уникнути своєї долі, — цей день мусив бути його останнім днем. Якби він і залишився на варті біля входу в печеру, його напевно вбили б були Торес і Манчено, що стежили за ним.

Але, замість чатувати при вході, боязкий пеон вирішив піти на оглядини поблизу й через це помер не на вільному повітрі. А втім, хода годинникових стрілок не змінила своєї швидкості, і він і не наблизив, і не віддалив цим свого кінця. Поки пеон був на розвідинах, Альварес Торес і Хосе Манчено підійшли до печери. Величезні, обкладені перловими скойками очі Чіа, що горіли на скелі, — це було забагато для забобонної душі кару.

— Увійходьте самі, — сказав він Торесові, — а я лишуся тут і вартуватиму.

І Торес, в якому текла завзята кров його зважливця-предка, що протягом кількох століть чесно стояв серед трупів у лаві мерців, увійшов у печеру майя так само сміливо, як уступив туди його предок.

Щойно Торес зник з очей, як Манчено, що не боявся по-зрадницькому вбити першу-ліпшу живу людину і разом з тим надзвичайно лякався незрозумілих для нього явищ природи, забув про обов'язок вартового й зник у хащах. Тим-то пеон, повернувшись заспокоєний із розвідин і охочий дізнатися секрети майя, свого батька і його священної китиці, не знайшов нікого біля входу й теж увійшов у печеру відразу після Тореса.

Останній, щоб його не викрили ті, кого він переслідував, ішов повільно й обережно. Видовисько мертвяків у залі мумій на якусь часину затримало його. З цікавістю розглядав він людей, про яких розповідали стільки історій і історія для яких уврвалась тут, у передпокої богів майя. Найбільше

зацікавила його мумія, що стояла на кінці лави. Схожість її з ним самим була дуже разюча, і Торес був певний, що дивиться на котрогось зі своїх предків по прямій лінії.

Стоячи перед мумією, він почув чийось ходу і почав шукати місця, де б заховатися. Йому спав на думку диявольський план. Знявши шолом із голови свого предка, він наклав його собі на голову. Потім загорнувся в зітлілий плащ, оперезався великим мечем і взувсь у величезні зогнілі чоботи, що мало не розсипалися, коли він засунув у них ноги. Далі він якнайбережніше узяв голу мумію й примістив її в темний куток за спинами інших мумій.

Нарешті, ставши на місце мумії в лаві й поклавши руку на меч, він прибрав ту саму позу, що була й у мумії.

Торес тільки очима стежив за пеоном, що боязко й повагом проходив поміж трупів. Побачивши Тореса, пеон раптом спинився, витріщив очі з жаху і почав бурмотіти якусь молитву майя. Стоячи лице в лице з пеоном, Торесові лишалося тільки прислухатися та обмірковувати своє становище. Зачувши, що пеон одійшов, Торес подивився йому вслід і помітив, як той спинився на закруті коридора, вагаючись, чи йти далі. Торес хотів був скористатися з нагоди й підніс уже меч, щоб розтрити пеонові голову. Але дарма що був день, навіть година смерті пеона: остання секунда його ще не настала. Не тут, у цім коридорі, і не від Торесової руки судилось йому вмерти. Отож Торес спустив меч, і пеон пішов собі далі.

Зі своїм батьком, Леонсією й Френком він зустрівся саме тоді, як Френк просив жерця вичитати з вузликів, як і чим відкрити Хцатлеве вухо.

— Засунь руку в рот Чіа й витягни звідти ключа! — звелів старий своєму боязкому синові. Але той скорився цьому наказові не відразу й з видимою неохотою.

— Вона не вкусить тебе, вона з каменю, — глузливо дорікнув Френк.

— Боги майя не бувають кам'яні, — дорікнув йому старий. — Це тільки ввижається, ніби їх зроблено з каменю. Вони живуть і завжди виявляють свою вічну волю чи то з-під каменю, чи то крізь нього, чи то через камінь.

Леонсія відсахнулася від жерця й притулилася до Френка, немов шукаючи захисту.

— Я знаю, що зараз має скоїтись щось жахливе, — вихопилось у неї, — мені моторошно тут, всередині гори, серед цих мертвяків. Я люблю блакитне небо, лагідне сонячне світло й безкрає море. Зараз скоїться щось страшне. Я знаю, що воно має скоїтись.

Поки Френк заспокоював її, пеон доживав останні секун-

ди останньої хвилини свого життя. А коли, прикликавши до себе всю свою мужність, він усунув руку в рот богині, пробила остання секунда, і годинник його життя спинився. Злякано скрикнувши, він висмикнув руку й глянув на зап'ясток, де з артерії виступила крапелька крові.

Ряба гадюча голова, ніби на глум, вистромила язика, а тоді, увібравши його, зникла в темряві богининоного рота.

— Пекельниця! — зойкнула Леонсія, впізнавши гадюку.

А пеон, і собі впізнавши пекельницю й збагнувши, що неминуче вмере від її отрути, жажнувся, ступив крок назад, попав у яму й щез у проваллі, що його багато століть закривали ноги Чіа.

Цілу хвилину ніхто не казав ані слова. Старий жрець озвався перший:

— Я образив Чіа, і вона поглинула мого сина.

— Дурниця! — підбадьорював Френк Леонсію. — Нічого тут немає понадприродного або незрозумілого. Що може бути природніше, коли пекельниця вибирає розпадину в скелі собі за гадючник? Так роблять усі гадюки. Знову-таки, що дивного в тому, що вкушена гадюкою людина жахається? І що може бути зрозуміліш, коли, мавши позад себе яму, вона падає туди?

— Тоді це також природна річ! — скрикнула Леонсія, вказуючи на струмок прозорої води, що водограєм забив із розпадини. — Він має рацію. Боги виявляють свою вічну волю навіть з-під каменю. Він застерігав нас. Він знав про це, прочитавши свої священні вузлики.

— Що за нісенітниця! — засміявся Френк. — Це воля не богів, а стародавніх жерців, що витворили собі богів так само, як улаштували цю штуку. Десь унизу тіло пеонове вдарилось, і це дало вихід підземному джерелу в скелі. Ось вам звідки взялася ця вода. Богиня з таким почварним ротом може існувати лише в уяві почвар-людей. Врода і божество ідуть у парі. Справжня богиня завжди буває вродлива. Тільки люди творять собі якісь бридкі страхіття.

Струмок тим часом більшав і ширшав, і вода сягала вже людям по кісточки.

— Нічого, — сказав Френк. — Я помітив, що по всіх кімнатах і коридорах діл має нахил у напрямі до виходу. Давні майя були інженери і, будуючи ці печери, взяли до уваги й потребу відводити з них воду. Дивіться, як вода тече коридорами. Ну, старий, почитай-бо свої вузлики та скажи нам, де скарби.

— Де мій син? — сумно й розпачливо промовив на те старий. — Чіа поглинула мого єдиного сина. Через нього я зламав закон майя і забруднив чисту кров майя нечистою

кров'ю жінки з долини. Я згрішив, породивши його, і тим-то він утричі мені дорожчий. Навіщо мені ті скарби? Мій син відійшов геть. Гнів божий упав на мене!

Водомет, як і раніш, булькаючи кидався вгору, і бульбашки в ньому засвідчували потужний тиск знизу. Леонсія перша помітила, що води в кімнаті прибуває.

— Мені вже вона по литки, — зауважила дівчина.

— І час уже виходити, — погодився Френк, зрозумівши становище. — Можливо, відводнення влаштовано чудово. Та, упавши коло входу, брили, очевидно, загатили отвір. По інших коридорах, що лежать нижче, води, певне, ще більше, ніж тут. Та для нас це єдиний шлях. Ходімо!

Підштовхуючи Леонсію наперед, Френк ухопив за руку збайдужілого жерця й потяг за собою. На першому ж закруті коридора вода вирувала вже вище колін, а в кімнаті з муміями вони занурились у воду по самі груди.

І раптом перед очима Леонсії з'явились голова в шоломі й завинене в старовинний плащ тіло мумії. Та це ще не дуже б і здивувало її, інші ж бо звалені з ніг і підхоплені водою мумії теж крутились у бурхливому вирі. Але ця рухалася самотужки, голосно дихала й живими очима дивилася їй просто в обличчя.

Звичайна людина не могла витримати видовиська, коли чотирьохсотлітній труп удруге помирав, потопаючи. Леонсія зойкнула, відсахнулася й побігла назад, а Френк, і сам страшенно здивований, пропустивши її, витяг автоматичного револьвера. Тоді мумія, що спромоглася стати на рівні ноги серед буйних хвиль, закричала:

— Не стріляйте! Це я, Торес! Я саме вертаюсь від входу. Там щось сталося. Отвір завалено брилами. Води там поверх голови, і каміння падає раз по раз.

— Ну та й сюди ти також не підеш, — сказав Френк, націливши на нього револьвера.

— Тепер не час сваритися, — відмовив Торес. — Нам треба рятувати своє життя, а сваритися ми й потім зможемо.

Френк завагався.

— А що з Леонсією? — лукаво спитав Торес. — Я бачив, як вона втікала. Чи не загрожує їй яка небезпека?

Махнувши рукою на Тореса, Френк потяг за собою старого майя і кинувся до кімнати ідолів, а Торес подався слідом. Побачивши його, перелякана Леонсія знову скрикнула.

— Це ж тільки Торес, — заспокоїв її Френк, — він хтозна-як настрахав і мене, коли я його вгледів. Але він живий. Встроміть у нього ножа — і потече кров. Ходімо, старий! Ми не хочемо втопитися, наче шури в пастці. Ми не

знаємо, ще всіх таємниць майя. Почитай лишень свої вузлики й скажи нам, як вибратися звідси.

— Виходу треба шукати не зовні, а всередині, — відповів жрець.

— Нам байдуже, аби тільки вибратись. Та як попасти всередину?

— «З рота Чіа до вуха Хцатля», — відповів знову старий.

Френкові притьмом спала на думку жахітлива ідея.

— Торесе, — мовив він, — у роті цієї кам'яної леді лежить ключ, або щось таке. Ви стоїте ближче до неї. Всуňte туди руку й видобудьте його.

Леонсія зойкнула, зрозумівши, що Френк хоче помститись. Але Торес не звернув на це жодної уваги і, весело підійшовши до богині, сказав:

— Дуже радий, що можу бодай чимсь прислужитись.

Тієї хвилини чесна Френкова вдача взяла гору.

— Стійте! — голосно скомандував він і сам наблизився до ідола.

Торес спершу здивувався, але швидко зрозумів, якої він уникнув небезпеки. В той час, як старий жрець репетував: «Блюзнірство, блюзнірство!» — Френк кілька разів розрядив свого револьвера просто в кам'яний рот. Потім, обгорнувши руку піджаком, він усунув її в рота богині, витяг звідти поранену пекельницю і, вдаривши нею об тіло статуї, розтощив гадюці голову.

Обгорнувши руку вдруге (бо там могла бути ще й друга гадюка), Френк знов устроїв її в рот і видобув брусок золота, що мав форму й розміри шпарки у вусі Хцатля. Старий показав пальцем на вухо, і Френк устроїв туди ключа.

— Іде, як п'ять центів у отвір автомата, — зауважив він, коли ключ щез з очей. — Побачимо, що буде тепер. Чи не почне вода відразу спадати.

Але водограй невпинно бив і далі з розпадини. Торес же вражено показав на стіну, чимала частина якої почала поволі підійматися вгору.

— Шлях назовні, — сказав Торес.

— Всередину, як каже старий, — поправив Френк. — Ну, та все одно куди. Рушаймо!

Вони пройшли вже крізь отвір і ступили в вузький коридор, коли старий майя, вигукнувши: «Сину мій!» — повернувся і кинувся назад.

Стіна тим часом знову майже опустилась, і жерцєві довелося плазом проплазувати під нею, а за якусь хвилюку вона стояла вже знов на давньому місці.

Надворі біля входу в печеру, крім невеличкого струмка, що витікав з-під скелі, не було жодних ознак трагічних подій, які відбувалися всередині гори. Генрі й Рікардо, підійшовши до скелі, помітили цей струмок, і Генрі сказав:

— Це щось нове. Тут не було ніякої річки, коли я йшов звідси. Тут був вхід у печеру, — за хвилину докинув він, оглядаючи брили, що нападали згори. — Тепер тут немає ніякого входу. Дивно, куди ж це всі вони заподілися?

У відповідь бурхливий ручай виніс із-за скелі тіло людини. Генрі й Рікардо підбігли до нього й витягли на берег. Пізнавши в ньому жерця, Генрі поклав тіло долілиць, присів поруч і заходився відтрушувати його, як звичайно відтрушують потопельників.

Минуло хвилин десять, поки старий виявив перші ознаки життя, а ще за десять хвилин він розплющив очі й без тям розглянувся.

— Де вони? — спитав Генрі.

Старий жрець почав мимрити щось мовою майя. Генрі ще раз добре поторсав його.

— Нема, нікого нема, — пояснив жрець по-іспанському.

— Кого нема? — спитав Генрі і знову труснув старого.

— Мого сина! Його поглинула Чіа. Чіа поглинула мого сина так само, як поглинула вона їх, усіх.

— Кого це усіх?

Старого ще раз довелось труснути.

— Багатого молодого грінго, що визволив мого сина; во-рога молодого багатого грінго, якого зовуть Торес, і молоду жінку з Солано, що була причиною всього. Я ж казав вам, що їй не слід було їхати. Жінка — то нещастя в чоловічих справах. Через неї Чіа розсердилася. Вона також жінка. Язик Чіа — ядуча гадюка. Своім язиком Чіа вжалила й поглинула мого сина, а гора викинула на нас цілий океан там, у печері. І всі померли, всіх поглинула Чіа. Ой, леле мені! Лишенько всім, хто захоче забрати священні скарби богів майя!

РОЗДІЛ XVI

Генрі та Рікардо стояли між пінявим потоком, що витікав із скелі, та купою заваленого каміння і намагалися швидко обміркувати, що їм робити далі. Поряд лежав крижем на землі старий жрець, стогнав, корчився з муки й молився. Добре попотрусивши старого, щоб він прийшов до тям, Генрі пощастило витягти з нього доволі плутані відомості про події в печері.

— Гадюка вкусила тільки його сина, і лише той і впав у провалля, — з полегкістю мовив Генрі.

— Авжеж, — сказав Рікардо. — Він, виходить, бачив, що інші тільки вимокли.

— І тепер, мабуть, сидять в якійсь печері, куди не сягає вода, — закінчив Генрі. — Якби ми могли розкидати це каміння, вода вийшла б із печери. Якщо вони живі, то витримають ще багато днів. Вмирають швидко тільки без води. А в них її, напевно, більше, ніж треба. Без їжі вони проживуть довгий час. Дивно мені тільки, яким побитом опинився там і Торес.

— А чи то не він наслав на нас кару? — висловив здогад Рікардо.

Але Генрі не доскіпувався далі.

— В усякому разі, — сказав він, — не в тому річ. Головне — це добутися до печери, поки вони ще живі. Ми самі не подолаємо цих брил. Якби в нас було з півсотні чоловік, що працювали б удень і вночі, ми б розчистили вхід за два дні. Отже, головне — знайти людей. Ось про це ми й мусимо подбати. Я візьму одного мула, поїду до кару й обіцятому їм усе, що містить у собі одна з чекових книжок Френка, якщо вони погодяться допомагати нам. Якщо там нічого не вийде, я дістану людей у Сан-Антоніо. І треба поспішати. Тим часом ви можете розчистити дорогу й привести сюди всіх мулів, пеонів і отаборитись. І прислухайтесь увесь час до скелі, може, вони стуком сповістять про себе.

Генрі виїхав у селище кару проти волі свого мула й на превелике диво всіх мешканців, що вражено дивились, як в їхній фортеці з'явився один із тих, кого вони нещодавно хотіли знищити. Сидячи навпочіпки біля своїх дверей і знічев'я гріючись на сонці, вони під сонливою байдужістю ховали своє здивування перед цим зважливцем, що сам-один з'явився серед них і мало не наступав їм на ноги. Як це й завжди буває, сміливість білої людини ошелешила диких кару. Тільки вища істота, — до іншого їхній слабкий розум не міг додуматись, — тільки непереможна істота, озброєна понадприродною силою, може насмілитися вдертись в їхній табір, у саму гушавину недругів, та ще й на такому стомленому й вередливому мулові.

Вони розмовляли каліченою іспанською мовою, і Генрі їх розумів, а вони зі свого боку розуміли його іспанську мову. І проте його оповідання про нещастя в священній горі аж ніяк не вплинуло на них. Байдуже знижуючи плечима, вони вислухали пропозицію допомогти йому й обіцянку добре заплатити за роботу.

— Якщо гора поглинула грінго, значить, така була воля Божа... І хто ми такі, щоб ставати між Богом і його волею? — відмовили вони. — Щоправда, ми люди незаможні, але ми не збираємось працювати ні для кого, а воювати проти Бога й поготів. Адже винні самі грінго. Це ж бо не їхня земля. Чого їх принесло в наші гори? Нехай самі й дають собі раду, коли посварилися з Богом. А в нас досить і свого клопоту, хоч би зі своїми вередливими жінками.

Час сіести давно вже минув, коли Генрі, змінивши двох мулів, на третьому, найноровістішому, в'їхав у Сан-Антоніо. На головній вулиці, на півдорозі між судом і в'язницею, він побачив начальника поліції та маленького товстого суддю в супроводі десятка поліцаїв і двох нещасних пеонів, що втекли з плантації в Сантосі. Генрі спинив мула і вдався до начальника поліції й судді з своїм проханням. Поки він оповідав, що сталося, начальник поліції підморгнув судді, якого він сам поставив і який був відданий йому і тілом, і душею.

— Аякже, ми, безперечно, допоможемо вам, — потягаючись і позіхаючи, сказав він, коли Генрі скінчив.

— А коли можемо дістати людей і рушати? — нетерпляче спитав Генрі.

— Щодо цього, то ми тепер якраз дуже зайняті, правда, пане суддя? — нахабно відповів начальник поліції.

— Так, ми дуже зайняті, — позіхнув суддя просто в обличчя Генрі.

— І будемо зайняті ще деякий час, — вів далі начальник поліції. — Шкода, але ні сьогодні, ні завтра, ні найближчими днями не зможемо стати вам в пригоді. Хіба що вже трохи згодом...

— Скажімо, на Різдво, — підказав суддя.

— Атож, на Різдво, — притакнув начальник і галантно вклонився судді. — Приїздіть сюди на Різдво і завітайте до нас. Якщо справ у нас буде небагато, ми, може, й спробуємо zorganizувати експедицію, про яку ви говорите. А тим часом на все вам найкраще, сеньйоре Моргане!

— Ви не жартуєте? — спитав Генрі, і обличчя в нього скривилося з люті.

— Таке саме обличчя, напевно, було в нього й тоді, як він по-зрадницькому вдарив ножем у спину сеньйора Альфара Солано, — зловісно промовив начальник поліції.

Та Генрі немов не дочув цієї образи.

— Знаєте, хто ви такі? — обурено вибухнув він.

— Стережіться! — попередив його суддя.

— Чхати мені на вас! — гримнув Генрі. — Немає у вас влади наді мною. Мені пробачив усе сам президент Панами.

То ось хто ви: жалюгідні падлюки, щось середнє між людьми й свиньми!

— Прощу, кажіть далі, сеньйоре, — мовив начальник поліції, за солодкою чемністю приховуючи смертельний гнів.

— У вас немає жодної чесноти ані іспанців, ані карібів, зате хиби їхні ви втілюєте навіть у потрійному розмірі. Свині ви обидва! Ось що я вам скажу.

— Ви вже скінчили, сеньйоре? Зовсім скінчили? — лагідно запитав начальник поліції і кивнув поліцаям, щоб підбігли ззаду до Генрі й відібрали в нього зброю. — Навіть президент Панами не може заздалегідь виправдати злочину, якого ще не було вчинено. Правда, пане суддя? — заявив він.

— Це вже нова образа, — відразу збагнув суддя. — Американський собака ображає закон.

— Тоді ми будемо судити його, і судити зараз на цім-таки місці. Нам нема чого гаяти часу, щоб повертатись та відкривати суд. Ми будемо судити його і винесемо йому вирок. А тоді підемо до мене. Я маю пляшку доброго вина...

— Я не ласий на вино, — відхилив його пропозицію суддя. — Краще б мескаль. А тепер, мавши двох свідків і скривдженого, я не потребую інших доказів і визнаю підсудного за винного. Яка ваша пропозиція, сеньйоре Мар'яно Веркара-і-Іхосе?

— На двадцять чотири години в колодки, щоб прохолодити його гарячу американську голову, — відповів начальник поліції.

— Такий вирок, — ствердив суддя, — і його треба зараз же виконати. Візьміть заарештованого, хлопці, і закуйте в колодки.

Світанок застав Генрі в колодках, накладених на нього двадцять годин тому. Він лежав на спині й спав, але дуже неспокійний був той сон. Душу йому тривожили видіння: він бачив своїх друзів, замуrowаних у горі, а тіло його кусали незліченні москіти. Перекидаючись із боку на бік і відмахуючись від уїдливих комах, він урешті прокинувся.

І відразу згадав усе, що з ним скоїлося. Роздратований від отрути тисяч жал москітів, він так люто вилаявся, що звернув на себе увагу перехожого, який ніс мішок з інструментами. То був гарної статури молодик з гострими рисами обличчя у формі військового пілота Сполучених Штатів. Він підійшов до Генрі й спинився, захоплено прислухаючись до прокльонів, які той вичитував.

— Знаєте, приятелю, — промовив він, поки Генрі відсапувався, — вчора ввечері, коли я загруз тут, лишивши в літаку половину свого спорядження, я також лаявся. Але порівняно з вами то було дитяче лебедіння. Вітаю вас. Ви — незрівнянний майстер. Чи не були б ви такі ласкаві ще раз усе проказати, щоб я був добре підготований, коли захочу вилятись як слід?

— А де в біса ви взялися? — спитав Генрі. — І якого чорта ви тут робите?

— Я не серджуся на вас, — усміхнувся пілот. — З таким розпухлим видом ви маєте право бути нечемою. Хто це вас так набив? Не знаю ще, яке місце я матиму в пеклі. Тут, на землі, мене звать Парсоном, лейтенантом Парсоном. З пеклом досі я не мав ніяких стосунків, а в Панамі я тому, що хочу за один день перелетіти від Атлантичного океану до Тихого. Чи не міг би я прислужитися вам чим, поки ще не відлетів?

— Авжеж, — кивнув Генрі, — витягніть із мішка свої інструменти та відімкніть ці колодки. Я неодмінно добуду гостець, якщо лишуся тут. Моє ім'я Морган, і ніхто ніколи мене ще не бив. Це — москіти.

Попостукавши викруткою, лейтенант Парсон відімкнув колодки й допоміг Генрі підвестися з землі. Розтираючи ноги, щоб поновити в них кровообіг, Генрі похапливо розповів військовому авіаторові про нещасливий випадок або й загибель Леонсії та Френка.

— Я дуже люблю Френка, — закінчив він, — ми з ним надзвичайно схожі, наче близнята, і якісь далекі родичі. Щодо сеньйорити, то я не тільки кохаю її, а ще й заручений з нею. Ну, то що, допоможете ви нам? Де ваша машина? Іти пішака чи їхати мулом до гір майя дуже довго. А коли ви дасте мені місце на своїй машині, я вмить буду там. І, мавши з собою сто динамітних шашок, які ви могли б для мене дістати, я висаджу в повітря брили коло входу в печеру й спущу воду.

Лейтенант Парсон завагався.

— Скажіть, що ви згодні. Скажіть! — благав Генрі.

В той момент, як двері, що закривали вихід із кімнати ідолів, упали на своє місце, троє в'язнів опинились у цілковитій темряві. Френк і Леонсія навпомацки знайшли одне одного й узялися за руки. Зараз же він обняв дівчину за стан, і розкіш дотику зменшила наполовину той жах, що їх охопив. Вони чули, як десь поряд відсапувався й бурмотів Торес:

— Мати Божа, таж ми на волосинку від смерті! Насилу видобулися, а що ще чекає нас далі!

— Далі буде ще багато несподіванок, поки ми виберемося з цієї пастки, — запевнив його Френк. — А вибиратися треба, і то якнайхутчіше.

Вони швидко встановили, хто де йтиме. Поставивши позад себе Леонсію, що вчепилася в полу його піджака, Френк рушив на чолі. Лівою рукою він раз у раз доторкався стіни. Поруч із ним, попід правою стіною, йшов Торес. Весь час перемовляючись, вони визначали, чи котрий не відстає або надто поспішає, а головне, чи вони не розлучаються, якби виявився який бічний прохід. На щастя, тунель, — бо то справді був тунель, — став рівний, як діл, і вони йшли не спотикаючись.

Френк вирішив не марнувати сірників, хіба що в пильній потребі, і вживав усіх заходів обережності, щоб не впасти в яку-небудь розколіну. Перед тим як ступити, він виставляв наперед ногу і, тільки пересвідчившись, що під нею твердий ґрунт, переносив на неї вагу свого тіла. Отож посувалися вони дуже повільно й долали за годину не більше як півмилі.

Тільки один раз натрапили вони на місце, де тунель роздвоювався. Там Френк запалив одного з своїх дорожніх сірників, видобувши його з водонепроникної коробочки. Перед ними було два однаковісіньких проходи, схожі, як дві горошинки.

— Лишається піти одним із них, — сказав Френк, — а коли він нас нікуди не виведе, повернутись сюди й піти другим. Безперечно одне: обидва проходи кудись ведуть. Не стали ж би майя завдавати собі зайвого клопоту й робити їх нінащо.

За десять хвилин Френк раптом спинився й вигуком застеріг своїх супутників. Нога, що її він висунув наперед, повисла над порожнечою. Френк запалив ще одного сірника, і вони побачили себе біля ями такого розміру, що ні берегів її, ні споду при слабкому світлі сірника не було видно. Вони встигли, однак, зазримити ніби якісь сходи, напівприродні, напіввирубані в скелі, що спускались у морок ями.

Ще за годину, зійшовши вниз тими сходами і йдучи спідньою печерою, вони мали приємність побачити про-світло, що дедалі яснішав. Не встановивши ще, звідки виходить світло, вони дісталися до самого його джерела, що виявилось куди ближче, ніж їм здавалось, і Френк, пробравшись крізь хащі винограду, опинився на незарослому місці, осяяному сліпучим надвечірнім сонцем. За хвилинку на прискалок поруч нього вийшли Торес і Леонсія, і всі троє

звернули погляд на долину, що була під ними. Долина мала форму майже правильного кола, милі зо три в прогоні, і оточувала її стіна гір та стрімчастих скель.

— Це долина Загублених Душ, — урочисто промовив Торес. — Я чув про неї, але ніколи не йняв тим чуткам віри.

— Я теж чула й теж не йняла чуткам віри, — додала Леонсія.

— Ну й що ж з того? — спитав Френк. — Ми не загублені душі, а живі люди з крові й плоті. Нас це не обходить.

— Бачите, Френку, — звернулася до нього Леонсія, — всі, що оповідали мені про неї, ще за часів мого дитинства, казали в одно, що той, хто попадав сюди, ніколи не вертався.

— Припустімо, що так, — не міг не всміхнутись Френк, — але звідки ж тоді ці оповідання? Якщо ніхто ніколи не повертався звідси, як тоді трапилось, що всі поза цією долиною знають про неї?

— Цього я вже не можу сказати, — погодилась Леонсія. — Я переказую вам тільки те, що чула. До того ж я й сама не йняла цьому віри. Та це місце, яке ми бачимо, відповідає описові тієї таємничої долини.

— Ніхто ніколи не повертався звідси, — врочисто виголосив Торес.

— Тоді звідки ви знаєте, що сюди хтось заходив? — стояв на своєму Френк.

— Тут живуть Загублені Душі, — відповів Торес. — Ми через це й не бачили їх, що вони звідси ніколи не виходять. Запевняю вас, містере Моргане, що я не дурний. Я здобув освіту. Я вчився в Європі й провадив великі справи у вашому Нью-Йорку. Я вивчав природознавство й філософію, а проте я певний, що це та сама долина, з якої, попавши туди, не повертаються.

— Нехай і так. Але ж ми туди ще не попали. Еге ж? — нстерпляче відказав Френк. — І нам не конче туди йти, правда? — Він обережно підповз на край виступу, щоб краще придивитись до чогось віддалік. — Якщо це не дах, укритий травою...

Ту мить ґрунт під його руками запався, і всі вони покотилися вниз крутим схилом, а за ними ціла лавина каміння й дерну.

Чоловіки перші підвелися біля густих заростей. Але не встигли ще вони підійти до Леонсії, як та й собі підвелася з землі й зустріла їх веселою усмішкою.

— Нам, як ви казали, не конче сюди йти, — пожартувала вона з Френка. — Тепер ви вірите?

Френка тим часом зацікавило інше. Простягнувши руку, він

схопив дуже звичайну річ, що слідом за ними котилася схилом гори. Це був шолом, якого Торес привласнив у кімнаті мумій. Френк віддав його Торесові.

— Викиньте його зовсім, — порадила Леонсія.

— Це мій єдиний захист від сонця, — відповів Торес. Покрутивши шолом у руках, він увесь аж засяяв, коли побачив усередині напис; він показав його своїм супутникам і прочитав уголос: «Да Васко».

— Я чула про нього, — заявила Леонсія.

— Авжеж, мусили чути, — ствердив Торес. — Да Васко мій предок. Моя мати — уроджена да Васко. Він приїхав до іспанських колоній разом із Кортесом¹⁷ ...

— І зняв бунт, — додала Леонсія. — Я добре пам'ятаю, що мені розповідали про це батько й дядько Альфаро. З дванадцятьма товаришами він подався шукати скарби майя. Вони взяли собі на допомогу прибережних карібів, з сотню чоловіків і стільки ж жінок. А Кортес послав за ними переслідувачів на чолі з якимось Мендосою¹⁸. Його рапорт, що, як казав мені дядько Альфаро, зберігся в архівах, зазначає, ніби бунтівників загнано в долину Загублених Душ, де їм лишалось тільки сконати жалюгідною смертю.

— І цей да Васко, очевидно, хотів утекти звідти тим шляхом, яким прийшли ми, — закінчив Торес. — Але його ввіймали майя і зробили з нього мумію.

З цими словами він надів на голову старовинний шолом і сказав:

— Дарма що тепер вечір, і сонце низько, а пече воно мені голову, наче залізом.

— А мене, наче залізом, пропікає голод, — признався Френк. — Цікаво, чи в цій долині живе хто-небудь?

— У рапорті Мендоси зазначено, що да Васко зі своїм загоном мав загинути «жалюгідною смертю», — відповів Торес, — і я знаю, що відтоді їх ніхто не бачив.

— Здавалося б, що в такому місці мала б бути якась їжа, — почав був Френк, та спинився, побачивши, що Леонсія рве з куща ягоди. — Слухайте, киньте це, Леонсіє! У нас доволі мороки й без того, щоб мати ще на руках отруєну красуню.

— Та ці ягоди не отруйні, — спокійно відповіла Леонсія, не кидаючи їсти. — Ви ж бачите, що їх і птахи дзьобають.

— Тоді і я приєднуюсь до вас, — втішився Френк, напи-

¹⁷ *Кортес* Ернандо (1485—1547) — іспанський конквістадор, завойовник Мексики й Центральної Америки.

¹⁸ *Мендоса* Антоніо (1485?—1547) — іспанський колоніальний урядовець, перший віце-король Нової Іспанії (завойованої іспанцями Мексики).

хаючи собі повний рот солодких ягід. — І якби я впіймав цих птахів, то й їх з'їв би разом з ягодами.

Коли вони вгамували пекучий голод, сонце над обрієм стояло вже так низько, що Торес зняв шолом да Васка.

— Доведеться нам і переночувати тут, — сказав він. — Я лишив свої черевики в кімнаті мумій, а чоботи да Васка загубив, пливши. Ноги в мене зовсім подряпані, але тут багато трави, з якої можна сплести сандалі.

Поки Торес робив собі сандалі, Френк розклав багаття й понаносив гілля, бо хоч вони були недалеко від тропіків, на такій високості вночі дуже холодно. Він ще не скінчив збирати паливо, як Леонсія звилася клубочком і, поклавши голову на руки, міцно заснула. Тоді Френк дбайливо підсунув сухого листя й моху під той бік її, що був далі від вогню.

РОЗДІЛ XVII

Світанок у долині Загублених Душ і Великий Дім посеред селища племені Загублених Душ. Дім із непаленої цегли, має вісімдесят футів завдовжки, сорок завширшки, тридцять заввишки, і вкритий соломою.

З дому, насилу пересуваючи ноги, виходить жрець Сонця, старий чоловік у сандалях і в довгому хітоні з грубого домотканого полотна. Його індіанське обличчя, все у зморшках, чимось нагадує обличчя стародавніх конквістадорів. На голові у нього химерної форми шапка з щирого золота, а над нею — півколо з блискучих золотих голок. Це, ясна річ, має зображати сонячний схід.

Старий пошкутильгав через майдан до великої, порожньої всередині, колоди, що висіла між двох стовпів, покарбованих магічними написами. Подивившись на схід, уже червоний від зірниці, і пересвідчившись, що час настав, жрець підніс палицю з волокнуватою опукою на кінці й почав стукати нею об колоду. Хоч який він був немічний і вдаряв лише злегенька, колода загула й загуркотіла, мов далекий грім.

Не встиг ще він опустити палиці, як з усіх укритих дерном халуп, що квадратом оточували Великий Дім, повиходили Загублені Душі. Чоловіки й жінки, старі й молоді, з дітьми й немовлятами на руках — усі вийшли й стали круг жерця Сонця. В двадцятому столітті важко уявити собі архаїчніше видовище. Безперечно, ті люди були індіанцями, але разом з тим на багатьох обличчях проступали характерні іспанські риси. Декотрі й зовсім скидалися на іспанців, а

інші здавалися типовими індіанцями. Але здебільшого вони мали ознаки мішаної крові. Та ще незвичайніше було їхнє вбрання. Не так у жіноцтва, зодягненого в довгі, прості сукні з домашнього полотна, як у чоловіків, що носили химерний одяг на штиб іспанського вбрання з часів першої Колумбової подорожі. І чоловіки, й жінки були невродливі й понурі, як то буває в племен, де заведено одружуватися з близькими родичами, — ніби, не мавши припливу свіжої крові, вони втратили свою життєрадісність. Ознаки виродження були в хлопців, у дівчат, у дітей і навіть у немовлят. Вирізнялися тільки дві особи: дівчинка років десяти, з надзвичайно жвавим кмітливим личком, що серед похмурих, тупих облич решти Загублених Душ здавалося племенистою квіткою, і старий жрець, у рисах якого прозирала хитрість, рішучість та розум.

Поки жрець бив у колоду, що без угаву гула, коло нього зібралось усе селище, і мешканці, ставши півколом, повернулися лицем до сходу. Коли над виднокругом з'явився крайчик сонця, жрець привітав його своєрідною середньовічною іспанською мовою і тричі низько й покірливо схилився, а решта долинян припали до землі. А як на небі засяяло ціле сонце, весь люд з наказу жерця підвівся й заспівав радісних пісень. Коли натовп уже розходився, жрець помітив тоненький стовпчик диму, що здіймався у спокійному повітрі долини. Прикликавши до себе кількох юнаків, він показав їм на дим і мовив:

— Це дим із Місця Жахів, куди заборонено ходити людям нашого племені. Отже, там якийсь розвідник, що його послали наші вороги, які даремно шукають нас уже кілька сторіч. Не можна дозволити йому втекти й доповісти про те, що він бачив. Ми маємо дужих ворогів, і вони знищать нас. Ідїть і вбийте його, а то вони уб'ють нас.

Круг багаття, куди вночі наші мандрівники час від часу кидали гілля, спали Леонсія, Френк і Торес. В останнього на ногах були нові сандалі, а на голові — шолом да Васка, що мав захищати її від роси. Леонсія прокинулася перша, і те, що вона побачила, надзвичайно її зацікавило. Троє чудних людей із племені Загублених Душ із натягненими луками й покладеними на тягиви стрілами, націленими, очевидно, на неї та її супутників, розгублено дивилися на Тореса, що спав міцним сном. Потім вони нерішуче перезирнулися, опустили луки додолу й похитали головами, явно показавши, що не збираються нікого вбивати. Далі вони підійшли до Тореса й пригнулися, щоб краще розглянути його обличчя та шолом, який, здавалося, найбільше їх зацікавив.

Не рухаючись із місця, Леонсія спромоглася штовхнути ногою в плече Френка. Той прокинувся й сів, чим привернув до себе увагу незнаних людей, що відразу жестами засвідчили свою миролюбність, кладучи на землю свої луки й простягаючи вперед руки.

— Доброго ранку, хлопці! — привітав їх Френк англійською мовою, розбудивши своїми словами Тореса. Вони похитали головою.

— Це, напевно, Загублені Душі, — пошепки сказала Френкові Леонсія.

— Або якісь посланці, — посміхнувся він. — Виходить, у долині живуть люди. Торесе, хто ці ваші приятелі? З того, як вони дивляться на вас, можна подумати, що це ваші родичі.

Тим часом Загублені Душі відійшли від них і шиплячими голосами почали про щось радитись.

— Скидається на калічену іспанщину, — зауважив Френк.

— Я гадаю, що це середньовічна іспанська мова, — погодилась Леонсія.

— Це та мова, якою говорили конквістадори, а тепер її вже ніхто не живає, — додав Торес. — От бачте, я мав рацію. Загублені Душі не поверталися ніколи.

— Але вони одружувалися, — промовив Френк, — бо інакше як ви поясните появу цих трьох шолудивих поросят?

Тим часом шолудиві поросята порозумілися поміж себе й приязними мигами стали запрошувати прибульців іти за ними в долину.

— Ці хлопці, здається, добрі й гостинні, дарма що такі похмурі, — сказав Френк, коли вони виряджалися в дорогу. — Чи бачили ви коли-небудь такі жалібні обличчя? Вони, я гадаю, народилися під час затемнення місяця, або в них померли всі дівчата, або скоїлось щось іще гірше.

— Саме такі обличчя й повинні мати Загублені Душі, — відповіла Леонсія.

— Якщо нам не пощастить вибратися звідси, то в нас будуть ще сумніші обличчя, — відповів Френк. — В усякому разі, вони, я сподіваюся, ведуть нас на сніданок. Попоїсти ягід було краще, ніж не їсти нічого, але це ще далеко не все.

За годину чи трохи більше наші шукачі, слухняно простуючи за своїми провідниками, вийшли на майдан, де стояв Великий Дім.

— Це нащадки загону да Васка й карібів, — упевнено сказав Торес, розглядаючи обличчя в юрмі. — Досить поглянути на них, щоб переконатися в цьому.

— І вони вернулись від християнської релігії да Васка до поганських звичаїв, — додав Френк. — Подивіться на той

вівтар. Він із каменю. І хоч звідти пахне печеною бараниною, там не сніданок готують, а збираються складати жертву.

— Дякувати Богові, що це тільки ягня, — зітхнула Леонсія. — За давніх часів релігія Сонця вимагала людських жертв. А вони поклонялися Сонцеві, гляньте на того старигана в довгому хітоні й у золотій шапці з золотими голками. Це жрець Сонця. Дядько Альфаро багато чого розказував мені про культ Сонця.

Над вівтарем, грохи позад нього, здіймалося величезне металеве сонце.

— Золото, щире золото, — прошепотів Френк, — і без жодної домішки. Подивіться на ці голки й на їхній розмір. Золото таке чисте, що, я гадаю, навіть дитина зігне їх, як схоче, або зав'яже вузлом.

— Боже милий! Гляньте! — вигукнула Леонсія, показуючи очима на грубо вирізьблене кам'яне погруддя, що стояло коло вівтаря. — Це ж Торесове обличчя! Або обличчя мумії з печери майя.

— І на ньому якийсь напис, — ступив наперед Френк, щоб придивитися зблизька, але жрець відштовхнув його. — Написано: «Да Васко». Те саме, що й на шоломі в Тореса. А тепер гляньте на жерця. Якщо він не здається вам рідним братом Тореса, значить, я нічого не тямлю в родинній схожості.

Жрець владним рухом звелів Френкові замовкнути й уклонився жертві, що пеклася на вівтарі. Ніби знак з неба, вітер дмухнув у полум'я під ягням.

— Бог Сонця невдоволений, — урочисто промовив жрець своєю чудною іспанською мовою, зрозумілою, проте, прибульцям. — Серед нас чужинці, і їх досі ще не вбито. Через це бог Сонця невдоволений. Кажіть ви, юнаки, що привели чужинців живих аж до вівтаря! Хіба я не велів вам убити їх? І хіба не бог промовляє моїми устами?

Один з юнаків, тремтячи, вийшов наперед і дрижачим пальцем показав на Торесове обличчя й на обличчя кам'яного погруддя.

— Ми впізнали його, — пробелькотів він, — і не наважилися вбити, бо пригадали пророцтво про те, що наш великий предок одного дня має повернутись. Може, це він, цей чужинець? Ми не знаємо. Ми не сміємо знати ані судити. Це вам, отче, належиться і знати, і думати, чи не він це.

Жрець пильно подивився на Тореса й забурмотів щось незрозуміле. Тоді раптом обернувся й запалив священний вогонь від жару, що стояв у горщику біля вівтаря. Але полум'я, спалахнувши, захиталось і погасло.

— Бог Сонця сердиться, — знову сказав жрець, а Загублені Душі почали бити себе в груди й голосити. — Жертви не прийнято, бо полум'я не хоче горіти. Тепер усього можна сподіватися. Та це вже великі таємниці, які знатиму тільки я. Ми не принесемо в жертву чужинців... бодай тепер. Мені треба часу, щоб дізнатися про волю Божу.

Порухом руки він відпустив людей, не закінчивши церемонії, а прибульців звелів відвести у Великий Дім.

— Нічого не второпаю, — прошепотів Френк на вухо Леонсії, — але сподіваюся, що там нам хоча б дадуть попоїсти.

— Гляньте на ту гарненьку дівчинку, — Леонсія показала очима на дитину із жвавим і розумним личком.

— Торес уже звернув на неї увагу, — відповів Френк, — я бачив, як він підморгував їй. Він також нічого не пам'ятає і не знає, чим усе це скінчиться, а все-таки не хоче втратити нагоди потоваришувати з кимсь. Треба стежити за ним, бо він підлий собака і здатний зрадити нас першої-ліпшої хвилини, якщо це може йому врятувати шкуру.

У Великому Домі вони посідали на грубих матах із трави, і незабаром їм і справді принесли їсти: чисту, прозору воду, варене м'ясо та овочі, усе в достатній кількості, в глиняних горщиках незвичайної форми. Крім того, гостям дали кукурудзяних коржів, що нагадували тортільї.

Коли вони попоїли, жінки, що приносили їм їжу, вийшли; залишилась тільки дівчинка, яка привела їх сюди. Торес хотів був підлеститись до неї, та мала, тактовно уникаючи його, не відходила від Леонсії, що неначе причарувала її.

— Вона, мабуть, тут господиня, — пояснив Френк. — Такий звичай є у селах на Самоа: там дівчата зустрічають і розважають усіх подорожніх та гостей, хоч би яке мали вони становище, і трохи не головують на всіх офіційних святах та церемоніях. Їх вибирають ватажки племен залежно від їхньої вроди, доброчесності й розуму. І це дівча страшенно нагадує мені їх, дарма що дуже молоде.

Дівчинка наблизилась до Леонсії, і хоч була явно захоплена вродою чужинки, в її поведінці не помітно було ані натяку на підлесливість або на почуття своєї нижчості.

— Скажи мені, — промовила дівчинка чудною, давньою іспанською мовою, якої вживали в долині, — чи справді ця людина — капітан да Васко, що повернувся зі своєї оселі на Сонці?

Торес усміхнувся, вклонився й згорда сказав:

— Так, я справді з роду да Васко.

— Не з роду да Васко, а сам да Васко, — по-англійському поправила його Леонсія.

— Це наш козир, — сказав Френк також по англійському. — Він може допомогти нам видобутись із цієї ями. Мені щось не дуже до вподоби жрець. А він, здається, має величезний вплив на Загублені Душі.

— Я тільки-но з Сонця, — промовив Торес до дівчинки, збагнувши, у чім річ.

Мала подивилася на нього довгим, допитливим поглядом, і видно було, що вона обмірковує, зважує і оцінює його слова. Потім вона шанобливо вклонилась йому і, кинувши оком на Френка, обернулась до Леонсії й обдарувала її поглядом, сповненим захоплення.

— Я не знала, що бог створює таких гарних жінок, як ти, — сказала дівчинка і, спинившись біля дверей, додала: — Цариця Мрій теж гарна, та вона зовсім на тебе не схожа.

Не встигла вона вийти, як з'явився жрець Сонця у супроводі кількох юнаків — ніби на те, щоб забрати посуд і недоїдений сніданок. Двоє чи троє з них, нахилившись, почали прибирати посуд, решта на знак жерця кинулася на гостей, зв'язала їм руки за спиною і повела до вівтаря Сонця, де вже зібралось усе плем'я. Там їх прив'язали до стовпів, щойно вбитих у землю. Багато послужливих рук накидали їм хмизу по самі коліна.

— Випростайтесь і надміться, як справжній іспанець! — з образливою зневагою напучував Тореса Френк. — Ви ж бо сам да Васко. Багато століть тому ви були на Землі, в цій саме долині, разом із предками цих покручів.

— Ви повинні вмерти, — звернувся до них жрець Сонця, а Загублені Душі одностайно закивали головами. — Протягом чотирьохсот років, відколи ми тут живемо, ми вбиваємо всіх чужинців. Вас не вбили, і бог Сонця через це розсердився на нас. Вогонь на нашій вівтарі погас. — Загублені Душі заревли, заголосили й загупали себе в груди. — Отже, щоб угамувати гнів божий, ви повинні негайно вмерти.

— Бережіться! — крикнув Торес, якому Леонсія і Френк пошепки підказували, що говорити. — Я — да Васко! Я тільки-но зійшов із Сонця. — Головою, бо руки йому були зв'язані, він показав на погруддя біля вівтаря. — Я той самий да Васко. Чотириста років тому я привів сюди ваших предків і залишив їх тут, наказавши дождатися мене.

Жрець Сонця видимо завагався.

— Ну, старий, відповідай мерщій божественному да Васко! — промовив Френк.

— Звідки могу я знати, що він божественний? — спитав жрець. — Хіба я сам не схожий із ним? А хіба я божественний? Хіба я да Васко? Чи то він да Васко? А може, да Васко й досі на Сонці? Я тільки знаю добре, що я людина й

народився від жінки. Це було тричі по двадцять і ще вісімнадцять років тому, і я знаю, що я не да Васко.

— Ти не відповів ще да Васко! — погрозливо вигукнув Френк; нахилившись до Тореса, він крізь зуби просичав йому англійською мовою: — Та набундючтеся ж, хай вам чорт! Запишайтесь!..

Жрець зняковів на хвилинку, а потім удався до Тореса:

— Я вірний жрець Сонця і не можу зламати своєї обітниці. Якщо ти й справді божественний да Васко, то мусиш відповісти на одно моє запитання.

Торес із величною погордою кивнув головою.

— Чи любиш ти золото?

— Чи люблю я золото? — засміявся Торес. — Я великий капітан на Сонці, а Сонце зроблене з золота. Золото! Воно для мене важить не більше, ніж багно під моїми ногами або камінь на ваших горах.

— Чудово! — похвалила Леонсія.

— Тоді, божественний да Васко, — принижено промовив жрець, не мігши, щоправда, цілком приховати радості в голосі, — тоді ти спроможешся скласти наш стародавній і звичайний іспит. Якщо, випивши золотого питва, ти ще раз скажеш, що ти да Васко, я і всі ми вклонимося тобі й визнаємо твоє божественне походження. Нам випадало бачити захожих. Вони завжди жадали золота. А коли ми вгамовували їхню жадобу, вони не жадали вже більше нічого, бо були мертві.

Жрець говорив, а Загублені Душі уважно дивилися на нього, і так само уважно, але вже стурбовано, дивилися на нього й прибульці. Тим часом жрець засунув руку у велику шкіряну торбу, підійшов до казана, що стояв на триніжку коло вітара, й почав кидати в нього цілі жмені золота. Полонені були так близько, що бачили, як золото топиться і, наповнюючи казан, обертається в питво для Тореса.

Дівчинка, користуючись із свого особливого становища серед Загублених Душ, підступила до жерця Сонця й голосно сказала:

— Та це ж да Васко, капітан да Васко, божественний капітан да Васко, що давно привів сюди наших предків!

Насупивши брови, жрець хотів примусити її замовкнути, та дівчинка все повторювала свої слова і раз у раз красномовно показувала то на погруддя, то на Тореса. Жрець зрозумів, що нічого не зможе вдіяти, і подумки прокляв грішну любов, що зв'язала його з матір'ю дівчинки і дала йому доньку.

— Годі! — з серцем наказав він. — Це не твоє діло. Якщо

він капітан да Васко, божественний да Васко, це питво йому не завадить.

І він налив розтоплене золото в грубий череп'яний глечик, що стояв коло вівтаря. На його знак кілька юнаків, повідкладавши на бік свої списи, підійшли до Леонсії з певним наміром силоміць розтулити їй рота.

— Стійте! — спинив їх Френк гучним голосом. — Вона ж не божественна, як да Васко. Ви спробуйте питво на ньому.

У відповідь на це Торес обдарував Френка лютим поглядом.

— Тримайтеся з ним гордо, — навчав його Френк. — Відмовтесь пити. Покажіть йому напис на вашому шоломі.

— Я не питиму! — злякано скрикнув Торес, коли жрець удався до нього.

— Питимеш. Ми побачимо, чи ти справді да Васко, божественний капітан, що зійшов із Сонця, і якщо так, схилимося перед тобою і віддамо тобі хвалу, як богові.

Торес запитливо глянув на Френка, і цього не могло не запримітити досвідчене око жерця.

— Удайте, ніби ви хочете випити, — сухо сказав Френк. — Зробіть це хоча б для того, щоб урятувати леді й померти, як помирають герої.

З несподіваною силою випручавши з-під мотузок руку, Торес зняв свій шолом і повернув його так, щоб жрець міг побачити напис усередині.

— Читай, що там написано! — звелів Торес.

Напис «да Васко» надзвичайно здивував жерця, і він впустив із своїх рук глечика. Розтоплене золото, вилившись, запалило сухий хмиз, розкиданий по землі, і обпекло ногу одному з юнаків із списом, що затанцював від болю. Та жрець Сонця швидко схаменувся. Схопивши розпеченого горщика, він хотів був облити хмиз навкруг його жертв, але тут знову втрутилась дівчинка.

— Бог Сонця не хоче, щоб великий капітан пив це питво! — гукнула вона. — Бог Сонця вибив глечик з твоїх рук.

Всі Загублені Душі почали перешіптуватись, і жрець, почувши їхнє незадоволення, мусив опустити руку. А проте він вирішив знищити трьох прибульців і удався до хитрощів.

— Почекаймо знаку. Принесіть олії! Ми будемо чекати, доки бог Сонця не об'явиться... Принесіть свічку.

Виливши глечик олії на хмиз, щоб він скоріш зайнявся, жрець поставив на нього запалену свічку й промовив:

— Коли свічка погасне, то буде знак божий. Чи слушно я кажу, люди?

І всі Загублені Душі загукали:

— Слушно.

Торес благально глянув на Френка.

— Старий шельма вкоротив свічку, — сказав той. — Вона горітиме не більш як п'ять хвилин, а може, ми займемося й за три хвилини.

— Що робити? — розпачливо запитав Торес, а Леонсія сміливо глянула Френкові в очі з ніжною, сповненою кохання усмішкою.

— Моліться, щоб линув дощ, — порадив Френк. — Та на небі, як на те, ні хмаринки. Помріть принаймні з честю. І не репетуйте надто голосно.

Його очі звернулись до Леонсії і сказали те, чого він досі не насмілювався їй казати, — що він кохає тільки її і кохає цілим серцем. Прив'язані до стовпів на чималій віддалі одне від одного, вони ніколи раніше не відчували себе такими близькими: їх-бо зближували й об'єднували їхні погляди.

Перша помітила це дівчинка, що, чекаючи знаку, дивилася на небо. Торес, який не бачив нічого, крім свічки, що майже догоріла, почувши її вигук, і собі глянув угору. Тепер до нього і до всіх інших долинув гуркіт, ніби летіла якась велетенська комаха.

— Аероплан!.. — сказав Френк. — Торесе, зараз же оголосить, що це знак.

Але оголошувати було зайве. Просто над ними, не більше як за сто футів від землі, кружляв знижуючись перший аероплан, який довелося бачити Загубленим Душам, а з нього, немов благословення небесне, лунало знайоме:

Попліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!

Аероплан, зробивши круг, піднісся футів на тисячу, і з нього щось випало.

Пролетівши футів із триста, воно розгорнулось у парашут, а під ним, наче павук у павутинні, з'явилася постать людська, що, наблизившись до землі, заспівала знову:

Попліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!

А далі події вже набігали одна на одну з запаморочливою швидкістю. Свічка впала; від недогарку зайнялася калюжка олії, полум'я перекинулось на хмиз, і багаття спалахнуло. Генрі, приземлившись серед натовпу і вкривши багато Загублених Душ своїм парашутом, двома стрибками підскочив до друзів і порозкидав розпалене вогнище. Він затримався

лише на мить, коли жрець Сонця спробував перешкодити йому. Добрий удар кулаком у зуби перекинув божого повірника на спину, і, поки той приходив до пам'яті, Генрі поперерізав мотузки, що ними були зв'язані Леонсія, Френк і Торес. Він тільки налагодився обняти Леонсію, як та відштовхнула його й сказала:

— Мерщій, мерщій! Нам ніколи пояснювати. Падайте навколішки перед Торесом і вдавайте, ніби ви його раб. Та не говоріть іспанською мовою. Вживайте самої англійської.

Генрі не розумів нічого й бачив тільки, що Френк упав біля Торесових ніг.

— Отакої! — пробурмотів Генрі, пристаючи до Френка. — Це гірше, ніж попасти межі щурів.

Леонсія пішла за їхнім прикладом, а дивлячись на неї, й усі Загублені Душі кинулися до ніг капітана да Васка, що перед очима в них приймав посланців просто з Сонця.

Лежали всі, крім жерця, такого приголошеного побаченим, що він аж розгубився. На ту пору диявол, що сидів у Торесовій душі, намовив його перебрати міри у своїй ролі.

Згорда, як то казав йому Френк, він підніс праву ногу й поставив її на шию Генрі, ненароком боляче притиснувши йому вухо.

Генрі підстрибнув.

— Та як ви смієте ставати мені на вухо, Торесе! — гримнув він і кинув його на землю в такий спосіб, як перед тим кинув жерця.

— Ну, тепер ми всі пропали! — зітхнув Френк. — Кінець нашій комедії з богом Сонця.

І справді, жрець Сонця швидко все збагнув і з переможним виглядом покликав своїх вояків. Та коли Генрі приставив йому до грудей револьвера, старий жрець пригадав легенди про смертельні прилади, що викидають із себе таємну речовину, звану «порохом», приязно посміхнувся й наказав воякам відступити.

— Це понад мою силу й знання, — звернувся він до натовпу, не випускаючи з ока револьвера Генрі. — Лишається тільки одно: пошлемо вістуну збудити Царицю Мрій. Нехай скаже їй, що до нас із неба, а може, і з самого Сонця, з'явилися прибульці і що тільки її мудрість висвітлить нам те, чого ми не розуміємо й чого навіть я не могу взяти втямки.

РОЗДІЛ XVIII

Юнаки зі списками оточили Леонсію, обох Морганів і Тореса і повели їх через примітивно, але дбайливо оброблені

поля, що весело зеленіли навкруги, через шумливі потоки, невеличкі гайки й луки, де трава сягала їм до колін і де паслися маленькі корови, завбільшки з телят.

— Це, напевне, дійні корови, — зауважив Генрі, — і надзвичайно красиві. Але чи бачили ви будь-коли таких куцанів? Дужий чоловік може взяти на плечі найбільшу й піти з нею на прогулянку.

— Мабуть, ні, — заперечив Френк. — Подивись, он хоча б на ту чорну. Вона важить добрих триста фунтів.

— Закладешся зі мною? — спитав Генрі.

— На скільки?

— Ставлю сто, — сказав Генрі, — що я підйму її на плечі і понесу.

— Згода.

Проте до такого не дійшло, бо тільки-но Генрі збочив зі стежки, юнаки невдоволено показали на мигах, що він має йти прямо.

Коли дорога проходила під височенними скелями, вгорі показалася череда кіз.

— Свійські, — сказав Френк, — бачите, он і пастушки.

— Я був певний, що нам давали козячого м'яса, — при-такнув Генрі. — Я завжди любив кіз. Якщо Цариця Мрій, чи як вона зветься, скасує постанову жерця, лишить нас живих і нам доведеться довіку жити серед Загублених Душ, я попрошу, щоб мене призначили на головного чабана всього царства. Для вас, Леонсіє, я збудую гарненьку хатку, і ви станете за двірського постачальника сиру.

На цьому його вигадки ввірвалися, бо вони вийшли до озера, такого прегарного, що Френк аж свиснув, Леонсія заплескала в долоні, а Торес промурмотів щось дуже схвальне.

З милю завдовжки, більше як з півмилі завширшки, озеро мало правильну овальну форму. Тільки один будинок порушував суцільне обрамлення з дерев, бамбука й кущів, що прикрашали береги, навіть під скелсю, де зарості бамбука розбуялися найдужче. Спокійна поверхня озера так чітко відбивала навколишні гори, що око навряд чи й спромоглося б відрізнити, де кінчається дійсність і де починається відбиття.

Леонсія не довго милувалася краєвидом: за кілька хвилин вона розчаровано помітила, що озеро не кришталево-прозоре.

— Як шкода, що вода така каламутна!

— Це тому, — пояснив Генрі, — що вона змиває ґрунт долини, а тут чорнозем іде футів на сто вглиб.

— Свого часу ціла долина була озером, — додав

Френк. — Гляньте на скелю, й ви побачите там лінії колишнього рівня води. Цікаво, чого це воно так зміліло.

— Можливо, землетрус відкрив якийсь підземний стік для води, і вона спала до сучасного рівня, а може, спадає й далі. Цей шоколадний колір свідчить про те, що в озеро весь час стікає довколишня вода і змитий чорнозем не встигає осісти. Воно править за водозбір для всієї долини.

— А ось уже й будинок, — сказала через п'ять хвилин Леонсія, коли мандрівники завернули за виступ скелі. Немов приліпившись до урвища, над самою водою стояла низька будівля, що скидалася на бунгало.

Палі в неї були з грубих стовбурів дерев, стіни з бамбука, а покрівля солом'яна. Вона стояла в неприступному місці, добутись до неї, якщо пливати човном, можна було лише через місток у двадцять футів завдовжки, такий вузький, що двоє людей не змогли б розминутися на ньому. З обох кінців містка стояли на варті по двоє озброєних юнаків. На знак, що його подав жрець Сонця, вони пропустили бранців, і Моргани спостерегли, що люди зі списками, які супроводили їх від Великого Дому, залишились перед містком.

Проїшовши через місток і ступивши в будинок на палях, вони опинилися в кімнаті, вмебльованій хоч і просто, та краще, ніж того можна було сподіватись у долині Загублених Душ. На помості лежали гарно виплетені солом'яні мати, а на відчинених вікнах висіли чспурно й старанно зроблені бамбукові запони. На покуті, коло стіни, стояла величезна золота емблема Сонця, така сама, яку бранці бачили біля вівтаря у Великому Домі. Але в цьому дивному місці найдужче вразили їх дві живі істоти, що навіть не ворухнулись, коли вони зайшли. Під зображенням Сонця, на невеличкому підвищенні під запоною, стояв, ніби укритий подушками, ослін. А на ослоні, між подушок, спала жінка в прозорій сукні, пошитій з тканини, якої вони ніколи ще не бачили. Груди її тихо здіймалися й опускалися. Вона не належала до племені Загублених Душ, цих звироднілих нащадків іспанців і карібів. На голові в неї була тіара зі щирого золота, оздоблена блискучими самоцвітами, така велика, що скидалась радше на корону.

Біля жінки на помості стояли два золоті триноги. На одному з них жеврів огонь, а на другому, куди більшому, стояла золота чаша футів шість у прогоні. Між триногами, простягнувши, мов сфінкс, лапи, лежав білий як біль величезний собака з породи вовкодавів. Коли люди ввійшли, він утупився в них очима.

— Ця жінка — достоту леді, вона скидається на короле-

ву, і сни в неї, мабуть, також королівські, — пошепки промовив Генрі. Жрець гнівно зиркнув на нього.

Леонсія затамувала віддих, а Торес здригнувся і, перехрестившись, сказав:

— Я ніколи не чув такого про долину Загублених Душ. Ця жінка — справжня іспанська леді. Так-так, вона чистокровна іспанка. Навіть більше — іспанка з Кастилії. І я певен, як і того, що стою тут, що в неї блакитні очі. Але чому вона така бліда? — Він знову здригнувся. — Це несприродний сон. Можна подумати, що її приспали якимсь зіллям і досі присипляють...

— Атож, — схвильовано прошепотів Френк. — Царицю Мрій приспано якимось зіллям. Вони тримають її тут, як найвищу жрицю, або як найвищого оракула... Чи не так, старий? — удався він до жерця іспанською мовою. — А що, як ми її збудимо? Нас-бо приведено сюди, щоб побачити її, і, сподіваюся, не тоді, як вона спить.

Жінка ворухнулась, немов шепіт потривожив їй сон; тоді ж заворушився й собака, повернувши до неї голову так, що її звисла рука пестливо лягла йому на шию. Жрець насупив брови й владно звелів бранцям мовчати. Отож усі замовкли, чекаючи, поки пророчиця прокинеться.

Вона повільно підвелася, наполовину сіла й погладила вовкодава, що від щастя виширив довгі ікла, ніби всміхаючись. Бранцям і без того було моторошно, а коли вона вперше подивилась їм просто в очі, їм стало ще моторошніше. Вони зроду не бачили таких очей — у них відбивався весь світ і всесвіт. Леонсія мало не перехрестилася, а Тореса взяв такий жах, що він справді перехрестився й пошепки почав проказувати свою улюблену молитву до Матері Божої. Навіть Генрі й Френк остовпіли й не могли відвести очей від двох блакитних колодязів, що здавалися зовсім темними через довгі, чорні вії.

— Чорнява, а з блакитними очима, — спромігся прошепотіти Френк.

І якими очима! Скоріше круглими, ніж довгастими, а втім, і не круглими. Їх можна було б назвати квадратними, якби вони не були скоріше круглі, ніж квадратні. Їх відтіняли довгі чорні вії, створюючи враження безмежної глибини. Але в них не було ні подиву, ні збентеження, коли цариця глянула на гостей. Вони дивилися дрімливо-байдуже, хоч до свідомості цариці виразно доходило те, що вона бачила. І раптом, на превеликий подив прибульців, у тих очах відбилася ціла низка земних почувань. У глибині зіниць затремтів смуток і біль. Чутливість вільотно засвітилась у них, як весняний дощ на далекому морському

обрїї або роса на горах уранці. Сум, вічний сум жив у їхній млосній дрімоті. Вогонь незмірної сміливості загрожував спалахнути іскрою енергії та рішучості. Але сонна залякність щомить ладна була опуститись на них, мов лагідний серпанок. Одначе над усім переважала вікова мудрість, що променіла від красуні, підсилена запалими щокми — ознакою аскетства. Рум'янець на щокми пояснювався або пропасницею, або косметикою.

Коли Цариця підвелась на ноги, виявилось, що вона струнка й тендітна, наче фея. На крихких кістках було не дуже багато м'яса, а проте її не можна було назвати худорлявою. Якби Генрі й Френк висловили своє враження вголос, вони сказали б, що вона найтендітніша з усіх тендітних жінок на світі.

Жрець Сонця простяг своє старече тіло на помості, уткнувшись лобом у мату. Решта лишилися стояти, хоч із того, як тремтіли у Торреса ноги, видно було, що він перший наслідував би жерця, якби його супутники бодай чимось виявили бажання зробити те саме. Він уже почав був схилити коліна, та, глянувши на Леонсію й Морганів, знову випростався.

Спершу Цариця дивилась тільки на Леонсію і, пильно розглянувши її, кивнула головою, щоб та наблизилась. Леонсії здалось, що цей жест занадто владний, як на таку тендітну істоту, і вона зразу відчула до Цариці ворожість. Отож Леонсія не зрушила з місця, аж доки жрець Сонця суворо наказав їй підійти до Цариці. Тоді, не звертаючи уваги на страшеного волохатого собаку, Леонсія пройшла між ним та триногом і спинилась, коли Цариця вдруге кивнула головою. Чималий час жінки пильно дивились одна на одну, і нарешті Леонсія із задоволенням помітила, що Цариця опустила очі. Та радість ця була завчасна, бо Леонсія зараз же побачила, що Цариця згорда розглядає її сукню і навіть простягла свою худорляву білу руку, щоб помацати матерію й погладити її рухом, властивим тільки жінкам.

— Жерче, — різко мовила вона, — сьогодні третій день Сонця. Я давно тобі віщувала, що має статися того дня. Нагадай, що саме.

Догідливо схилившись, жрець відказав:

— Ти казала, що того дня мають статися незвичайні події. І вони сталися, Царице.

Але Цариця вже не чула. Все ще погладжуючи Леонсію сукню, вона з цікавістю розглядала саму дівчину.

— Ти щаслива, — сказала Цариця, кивнувши, щоб вона

вернулась до своїх, — тебе кохають чоловіки. Мені ще не все ясно, але здається, що тебе дуже люблять чоловіки.

Її голос, ніжний і тихий, чистий, як срібло, багатий на щонайрізноманітніші модуляції, бринів, мов далекий дзвін, що закликає до церкви. Але Леонсія не могла віддати йому належне. Натомість вона відчула, як зарум'янилися від гніву її щоки й швидше застукав на скронях живчик.

— Я бачила тебе давніше, і то часто, — вела далі Цариця.

— Не може бути! — скрикнула Леонсія.

— Цить! — засичав на неї жрець.

— Там, — Цариця вказала на велику золоту чашу, — я бачила тебе там давніше, і то часто.

— І тебе також, — звернулася вона до Генрі.

— І тебе, — вдалася цариця до Френка, і її великі блакитні очі побільшали. Вона зміряла його довгим, уважним поглядом. Цей погляд не сподобався Леонсії й викликав у неї прикре почуття ревнощів.

Очі Цариці спалахнули, коли вона спинила їх на Торесові.

— А ти хто такий, чужинцю? Ти так незвичайно вбраний — з шоломом лицаря на голові і в постолах раба на ногах.

— Я — да Васко, — відважно відповів той.

— Це старовинне ім'я, — усміхнулась Цариця.

— Я й є давній да Васко, — мовив Торес і ступив наперед, не чекаючи на запитання. Вона ще раз усміхнулась на таку зухвалість і не спинила його. — Цей шолом був на мені чотириста років тому, коли я на чолі предків Загублених Душ прийшов у цю долину.

Цариця всміхнулась цим разом недовірливо і тихо спитала:

— Отже, ти народився чотириста років тому?

— І чотириста років тому й ніколи. Я й не народжувався, а завжди жив. Я — да Васко. Моя оселя — Сонце.

Цариця вражено звела свої рівні брови, немов хотіла запитати щось, та не запитала нічого. Тонкими, майже прозорими пальцями вона взяла з золотої скриньки, що стояла коло неї на ліжку, якогось порошку і сипнула його в золоту чашу на тринозі. Над чашею знялася хмарка диму й відразу розтанула в повітрі.

— Дивися! — звеліла вона.

І Торес, підійшовши до великої чаші, зазирнув усередину. Що він там побачив, його супутники так ніколи й не дізналися. Тільки Цариця, і собі схилившись над чашею, побачила те, що побачив Торес, і на її вродливому обличчі

з'явилася зневажливо-співчутлива посмішка. А Торес уздрів спальню на другому поверсі будинку в Бокас-дель-Торо, що його він дістав у спадщину, а в ній колиску з немовлям. Те вбоге видиво зраджувало таємницю його народження — і того так зневажливо усміхалась Цариця. У магічній чаші Торес побачив те, про що давно вже здогадувався.

— Ти зараз ще й інше побачиш, — лагідно всміхнувшись, сказала Цариця. — Я показала тобі твоє народження. Дивись далі й побачиш свій кінець.

Але Торес, приголомшений тим, що вже побачив, відмовивсь і відсахнувся від чаші.

— Пробач, красуне, — почав він благати її, — і дозволь мені піти. Забудь те, що бачила, як, сподіваюсь, забуду і я.

— Там уже нема нічого, — сказала Цариця, махнувши рукою над чашею, — проте забути я не можу. Спогади назавжди залишаються в моїй голові. І тебе, чоловіче, такого молодого на вигляд і такого старого, якщо судити з шолома, я бачила й давніш у цьому Свічаді Світу. Твої вчинки часто обурювали мене й давніш. Тільки тоді ти був без шолома, — вона всміхнулася з виразом людини, що знає все. — Мені завжди ввижалася кімната, де мерці, багато мерців, непорушні на своїх застиглих ногах, одвіку охороняють таємницю, чужу й незрозумілу для людей їхньої віри та їхньої раси. І мені здається, що в цьому сумному товаристві я бачила одного, на кому був твій старовинний шолом. Казати далі?

— Ні-ні! — промовив Торес.

Цариця кивнула головою, щоб Торес відійшов, і, втупивши очі у Френка, звеліла йому наблизитись. Потім, мабуть, похопившись, що зі свого високого ложа мусить дивитись на нього згори вниз, вона стала на поміст і, заглянувши Френкові просто в вічі, простягла руку. Френк нерішуче потиснув їй долоню, не знаючи, що робити далі. Цариця, здавалося, читала його думки, бо сказала:

— Поцілуй. Мені досі ніхто не цілував руки. Я бачила, як це роблять, тільки вві сні або в Свічаді Світу.

І Френк нахилився і поцілував їй руку. А що вона не віднімала руки, то Френк не пускав її і долонею відчував, як слабенько, хоч і рівномірно пульсує кров у неї в рожевих пальцях. Так вони й стояли мовчки: Френк — зніяковіло, а Цариця — стиха зітхаючи. Тим часом ревності краяли Леонсіїне серце. Раптом Генрі сказав у жарт англійською мовою:

— Та поцілуй її ще раз, Френку! Їй, видно, сподобалося.

Жрець Сонця засичав і на нього. А Цариця, по-дівчачому

зашарівшись, висмикнула була свою руку і тоді знову подала її Френкові.

— Я розумію мову, якою ти говориш, — пояснила вона Генрі. — І проте я, що ніколи не знала чоловіка, не соромлячись визнаю, що це мені подобається. Френку, — так-бо взиває тебе твій приятель, — послухайся його й поцілуй ще раз мені руку!

Френк скорився; Цариця й далі не віднімала руки і, ніби зачарована, дивилась йому в вічі. Нарешті, з видимим зусиллям, вона висмикнула руку, звеліла йому йти до гурту і вдалась до жерця Сонця.

— Ну, жерче, — різким голосом сказала вона, — я знаю, чого ти привів сюди полонених. Але все-таки я хочу вислухати тебе.

— О, Царице Мрій! Хіба ми не стратимо цих людей так само, як завжди робили з усіма прибульцями? Збентежений люд не довіряє моїм словам і чекає присуду від тебе.

— А на твою думку, їх треба вбити?

— Я гадаю, що так. І сподіваюся, ти ухвалиш мій вирок.

Цариця глянула в обличчя бранців. Торес викликав у неї тільки жаль. Кинувши оком на Леонсію, вона насупилась, глянувши на Генрі, завагалася. На Френка Цариця дивилася довго, з виразом глибокої ніжності, — так принаймні здалося обуреній Леонсії.

— Хто з вас неодружений? — несподівано спитала Цариця. — Зрештою, — додала вона, — я й сама знаю, що ви всі неодружені. Чи добре це, — раптом повернувшись до Леонсії, — коли жінка має двох чоловіків?

Генрі й Френк не могли стримати усмішки, почувши таке безглузде й недоречне запитання. Та Леонсії воно не здалось ані безглуздим, ані недоречним, і щоки її знову почервоніли з гніву. Вона збагнула: перед нею справжня жінка, яка й поведеться так, як жінка.

— Ні, недобре, — чистим, дзвінким голосом відповіла вона.

— Дивно, — уголос міркувала Цариця, — дуже дивно. І несправедливо. Коли на світі однакова кількість чоловіків і жінок, то в кожній жінки повинен бути один чоловік. А то якась інша жінка не матиме жодного.

Вона ще раз узяла порошок й висипала його в чашу. Знову знялася хмарка диму і поволі розтанула над посудиною.

— Свічадо Світу скаже, що нам робити з полоненими, — звернувшись Цариця до жерця.

Тільки-но вона схилилася над чашею, як їй сяйнула нова

думка. Широким порухом руки вона запросила всіх глянути в чашу.

— Подивімося всі разом, — сказала Цариця. — Я не обіцяю, що ми побачимо те саме. Я навіть не знатиму, що вам доведеться побачити. Кожен бачитиме те, що стосується його. І ти, жерче, також підійди.

Чаша, що мала шість футів у прогоні, до половини була наповнена якимось незнаним рідким металом.

— Він скидається на живе срібло, хоч це щось інше, — пошепки сказав Генрі Френкові. — Я зроду не бачив такого металу. Здається, він розтоплений.

— Ні, він зовсім холодний, — пояснила англійською мовою Цариця, — і водночас розпечений. Помацай чашу зовні, Френку.

Френк без усякого вагання слухняно приклав долоню до жовтого боку чаші.

— Вона холодніша, ніж повітря в кімнаті, — підтвердив він.

— А тепер дивіться! — вигукнула Цариця, кидаючи в чашу ще трохи порошку. — Це вогонь, хоч він і холодний.

— Це порошок, що запалюється від тепла в ньому самому, — пояснив Торес, шукаючи чогось у кишені піджака. — А ось це не горітиме, — запевнив він, простягнувши над чашею руку, де були кришки тютюну, зламаний сірник та клаптик матерії, і намірився вже кинути все те в чашу.

Цариця кивнула головою — й усі побачили, як це сміття впало на поверхню плину, відразу взялося димом і розвіялось у повітрі, не лишаючи по собі й попелу.

— А чаша все-таки холодна, — промовив Торес, як і Френк, помацавши чашу.

— Встроми туди пальця! — запропонувала Торесові Цариця.

— Не встромлю, — відповів той.

— І добре зробиш, — похвалила вона. — Якби ти встро- мив його, у тебе стало б на один палець менше, ніж ти маєш. — Вона підкинула ще порошку. — А тепер дивіться всі, і кожен побачить те, що йому судилося.

Так і сталося.

Леонсії випало побачити океан, що відділяв її від Френка. Генрі вздрів, як вінчалися Цариця й Френк, і церемонія ця була така кумедна, що він тільки наприкінці зрозумів, що то вони беруть шлюб. Цариця побачила себе у великому будинку: вона стояла на сходах і дивилась на розкішно вмебльовану кімнату, у якій Френк, якби він міг бачити те, що й Цариця, впізнав би батькову бібліотеку. А поруч із собою вона побачила Френка, що обіймав її за стан. Френк

побачив тільки одне, і це страшенно збентежило його. То було Леонсієне лице — непорушне, мовби мертве, а з чола між очима у неї стирчав гострий ніж. Правда, кров не точилася з тієї глибокої рани. Торес угледів початок того, що, як він знав, мало бути його кінцем, перехрестився й відступив від чаші, не схотівши дивитись далі. А жрець Сонця побачив привид свого потаємного гріха, обличчя і постать жінки, через яку він порушив свою обітницю, і обличчя й постать дівчинки у Великому Домі.

Коли привиди затьмарились і всі, наче змовившись, відійшли від чаші, Леонсія обернулась, блиснувши очима, немов тигриця, і гукнула Цариці:

— Бреше твоє Свічадо! Твоє Свічадо Світу бреше!

Френк і Генрі, все ще під впливом прикрого враження від побаченого, були здивовані таким вибухом гніву. А Цариця лагідно відповіла Леонсії:

— Моє Свічадо Світу ніколи не казало мені неправди. Я не знаю, що саме ти побачила. Але то правда.

— Ти — потвора! — скрикнула Леонсія. — Ти погана, брехлива відьма!

— Ти й я — жінки, — лагідно заперечила Цариця, — а, будучи жінками, ми не можемо знати самих себе. Нехай уже чоловіки вирішать, чи я брехлива відьма, чи жінка із звичайним жіночим серцем, спраглим кохання. А тим часом ми, як кволі жінки, повинні підтримувати одна одну. А тепер щодо присуду, — звернулася Цариця до жерця. — Ти, як жрець бога Сонця, знаєшся краще, ніж я, на всіх старовинних законах та правилах. Ти більше за мене знаєш, хто я і як я тут опинилася. Ти знаєш, що завжди від матері до дочки і через матір і дочку твій люд передавав і беріг таємницю цього дому, в якому живе Цариця Мрій. Прийшов час, коли ми мусимо подбати про майбутні покоління. До нас зайшли чужинці, і вони неодружені. Треба призначити день шлюбу, якщо наступне покоління хоче мати й собі Царицю Мрій. Час настав, потреба відчутна, і можливість у нас є. Я питалася у видив, і вони навіщували мені, що я маю одружитися з одним із цих чужинців, якого призначено мені ще перед початком світу. Мій вирок такий: якщо жоден з них не захоче одружитись зі мною, ти пожертвуєш їхню теплу кров на вівтар Сонця. А коли один із них одружиться зі мною, вони всі лишаться живі і дальшу долю визначатиме їм час.

Жрець Сонця, тремтячи з гніву, спробував протестувати, але Цариця спинила його:

— Годі! Ти керуєш тут тільки завдяки моїй підтримці.

Якби я звеліла народіві... та ти й сам добре знаєш. Адже помирати не дуже приємно.

— Ну, хто з вас ладен побратись зі мною? — удалась вона до трьох чоловіків.

Всі ніяково дивились один на одного, й ніхто не відповів.

— Я ж бо жінка, — піддражнила їх Цариця. — Невже ніхто мене не вподобав? Хіба я не молода? Або не така гарна, як інші жінки? Чи то у вас такий поганий смак, що ніхто не хоче пригорнути мене й поцілувати в губи так, як Френк поцілував мені руку? Будь ти за суддю, — повернулась вона до Леонсії. — Ти жінка, яку любить багато чоловіків. Невже я не така, як і ти, і мене не можна кохати?

— Ти завжди будеш ласкавіша до чоловіків, ніж до жінок, — відповіла Леонсія, і її слова, загадкові для трьох чоловіків, зрозуміла тільки Цариця. — Як на жінку, ти надзвичайно вродлива й приваблива. І знайдеться багато чоловіків, що будуть раді обняти тебе. Але я мушу застерегти тебе, що на світі є різні чоловіки.

Вислухавши Леонсію та обміркувавши її слова, Цариця зненацька звернулася до жерця:

— Ти все чув? Сьогодні один із них мусить повінчатися зі мною. Інакше ти принесеш у жертву Сонцю всіх трьох і жінку, що, здається, вважає себе за вищу від мене. Одному з цих чоловіків, — повела вона далі, звертаючись ніби до жерця, а насправді до бранців, — ще до народження призначено одружитися зі мною. Отже, жерче, одведи полонених у якесь приміщення, й нехай вони самі вирішать, хто з них стане мені за чоловіка.

— Якщо це ще хтозна-коли вирішено, — спалахнула Леонсія, — то навіщо вирішувати їм самим? Навіщо ризикувати? Ти знаєш свого судженого. Скажи його ім'я, Царице, скажи відразу ж!

— Я вже сказала, як його вибиратимуть, — відповіла Цариця, кинула в чашу порішку й мигцем глянула в неї. — А тепер ідіть, і нехай станеться неминуче.

Бранці лагодились уже виходити з кімнати, коли Цариця знову озвалася до них:

— Стривайте! Ходи сюди, Френку! Я побачила те, що стосується тебе. Подивись-но у Свічадо Світу разом зі мною!

Френк вернувся й глянув у незвичайну металеву рідину. Він побачив себе в бібліотеці свого нью-йоркського дому поруч із Царицею Мрій, і він обіймав її за стан. Далі він уздрів, що Царицю зацікавив телеграфний апарат, а бажаючи пояснити їй будову апарата, він глянув на телеграфну стрічку й прочитав таке, що примусило його зараз же

підскочити до телефону. Саме тоді, як він викликав маклера, картина затьмарилась і щезла.

— Що таке ви там бачили? — спитала Леонсія, коли вони вже вийшли з кімнати.

І Френк збрехав. Він не сказав, що бачив Царицю Мрій у своїй нью-йоркській бібліотеці. Натомість він відповів:

— То була телеграфна стрічка, де повідомлялось про паніку на біржі Уолл-стріту. — «Але як вона може знати, що в мене є справи на Уолл-стріті й що мене цікавить біржа?»

РОЗДІЛ ХІХ

— Котромусь усе-таки доведеться одружитися з цією навіженою, — сказала Леонсія, тільки-но всі посідали на матах у кімнаті, куди їх відвели з наказу жерця. — І цим героїчним вчинком врятувати нас і себе від смерті. Ось коли, сеньйоре Торесе, вам випадає добра нагода й самому визволитись, і нам допомогти.

— Бр-р... — здригнувся Торес. — Не взяв би я шлюб з нею й за мільйон доларів. Занадто вона розумна. Я не боягуз, але перед нею і я торопію й увесь обливаюся потом з ляку. Хіба що мільйонів за десять міг би я подолати свій страх. Генрі й Френк сміливіші від мене. Нехай один з них і побереться з нею.

— Та я ж заручений з Леонсією, — поспішив зауважити Генрі. — Як же я можу одружитися з Царицею?

Усі позирнули на Френка, та Леонсія поспішила озватися перша:

— Це несправедливо. Оскільки ніхто з вас не хоче з нею одружуватись, лишається розв'язати питання жеребком. — Кажучи так, вона витягла з мати під собою три соломинки й розломила одну з них. — Кому припаде коротша, той мусить віддати себе в жертву. Тягніть перший, сеньйоре Торесе!

— І перший, хто витягне коротку, піде до вінця, — засміявся Генрі.

Торес перехрестився й, тремтячи всім тілом, потягнув. Соломинка виразно була довга, і він з радощів аж затанцював, приспівуючи:

Отепер я не боюсь,
З нею я не поберусь.

Далі потягнув Френк, і теж витяг довгу соломинку. Отже, Генрі не мав ніякого вибору. В Леонсії лишалася злощасна соломинка. Він глянув на дівчину, і на його обличчі відбилася страшна трагедія. Дівчину від того пройняв жаль,

і Френк, зрозумівши її почування, раптом наважився. То була єдина рада. Всі непорозуміння швидко й легко розв'язувалися. Він дуже кохав Леонсію, але нізащо не хотів зрадити Генрі. Френк не вагався. Він весело поплескав Генрі по плечі і сказав:

— Ось перед вами стоїть вільний парубок, що не лякається шлюбу. Я одружуся з нею.

Генрі зітхнув так, наче врятувався від неминучої смерті. Він кинувся до Френка, і вони стисли один одному руки і глянули один одному в очі так, як можуть дивитися тільки чесні, порядні чоловіки. Ніхто з них не помітив розпачу, що проступив на Леонсіїному обличчі від такого несподіваного кінця. Цариця Мрій мала рацію. Леонсія, як жінка, робила не по правді, кохаючи водночас двох юнаків і віднімаючи від Цариці її частку щастя.

Дівчинка з Великого Дому, що разом зі служницями принесла бранцям сніданок, поклала край дальшим суперечкам, які могли ще постати. Торесове око відразу помітило разок самоцвітів на шії в дівчинки. То були рубіни, до того ж незвичайно гарні.

— Мені подарувала їх Цариця Мрій,— сказало дівча, раде, що чужинцям сподобалась її нова цяцька.

— А в неї ще є такі камінці? — спитав Торес.

— Авжеж,— була відповідь,— вона тільки-но показувала мені повну скриню самоцвітів. Там їх багато, різних і куди більших. Тільки вони не в разках, а лежать натрусом, наче зерно.

Поки інші їли та розмовляли, Торес нервово палив цигарку. Потім він устав і заявив, що не хоче їсти і що йому нездужається.

— Ось що,— сказав він далі,— я знаю іспанську мову краще, ніж обидва Морґани. До того ж я певний, що краще знаю вдачу іспанських жінок. Отож аби довести своє прихильне ставлення до вас, я зараз же піду до Цариці й спробую переконати її відмовитись від заміжжя.

Юнак зі списом заступив дорогу Торесові й пішов доповісти Цариці, а повернувшись, запросив його в кімнату. Цариця сиділа, спершись на подушки, і приязно кивнула Торесові, щоб він підійшов ближче.

— Ти нічого не їв? — співчутливо спитала вона і, довідавшись, що в нього немає апетиту, додала: — Тоді ти, може, хочеш пити?

Очі Торесові блиснули. Після тривоги останніх днів і перед новою авантюрою, в якій він будь-що прагнув успіху, йому

страшенно захотілось випити. Цариця плеснула в долоні й дала відповідний наказ служникові, що з'явився на поклик.

— Це дуже давнє вино, йому вже кілька століть. Та, врешті, ти ж да Васко і знаєш, яке воно, бо сам привіз його сюди чотириста років тому,— осміхнулась вона, коли служник уніс і відіткнув невеличке барильце.

Вік барильця не викликав у Тореса жодного сумніву, і він знав, що, відтоді як це барильце перепливло Атлантичний океан, народилось і вмерло з дванадцять поколінь. Він відчув, як спрага стискує йому горло. Служниця налила йому чималий келих, але Торесові вино здалося не дуже міцним. Проте чотирьохсотлітній хміль швидко розіллявся йому по жилах і притьмарив мозок.

Цариця звеліла Торесові сісти на край ліжка, щоб краще бачити його, і запитала:

— Тебе ніхто не кликав. Ти хочеш мені щось сказати чи щось попросити в мене?

— Я твій обранець,— відповів Торес, закручуючи вуса, як і личить чоловікові, що прийшов залицятися.

— Дивно,— промовила цариця.— У Свічаді Світу я бачила не твоє обличчя. Чи не трапилось тут часом якоїсь помилки?

— Трапилось,— охоче визнав він, прочитавши в очах Цариці, що її годі обдурити.— Це через вино. В ньому якісь чари, що змушують мене зрадити таємницю мого серця. Я так жадаю тебе!

Сміючись самими очима, Цариця покликала служницю й звеліла їй ще раз наповнити Торесові келих.

— Може, тепер трапиться друга помилка, га? — поглузувала вона, коли він спорожнив келих.

— Е, ні, Царице! — відказав він.— Тепер усе цілком ясно. Я можу приборкати своє серце. Доля судила тобі Френка Моргана, того, хто цілував тебе в руку.

— Це правда,— урочисто відповіла Цариця.— Саме його обличчя я й бачила в Свічаді Світу і здогадалася, що він мій суджений.

— А я його найкращий приятель,— вів далі підохочений Торес.— Ти знаєш усе, отже тобі відомо, що жінці звичайно дають посаг. Ось він і доручив мені, своєму найкращому приятелеві, довідатись про твій посаг і подивитись на нього. Бо ж бачиш, Френк — один з найбагатших людей у своїй країні, де взагалі всі дуже багаті.

Цариця так раптово підвелася, що Торес зіщулився зі страху й замалим не впав на поміст, чекаючи, що зараз дістане ножем у спину. Але вона підійшла чи, швидше, майнула до дверей, що вели до іншої кімнати.

— Ходи сюди! — владно наказала вона.

З першого ж погляду, ледве вступивши в кімнату, Торес зрозумів, що то її спальня. Та йому було не до оглядин. Піднявши віко важкої, кутної міддю скрині, вона махнула рукою й звеліла йому підійти й глянути всередину. Скорившись, Торес остовпів з дива. Дівчинка сказала правду. В скрині, немов зерно в засіці, лежали незліченні скарби: діаманти, рубіни, смарагди, сапфіри, найкоштовніші, найчистішої води і найбільших розмірів.

— Занурюй руки по плечі, — сказала Цариця, — і переконайся, що ці цяцьки справжні самоцвіти, а не витвір фантазії і мрій, які бачать тільки вві сні. А тепер можеш розказати про це своєму багатому приятелеві, що має одружитися зі мною.

І Торес, знетямившись від давнього вина, що вогнем запалило йому мозок, зробив, як йому наказано.

— Невже ж ці скляні цяцьки так тебе вразили? — глузливо кинула Цариця. — В тебе такий вираз, ніби ти бачиш якесь чудо.

— Я ніколи не думав, що на світі можуть існувати такі скарби, — белькотів сп'янілий Торес.

— То що — вони неоціненні?

— Так, неоціненні.

— Вони дорожчі за мужність, за честь, за кохання?

— Вони дорожчі за все. Вони можуть довести до божевілля.

— І на них можна купити кохання, щире кохання чоловіка або жінки?

— На них можна купити весь світ.

— Слухай, — сказала Цариця, — ти чоловік. Ти знав жінок. Невже ж за них можна купити й жінку?

— Від часу створення світу за них купували й продавали жінок, та й самі жінки продавали себе для них.

— І вони можуть купити серце твого любого друга Френка?

Тільки тепер Торес глянув на неї навісними від вина й видовиська такої сили самоцвітів очима, кивнув головою і щось промимрив.

— І твій приятель Френк так само цінує їх?

Торес мовчки кивнув головою.

— І всі їх так високо цінують?

Він знову мовчки кивнув.

Цариця вибухнула глумливим сміхом і, нахилившись, набрала цілу жменю коштовних самоцвітів.

— Ходімо, — наказала вона, — я покажу тобі, як я їх ціную.

Вона вивела Тореса з кімнати на ганок над водою, яка саме під ним утворювала вир. Тут, певне, і був той підземний вихід, що ним, як здогадувалися Моргани, витікала вода з озера.

Цариця знову глумливо засміялася й жбурнула самоцвіти просто у вир.

— Ось як я їх цінюю,— промовила вона.

Торесові забило дух, коли він побачив таке марнотратство, і він зовсім протверезився.

— І вони ніколи не повернуться,— засміялася Цариця,— звідти ніщо не випливає... Дивись!

Вона кинула в воду букет квітів, що, покружлявши, пірнули у вир і шезли з очей.

— Коли ніщо не випливає, то куди ж воно все дівається? — хрипко спитав Торес.

Цариця знизала плечима, але він зрозумів, що їй відома таємниця виру.

— Не одна людина пішла вже цим шляхом,— задумливо сказала Цариця.— І ніхто з них не повернувся. Цією дорогою пішла й моя мати. Я тоді була ще дівчинкою. А тепер, чоловіче в шоломі, йди собі. Перекажи, що бачив, своєму панові... тобто приятелєві. Перекажи йому, який у мене посаг. І коли він хоч наполовину любить так, як ти, ці цяцьки, то нехай швидше приходить обняти мене. Я залишусь тут і замріяно чекатиму його приходу. Рух води зачарує мене.

Вона відпустила Тореса.

Увійшовши в спальню, Торес стиха вернувся до ганку і побачив, як Цариця опустила на поміст і, поклавши на руки голову, втупила очі у вир. Тоді він метнувся до скрині, підняв віко і, набравши повну жменю самоцвітів, сховав їх у кишеню. Не встиг він захопити другу жменю, як за його спиною почувся глумливий Царицин сміх.

Тореса поймав такий жах і гнів, що він шарпнувся до неї, загнав назад аж на ганок і не схопив тільки тому, що вона витягла кинджал.

— Злодію,— спокійно сказала Цариця,— в тебе немає честі. У нас, у долині, злодіїв карають смертю. Я зараз же покличу своїх служників, і вони кинуть тебе у воду.

Ця загроза додала Торесові спритності. Глянувши у вир, він нажахано скрикнув, ніби побачив там щось незвичайне, став навколішки й заховав між долоні своє скривлене зі страху обличчя. Цариця й собі зиркнула у воду, шукаючи там причини його переляку. Торес тільки й чекав цього. Немов лютий тигр, він кинувся до неї, схопив за руки й вирвав кинджал. Обтерши чоло від поту й усе ще тремтячи,

він помалу приходив до пам'яті, а Цариця тим часом зацікавлено й сміливо дивилася на нього.

— Ти — нечиста сила,— просичав Торес,— відьма, що знається з пеклом і всіма чортами. А втім, ти жінка, народилась від жінки, отже, можеш померти. Ти така ж смертна, як усі люди. Даю тобі на вибір: або я кину тебе у вир і ти загинеш там, або...

— Або що? — спитала вона.

— Або...— Торес помовчав хвильку, облизав пересохлі губи й наважився.— Ні, слово честі, я не боюся! Або ми сьогодні ж поберемось! Таке моє рішення.

— Ти хочеш одружитися зі мною задля мене самої чи задля моїх скарбів?

— Задля скарбів,— зухвало признався він.

— Але в Книзі Життя написано, що я маю побратися з Френком,— відказала Цариця.

— Тоді ми перепишемо цю сторінку.

— Якби ж це було можливо! — засміялася вона.

— Тоді я доведу, що ти смертна, кинувши тебе у вир, як ти кидала туди квіти.

На ту пору Торес і справді нічого не боявся: по-перше, він набрався відваги від давнього вина, що запалило йому кров і мозок, а по-друге, він був господарем становища. До того ж, як справжній латиноамериканець, він полюбляв театральні сцени, де міг похизуватися собою і своїм красномовством.

А проте Торес здригнувся, зачувши посвист, що ним іспанці звичайно прикликають челядь. Він підозріло глянув на Царицю, кинув оком на двері до спальні, тоді знову подивився на Царицю.

Наче мара яка — Торес ледве встиг розгледіти його! — з дверей вискочив величезний білий собака. Переляканий Торес здригнувся і ступив назад. Його нога не знайшла опори, і він упав у воду. Падаючи, він розпачливо скрикнув і побачив, як собака кинувся слідом за ним.

Хоч як добре плавав Торес, та в лабетах виру він закрутився, як соломинка, і Цариця Мрій, що, немов причарована, стежила за ним із ганку, побачила, як обоє вони — і Торес, і собака — зeszла в тому вирі, звідки не було вороття.

РОЗДІЛ XX

Цариця Мрій довго дивилася в піняву воду. Нарешті вона, зітхнувши, сказала: «Бідний мій собака»,— і підвелася. За Торссом вона не жаліла. Змалку звикнувши правити

життям і смертю своїх звироднілих підданців, вона не творила собі святині з життя заради життя. Людина корисна й порядна, ясна річ, мала право жити. Що ж до людей брехливих, шкідливих чи небезпечних для життя інших, то вони повинні були вмирати або ж їх убивали. Отже, для неї Торес був лише епізод, прикрий, щоправда, але скороминущий. А собаки було шкода.

Цариця вернулася в спальню і, плеснувши в долоні, щоб прикликати служницю, подивилася, чи скриня з самоцвітами й досі відчинена. Віддавши наказ жінці, вона пішла знову на ганок, звідки, сама невидима, могла бачити, що робиться в спальні.

За кілька хвилин служниця ввела в кімнату Френка й лишила його самого. Він був не в доброму гуморі. Хоч як самовіддано зрікся він Леонсії, вчинок цей, одначе, не дуже потішив його. Не тишила Френка й думка одруження з чудною жінкою, що правила Загубленими Душами й жила в цій зачарованій будівлі. А втім, Цариця не збуджувала в ньому почуття ворожості чи страху, як у Тореса. Навпаки, Френк скоріше жалів її. Він несамохить перейнявся трагічним становищем жінки, яка, дійшовши віку, жагуче прагне кохання і відчайдушно шукає коханого, дарма що сама прибирає такого владного, мужнього й гордого вигляду.

Френк роззирнувся по кімнаті і зрозумів, що то спальня; прикро вражений, він подумав, чи, бува, Цариця не вважає його вже своїм чоловіком, не поговоривши з ним, не спитавши його згоди, без жодних церемоній? Поринувши в сумні міркування, він не звернув ніякої уваги на скриню. Цариця, яка стежила за Френком, бачила, що він, очевидно, чекав на неї і лише по кількох хвилинах підійшов до скрині. Він набрав повну жменю самоцвітів, а потім недбало, наче то були звичайні камінці, висипав їх один по одному назад і почав розглядати леопардову шкуру на ліжку. Далі він замислено сів на неї, байдужий до шкури й до самоцвітів. Усе це так захопило Царицю, що вона більше не витримала й увійшла в кімнату.

— Отже, сеньйор Торес любив брехати? — привітала вона його, всміхаючись.

— Любив? — спитав Френк, аби що-небудь сказати, і підвівся з ліжка.

— Еге ж, тепер він уже нічого не любить, — запевнила Цариця. — Його немає ні тут, ні там, — пояснила вона, побачивши, що Френка починають цікавити її слова. — Він пішов, і добре, що пішов і ніколи не вернеться. Але він любив брехати. Правда?

— Авжеж,— відповів Френк.— Він страшенний брехун.

Френк не міг не помітити, як змінилася Цариця на обличчі, почувши, що він так радо погодився з нею в оцінці Тореса.

— А що таке він казав? — запитав Френк.

— Що йому випало одружитися зі мною.

— Бреше,— сухо промовив Френк.

— А далі він сказав, що це тобі випало.— Голос Цариці дрижав.

Френк кивнув головою.

Цариця мимоволі скрикнула з радощів, і цей крик так зворушив Френка, що він захотів обняти її і пожаліти. Цариця чекала, щоб він знов озвався.

— Одружитися з тобою випало мені,— твердо сказав Френк.— Ти дуже вродлива. Коли ми звінчаємось?

Обличчя Цариці засяло таким безмежним щастям, що Френк заприсягнувся ніколи не тьмарити цього лица виразом суму. Вона могла правувати Загубленими Душами, волідити незліченними скарбами й уміти читати в Свічаді Світу, але йому вона здавалася лише самітною наївною жінкою, ущерть повною кохання і, безперечно, недосвідченою в ньому.

— Я розповім тобі, що ще брехав мені той негідник Торес! — палко вигукнула Цариця.— Він казав, що ти страшенно заможний і що перед тим, як одружитись, ти хотів знати, чи досить я багата. Він казав, що ти послав його сюди довідатись про мій посаг. Але я знаю, що це брехня. Ти ж бо не ради цього береш мене за дружину? — вона зневажливо показала рукою на скриню.

Френк похитав головою.

— Тобі потрібна я, а не мої скарби,— радісно сказала вона.

— Авжеж, ти,— не міг не збрехати Френк.

І тоді він побачив дивну річ. Цариця, та Цариця, що прикликала й відпускала людей самим порухом голови, що лише мимохідь згадала йому про Торесову смерть і що вибрала собі чоловіка, навіть не спитавши в нього згоди, ця самодержавна Цариця почервоніла. Рожева хвиля дівочої скромності й цнотливості залила їй шию та обличчя аж до лоба й до вух. Її сором'язливість передалась і Френкові. Він не знав, що йому робити, і на засмаглому його обличчі з'явився рум'янець. Йому здавалося, що за всю історію людства чоловік і жінка ще ніколи не опинялися в такому становищі. Їм обом було так ніяково, що Френк, навіть якби йому загрожувала смерть, не міг би знайти з цього становища виходу. Отож Цариці довелось озиватися першій.

— А тепер,— і вона зашарілася ще дужче,— ти мусиш довести, що любиш мене.

Френк спробував щось сказати, та губи його були такі сухі, що він тільки облизнув їх і промурмотів щось незрозуміле.

— Мене ще ніхто не кохав,— сміливо вела далі Цариця.— Мій люд не вмiє кохати. То не люди, а тварини. Вони не вмiють думати. Але ми — ти і я, ми — справжні чоловік і жінка. Ми повинні кохати одне одного, так сказало мені Свічадо Світу. Тільки в мене немає досвіду. Я не вмiю кохати. А ти, що прийшов із великого світу, напевне вмiєш. Я чекаю. То кохай же мене.

Вона сіла на ліжку, посадила поруч себе Френка і, додержуючи свого слова, чекала. А Френк, якому треба було любити з наказу, сидів, наче паралізований, і не міг ворухнутися.

— Хіба ж я не гарна? — запитала, помовчавши, Цариця.— Невже ж твої руки не прагнуть обняти мене так само, як я мрію опинитися у твоїх обіймах? Чоловічі губи ніколи ще не торкалися моїх губ. Які почування викликає поцілунок? Коли ти поцілував мені руку, то було чудово. Здавалося, ти цілуєш не руку, а мою душу. Моє серце тремтіло під твоїми губами. Хіба ти не відчував цього?

— Отже,— сказала вона за півгодини, сидячи з ним на ліжку,— я розповіла тобі все, що знаю про себе. Про минуле мені відомо тільки те, що я чула. Сучасне я виразно бачу в Свічаді Світу. Я бачу також і майбутнє, але не досить ясно і деколи не розумію того, що бачу. Я народилася тут. Так само й моя мати, і мати моєї матері. Кожна з них мала коханого. Іноді вони приходили сюди, як ось ти. Мати розповідала мені, що моя бабуся пішла шукати свого коханого і довго не поверталася в долину. Так зробила й моя мати. Я знаю, що вони йшли таємним виходом, де багато померлих конквістадорів охороняють скарби майя. Там стоїть і да Васко, шолом якого украв негідник Торес і сказав, ніби то його власний. Якби ти не прийшов сюди сам, я мусила б іти шукати тебе, бо тобі судилося стати моїм чоловіком.

У кімнату ввійшла жінка в супроводі юнака зі списом, і Френк насилу збагнув, про що вони розмовляють чудною стародавньою іспанською мовою.

— Ми повинні йти до Великого Дому,— коротко пояснила йому Цариця,— щоб повінчатися там. Жрець Сонця чомусь не погоджується. Певне, шкодує, що не міг пролити вашої крові на свій вівтар. Він кровожерний, і в нього небагато розуму, дарма що він жрець Сонця. Я маю

відомості, що він, поганець, настренчує люд проти нашого шлюбу.— Вона стулила кулаки, насупила брови, й очі її запалали царським гнівом.— Та він таки повинчає нас, за нашим давнім звичаєм, перед Великим Домом, біля вівтаря Сонця!

— Ще не пізно, Френку, і ти можеш передумати,— сказав Генрі.— До того ж це несправедливо. Коротша соломинка була моя. Правда, Леонсіє?

Леонсія не знала, що відповісти. Вони стояли гуртом перед вівтарем, а позад них юрмилися Загублені Душі. Цариця й жрець Сонця радились у Великому Домі.

— Адже ж ви не хотіли б, щоб Генрі одружився з нею? — запитав Френк Леонсію.

— Ні він, ні ви,— відповіла Леонсія.— Єдиний, кого я хотіла б бачити одруженим із нею, це Торес. Вона мені не подобається, і я не хочу, щоб будь-хто з моїх друзів був їй за чоловіка.

— Ти, мабуть, ревнуєш,— промовив Генрі,— а Френк, здається, не дуже бідкається своєю долею.

— Вона не така вже й погана,— пояснив Френк.— А крім того, Генрі, дарма що ти витяг коротку соломинку, вона не одружиться з тобою, хоч би ти й просив її.

— Ну, не знаю...— почав був Генрі.

— Спитай її сам. Ось вона виходить. Подивись на її очі. Вона чимсь схвильована. А жрець — чорний як ніч. Запропонуй їй себе й побачиш, чи матимеш успіх.

Генрі уперто хитнув головою:

— І запропоную. Не тому, щоб довести тобі, як мене люблять жінки, а задля самої справедливості. Негаразд, що я прийняв твою жертву, і я тепер хочу виправити свою провину.

І не встигли вони стримати Генрі, як він пробився до Цариці, став між нею й жерцем і щось заговорив. Цариця, слухаючи, сміялася, але сміялася не з Генрі. Потім вона з виглядом переможниці кинула оком на Леонсію й звернулася просто до неї:

— Ось бачиш, Генрі сватається до мене. Це вже четвертий залицяльник за один день. Отже, мене кохають чоловіки. Чи ти коли-небудь чула, щоб четверо чоловіків захотіли того самого дня побратися з жінкою?

— Четверо? — здивувався Френк.

Цариця ніжно глянула на нього.

— Авжеж. Ти й Генрі, якому я тільки що відмовила. Перед вами був ще той нахаба Торес, а оце щойно у Великім Домі — жрець.— На цю згадку очі її заблищали, а щоки

почервоніли.— Оцей жрець Сонця, що давно вже зламав свою обітницю; людина, яку тільки наполовину можна вважати за чоловіка, хотів одружитися зі мною. Поганець! Тварюка! І він наостанці насмілювався ще сказати, ніби я не одружуся з Френком. Ходімо! Я його зараз навчу.

Порухом голови вона звеліла своїй сторожі оточити бранців і очима наказала двом воякам стати ззаду жерця. Побачивши таке, юрба невдоволено загула.

— Починай, жерче,— гостро мовила Цариця,— а то мої вояки вб'ють тебе!

Жрець повернувся, немов бажаючи вдатись до народу, але, побачивши приставлені до грудей списи, затремтів і скорився. Він підвів до вітваря Френка й Царицю, а сам став на підвищення і, дивлячись понад їхніми головами на Загублені Душі, сказав:

— Я — жрець Сонця. Моя обітниця — священна. Я, жрець, мушу повинчати цю жінку, Царицю Мрій, із цим чужинцем, замість того щоб пролити його кров на наш вітвар. Моя обітниця священна. Я не можу порушити її. Я відмовляюсь вінчати цю жінку й цього чоловіка. В ім'я бога Сонця я відмовляюся давати їм шлюб.

— Тоді ти помреш, жерче, зараз же й на цьому ж таки місці! — заскреготіла зубами Цариця, помахом руки звелівши одному воякові приставити списа до грудей жерця, а другому стримувати юрбу Загублених Душ, що загрозово завирувала й мало не зчинила бунту.

Запала напружена тиша. Майже цілу хвилину ніхто не ворухнувся і не промовив ні слова. Всі стояли, наче закликали, і дивилися на жерця, якому до грудей проти серця було наставлено списа.

Кінець кінцем, жрець перший порушив мовчанку. Він здався. Спокійно обернувшись плечима до списів, він став навколішки й стародавньою іспанською мовою почав проказувати молитви, благаючи Сонце послати молодим дітей. Тоді, звернувшись до Френка й Цариці, жрець звелів їм схилитись і стати теж навколішки. Коли його пальці доторкнулись їхніх рук, він несамохіть скривився.

Потім з його наказу наречені підвелись, а він переломив маленький коржик надвоє і дав кожному з них по половинці.

— Причастя,— пошепки сказав Леонсії Генрі, коли наречені відкусили по шматочку кожне з своєї половинки.

— Це, певне, римо-католицька відправа, що її приніс із собою ще да Васко. З того часу її перекурили й вона править їм тепер за шлюбну церемонію,— так само пошепки відповіла Леонсія.

Бачивши, що Френк назавжди відходить від неї, вона стримувала себе лише тим, що до крові закусила зблідлі губи й нігтями вп'ялася в долоні.

Жрець узяв із віттаря малесенький кинджал і невеличкий золотий келих і передав їх Цариці. Та звернулась до Френка, і він, закасавши рукав, наблизив до неї ліве передпліччя. Цариця лагодилась уже була зробити надріз, але зненацька спинилась, задумалась і, замість надрізати йому шкіру, кінчиком кинджала торкнулася свого язика.

І раптом Цариця посатаніла. Спробувавши лезо на смак, вона жбурнула кинджал геть від себе й кинулась до жерця, ладна наказати сторожі вбити його; вона вся тремтіла, насилу опановуючи свій гнів. Простеживши очима, куди впав кинджал, і пересвідчившись, що отрута не заподіяла нікому лиха, вона видобула з-під сукні другого маленького кинджала. Але, перед тим як дряпнути Френкові руку, вона спробувала язиком і його лезо й тільки по цьому видобула з надрізу кілька крапель крові, що стекли в золоту чашу. Френк зробив те саме Цариці, а тоді жрець, супроводжуваний грізним поглядом Цариці, взяв чашу й вилив на віттар їхню кров, правлячи жертву.

Навколо всі мовчали. Цариця сердито насупила брови.

— Якщо вже судилося пролити сьогодні кров на віттар бога Сонця...— грізно почала вона.

І жрець, ніби пригадавши свій неприємний обов'язок, звернувся до народу і врочисто оголосив, що Френк та Цариця вже одружені. Цариця, сяючи, стала лицем до Френка. І коли Френк пригорнув її до себе й поцілував у губи, Леонсії так забило дух, що вона мусила спертися на Генрі, щоб не впасти. Від Френкового ока не сховалося це її хвилеве зворушення, та коли розпашіла Цариця переможно глянула на свою суперницю, Леонсія вже прибрала цілком байдушого вигляду.

РОЗДІЛ XXI

Дві думки промайнули в Торесовій голові, коли він відчув, що вир затягує його під воду: перша — про величезного білого собаку, що плигнув слідом за ним, друга — що Свічадо Світу йому збрехало. Торес був певен, що тепер йому кінець, а проте Свічадо Світу, куди він насмілився лише зазирнути, віщувало йому зовсім іншу смерть.

Торес був добрий плавець, тому, занурюючись у бистроплинну бурхливу темряву, він боявся тільки одного: щоб не розбитися об каміння й прискалки підземного проходу. Про-

те вигадлива бистрина промчала його без жодної шкоди для тіла. Іноді, відчуваючи, що течія несе його на стіну чи скелю, він стулявся, наче морська черепаха, що втягує голову, коли на неї нападає акула.

Не минуло й хвилини — Торес визначив час затамованим віддихом, — як біг потоку сповільнився. Торес висунув із води голову й набрав у легені свіжого повітря. Він не плив, а лише держався на поверхні води, обмірковуючи, що могло статися з собакою і які нові пригоди готує йому ця підземна річка.

Невдовзі він побачив перед собою неясне, але, безперечно, денне світло. Прохід раз у раз світлішав і, обернувши назад голову, Торес побачив те, що примусило його поплисти щосили. А побачив він собаку, який швидко наближався з роззявленою велетенською пащею, виблискуючи зубами проти дедалі яснішого світла. Випливши на вільне повітря, Торес угледів спадистий берег і виліз на нього. Перший його намір був видобути з кишені вкрадені в Цариці самоцвіти, і він сягнув туди рукою. Та лункий гавкіт, що дуднів у проході, нагадав йому про зубатого переслідувача, і натомість він витяг Царицин кинджал.

І знов його опанували сумніви. Чи не вбити йому тварину раніш, ніж вона вилізе на берег? Або видряпатися на скелю і, може, тоді потік промчить собаку далі? Торес спинився на другому плані й почав був дертися на вузький прискалок. Але собака вискочив на берег, побіг за ним так прудко, як тільки можуть бігати собаки, і незабаром наздогнав його. Притиснений до скелі, Торес присів і, розмахуючи кинджалом, чекав, коли собака плигне на нього.

Та собака не плигнув. Замість того він сів на землю, приязно, немов усміхаючись, вищирив зуби й простяг праву лапу, ніби хотів привітатися. Торес потис його за лапу і мало не знепритомнів, коли відчув велику полегкість після попередніх хвилювань. Він засміявся нервовим сміхом і все не випускав з руки лапи, а пес, висунувши язика, приязно дивився на нього і мовби й собі сміявся.

Пробираючись прискалком разом із собакою, що вдоволено йшов слідом і коли-не-коли обнюхував його ноги, Торес спостеріг, що вузький прискалок, піднявшись трохи вгору, знову спускався до води. І тоді Торес побачив дві речі: одна з них примусила його спинитись і здригнутися, а друга сповнила йому серце великою надією. Перше — була підземна річка. Вганяючись просто в кам'яну стіну, вода в шумовинні й бризках кидалася під скелю, і стиснуті пороги злостивих хвиль свідчили про навальність та прудкість її течії. Друге — був отвір у скелі, крізь який пробивалося

денне світло. Отвір мав футів із п'ятнадцять у прогоні і був заснований павутинням; щось дивовижніше за нього не могла б вигадати уява навіть божевільної людини. Але найогиднішим було видовисько кісток, що валялись біля павутиння. Нитки павутини вилискували сріблом і були з олівець завтовшки. Торес здригнувся, торкнувшись павутиння рукою. Воно приставало, як клей, і тільки з великим зусиллям, розхитавши цілу споруду, спромігся він визволити з неї руку.

Під павутинням, як побачив Торес, залишалось доволі місця, щоб він міг пролізти назовні. Та, перед тим, як лізти самому, він із обачності пустив туди собаку. Білий пес упірнув в отвір і зник з очей, і Торес лагодився вже й собі лізти, коли пес повернувся. Він був нажаханий і так швидко мчав, що нагнався на Тореса. Обоє вони впали, та тільки людина врятувалася, вхопившись за прискалок, а пес, що не міг зробити цього, звалився в шумливий потік. Торес спробував витягти пса, але вода вже понесла його під скелю.

Довгий час Торес вагався. Сама думка плисти ще раз підземною річкою жахала його. Над ним був вихід на волю, і його душа поривалась до неї, як бджола поривається до квітки або квітка тягнеться до сонця. Але що було там, що побачив собака й від чого він утікав, мов скажений? Поринувши в міркування, Торес не відразу помітив, що рука його спирається на щось округле. Він підняв ту річ і вражено побачив безокий і безносий людський череп. Переляканими очима перебіг він по кістках під ногами й упізнав ребра й хребти тих, що колись були людьми. Це схилило його до води, як до єдиного порятунку, але, глянувши на нависні, піняві хвилі, що кидалися під важку скелю, він знову завагався.

Ще трохи повагавшись, Торес витяг Царицин кинджал і боязко підповз під павутиння. Побачивши те, що побачив і собака, він, охоплений жахом, кинувся назад і, поспіхом відступаючи, упав у воду, ледве встигнувши хапнути легенькими повітря. А за хвилю і він зник у мороці безодні.

На ту пору в будинку Цариці над озером з не меншою швидкістю відбувалися не менш важливі події. Саме повернувшись із церемонії в Великому Домі, молоді й Генрі з Леонсією сиділи за тим, що можна було б назвати весільним сніданком, коли крізь шпарку в бамбуковій стіні до кімнати влетіла стріла. Пролетівши між Царицею й Френком, вона встромила у протилежну стіну, і пера на її кінчику затріпотіли від удару, що раптом спинив її лет. Щоб зрозуміти небезпеку, Генрі й Френкові було досить одного

погляду з вікна на вузький місток, що сполучав будівлю з суходолом: вони побачили, як падав із містка у воду один з Царициних вояків і зі спини його стирчала стріла, дрижачи так само, як і та, що застрягла в стіні кімнати. На березі за містком на чолі з жерцем стояли всі чоловіки з племені Загублених Душ і пускали з луків хмару оперених стріл. Оточували нападників їхні жінки й діти.

У кімнату, хитаючись, вступив другий Царицин вартувий. Ноги йому підгинались, очі блищали, а губи лопотіли якусь звістку, що її він так і не встиг вимовити, бо вправ долілиць. На його спині, немов їжакова шерсть, вилискували пера на кінчиках стріл. Генрі підскочив до дверей, що виходили на місток, і револьверними пострілами змів з нього Загублені Душі, які могли йти по ньому тільки низкою і тепер одна за одною падали у воду.

Облога блаженської хатини тривала недовго. Щоправда, під захистом револьвера Генрі Френк знищив місток, але обложені ніяк не могли загасити стріхи, що зайнялась у двадцяти місцях від вогнених стріл, посланих за наказом жерця.

— Лишається тільки один шлях, щоб урятуватися,— збентежено сказала Цариця. Всі стояли на ганку над виром, і вона, тримаючи Френка за руку, хотіла була знов кинутись йому в обійми.— Він виходить на вільне повітря,— Цариця показала на бурхливий потік.— Ніхто ще звідти не вертався назад. У Свічаді Світу я бачила, як усі вони впливали назовні, та тільки всі були мертві, окрім Торсса. Самі мертвяки. І вони ніколи не верталися. Та й Торес не вернувся.

Решта з жахом перезиралась, уявляючи собі, яке їх чекає страхіття.

— А іншої дороги немає? — спитав Генрі, пригорнувши до себе Леонсію.

Цариця похитала головою. Навколо них раз у раз падали жмути горілої соломи з даху, а вуха їм краями хижі пісні Загублених Душ, що стояли на березі. Цариця пустила Френкову руку, очевидно, з наміром увійти до себе в спальню, а потім знов ухопилася за неї і потягла Френка з собою. Стоячи біля неї, він вражено побачив, як Цариця опустила віко скрині з самоцвітами й замкнула її. Далі вона порозкидала мати й підняла ляду на помості. За вказівками Цариці Френк підтягнув скриню й опустив її в яму.

— Цього сховку не знає навіть жрець Сонця,— пошепки мовила Цариця і, знову схопивши його за руку, вибігла на ганок.

— Далі зволікати не можна,— сказала вона.— Обніми

мене, Френку, голубе, і стрибаймо у воду. Ми вестимем перед.

І вони стрибнули. А коли у хмарі вогнених іскор завався дах, Генрі пригорнув до себе Леонсію й теж кинувся з нею в бурхливий потік, що поглинув Френка з Царицею.

Як і Торес, четверо втікачів щасливо обминули підводні скелі, й потік виніс їх на поверхню води коло отвору, зтягнуеного грубим павутинням. Генрі повелося легше, бо Леонсія вміла плавати. Щоправда, Френк був добрий плавець, і йому не завдавало великого клопоту підтримувати Царицю, яка покірно слухалась його порад, не хапала за руки й не тягла вниз. Усі четверо, допливши до прискалка, вилізли з води і сіли відпочити, а жінки заходились викручувати свої мокрі й розпатлані коси.

— Це вже не перша гора, всередині якої мені доводиться бути з обома вами,— всміхнулася до Морганів Леонсія, хоч, власне, її слова були призначені для Цариці.

— А я із своїм чоловіком уперше потрапила всередину гори,— і собі всміхнулася Цариця, і вістря її стріли болоче вразило Леонсію.

— Здається, твоя дружина, Френку, і моя майбутня жінка не вельми люблять одна одну,— грубувато пожартував Генрі, як звичайно й роблять чоловіки, щоб приховати ніяковість, викликану нетактовністю своїх жінок.

Однак він домігся тільки того, що мовчанка стала ще тяжча й напруженіша. Зрештою, жінкам наче це й подобалося. Френк даремно силкувався сказати що-небудь, щоб послабити напруженість, а Генрі в розпачі скочив на ноги і, мовивши, що хоче трошки оглянути місцевість, запропонував Цариці піти з ним. Деякий час Френк і Леонсія сиділи мовчки. Френк перший озвався:

— Я залюбки дав би вам добру прочуханку, Леонсіє.

— А що такого я зробила?— спитала вона.

— Ніби ви самі не знаєте? Ви повелися погано.

— Це ви повелися погано,— мало не заплакала вона, дарма що силкувалася нічим не виявити своєї жіночої кволості.— Хто вас просив одружуватися з нею? Не вам же припала коротша соломинка. А ви з доброї волі кинулись туди, куди не наважився б увійти й янгол. Хіба я просила вас про це? Моє серце насилу витримало, коли ви заявили Генрі, що одружитесь з нею. Я ледве не зомліла. Ви навіть не порадилися зі мною. А то ж я придумала соломинки, бо я хотіла врятувати вас... Мені зовсім не соромно признатися, що я хотіла зберегти вас для себе. Генрі любить мене не так,

як ви. А я ніколи не любила Генрі так, як любила вас, та й тепер люблю, нехай дарує мені Бог.

Френк аж розгубився з несподіванки. Він схопив Леонсію в обійми і трохи не задушив її.

— І це в день весілля,— докірливо промовила вона, ледве звівши дух.

Френк відразу опустив руки.

— Як можете ви, Леонсіє, казати таке саме тепер? — гірко промурмотів він.

— А чому ж не можу? — спалахнула вона.— Ви кохали мене. Ви дали мені зрозуміти цілком щиро й відверто, що кохаєте мене. А проте сьогодні ж таки відмовились від своїх слів, коли охоче й радо одружилися із першою жінкою, що знадила вас своїм білим личком.

— Отже, ви ревнуєте,— дорікнув їй Френк, і серце йому забилось дужче, коли вона кивнула головою.— Я певен, що ви ревнуєте, а водночас ви, як кожна жінка, ще й кажете правду. Мені зовсім не хотілось одружуватися. Я одружився тільки задля вас, задля самого себе, чи, радше, задля Генрі. Дякувати Богові, я ще не втратив чоловічої честі.

— Чоловіча честь не завжди задовольняє жінок,— відказала Леонсія.

— А ви воліли б, щоб я був нечесний? — швидко спитав Френк.

— Я ж тільки закохана жінка! — благально мовила Леонсія.

— Ви жалите, як оса! — розпалився він.— Ви зі мною нечесні.

— А хіба жінка буває чесна, коли кохає? — щиро призналась Леонсія.— Чоловікам, видно, вистачає самої честі. А жінка живе лише коханням, я сама, як жінка, мушу признатися в цьому.

— Мабуть, це правда. Честь, як і математика, має свої логічні закони. А для жінок не існує ніяких логічних законів, тільки...

— Тільки добрий або поганий гумор,— закінчила за нього Леонсія.

Тієї миті Генрі й Цариця покликали їх до себе й тим поклали край розмові. Френк із Леонсією поспішили до них і почали розглядати величезне павутиння.

— Чи бачили ви будь-коли павутиння такого неймовірного розміру? — здивувалася Леонсія.

— Хотів би я глянути на ту почвару, що виткала його,— промовив Генрі.

— Я також хотів би її бачить, але не бути нею,— перефразував Френк його слова.

— На щастя, нам не треба йти туди,— сказала Цариця.— Ось наша дорога,— пояснила вона, коли всі запитливо глянули на неї, і показала на потік.— Багато разів я бачила цю дорогу в Свічаді Світу. Я стежила за трупом моєї матері, після того як його кинуто у вир, і бачила, що, допливши до цього місця, він пірнув під скелю.

— Але то ж був труп,— зауважила Леонсія.

Вони знову не приховували свого суперництва.

— Один із моїх вартових,— спокійно провадила далі Цариця,— гарний юнак, насмілився подивитись на мене так, наче я була його коханка. Його кинуто живцем у воду. І за ним я теж стежила в Свічаді. Допливши сюди, він виліз на берег. Я бачила, як він підповз он туди, під павутиння, а тоді відразу відсахнувся назад і впав у потік.

— Ще один покійник,— похмуро сказав Генрі.

— Ні. Я простежила за ним і далі. Деякий час було зовсім темно, і я не бачила нічого, але опісля, і то скоро, він виринув на поверхню широкої річки, видобувся на берег, я добре пам'ятаю, що то був лівий берег, і зник між високих дерев, які не ростуть у долині Загублених Душ.

І все-таки вони, як і Торес, жахались на саму думку про необхідність кидатись у темну річку, що зникала під скелю.

— Тут лежать кістки людей і тварин, що злякались води й полізли до сонця крізь павутиння,— застерезливо мовила Цариця.— Дивіться, це ж люди. Або принаймні те, що лишилося від них,— кістки. Та й вони скоро зітліють.

— Нехай і так,— сказав Френк.— А втім, мені кортить глянути на сонце. Ви почекайте тут, а я піду розвідати.

Витягнувши револьвера, що не намок у воді, Френк поліз під павутиння. Не встиг він щезнути з очей, як вони почули, що він стріляє. Ще за мить вони побачили його знову. Френк відступав, відстрілюючись. А невдовзі на нього впав і господар павутиння — почварний павук із волохатими чорними лапами, кожна в добрих два ярди завдовжки. Потвора ще корчилася, здихаючи, а Френк не переставав стріляти. Величезний павуків тулуб, від якого врізнобіч розходилися лапи, розмірами нагадував звичайний кошик на використаний папір. Падаючи, він гупнув Френкові на плечі, відскочив і, безпорадно махаючи волохатими лапами, звалився у річку. Чотири пари очей бачили, як почвара домчала до скелі, занурилась у воду й зникла у вирі.

— Де був один, там, певне, є й другий,— озвався Генрі, недовіриливо поглядаючи на заснований павутинням отвір.

— Отуди нам єдиний вихід,— сказала Цариця.— Ходімо, любий, разом ми проб'ємося крізь темряву і вийдемо на

вільний світ. Не забувай, що я ніколи не бачила його, але незабаром бачитиму разом з тобою.

Вона простягла до нього руки, і Френк не міг не скоритися.

— Ця дірка — лиш отвір у прямовисній скелі на тисячу футів від землі,— розповів він про те, що встиг побачити по той бік павутиння, обняв Царицю й кинувся з нею у воду.

Генрі притулив до себе Леонсію і хотів уже й собі кидатись у вир, коли вона спитала його:

— Чому ти прийняв Френкову жертву?

— Тому...— він спинився і здивовано глянув на неї.— Тому, що я хотів бути з тобою. Тому, що я був заручений з тобою, а Френк — людина вільна. І, виходить, я не дуже помилюся, бо Френк, здається, задоволений із свого одруження.

— Ні,— впевнено похитала вона головою.— У нього лицарська вдача, і він удає щасливого, щоб не образити Цариці.

— Ну, я не знаю. Згадай, як перед вівтарем біля Великого Дому, коли я сказав, що хочу попросити в Цариці руки, він засміявся й заявив, що вона нізащо не погодиться. Отже, зрозуміло, що він сам хотів одружитися з нею. Та чого б і ні? Він не мав дружини, а вона така гарна...

Леонсія навряд чи й чула його слова. Раптом відхилившись і зазираючи йому просто в вічі, вона спитала:

— Як ти кохаєш мене? Чи палко? Чи можеш ти збожеволіти через кохання до мене? Чи дорожча я для тебе понад усе? Понад геть усе в світі?

Здивований Генрі не знав, що відповісти.

— Чи дорожча? Дорожча понад усе? — допитувалась Леонсія.

— Та звичайно ж, дорожча,— повільно промовив Генрі.— Але мені ніколи й на думку не спадало визначати своє кохання у такий спосіб. Безумовно, для мене існує тільки одна жінка. Це ти. Я сказав би, що кохаю тебе глибоко, палко й ніжно. Ти мені така близька, що здається, ніби я знав тебе завжди. І так було з першого дня.

— Вона огидна жінка,— непослідовно перебила йому мову Леонсія.— І я з першого ж разу зненавиділа її.

— Оттакі! Що ти кажеш? Мене аж страх бере, коли подумаю, як ти ненавиділа б її, коли б я, замість Френка, побрався з нею.

— Стрибаймо краще у воду! — урвала вона розмову.

І Генрі, украй спантеличений, міцно пригорнув до себе Леонсію й кинувся з нею в бурхливий потік.

На березі Гвалаки рибалили дві дівчини-індіянки. Трохи вище проти течії з річки стирчала скеля. Повз неї швидко текла шоколадної барви вода головного річища, а там, де вони сиділи, було тихе плесо. І в тихому плесі риба ловилася помалу. Їхні вудки не ворушились, а це свідчило, що принада нікого не приваблювала. Одна з дівчат, на ім'я Нікоя, позіхнула, з'їла банан, знову позіхнула й налаштувалася кинути в воду шкурку, що була у неї в руці.

— Ми сиділи занадто тихо, Конкордіє,— звернулась вона до своєї товаришки,— і через це нічого не ввіймали. Ось стривай, зараз я скаламучу воду. Адже кажуть: «Все, що ти кинеш угору, однаково впаде униз». А чого не буває навпаки? Ось я вкину щось униз, може, й впливе щось угору!

Нікоя жбурнула шкурку в воду й байдуже подивилась на те місце, куди вона впала.

— Коли впливе щось, то нехай уже велике,— так само байдуже промовила Конкордія.

І, на їхнє превелике диво, перед ними з темної глибини річки виринув здоровезний білий собака. Дівчата повитягали вудки на берег і, обхопивши руками одна одну, почали стежити очима за собакою, що виліз із води, обтрусився, видобувся на спадисте узбережжя й зник між дерев.

Нікоя і Конкордія радісно засміялися.

— Ану, спробуй ще! — попросила Конкордія.

— Ні, тепер твоя черга. Побачимо, що ти витягнеш.

Конкордія, трохи повагавшись, кинула грудку землі. І в ту ж мить з-під води з'явилася голова в шоломі. Притулившись одна до одної, дівчата побачили, як чоловік у шоломі вплив на берег, там де й собака, і зник у лісі.

Дівчата знову зраділи. Але тепер, хоч які вони були сміливі, не наважувались уже нічого кидати у воду.

Трохи згодом, коли вони все ще сміялися з цієї незвичайної пригоди, до них під'їхали човном двоє юнаків-індіян, що веслували проти води.

— Чого це ви регочете? — привітався один з них.

— Ми тут таке бачили! — відповіла Нікоя.

— Мабуть, випили пульки,— озвався другий індієнин.

Дівчата похитали головою, а Конкордія сказала:

— Нам не треба й пити, щоб бачити дива. Спершу, як Нікоя кинула у воду бананову шкурку, звідти виринув собака, білий собака, з гірського тигра завбільшки.

— А коли Конкордія кинула грудку землі,— перебила її мову друга,— з-під води вийшов чоловік із залізною головою. Хіба це не диво? Конкордія і я можемо творити дива.

— Хосе,— удався один юнак до другого.— За це треба випити.

І вони по черзі хильнули пульки з надпитої до половини пляшки.

— Ні,— сказав Хосе, коли дівчата попросили дати їм.— Ковтнувши пульки, ви побачите ще одного білого собаку, такого здорового, як тигр, або вгледите десь чоловіка з залізною головою.

— Ну, добре,— прийняла виклик Нікоя,— кинь свою пляшку з-під пульки й побачиш, що буде. Ми витягли собаку й чоловіка, а тобі, певне, з'явиться чорт.

— А я хотів би побачити чорта,— мовив Хосе, хильнувши ще.— Пулька хоч кому додасть сміливості! Нехай-но з'явиться чорт.— Він передав пляшку товаришеві і махнув рукою, щоб той допив решту.

— А тепер кидай! — наказав Хосе.

Порожня пляшка лягнула у воду, і відразу по тому на поверхню впливло дивовижне волохате тіло вбитого павука. Це вже було занадто для звичайних індіан. Хлопці так жажнулися, що зненацька перекинули човна. Коли їхні голови показалися з води, течія вже віднесла їх далеко від берега. За ними повільно плив перекинута човен.

Нікої і Конкордії було вже не до сміху. Вони стояли на березі, дивились на зачаровану річку й на переляканих хлопців, що, впіймавши човна, витягли його з води, а самі гайнули в ліс.

Сонце стояло вже на вечірньому прузі, коли дівчата наважилися ще раз спробувати чарівну силу річки. По довгих суперечках вони вмовились кинути разом по жмені землі. І з води відразу виринули Френк і Цариця. Дівчата втекли в хаші і зі свого укриття бачили, як Френк, підтримуючи Царицю, плив до берега.

— Мабуть, це просто збіг... Все це й так мало впливти якраз тоді, коли ми кидали щось у воду,— згодом прошепотіла Нікоя.

— Проте коли ми кидали одну річ, впливало щось одне,— відказала Конкордія,— а як ми кинули вдвох — впливло двоє.

— Гаразд,— відповіла Нікоя,— спробуймо ще! Киньмо ще раз удвох! І коли нічого не впливе, значить, у нас немає чудодійної сили.

Вони знову жбурнули в річку по грудці землі, і знову з-під води з'явилися чоловік і жінка. Тільки що пливли вони обоє і, досягнувши берега, як і їхні попередники, зникли між дерев.

Індіанки довго ще сиділи на березі. Вони умовились не кидати більше нічого й вирішили вважати все за випадковий збіг, коли ще щось впливе само собою. А коли ні, їм

лишається вважати себе за людей, обдарованих чудодійною силою, бо ж то вони викликали всі ці дива. Дівчата заховалися в кушах і, лежачи на землі, дивились на воду, аж доки зовсім посутеніло й усе вкрив морок. Тоді неквапом рушили до свого села, схвильовані тим, що вони заслужили такої ласки Божої.

РОЗДІЛ XXII

Торес добувся до Сан-Антоніо аж другого дня по тому, як йому пощастило вибратися з підземної річки. Він дійшов до міста пішки, знесилений і брудний, у супроводі хлопчика-індіянина, що ніс шолом да Васка. Торес хотів показати його начальникові поліції і судді на доказ своїх незвичайних пригод, бо йому кортіло якнайшвидше розповісти про них.

Першим він зустрів на головній вулиці начальника поліції, і той аж скрикнув, угледівши Тореса.

— Чи це й справді ви, сеньйоре Торесе? — начальник спочатку перехрестився і лише після цього подав йому руку.

Жилава рука, та ще й бруд на ній переконали начальника, що перед ним жива істота.

І тоді він страх як розлютився.

— А я вважав вас уже за мертвого! Ото клятий собака цей Хосе Манчено! Він прийшов сюди і заявив, ніби ви загинули й до страшного суду лежатимете всередині гори майя.

— Він — йолоп, а я тепер чи не найзаможніша людина в Панамі, — велично відповів Торес. — Нарешті, як і колишні зважливці-конквістадори, я переміг усі труднощі й добрався до самих скарбів. Я бачив їх. Ось...

Торес засунув руку в кишеню штанів, щоб вийняти звідти вкрадені самоцвіти, але вчасно похопився: надто багато очей привернуло його обшарпане вбрання.

— Мені треба вам чимало розказати, — мовив Торес начальникові, — але тут незручно говорити. Я стукав у двері покійників і вбирався в одяг мертвяків. Я пробув деякий час у товаристві людей, що померли вже чотириста років тому, але не спорохнявіли. І я бачив, як вони помирали вдруге, топившись. Я пройшов горами й крізь гори, снідав із Загубленими Душами й дивився у Свічадо Світу. При нагоді я докладно розповім про все. І вам, моєму найкращому приятелю, й шановному судді. Бо я хочу забагатіти сам і збагатити вас.

— Чи не випили ви часом прокислої пульки? — недовіжливо спитав начальник поліції.

— Я не пив нічого, крім води, відколи виїхав із Сан-Антоніо,— була відповідь.— А тепер я піду додому, добре нап'юся, скупаюся, щоб змити з себе весь бруд, та вберусь у пристойний одяг.

Але він не відразу потрапив додому. Голодрабе хлопча, як тільки уздріло Тореса, підбігло до нього й подало якийсь папір. Торес упізнав конверт державної радіостанції і подумав, що то, безперечно, телеграма від Рігана.

«Робите добре. Конче треба затримати від'їзд Нью-Йорка ще три тижні. П'ятдесят тисяч у разі успіху».

Позичивши у хлопчиська олівця, Торес на звороті телеграми написав: «Перекажуть гроші. Ніколи не повернеться. Загинув у горах».

Ще дві події перешкодили Торесові зразу скупатись і переодягтись. Входячи в крамницю старого ювеліра Родрігеса Фернадеса, він зустрівся зі старим жерцем, якого востаннє бачив усередині священної гори. Торес жахнувся, немов побачив привида,— адже він був певен, що старий потонув у кімнаті богів. І так само, як начальник поліції позадував, зустрівши його,— так і Торес відсахнувся від жерця.

— Згинь, маро! — скрикнув він.— Ти мертвяк! Твій спотворений труп лежить у горі. Ти привид, дух! Геть звідси! Я вдарив би тебе ножом, якби ти не був безтілесна істота. Ти дух! Згинь зараз же! Я не можу бити примару!

Але примара вхопила його за руки і так уп'ялась у них, що Торес мусив визнати, що помиляється.

— Грошей!..— промимрив старий.— Дістань мені грошей. Позич. Я поверну їх. Я ж бо знаю таємницю скарбу майя. Мій син загинув у горі разом із скарбами. Грінго теж загинув. Поможі мені врятувати мого сина. Він моя єдина втіха, а скарби нехай уже лишаються вам. Нам треба буде взяти з собою людей і багато чудодійного порошку, що є в білих людей. Ми зробимо дірку в горі, щоб уся вода витекла. Він не потонув. Його тільки полонила вода в тій кімнаті, де стоять Чіа і Хцатль із очима із самоцвітів. За самі їхні зелені й червоні очі можна купити весь білий порошок на світі. Дай же мені грошей придбати цього чудодійного порошку!

Але Торес був дивний чоловік. У його вдачі була одна властивість чи то риса: він ніяк не хотів випускати з рук бодай найменшу суму грошей. І що він багатшав, то яскравіше виявлялася ця риса.

— Грошей! — вигукнув він, відштовхуючи старого жерця й відчиняючи двері до Фернадесової крамниці.— Звідки вони в мене? Чи ти не бачиш, яке на мені лахміття? Я й для себе не маю грошей, не те що для тебе! А до того ж це ти, а

не я привів свого сина до гори майя. І на твою, а не мою голову впаде його смерть. Він провалився в яму біля ніг Чіа. І цю яму видовбали твої, а не мої предки.

Старий ухопив його руку й заскиглив, просячи грошей, щоб придбати динаміту. А Торес штовхнув його так, що жрець не зміг утриматись на своїх старечих ногах і впав на плити хідника.

Фернадесова крамниця була тісна й брудна. В ній стояла маленька брудна вітрина на такому самому маленькому брудному прилавку. В приміщенні було темно, пороху, що вкривав геть усе, не витирали вже багато років. По стінах лазили таргани. По всіх кутках павуки снували своє павутиння, а те, що Торес уздрів на стелі, примусило його шарпнутися убік. Там сиділа сколопендра семи дюймів завдовжки, і він боявся, щоб часом вона не впала йому на голову або за комір. І сам Фернадес, що, наче величезний паук, виповз із своєї зроду-віку не провітрюваної спальні, скидався на Шейлока¹⁹, яким його показували актори елизаветинських часів. Тільки такий брудний, що його б не пустили навіть тоді на сцену.

Ювелір догідливо вклонився Торесові й привітав його хрипким фальцетом. Торес витяг із кишені з десяток, а може, й більше, самоцвітів, украдених з Царициної скрині, вибрав найменшого з них і, поклавши решту знов у кишеню, мовчки передав його ювелірові.

— Я людина бідна, — закудкудакав той, але Торес спостеріг, що він пильно розглядає камінець.

Нарешті ювелір кинув самоцвіт на вікно вітрини, як річ, що не має великої ціни, і запитливо зиркнув на свого гостя. А Торес мовчав, знаючи, що так він швидше викличе старого скнару на розмову.

— Чи не хоче шановний сеньйор Торес довідатись у мене про якість цього каменя? — спитав нарешті старий.

Торес лише кивнув головою.

— Це справжній самоцвіт. Невеличкий. Він, як ви самі бачите, не ідеальний. І, ясна річ, під час шліфування більша частина його загине марно.

— Скільки він коштує? — нетерпляче й неввічливо спитав Торес.

— Я бідна людина, — знову сказав Фернадес.

— Ніхто й не просить вас, старого дурня, купувати його.

¹⁹ *Шейлок* — персонаж Шекспірової комедії «Венеційський купець», втілення пожадливості й користолюбства.

Та коли ви перший завели про це мову, то скажіть, скільки за нього дасте?

— Як я казав уже, нехай дарує мені шановний сеньйор, як я казав допіру, я дуже бідна людина. Досить часто я не маю змоги купити собі навіть несвіжої риби на обід. Іноді я не можу дозволити собі й ковтнути дешевого червоного вина. А воно конче потрібне для мого шлунка; я дізнався про це, ще хлопцем буди, коли служив за учня в Італії, далеко від Барселони. Я такий бідний, що не купую коштовних самоцвітів...

— Навіть щоб потім заробити на них? — перебив Торес.

— Якщо я певний, що матиму зиск від цього, — прохорамаркав старий, — тоді куплю. Але через свою бідність я не можу платити великі гроші.

Він знову узяв у руки камінець і довго, уважно вивчав його.

— Я дав би, — нерішуче почав він, — я дав би... тільки нехай же шановний сеньйор пам'ятає, що я страх яка бідна людина. Сьогодні я мав у роті якусь там ложку юшки з цибулею та скоринку сухого хліба...

— Ради Бога! Скільки ж ви дасте, старий дурню? — гримнув на нього Торес.

— П'ятсот доларів, та й то не знаю, чи зароблю що на цьому.

— Американських доларів?

— Мексиканських, — додав старий, зменшивши тим ціну вдвоє. — Звичайно, мексиканських, тільки мексиканських, ми ведемо всі розрахунки в мексиканських доларах.

Хоч і зрадівши в душі, що такий маленький самоцвіт коштує так дорого, Торес удав незадоволеного й хотів був узяти камінець назад. Але старий відсмикнув руку, не випускаючи зисковну для себе річ.

— Ми ж бо давні приятелі, — прохрипів він. — Я знав вас, коли ви ще хлопцем приїхали сюди з Бокас-дель-Торо. І, як для приятеля, я заплачу вам американськими доларами.

І тільки тоді — не зовсім виразно, але цілком певно — зрозумів Торес, які величезні скарби лежали в Царициній скрині, скарби, що їх Загублені Душі викрали із сховища майя.

— Чудово, — сказав Торес, швидко й спритно відібравши у старого камінець. — Ця коштовність належить одному моему приятелю, і той хотів позичити в мене грошей під заставу її. Завдяки вам я тепер знаю, що можу дати йому до п'ятисот доларів. Буду дуже радий першого ж разу, як ми зустрінемось у пулькерії, почастивати вас легким червоним

вином, таким корисним для вашого здоров'я; вип'єте собі, скільки душа схоче.

Виходячи з крамниці, він анітрохи не приховував своєї зневаги й презирства до обдуреного ювеліра. Торес навіть запишався, коли подумав, що цей хитрий іспанський лис принаймні вдвічі зменшив ціну самоцвітів.

На ту пору Леонсія, Цариця й обидва Моргани поверталися з долини в умовах куди кращих, ніж Торес, бо плвли вниз річкою Гвалакою. Але перед самим їхнім приїздом на гасіенду Солано там сталася подія, на яку тоді ніхто не звернув особливої уваги. Пробираючись покрученою стежкою в супроводі кволої бабусі, закутаної чорною шаллю, що не цілком ховала худорляве зморшкувате обличчя, колись повне і вродливе, до гасіенди ішов найнезвичайніший гість, якого будь-коли вітали Солано.

То був літній гладкий китаець. Його круглий вид свідчив про лагідну й доброзичливу вдачу, властиву всім товстим людям. Ім'я його, І Пин, означало «сік спілого яблука», а манери він мав такі самі лагідні та солоденькі, як і ім'я. А що вже до старої, яка ступала, спираючись на нього, то І Пин був утіленням пошани й гречності. Коли вона через свою кволість спіткнулась і мало не впала, І Пин спинився й дав їй відсапнутись та звести дух. Тричі, поки вони йшли до гасіенди, він напував стару французькою горілкою із своєї пляшки.

Вигідно посадовивши свою супутницю в тінявому кутку подвір'я, І Пин сміливо постукав у парадні двері. Звичайно у своїх справах він заходив з кухні, але ця справа і його власний розум навели китайця на думку, що тепер він має стукати в парадні двері.

Покоївка-індіянка, що відчинила йому, доповіла про його прихід невтїшному Енріко Солано, який разом із своїми синами слухав оповідання Рікардо про загибель Леонсії в горах майя. Челядниця вернулася і сказала, що сеньйор Солано слабий і не приймає нікого. Промовила вона це досить шанобливо, дарма що відвідувач був китаець.

— Гм,— сказав І Пин і почав вихваляти себе, щоб намовити челядницю доповісти про нього вдруге.— Я не кулі. Я пристойний китаець. Я довго ходив до школи і розмовляю по-іспанському й по-англійському. Я пишу іспанською мовою. Я пишу англійською. Дивіться! Ось тепер я пишу іспанською мовою до сеньйора Солано. Ви не вмієте читати й не розумієте того, що я пишу. Я пишу, що я І Пин. І живу в Колоні. Я прийшов сюди побачити сеньйора Солано. Спра-

ва важлива. Дуже важлива. Дуже таємна. Я пишу про все це на папері, але ви не можете прочитати.

Проте він сказав, що дописав наприкінці:

«Сеньйорито Солано! Маю для вас велику таємницю».

Записку, очевидно, одержав Алесандро, найстарший син Енріко, бо саме він підійшов до дверей, випередивши челядницю.

— Перекажи свою справу через мене! — майже сердито накинувся він на гладкого китайця. — В чому річ? Мерщій!

— Дуже добра річ, — відповів І Пин, задоволено відзначивши, що його співрозмовник схвильований. — Я заробляю багато грошей. Купую, як ви кажете, секрети. Продаю секрети. Дуже гарна річ.

— Що ти знаєш про сеньйориту Солано? — гримнув Алесандро, вхопивши його за плечі.

— Все. Дуже важливі відомості...

Алесандро не владав уже собою. Він мало не поволік китайця до кімнати Енріко.

— В нього є новини про Леонсію! — вигукнув Алесандро.

— Які? — в один голос спитали решта Солано.

«Ого!» — подумав І Пин. Такий запал хоч і показував добрий початок, але починав хвилювати і його самого.

Енріко помилково зрозумів його настрої як страх і, піднісши руку вгору, звелів своїм синам мовчати. Тоді спокійно спитав:

— Де вона?

«Ага, — подумав І Пин. — Сеньйорита, виходить, десь ділася. Це новий секрет». Він може придатись йому коли-небудь. Гарна дівчина, із заможної родини Солано, зникла в одній з країн Латинської Америки! Та він же матиме з цього великий зиск. Одного дня вона може одружитись (І Пин чув про це в Колоні), коли-небудь посвариться зі своїм чоловіком, або ж її чоловік посвариться з нею, і тоді чи вона, чи її чоловік, то байдуже, можуть добре заплатити І Пинові за його секрет.

— Ця сеньйорита Леонсія, — сказав він нарешті підлесливим голосом, — не ваша дочка. В неї інші тато й мама.

Але Енріко був настільки пригнічений загибеллю Леонсії, що цей давній секрет не справив на нього жодного враження.

— Авжеж, — кивнув він головою. — Я взяв її за дочку, коли вона була ще немовлям, і цього ніхто з моїх не знає. Дивно, звідки ти довідався. Мені зовсім не цікаво дізнаватися від тебе про те, що я й так знаю. Я цікавий знати, де вона тепер.

І Пин поважно й спочутливо похитав головою.

— Це вже новий секрет,— промовив він.— Можливо, я знайду й цей секрет. Тоді я продам його вам. Але поки що у мене є давній секрет. Ви не знаєте прізвища тата й мами Леонсії. А я знаю.

Спокуса була завелика, і старий Енріко Солано не міг приховати своєї цікавості.

— Кажі! — мовив він.— Назви ім'я, доведи, що не брешеш, і я заплачу тобі.

— Ні! — знову похитав І Пин головою.— Не вийде. Я веду свої справи не так. Ви платите, а я кажу. Мої секрети — добрі секрети. Я доводжу свої секрети. Ви дасте мені п'ятсот песо й повернете витрати за дорогу з Колона до Сан-Антоніо й назад, а я скажу вам ім'я тата й мами.

Енріко Солано на знак згоди кивнув головою й хотів уже був звеліти Алесандро видати гроші, та на заваді йому стала спокійна, врівноважена покоївка-індіянка. Примчавши до кімнати й підбігши до Енріко із жвавістю, якої досі ніхто не помічав у неї, дівчина вибухнула плачем, що його могла викликати тільки радість, а не сум.

— Сеньйорита!..— нарешті спромоглася вона прохрипіти, показуючи на подвір'я головою й очима.— Сеньйорита!

І Пина з його секретом забули. Енріко з синами кинулись назустріч покритим пилюкою Леонсії, Цариці й обом Морганам, що були верхи на мулах. Мулів вони взяли, очевидно, з пасовиська коло річки Гвалаки. А тим часом двоє челядників-індіян виводили з гасієнди гладкого китайця та його стару супутницю.

— Приходьте іншим разом! — сказали вони їм.— Сеньйор Солано тепер дуже заклопотаний своїми справами.

— Безперечно, я прийду іншим разом,— приязно заспокоїв їх І Пин, не виявляючи ніякого незадоволення, що справа урвалася саме тоді, як гроші були вже майже у нього в руках.

Але йшов він дуже неохоче. Це місце сприяло його фахові. Тут скрізь були секрети. Він почував себе женцем, якого виганяють із землі Ханаансько²⁰, не давши йому зібрати врожаю. Якби не дбайливі челядники-індіяни, І Пин заховався б десь за рогом будинку, щоб хоч глянути на прибулих. Та дарма. Йому довелося забиратися геть. А на півдорозі, відчувши, що стара лантухом налягала йому на руку, він зупинився і дав їй подвійну порцію горілки із своєї пляшки.

²⁰ Земля Ханаанська — стародавня назва Палестини і Фінікії.

Енріко просто стягнув Леонсію з мула, так спішив обняти її. Протягом кількох хвилин на подвір'ї чути було тільки радісні вигуки; старий Енріко та його сини вітали й обіймали Леонсію. Коли вони трохи опам'яталися, Френк уже допоміг Цариці злізти на землю і, тримаючи її за руку, очікував нагоди, щоб познайомити її з Солано.

— Це моя дружина,— сказав Френк до Енріко.— Я поїхав у Кордільєри по скарби й знайшов цей скарб. Чи можна ж було сподіватися кращої долі?

— Але вона з доброї волі зреклася величезних скарбів,— сміливо втрутилась Леонсія.

— Вона була Цариця в невеличкому царстві,— пояснив Френк, вдячно й захоплено глянувши на Леонсію, яка зразу ж додала:

— І, щоб урятувати нас, позбулася цього царства.

І Леонсія великодушно обняла Царицю за стан, відірвала її від Френка й повела до будинку.

РОЗДІЛ XXIII

Торес у пишному середньовічному іспанському костюмі, пошитому з урахуванням смаків Нового Світу, які ще й досі любляє дехто з багатих плантаторів Панами, їхав узбережжям до садиби Солано. Великий білий собака, що від самої підземної річки не кидав Тореса, біг слідом за ним, і його легкі стрибки свідчили, що на полюванні він міг би випередити найкращого з Торесових коней. Торес саме звертав на покручену стежку до гасієнди, коли назустріч йому трапився І Пин, який спинився підживити свою кволу супутницю. Проте Торес ледве кинув оком на ту дивну пару. Пишні шати додали йому бундючності, що не дозволяла звертати увагу на таких злидарів.

Зате І Пин добре приглянувся до нього своїми скісними очима, не пропустив жодної дрібниці і подумав: «Він, здається, дуже багата людина. Він приятель Солано і їде до їхнього дому. Може, він коханий сеньйорити Леонсії або дарма домагається її руки. Та хоч би там як, а можна сподіватися, що він захоче заплатити за секрет народження Леонсії. Атож, і видно, що він дуже багатий».

Тим часом у кімнаті Енріко на гасієнді зібралась уся родина Солано і гості. Цариця вирішила докинути й своє слово до розповіді про їхні пригоди і, поблискуючи очима, описувала, як Торес украв у неї самоцвіти, а потім упав у вир, злякавшись собаки. Раптом Леонсія, що біля вікна розмовляла з Генрі, голосно скрикнула.

— Про вовка помовка,— сказав Генрі.— А ось і сам Торес!

— Я перший! — вигукнув Френк, стуляючи кулаки й промовисто натужуючи м'язи.

— Ні,— перебила Леонсія,— він знаменитий брехун. Ми всі переконалися в цьому. Візьмімо його на жарт. Він тепер саме злазить з коня. Давайте заховайтесь усі четверо. Тату! — вона махнула рукою Енріко й його синам.— Сідайте кружка і вдавайте, ніби журитесь за мною. Як увійде цей шахрай, ви спитайте, що з нами сталося. І він набреше вам такого, що й уявити собі важко. А ми тим часом шмигнемо за ширму... Ну, ходімо!

І, вхопивши Царицю за руку, вона заховалася, сказавши очима заховатися Френкові та Генрі.

У кімнаті Торес побачив усіх у великій зажурі: Енріко й синам його не важко було це вдати, вони тільки-но справді сумували. Енріко, вітаючи гостя, підвівся з крісла й зараз же знову безсило сів. Торес узяв його руку в свої і виявив таке щире співчуття, що не міг з хвилювання й слова сказати.

— Ох! — озвався він нарешті трагічним голосом.— Вони загинули. Загинула й ваша прекрасна донька Леонсія. І обидва Моргани. Рікардо ж, мабуть, розказував уже, що вони загинули в печерах гори майя.

— То якісь зачаровані печери,— оповідав він далі, давши Енріко опам'ятатися по першому вибухові пекучого жалю.— Я був коло них, як вони вмирили. Якби вони послухалися моїх порад, то були б живі й досі. Та де там! Навіть Леонсія не захотіла покластися на давнього приятеля Солано. Ні, їй неодмінно треба було слухатись грінго. А я після неймовірних пригод видобувся з гори, глянув униз на долину Загублених Душ, а коли вернувся в печеру, вони вже вмирили...

Тієї миті до кімнати ввірвався величезний білий собака, а за ним служник-індіянин. Пес, здригаючись, почав нюхати численні сліди, що залишила на підлозі його господиня. Але підбігти до ширми, за якою заховалась Цариця, він не встиг, бо Торес ухопив його шию, передав потримати двом служникам-індіянам і сказав:

— Нехай він побуде тут. Про нього я розповім вам потім. Спершу подивіться на це! — Він витяг з кишені жменю самоцвітів.— Я постукав у двері мерців, і тепер, як бачите, скарби майя належать мені. Я — найбагатша людина в Панамі, у цілій Америці. Я матиму змогу...

— Ви, кажете, були з моєю дочкою, коли вона вмирала,— перебив, зітхаючи, Енріко.— Чи не просила вона переказати мені що-небудь?

— Аякже! — і собі зітхнув Торес, схвильований сценою смерті, яку сам вигадав.— Вона загинула з вашим ім'ям на устах. Її останні слова були...

Раптом Торес вирячив очі і застиг, не докінчивши фрази. В кімнаті з'явилися Генрі і Леонсія і, наче нічого не сталося, розмовляючи, спинилися біля вікна.

— Ви сказали мені, що її останні слова були...— нагадав Енріко.

— Я... я збрехав вам,— промимрив Торес, шукаючи виходу з ніякового становища.— Я був певний, що вони все одно помруть, не виберуться з печери, і хотів пом'якшити удар, сеньйоре Солано, втішити вас словами, які вона неодмінно сказала б, помираючи. До речі, щодо Френка, який вам так сподобався... Я гадаю, вам легше було б думати, що він помер, ніж знати, який з нього підлий боягуз.

Раптом пес радісно загавкав і почав вириватися з такою силою, що два служники насилу могли його стримати. Але Торес, не здогадавшись, чого рветься собака, теревенив далі:

— В тій долині живе погане, пришелепувате, божевільне створіння, яке думає, ніби вміє читати майбутнє. То страшна й жорстока жінка. Я не заперечую, правда, що лицем вона вродлива. Але то врода сколопендри, яка може подобатися тим, хто любить сколопендр. Тепер я знаю, що сталося. Вона, отже, допомогла Леонсії і Генрі вибратися з долини якимсь таємним виходом. А Френк лишився жити з нею в грісі... бо ж то таки гріх, оте їхнє співжиття, коли в долині нема жодного католицького священника, який би їх звінчав. Не подумайте, що таке огидне створіння закрутило Френкові голову. Ні, його заморочили оті мерзєнні скарби, які є в неї. І це той грінго, що його ви так радо вітали у своєму домі, та осоружна американська гадюка, насмілилася заплямити Леонсію, дивлячись на неї закоханими очима! О, я знаю, що кажу. Я сам свідок...

Радісне гавкання пса перебило йому мову, і він нараз побачив Френка й Царицю, що, так само жваво розмовляючи, як і Генрі з Леонсією, вийшли з-за ширми. Цариця спинилася, погладити собаку; пес був такий великий, що передніми лапами досяг їй аж на плечі і став вищий за неї. Тим часом Торес облизував свої пересохлі губи й надаремно напружував мозок; міркуючи, як викрутитися з цього безвихідного становища.

Перший засміявся Енріко Солано. Його сини приєднались до батька, й усі зареготали до сліз.

— Я й сам міг би одружитися з нею,— злісно посміхнувся Торес.— Вона навколішки просила, щоб я взяв її заміж.

— Ну досить,— сказав Френк.— Я позбавлю вас брудної роботи і сам викину його звідси.

— Я часом також люблю брудну роботу,— заперечив Генрі, виступаючи наперед.— І ця особливо мені подобається.

Обидва Моргани ладні були вже кинутись на Тореса, але Цариця спинила їх рукою.

— Нехай він спершу поверне кинджал, що вкрав у мене,— сказала вона.

— А може, він поверне й самоцвіти, що поцупив у вас, люба леді,— зауважив Енріко, коли Торес витяг з-за пояса кинджал.

Торес не зволікав. Він засунув руку в кишеню, видобув жменю самоцвітів і поклав їх на стіл. Енріко глянув на Царицю. Та мовчки чекала.

— Давай решту! — сказав Енріко.

І Торес додав ще три чудові нешлифовані самоцвіти до тих, що лежали вже на столі.

— Може, ви будете трусити мене, мов якогось звичайного злодюжку? — сердито спитав Торес і вивернув свої порожні кишені.

— Тепер я візьмусь за нього,— сказав Френк.

— Ні, я! — не здавався Генрі.

— Гаразд, берімося за нього разом. Удвох ми зможемо жбурнути його далі!

Вони вхопили Тореса за комір і за штани й потягли до дверей.

Усі, хто був у кімнаті, кинулись до вікна подивитися, що буде з Торесом; Енріко добіг перший. А після всього Цариця збрала зі столу самоцвіти і передала їх Леонсії, сказавши:

— Це вам з Генрі весільний подарунок від мене й Френка.

І Пин залишив стару на березі й підкрався сам до гасієнди, маючи намір з-за кущів побачити, що робиться в домі. Він задоволено засміявся, коли багатий кабальєро злетів із східців і простягся на піску. Та І Пин був надто розумний, щоб вилізти з кущів і показати, що він усе бачив. Він чкурнув чимдуж униз, і Торес наздогнав його тільки на півдорозі до берега. Китаєць привітався дуже принижено, але розлютований Торес підніс батога й налагодився був безжально вдарити його просто в обличчя. Та І Пин не злякався.

— Сеньйорита Леонсія...— поспішив сказати він і цим затримав удар.— Я знаю великий секрет.— Торес чекав, не опускаючи батога.— Ви ж не хочете, щоб хтось інший одружився з цією гарненькою сеньйоритою Леонсією?

Торес опустив батога.

— Кажі, який там секрет?

— Ви не хочете, щоб хтось інший одружився з сеньйоритою Леонсією?

— Припустімо, що не хочу.

— Тож уявіть собі, що ви знаєте секрет, який завадить їм одружитися.

— Що ж то за секрет?

— Спершу заплатіть,— похитав головою І Пин.— Шістсот золотих доларів. Тоді я кажу вам секрет.

— Добре, я заплачу,— погодився Торес, не мавши найменшого наміру додержати свого слова.— Скажи, а потім я заплачу, якщо то не якась брехня. Ну!

Коли з кишені на грудях він витяг напханого кредитками гаманця, І Пин неохоче погодився і повів його вниз до старої, що сиділа на узбережжі.

— Ця стара,— пояснив він,— не бреше. Вона хвора і незабаром помре. Вона боїться. Вона розмовляла з священником у Колоні. Він сказав, що вона мусить відкрити секрет, бо як ні, то попаде до пекла. Отже, вона не збреше.

— Ну добре, що не збреше, але що ж вона може сказати мені?

— А ви заплатите?

— Аякже! Шістсот золотом.

— Ну то послушайте. Вона народилася в Кадіксі, в Іспанії. Вона була чудова служниця і чудова нянька. Одного разу вона найнялася до англійської родини, що подорожувала в її рідному краю. Вона довго служила в тієї родини. Навіть поїхала з нею до Англії. Далі,— ви знаєте, іспанська кров дуже гаряча,— вона образилася на ту родину. А в них була маленька дівчинка. Вона краде дівчинку й тікає до Панами. Ту маленьку дівчинку бере за доньку сеньйор Солано. В нього багато синів і жодної доньки. Отже, з цієї маленької дівчинки він робить собі доньку. Але ця стара жінка не сказала прізвища родини дівчинки. А то дуже заможна родина, в Англії кожне її знає. Її прізвище — Морган. Ви знаєте це прізвище? До Колона приїзять люди з Сан-Антоніо й кажуть, що дочка сеньйора Солано одружується з англійським грінго, Морганом на ймення. І цей грінго Морган — брат сеньйорити Леонсії.

— А-а! — промовив Торес у злісному захопленні.

— Тепер ви заплатите мені шістсот золотом,— сказав І Пин.

— Дурний ти! — відповів Торес і глузливо засміявся.— Мабуть, коли-небудь ти навчишся краще продавати свої секрети. Секрет — це не черевики й не дошки. Секрет, коли

його вже розказали, це все одно, що шепіт вітру. Він приходить і зникає, як мара. Хто його бачив? Черевики й дошку можна відібрати назад. Як ти відбереш секрет? Га?

— Ми обоє говоримо про мару, ви і я,— спокійно сказав І Пин.— Мара справді зникає. Я не зраджував вам жодного секрету. Ви бачили сон. Якщо ви переповісте його людям, вони запитають, хто це сказав. Ви пошлетесь на мене. А я скажу: «Ні». І тоді всі казатимуть: «Вам усе це приснилось»,— і сміятимуться з вас.

І Пин бачив, що його логічні докази починають впливати на Торсса, і зробив доречну паузу.

— Ми з вами поговорили,— додав він по хвили,— і наші слова розвіяв вітер. Авжеж, слова — мара. Але я, продаючи секрети, продаю не мару. Я продаю черевики. Я продаю дошку. Я продаю докази. На терезах вони багато важитимуть. Якщо їх записати на папері й засвідчити печаткою, то папір можна порвати. Але інші докази не папір, їх можна вкусити й поламати на них зуби. Чутки завжди розпливаються, як ранковий туман. У мене є докази. Ви заплатите мені шістсот доларів золотом або всі будуть сміятись, що ви слухаєте мару.

— Добре! — погодився переконаний Торес.— Покажи мені ті докази, що їх можна розірвати і вкусити.

— Спершу заплатіть шістсот доларів золотом.

— Я заплачу, як побачу твої докази.

— Ви матимете докази й будете кусати та рвати їх після того, як шістсот доларів будуть у мене в руках. Ви обіцяли заплатити. Але обіцянка — то шепіт, мара. А мені потрібні справжні гроші. Такі, щоб їх теж можна було рвати і спробувати на зуб.

Нарешті Торес здався й заплатив гроші за докази, що цілком задовольнили його, коли він побачив їх. То були давні листи, дитячий медальйон і дитячі іграшки.

Після цього Торес не тільки запевнив І Пина, що задоволений із його доказів, а ще й докинув сто доларів, щоб той виконав як слід його доручення.

На ту пору Френк і Генрі, зодягнені в свіжу білизну, голились безпечними бритвами у ванній кімнаті, що сполучала їхні спальні, і наспівували:

Погліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!

А Леонсія на своїй чудово вмебльованій половині, за допомогою двох швачок-індіянок, гостинно й великодушно пояснювала Цариці всі тонкощі вбрання цивілізованої

жінки, і їй було сумно й весело водночас. Цариця, як справжня жінка, не приховувала щирого захвату від гарних суконь, білизни й прикрас у Леонсіїних шафах. Обом їм було приємно перебирати вбрання, а вправні швачки, зробивши там стібок, а там зайву складку, тим часом підганяли кілька Леонсіїних суконь на худішу й нижчу постать Цариці.

— Ні, корсета вам не треба,— зауважила Леонсія, оглядаючи Царицю.— Такий стрункий стан, як у вас, з жінок має одна на сотню. Я вперше бачу таку довершену фігуру. Ви...— Леонсія замовкла, ніби шукаючи шпильку на столі, а насправді, щоб приховати схвильованість. Опанувавши себе, вона докінчила:— Ви надзвичайно гарна, молода, і Френк може пишатися вами.

У ванній кімнаті Френк, співаючи, вже кінчав голитися, коли почувся стукіт у двері і перервав йому пісню. Він відчинив і побачив Фернандо — одного з братів Солано з телеграмою в руці. Френк узяв телеграму і прочитав:

«Повертайтеся негайно. Потрібні ширші повноваження. Біржа хитається. Наступ на всі ваші акції крім «Темпіко петролеум». Телеграфуйте коли вас чекати. Становище небезпечне. Гадаю витримати якщо приїдете відразу. Негайно телеграфуйте. Безком».

Коли Моргани прийшли до вітальні, Енріко Солано разом із своїми синами відкорковував пляшки з вином.

— Я тільки-но віднайшов свою дочку й знову втрачаю її,— сказав Енріко.— Та це вже не така важка втрата, Генрі. Завтра справимо весілля. Бо ж той паскуда Торес, напевне, плеще по всьому Сан-Антонію, що вона втікала з вами.

Генрі не встиг ще подякувати, як у кімнату ввійшли Леонсія й Цариця.

Енріко підніс чарку і промовив:

— З молоду...

Нічого не зрозумівши, Леонсія й собі взяла на столі чарку й глянула на Царицю.

— Ні-ні,— промовив Генрі, забираючи в неї чарку, щоб передати Цариці.

— Стривайте! — сказав і Енріко.— Я ж бо ще не скінчив. Дозвольте мені виголосити тост. Отже, за молодих!

— Ти завтра підеш з Генрі до шлюбу,— пояснив Леонсії Алесандро.

Хоч яка несподівана й прикра була для дівчини ця новина, та вона стрималась і, з удаваною веселістю глянувши Френкові просто в очі, вигукнула:

— Тоді ще один тост! За наречених!

Френкові й так було важко, що він мусить одружуватися з Царицею, а дізнавшись про Леонсіїне весілля, він і геть утратив спокій. І Леонсія зразу помітила, яких йому коштувало зусиль опанувати себе самого. Його муки завдали їй потаємної втіхи, і вона майже зраділа, побачивши, як Френк при першій нагоді вийшов з кімнати.

Френк ще до цієї новини показував телеграму, а тепер, пояснивши, що йдеться про все його майно, сказав, що йому треба зараз же скласти відповідь, і попросив Фернандо послати верхівця на урядову радіостанцію в Сан-Антоніо.

Незабаром слідом за Френком вийшла й Леонсія. Вона знайшла його в бібліотеці. Френк сидів коло столу перед чистим аркушем паперу і задумливо дивився на її фотографію, яку взяв з низької книжкової полиці. Цього вже було занадто для Леонсії, вона мимоволі захлипала і замалим не впала. Френк кинувся підтримати її, і обоє вони нестямились, як їхні губи з'єднались у жагучому поцілунку.

Раптом Леонсія випручалась і злякано глянула на Френка.

— Годі, Френку! — скрикнула вона. — Навіть більше: вам не слід залишатися навіть на моє весілля. А то я за себе не відповідаю. Сьогодні з Сан-Антоніо відпливає корабель до Колона. Ви з своєю дружиною поїдете звідси. В Колоні не важко знайти шхуну, що перевозить садовину до Нью-Орлеана, а звідти вже поїзд до Нью-Йорка. Я кохаю вас, ви самі це знаєте.

— Але ж ми з Царицею ще не одружені! — вигукнув Френк. — Поганський шлюб перед вітварем Сонця це ще не шлюб! Ми з Царицею не подружжя ані офіційно, ані насправді. Запевняю вас, Леонсіє, ще не пізно...

— Той поганський шлюб зв'язував вас до цього часу, — спокійно й рішуче перебила мову йому Леонсія. — Нехай же він зв'яже вас і до Нью-Йорка або принаймні... до Колона.

— Цариця не хоче брати шлюб у церкві, — сказав Френк. — Вона твердить, що всі жінки з її роду одружувалися так, як і вона, і що саме такий шлюб перед вітварем Сонця священний.

Леонсія знизала плечима, але її обличчя виявляло сувору рішучість.

— Священний чи не священний, — відповіла вона, — але ви мусите виїхати сьогодні ж увечері. А то я збожеволюю. Застерігаю вас, мені не вистачить сили вінчатись, як ви залишитесь. Я не зможу, я знаю, що не зможу бачити вас, коли мене вінчатимуть із Генрі, і після того. Тільки дуже

прошу, не зрозумійте мене зле. Я люблю Генрі, але... не зовсім... не так, як вас. Я люблю його,— і не соромлюся визнати це,— я люблю його майже так, як ви любите Царицю. А вас я кохаю так, як мала б кохати Генрі, як ви мали б кохати Царицю, як ви, я знаю, кохаєте мене!

Вона вхопила його за руку й приклала її до свого серця.

— Ось! Востаннє! Тепер ідіть!

Але Френк пригорнув її до грудей, і Леонсія не втрималась від нового поцілунку. Нарешті вона таки випручалась і побігла до дверей. Френк на знак покори схилив голову, а потім узяв фотографію Леонсії.

— Я збережу її на пам'ять,— промовив він.

— Вам не слід було б цього робити,— кинула йому Леонсія останню усмішку.— Та беріть уже! — додала вона, повернувшись і пішла з бібліотеки.

І Пин мав виконати доручення, за яке Торес дав йому сто золотих доларів. Наступного ранку, коли Френк із Царицею були вже на дорозі до Колона, він з'явився до гасієнди Солано. Енріко саме курих на веранді сигару і був надзвичайно задоволений із себе, з цілого світу і з усього, що в світі робиться. Він упізнав свого вчорашнього гостя й привітав його. Не починаючи ще розмови, Енріко звелів своєму синові Алесандро принести сто песо. А І Пин, торгівець секретами, не погидував дістати за той самий секрет гроші двічі. Проте він додержав обіцянки, даної Торесові, і заявив, що відкриє свій секрет тільки в присутності Леонсії і Генрі.

— Мій секрет зв'язаний шнурочком,— сказав І Пин, коли прийшли Леонсія з Генрі, і заходився розв'язувати невеликий пакуночок.— Сеньйорита Леонсія і юнак, що хоче побратися з нею, повинні перші подивитися на ці речі. Потім їх можуть оглянути й усі інші.

— Авжеж, вони ж найбільше зацікавлені в цьому,— великодшно погодився Енріко, хоч з того, як він захощував дочку й Генрі підійти до столу, видно було, як і самому йому кортить дізнатися, що в тому пакуночку.

Він удавав, що то його мало обходить, але не спускав з ока молодих. І, на свій подив, побачив, як Леонсія, раптом кинувши набік якийсь документ, що його читала разом з Генрі, не соромлячись обняла юнака за шию і щиро поцілувала в губи. А Генрі ступив назад і вигукнув засмученим голосом:

— Та що ж це таке, Леонсіє? Виходить, усьому кінець, і ми не зможемо одружитись!

— Га?! — розлютився Енріко.— Не можете одружитись,

коли все вже готове до весілля? Що це значить, сер? Ви ображаєте нас. Ви мусите одружитись, і то сьогодні ж!

Приголомшений Генрі поглядом попросив Леонсію пояснити за нього.

— Було б проти законів божих і людських,— сказала Леонсія,— одружуватися братові й сестрі. Тепер я розумію, чому саме я любила Генрі як брата. Він мій брат. А я його рідна сестра, якщо ці документи не брешуть.

І Пин зрозумів, що може передати Торесові приємну звістку: весілля не відбулось і взагалі не відбудеться.

РОЗДІЛ XXIV

Добравшись від Колона маленькою прибережною шхуною, Цариця й Френк за п'ятнадцять хвилин були вже на пароплаві Об'єднаної фруктової компанії. І взагалі всю подорож до Нью-Йорка відбули вони на диво без перешкод. У Нью-Орлеані Френк найняв таксі, що вмент перевезло їх з пристані на вокзал, а носії, вхопивши їхні речі, допомогли сісти у вагон, коли поїзд уже рушав. У Нью-Йорку Френка зустрів Беском, що приїхав на Френковій машині; він привіз їх до розкішного будинку на Ріверс-драйві, якого збудував Френків батько.

Все це відбулося так швидко, що, приїхавши в Нью-Йорк, Цариця знала про великий світ ледве чи більше, ніж тоді, коли починала свою подорож із підземної річки. Якби вона була звичайна жінка, величезні здобутки цивілізації приголомшили б її. А так вона сприймала все це з царською байдужістю, як дарунок свого чоловіка. Френк був для неї цар, бо йому прислужувало стільки рабів. Хіба ж вона сама не бачила цього на пароплаві і в поїзді? І тут, спинившись коло будинку, вона вважала цілком природним явищем, що їх зустріло багато служників. Шофер відчинив дверцята машини. Інші служники внесли в дім їхні речі. Френк навіть не торкався ні до чого, а тільки подав їй руку, коли вона виходила з машини. Навіть Беском, що (вона це вгадувала) був не служник, і той догоджав Френкові. Адже вона не могла не бачити, що Беском, вислухавши Френкові розповідження, знову сів у машину і кудись поїхав.

Вона царювала в загубленій долині над купкою дикунів. А тут, у цій країні могутніх царів, її чоловік царював над царями. Це було чудово, і вона з радістю усвідомлювала, що не принизила своєї царської гідності, одружившись з Френком.

Вона щиро, по-дитячому захоплювалася всім, що побачи-

ла всередині палацу. Забуваючи про служників, або, вірніше, не звертаючи на них уваги, як не звертала вона уваги на своїх підданців там, у долині, Цариця заплескала в долоні, коли побачила парадний вестибюль, глянула на мармурові сходи, збігла ними нагору й зазирнула в першу кімнату. То була бібліотека, що її вона бачила в Свічаді Світу того дня, як уперше зустрілася з Френком. І та ворожба здійснилася, бо Френк разом з нею ввійшов у кімнату, і його рука обіймала її за стан, достеменно так, як показувала металева поверхня розтопленого золота в золотій чаші. Вона пригадала телефони й телеграфний апарат і так само, як тоді, підійшла до телеграфу, а Френк, не знімаючи своєї руки з її стану, зупинився поруч неї.

Він почав був пояснювати Цариці, як працює апарат, але скоро переконався, що неможливо за кілька хвилин розповісти їй про всі тонкощі біржових справ. Раптом його очі спинились на телеграфній стрічці: він побачив, що акції «Фріско» впали на двадцять пунктів. Такого ще не бувало з акціями цієї невеликої залізниці в Айові, яку фінансував і збудував сам старий Морган і аж до самої смерті вважав за цілком певне підприємство. На його думку, акції цієї залізниці витримали б хуртовину, що зруйнувала б половину банків і весь Уолл-стріт.

Цариця напружено стежила за схвильованим Френковим обличчям.

— Це також чари, як і моє Свічадо Світу? — напівпитально, напівтвердо сказала вона.

Френк кивнув головою.

— Я знаю, воно відкриває тобі секрети, — вела вона далі. — Як і моя чаша, воно приводить сюди до тебе, у цю кімнату, цілий світ. Воно непокоїть тебе. Я добре бачу. Та тільки що може непокоїти тебе тут, де ти — один з найбільших царів?

Френк хотів був відповісти, а потім спинивсь і не сказав нічого. Він збагнув, що не зуміє розтлумачити їй усе, що снувало в його голові та ввижалось його очам — яскраві картини залізничних шляхів і корабельних пристаней; багатолюдних вокзалів і гамірливих доків; шахтарів на руднях Аляски, Монтани і в Долині Смерті; осідланих мостами річок і приборканих водоспадів; міст, збудованих на висушених багновищах і закріплених дюнах; одне слово, всю техніку, економіку й фінанси в умовах цивілізації двадцятого сторіччя.

— Воно непокоїть тебе, — знову сказала Цариця. — І, на жаль, я не можу допомогти тобі. В мене немає більше моєї золотої чаші. Я ніколи вже не буду бачити в ній світу. Я вже

не маю влади над майбутнім. Я лише жінка, безсила в цьому дивному велетенському світі, куди ти привіз мене. Я тільки жінка, твоя дружина, Френку, і пишаюся цим.

Ту мить Френкові здалося, що він кохає її. Кинувши телеграфну стрічку, він пригорнув Царицю до себе, а тоді підійшов до телефонів. «Чарівна жінка,— подумав Френк,— немає в ній ні хитрощів, ні злоби. Справжня жінка, жінка з голови до ніг, що вмє любити й гідна любові. Та ба! Образ Леонсії стоятиме між нами».

— Це ще більші чари,— промовила до себе Цариця, коли Френк, викликавши Бескомову контору, сказав:

— Містер Беском має бути в себе за півгодини. Це Морган, Френк Морган. Містер Беском п'ять хвилин тому поїхав до себе. Коли він приїде, перекажіть йому, що я також їду до нього й буду за п'ять хвилин по його приїзді. Справа дуже важлива. Скажіть йому, що я вже виїхав. Дякую. До побачення!

Звісно, Цариця, хотівши відразу оглянути всі дива свого великого будинку, виявила незадоволення, коли Френк сказав, що мусить негайно поїхати в одне місце, яке зветься Уолл-стріт.

— Що то таке,— трохи розчаровано спитала вона,— що відриває тебе від мене, наче ти — якийсь раб?

— То справи, і дуже важливі справи,— відповів Френк, усміхаючись і цілуючи її.

— А що то за справи, які мають владу над тобою, царем? Чи справи — то ім'я вашого бога, якому ви вклоняєтесь, як ми вклоняємось богові Сонця?

Він усміхнувся, бо вона майже вгадала, і сказав:

— Це великий американський бог. І це жадливий бог. Коли він карає, то карає швидко й страшно.

— І ти викликав його гнів?

— На превеликий жаль. Хоч і сам не знаю чим. Я мушу їхати на Уолл-стріт...

— Там його вівтар? — не дала вона йому докінчити.

— Авжеж, там його вівтар,— відповів Френк.— І мені скажуть, чим я розсердив його і як могу втихомирити його гнів.

Френк поспіхом пояснив дружині призначення й обов'язки покоївки, яку він телеграфно найняв із Колона, але це не дуже її зацікавило. Цариця перебила його, сказавши, що ця жінка, очевидно, подібна до служників, які були в неї в долині Загублених Душ, і що вона звикла до челяді ще змалку, коли маленькою дівчинкою жила з своєю матір'ю й училась від неї англійської та іспанської мов.

Та коли Френк узяв капелюха й поцілував її, Цариця полагіднішала й побажала йому успіху перед вівтарем.

Минуло кілька годин, повних незвичайних пригод на Царициній половині, де французька покоївка, що розмовляла по-іспанському, пояснювала й показувала господині кожну річ. Потім якась поважна жінка, що хоч і скидалась сама на царицю й мала двох дівчат-челядниць, а все ж таки, на думку Цариці, слугувала їй і Френкові, оглянула та виміряла її з усіх боків, і після цього Цариця знову зійшла вниз, щоб краще ознайомитися з Френковою бібліотекою, таємничими телефонами та телеграфним апаратом.

Вона довго дивилась на телеграфний апарат і прислухалась до його безладного постукування. Але, вміючи читати й писати по-англійському й по-іспанському, вона нічого не розуміла в якихось кривульках, що дивним способом з'являлись на стрічці. Тоді Цариця почала вивчати телефони. Пригадавши, як користувався ним Френк, вона й собі приклала вухо до мікрофона. Далі вона згадала, що Френк робив інакше, зняла трубку й приклала до вуха. Голос, безумовно жіночий, почувся так близько, що Цариця розгубилася, впустила трубку й відступила назад. Тієї миті до кімнати зайшов Паркер — давній Френків служник, якого Цариця ще не бачила. Його костюм був бездоганний, а манери — величні, і вона подумала, що то, мабуть, не служник, а щось наче приятель Френка. Такий, як Беском, що зустрічав їх на вокзалі й їхав з ними в машині наче рівня, а потім покірно подався виконувати Френкові доручення.

Глянувши на поважне Паркерове обличчя, Цариця ніяково всміхнулась й показала на телефон, ніби питаючи, що то таке. Паркер урочисто підняв трубку, пробурмотів у неї: «Перепрошую»,— і поклав на місце. Протягом цих кількох секунд у голові Цариці сталася ціла революція. Вона чула не божий голос і не голос якогось духа. То був голос жінки.

— Де вона? Де ця жінка? — спитала Цариця.

Паркер випростався ще більше, набув ще врочистішого вигляду й уклонився.

— Тут, у домі, десь захована жінка,— напосіла на нього Цариця.— Її голос чути ось у цьому. Вона мабуть, у сусідній кімнаті.

— То телефоністка,— відповів Паркер, намагаючись спинити потік її слів.

— Мене не цікавить її ім'я,— не вгавала Цариця.— Я не

можу дозволити, щоб у домі, крім мене, була ще якась жінка. Нехай вона йде собі геть!

Паркер ще більше випростався й став ще величніший. Тоді Цариці спало щось нове на думку. Мабуть, вона помилилась, і цей поважний джентльмен займає вище місце, ніж вона гадала, серед тутешніх менших царів. Мабуть, він майже такий, як і Френк, а вона поводить з ним, як із нижчим, багато нижчим від її чоловіка.

Цариця вхопила Паркера за руку, не помічаючи, що він опирається, посадила на канапу й сама сіла поруч із ним. Остаточо спантеличивши старого, вона взяла з коробки кілька цукерок і почала пригощати його ними, запихаючи йому в рота по одній, скоро тільки він хотів щось сказати.

— Слухайте,— спитала вона, вже мало не задушивши Паркера,— хіба ж у вашій країні заведено багатоженство?

Почувши таке відверте запитання, Паркер мало не вдавився шоколадом.

— О, я знаю, що означає це слово,— запевнила Цариця.— Отож і питаю: невже у вас чоловіки мають по кілька жінок?

— У цьому домі, крім вас, мадам, і служниць, немає іншої жінки,— нарешті спромігся вимовити Паркер.— Голос, що ви чули, належить жінці, яка сидить за багато миль звідси; вона до ваших послуг, як і до послуг кожного, хто захоче говорити телефоном.

— Вона рабиня таємниці? — спитала Цариця, починаючи поволі розуміти, в чому річ.

— Так,— відповів Паркер,— вона рабиня телефону.

— Летючої розмови?

— Так, мадам, хай буде летючої розмови.— Паркер у розпачі шукав виходу із становища, в якому йому зроду не доводилось бувати.— Ходімо, я покажу вам, мадам. Ви можете розпоряджатись цією рабинею летючої розмови і вдень і вночі. Якщо вам завгодно, рабиня допоможе вам поговорити з вашим чоловіком, містером Морганом...

— Як, зараз?

Паркер кивнув головою, підвівся з канапи й підійшов до телефону.

— Насамперед ви поговорите з рабинею,— повчав він Царицю.— Як тільки ви візьмете трубку й прикладете до вуха, рабиня озветься до вас. Рабині завжди озиваються однаково. Вона питає: «Номер?» Або: «Номер? Номер?» Іноді вона буває страшенно люта. Коли рабиня питає: «Номер?» — то ви скажете їй: Едістоун, дванадцять дев'яносто два. Після чого рабиня повторить: «Едістоун, дванадцять дев'яносто два», а ви відповісте: «Так, будь ласка».

— Я повинна сказати рабині: «Будь ласка»? — здивувалась Цариця.

— Так, мадам. Бо рабині летючої розмови — незвичайні рабині. Я вже немолода людина, а за все своє життя ніколи не бачив телефоністки. Потім, через секунду, інша рабиня, що сидить за багато миль від першої, скаже вам: «Це Едістоун, дванадцять дев'яносто два», а ви скажете: «Я місіс Морган і хочу поговорити з містером Морганом. Він повинен бути в конторі містера Бескома». А далі ви почекаєте півхвилини або хвилину, після чого містер Морган почне з вами розмову.

— За багато й багато миль звідси?

— Так, мадам, і буде чути, ніби він сидить у сусідній кімнаті. А коли містер Морган скаже: «Бувай здорова», — ви скажете: «На все краще» — і повісите трубку ось так.

Вона зробила все, що їй казав Паркер. Дві рабині скорились чарівному номерові, а Френк розмовляв і сміявся з нею, просив не сумувати і обіцяв бути вдома не пізніше як о п'ятій.

Протягом цілого дня Френк був дуже заклопотаний.

— У вас є якийсь запеклий таємний ворог, — знову й знову казав Беском, а Френк тільки хитав головою, не мігши здогадатися, хто б то був.

— Ви ж дивіться: на біржі скрізь спокійно, де не йдеться про акції, пов'язані з вами. Ось вам акції «Фріско». Жодні причини й жодні домисли не можуть пояснити, чого вони так падають. І зважте, всі ваші акції падають. Компанія «Нью-Йорк, Вермонт і Конектікат» виплачувала останні чотири квартали по п'ятнадцять відсотків дивідендів, і її акції були міцні, як Гібралтар. А тепер вони падають і падають. Те саме з акціями «Монтана Лоуд», мідних копалень Долини Смерті, «Імперіел Тангстен» і «Північно-Західної електричної». А взяти акції «Аляска Трудуел»? Вони були надійні, як скеля. А отже й на них почався наступ, але учора надвечір. До закриття біржі вони впали на вісім пунктів, а сьогодні — на шістнадцять. І так усі акції, де є ваш капітал. А інших це не стосується. Інші стоять міцно.

— Але ж акції «Темпіко петролеум» не падають, — зауважив Френк, — а в них я зацікавлений найбільше.

Беском у розпачі знизав плечима.

— І ви певні, що не можете подумати ні на кого і не знаєте, який ворог може все це робити?

— Їй-богу, ні, Бескоме! Не можу ні на кого подумати. Я не можу мати ворогів, хоч би тому, що після батькової смерті я не брався до справ. Єдине, що мене цікавило,

«Темпіко», а вони якраз стоять добре.— Він підійшов до телеграфного апарата.— Ось, продано ще п'ятсот акцій на півпункта вище, ніж досі.

— І все-таки хтось змагається з вами,— не здавався Беском.— Це ясно, як божий день. Я проглянув звіти тих підприємств, які вам щойно називав. Факти в них підроблено, щоправда, тонко й хитро, але підроблено, щоб складалося погане враження. Чому, наприклад, «Північно-Західна електрична» припинила видавати дивіденди? Чому звіт Малені про роботу «Монтана Лоуд» складений у таких сумних тонах? Не згадуватиму вже про інші тенденційно складені звіти. Та тільки чим же поясните ви таку безупинну гру на зниження? Для мене ясно. Це похід проти вас, і не випадковий. Його підготовано повільно й старанно. І вороги кинуться на вас після перших же чуток про війну, після першого великого страйку або першої фінансової паніки, тобто після першої ж події, яка захитає весь грошовий ринок.

Подивіться, в якому ви тепер становищі: акції всіх підприємств, крім ваших, стоять міцно. Я весь час сплачував різницю в курсі. Але значну частину ваших додаткових фондів уже витрачено. А різниця раз у раз збільшується. Цим не можна нехтувати. Це може призвести до краху. Становище дуже скрутне.

— Але в нас є «Темпіко петролеум», тут нам ще всміхнеться щастя. Його акцій вистачить покрити будь-яку різницю,— сказав Френк.— Правда, я дуже не хотів би продавати їх,— додав він.

— Ми повинні враховувати можливість революції в Мексиці та й поблажливість нашого уряду,— похитав головою Беском.— Якщо вже дійдеться до «Темпіко петролеум» і під той час там почнеться заколот, вам буде край. А проте,— підсумував Беском,— я не бачу іншого шляху. Треба продавати акції «Темпіко петролеум». Ви знаєте, я вичерпав уже майже все, що ви мені залишили. Це не випадковий напад. Вони йдуть повагом і настирливо, як крижана річка. Всі ці роки я займався тільки вашими справами й це вперше опинивсь у такому скрутному становищі. А тепер поговорім про ваші фінанси взагалі. Їх провадив Колінз, він повинен знати все. І ви теж повинні знати. Чим ви можете мене забезпечити? Чим сьогодні, а чим завтра, чим найближчого тижня і протягом дальших трьох тижнів?

— А скільки вам треба? — у свою чергу спитав Френк.

— Мільйон до закриття біржі,— Беском промовисто показав на телеграфний апарат.— Принаймні двадцять мільйонів протягом наступних трьох тижнів, і це тоді,— майте собі на

увазі,— якщо у світі все буде спокійно і становище на біржі буде таке, як останні півроку.

Френк рішуче підвівся і взяв свого капелюха.

— Зараз їду до Колінза. Він знає мої грошові справи краще, ніж я сам. Я передам вам мільйон сьогодні і гадаю, що здобуду решту протягом кількох найближчих тижнів.

— Пам'ятайте,— застеріг Беском, стискаючи йому руку,— що найстрашніше в цьому нападі — повільна спрямованість. Напад закrojений широко, і веде його, мабуть, якийсь могутній фінансист.

Ще кілька разів за цілий день і вечір рабиня летючої розмови викликала Царицю до телефону й давала їй змогу говорити з чоловіком. На превелику свою радість, вона побачила телефон біля самого ліжка у своїй спальні і, викликавши кабінет Колінза, побажала Френкові на добраніч, навіть спробувала поцілувати його в телефон, а у відповідь почувла чудний і невиразний звук Френкового поцілунку.

Цариця не могла сказати, скільки часу вона спала. Але прокинувшись, напіврозплющеними очима побачила, що Френк стоїть на порозі й дивиться на неї. І коли він стиха відійшов, Цариця зіскочила з ліжка й побігла до дверей; Френк одначе вже спускався сходами.

«Знов у нього клопіт з великим американським богом»,— подумала Цариця, здогадавшись, що Френк пішов у ту дивну кімнату-бібліотеку прочитати погрози та застереження свого сердитого бога, який, вистукуючи, таємним способом писав на стрічці телеграфного апарата. Вона подивилася на себе у дзеркало, поправила коси і, задоволено всміхаючись, накинула капот, ще один доказ Френкової уваги й турботи про неї.

Коло дверей бібліотеки вона спинилася, зачувши якийсь чужий голос. Спершу Цариця подумала, чи то не летюча розмова, але відразу збагнула, що голос занадто виразний і звучить не так, як у телефоні. Зазирнувши у шпарку, вона побачила двох чоловіків, що сиділи у великих шкіряних кріслах один проти одного. Френк, утомлений цілоденним напруженням, був у звичайному костюмі, а той, інший, мав на собі фрак. І вона чула, як гість називає її чоловіка: «Френком», а Френк каже на нього: «Джонні». З цього, а також з невимушеного тону розмови, Цариця зрозуміла, що вони — давні, щирі приятелі.

— І не кажи мені, Френку,— озвався гість,— ніби в Панамі ти не пропонував свого серця щонайменше дванадцятьом сеньйоритам.

— Тільки одній,— відказав Френк після паузи, пильно, як помітила Цариця, глянувши на свого друга.— Я справді таки загубив серце... але не голову. Ох, Джонні Пасморе, любий Джонні Пасморе, ти просто гульвіса і нічого в житті не тямиш. У Панамі я знайшов найкращу жінку в світі. Я радий, що дожив до зустрічі з нею, і був би щасливий померти за неї. Вона палка, пристрасна, ніжна й шляхетна дівчина. Одне слово, справжня цариця.

Цариця, чуючи його слова і бачачи щире захоплення на його обличчі, гордовито всміхнулась: як любить її чоловік!

— І та леді, та леді... є... була не байдужа до тебе? — запитав Джонні Пасмор.

Цариця бачила, що Френк кивнув головою.

— Вона кохає мене так само, як я кохаю її. І це я знаю напевне.— Він спинився.— Зачекай, я зараз покажу тобі її.

Френк рушив до дверей, а Цариця, втішена словами свого чоловіка, кинулась у сусідню, розкішно вмебльовану кімнату, що, як казала їй покоївка, називалася вітальнею. Дивлячись, як Френк підіймається вгору широкими мармуровими сходами, Цариця раділа, мов дитина, що він здивується, не знайшовши її в ліжку. За кілька хвилин Френк біг уже вниз. Цариці ледь стиснуло серце, бо по чоловікові не видно було, що він здивований. Френк ніс у руках клапоть тонкого білого картону і, не оглядаючись, простував до бібліотеки.

Цариця знову припала до шпарки в дверях і побачила, як він розгорнув картон перед Джонні Пасмором і сказав:

— Розваж'ся сам. Ось вона.

— То чого ж ти такий пригнічений? — спитав Джонні, уважно розглядаючи фотографію.

— Того, що ми спіткалися запізно. Я мусив одружитися з іншою. І розлучився з нею назавжди перед тим, як вона мала одружитися з іншим. Вони були заручені раніше, ще до того, як я з нею познайомився. Ця жінка, що стала моєю дружиною, також дуже гарна, щоб ти знав. І я завжди буду їй вірний. Але, на лихо, вона ніколи не здобуде мого серця.

Цариця відразу зрозуміла гірку правду. Вона мало не зомліла й схопилась тремтячими руками за серце. Хоч розмова в бібліотеці не припинилася, Цариця вже не чула ні слова. Вона трохи заспокоїлась і, згорбившись, схожа швидше на тінь тієї вродливої та гордої жінки, якою вона була кілька хвилин тому, перейшла вестибюль і поволі, ніби вві сні, піднялася сходами. У себе в кімнаті вона більше не стримувалась: люто зірвала з пальця Френкову обручку, шпурнула її на підлогу й почала топтати ногами. Нічний

чепчик та черепащачі гребінці теж полетіли під ноги. Здригаючись із плачу і мурмочучи щось незрозуміле, Цариця впала на ліжко; її трусило, мов у гарячці. Та коли Френк, ідучи до своєї кімнати, заглянув у двері, вона зусиллям волі прикинулась, наче спить.

Година, поки Френк заснув, здалась їй вічністю. Тоді вона встала з ліжка, взяла прикрашений самоцвітами кинджал, що був при ній ще в долині Загублених Душ, і навшпиньки пішла до його кімнати. На нічному столику лежав той білий картон — велика фотографія Леонсії. Цариця нерішуче спинилася, стискаючи до болю в пальцях кинджал: кого вдарити? Свого чоловіка чи Леонсію? Вона ступила до ліжка і піднесла вже руку до удару, та раптом з очей у неї ринули сльози і, ніби пелена туману, заслали перед нею Френка. Цариця опустила руку й голосно зітхнула.

Тоді вона підійшла до нічного столика. Погляд її спинився на записнику з олівцем. Цариця написала два слова, видерла аркушик і, поклавши на блискучу стільницю Леонсію фотографію, накрила її своєю запискою і вдарила кинджалом. Вістря втрапило межі очі суперниці, ввігналося в дерево, захиталося й так і лишилося стриміти.

РОЗДІЛ XXV

Поки в Нью-Йорку Ріган спритно провадив широкий наступ на всі Френкові акції, а Френк з Бескомом даремно пробували виявити, хто на них так напосівся, в Панамі відбувались події, що кінець кінцем звели до купи Леонсію, Солано, Тореса та начальника поліції, і далеко не останню роль відіграв у цих подіях гладкий, повновидий китаець.

Старий миршавий суддя, якого призначив начальник поліції, спав на засіданні суду в Сан-Антоніо. Він спав уже годин зо дві, тільки подеколи стріпував головою і наче задумано щось мурмотів, хоч розглядалося дуже поважну справу: підсудному загрожувало двадцять років ув'язнення в Сан-Хуані, де й найміцніші люди витримували не більше десяти. Але суддя не мав потреби слухати, що кажуть свідки, а що прокурор. Ще не почався суд, як він уже знав, який винести вирок, щоб догодити начальникові поліції. Нарешті адвокат скінчив свою досить довгу промову, секретар чхнув, і суддя прокинувся. Він бадьоро озирнувся і заявив:

— Винен.

Ніхто не здивувався, навіть підсудний.

— Прийти завтра вислухати вирок! Наступна справа!

Після цього суддя лагодився вже знову задрімати, коли

раптом до зали увійшли Торес і начальник поліції. Глянувши на свого шефа, суддя відразу зрозумів, чого той хоче, і відклав засідання на завтра.

Через п'ять хвилин, коли зала спорожніла, начальник поліції сказав:

— Я був у Родрігеса Фернандеса. Він запевняє, що це справжній самоцвіт, і, хоч з нього чимало відпаде під час шліфування, камінець коштуватиме не менше як п'ятсот доларів золотом. Покажіть цей самоцвіт судді, сеньйоре Торесе. І решту також.

І Торес почав викручуватись. Він мусив брехати, бо не міг признатися, що Солано й Моргани відібрали в нього всі самоцвіти, а його самого викинули з гасієнди. Він брехав так спритно, що переконав навіть начальника поліції. Щодо судді, то той завжди вірив тому, чого вимагав шеф, і мав свою думку тільки про якість спиртних напоїв. Торесове оповідання, якщо поминути силу деталей, зводилося ось до чого: він, Торес, був певний, що ювелір надто низько оцінив самоцвіти, тому послав їх своєму агентові в Колоні, а той має послати їх у Нью-Йорк фірмі «Тіфані». Там їм складуть справжню ціну і, можливо, куплять.

Коли вони вийшли з зали на сходи між глиняними колонами, що зберегли ще сліди куль від останніх революцій, начальник поліції сказав:

— Оскільки нам треба захисту закону, щоб вирушити по ті самоцвіти, а надто з любові до нашого любого приятеля судді, ми дамо йому децицію того, що знайдемо. А він, зі свого боку, під час нашої відсутності заступатиме нас у Сан-Антоніо і, в разі потреби, захищатиме нас ім'ям закону.

За одною колоною сидів, насунувши капелюха на самий ніс, І Пин. Опинився він там не зовсім випадково. Він давно вже помітив, що найцінніші секрети, ті, що найдужче турбують людей, завжди зв'язані з судом, де зосереджено всі людські скорботи. Адже ніколи не можна сказати заздалегідь, де саме вчуєш який-небудь секрет. Тому І Пин, мов рибалка, що, закинувши вудку в море, стежить за поплавцем, часто сидів у суді, стежив за адвокатом і позивачем, за свідками і навіть за катом та випадковими слухачами.

А цього ранку єдина особа, що звернула на себе І Пинову увагу, був обшарпаний пеон, який, здавалося, помре, коли негайно не вип'є чарки. Він мав тьмяні очі, червоні повіки, але в його мізерній, виснаженій постаті було щось відчайдушно рішуче. Коли зала суду спорожніла, той пеон умостився на східцях біля однієї з колон.

«На кого він чекає? — запитав себе І Пин.— Усередині

лишались тільки три верховоди Сан-Антоніо — начальник поліції, Торес і суддя». Який зв'язок може бути між ними або одним із них і цим п'яним, замурзаним створінням, що в таку спеку тремтить, ніби на морозі? І Пин не знав цього, але відчував, що варто почекати: ану ж як він щось вивідає? Тим-то І Пин, хоч і ненавидів спеку, вмовився за колоною, де жоден атом тіні не охороняв його від палючого проміння, вдаючи, немов любить грітися на сонечку. Старий пеон ступив крок уперед, захитався, мало не впав, але спромігся таки відволікти Тореса від його компаньйонів. Ті спинилися віддалік і, жваво розмовляючи, нетерпляче дожидали Тореса.

І Пин уважно стежив за розмовою пихатого Тореса й злиденного пеона, не проминувши жодного слова й поруху.

— Ну, чого тобі треба? — брутально спитав Торес.

— Грошей, трішки грошей, сеньйоре. Ради Бога, хоч трішки грошей, — заскиглив пеон.

— Ти дістав уже свої гроші! — grimнув Торес. — Коли я їхав, то дав тобі стільки, щоб ти міг прожити не два тижні, а цілий місяць. Ще два тижні я не дам тобі ні сентаво.

— Але в мене є борги, — скиглив старий і весь аж тремтів, так хотів випити.

— За пульку у корчмі «У Петра й Павла»? — глузливо сказав Торес.

— За пульку в корчмі «У Петра й Павла», — щиро признався пеон. — І таблиця, де зазначено мої борги, геть списана. Корчмар не дає мені більше набір. А я, нещасний, не можу витримати без пульки.

— Ти — просто нікчемна свиня.

Пеон несподівано випростався, перестав тремтіти і з гідністю, ніби раптом його осяяла якась вища мудрість, урочисто сказав:

— Я вже старий. Ні в моїх жилах, ні в моєму серці немає вже сили. Всі мої бажання згасли. Я навіть не можу працювати цими вутлими руками, хоч і знаю, що робота дає забуття й відпочинок. Отже, я не можу ні відпочити, ні забути. Їжа пече мені рота і обтяжує шлунок. Жінки — то чума, і мені гидко згадати, що я колись жадав їх. Діти? Останню дитину я поховав років десять тому. Релігія лякає мене. Смерть? Думка про смерть заважає мені спати. Пулька! Боже милий, це єдине, задля чого я хочу жити й люблю життя. Що з того, що я п'ю забагато? Це тому, що мені треба багато про що забути; мені лишається недовго вже животіти під сонцем, перш ніж одвічний морок заступить назавжди сонячне світло від моїх старечих очей.

Торес нетерпляче ворухнувся, наміряючись іти; просторікування старого його дратувало.

— Хоч кілька песо, кілька песо! — благав пеон.

— Ні сентаво! — рішуче промовив Торес.

— Ну добре ж! — з не меншою рішучістю відказав старий.

— Що це значить? — підозріло спитав Торес.

— Ти, може, забув? — сказав пеон так таємниче, що І Пин відразу задумався: що саме могло примусити Тореса виплачувати пеонові своєрідну пенсію?

— Адже я плачу тобі, як ми й домовилися, за те, щоб ти забув,— сказав Торес.

— Я ніколи не забуду того, що мої старі очі бачили. А вони бачили, як ти вгородив ножа в спину сеньйорові Альфара Солано,— відповів пеон.

І Пин навіть не ворухнувся за колоною, але всередині все в ньому затремтіло. Солано тут значні люди, і те, що Торес убив одного з них, був цінний секрет.

— Тварюка! Нікчемна свиня! Брудне бидло! — Торес стиснув з люті кулаки.— Через те, що я добра людина, ти так поводишся зі мною. Плесни тільки язиком, і я пошлю тебе до Сан-Хуана. Ти знаєш, що це означає? Думка про смерть не тільки не дасть тобі спати. Кожну хвилину, цілий день ти згадуватимеш про неї, як глянеш на стерв'яків, що незабаром дзьобатимуть твої кістки. І там немає пульки. Нікому з тих, кого я послав до Сан-Хуана, не дають пульки. Ну як? Я так і думав. Ти чекатимеш іще два тижні, і тоді одержиш гроші. А коли не хочеш чекати, я віддам тебе стерв'якам, і ти вже ніколи не питимеш пульки.

Торес повернувся на підборах і пішов геть. І Пин, діждавшись, поки він зі своїми товаришами спустився до моря, вийшов з-за колони. Старий пеон у розпачі, що не дістане пульки, стогнав, охкав, корчився, немов на нього напали кольки, і шарпав собі одяг разом з тілом, наче відривав сколопендр. І Пин сів на сходинці трохи нижче від нього й почав свою комедію. Діставши з кишені золоті та срібні монети, він заходився перелічувати їх. Брязкіт монет нагадував пеонові булькання пульки, що її виливають із пляшки.

— Ми з тобою розумні люди,— сказав І Пин своєю проречистою іспанською мовою, звертаючись до пеона, що почав канючити в нього кілька сентаво на пульку.— Обидва розумні — і ти, і я. І ми сядемо тут і любенько скажемо один одному все, що знаємо про чоловіків і жінок, життя й кохання, гнів і наглу смерть, гнів у серці та холодну, прикру крицю в спині. Ти розповіси мені, що я тебе попрошу, а

потім досхочу нап'єшся своєї пульки. Ти ж любиш пульку? Ти хочеш мати її зараз, негайно, га?

Ніч, коли під захистом темряви начальник поліції і Торес організували свою експедицію, була знаменна й для родини Солано. Події розвивалися швидко. По обіді всі чоловіки Солано разом з Генрі, що через Леонсію тепер також належав до родини, пили каву й курили сигари на просторій веранді. Несподівано на сходах у місячному сяйві з'явилася химерна постать.

— Ніби якась мара,— сказав Альварадо Солано.

— І до того товстенна мара,— додав Мартінес, його близнюк.

— Не мара, а звичайний китаєць,— засміявся Рікардо.

— Та це ж той самий китаєць, що позбавив Леонсію щастя одружитися зі мною,— впізнав його Генрі.

— Продавець секретів,— усміхнулася Леонсія.— Я дуже шкодуватиму, якщо він не приніс якогось нового секрету.

— Чого тобі треба, китайцю? — не дуже чемно спитав старший брат — Алесандро.

— Новий, гарний секрет, прегарний новий секрет. Чи не купите ви його? — впевнено відповів І Пин.

— Твої секрети занадто дорогі,— зауважив Енріко.

— Це гарний секрет і дуже дорогий,— приязно погодився І Пин.

— Забирайся геть! — наказав старий Енріко.— Я не купуватиму більше жодних секретів до самої смерті.

Але китаєць знав ціну своєї новини.

— Одного разу ви мали собі гарного брата,— сказав він.— Одного разу ваш гарний брат, сеньйор Альфаро Солано, помирає з ножом у спині. Дуже цікаво. Чи це не секрет? Га?

— Ти щось знаєш? — схопився на ноги Енріко.

— Скільки дасте? — спитав І Пин.

— Усе, що в мене є! — крикнув Енріко і, повернувшись до Алесандро, додав: — Чого ж ти стоїш, сину? Плати йому мерщій, якщо він бачив це на власні очі.

— Авжеж! — запевнив його І Пин.— Я дістав свідка. Він добре бачить уночі. Він бачив людину, що встромила ножа в спину сеньйорові Альфаро. Ту людину зовуть...

— Ну, ну! — нетерпеливився Енріко.

— Його ім'я коштує тисячу доларів,— сказав І Пин, обмірковуючи, які долари може він призначити за свій секрет,— тисячу доларів золотом,— закінчив він.

Енріко забув, що доручив провадити грошові справи своєму старшому синові.

— Де твій свідок?! — вигукнув він.

І Пин, зійшовши з веранди, вивів із кущів правдиву мару — старого, виснаженого від пульки пеона, що, спотикаючись і хитаючись, насилу ступав сходами.

Тієї самої пори на околиці міста двадцять верхівців,— серед яких були й поліцаї Рафаель, Ігнасіо, Августіно та Вісенте,— і понад двадцять нав'ючених мулів очікували начальника розпорядження вирушити в якусь таємничу експедицію до Кордільєр. Вони знали напевне тільки те, що на найбільшого мула, який стояв осторонь від інших, навантажено двісті п'ятдесят фунтів динаміту. Крім того, їм було відомо, що чекають вони на сеньйора Тореса. Він поїхав кудись узбережжям у супроводі страшного вбивці Хосе Манчена, котрий, з ласки божої та їхнього начальника, вже не раз щасливо уникав шибениці, на яку давно заслужив.

Тим часом Торес, тримаючи на повіді коня Хосе й другого, запасного, чекав на березі, а сам Хосе подався покрученою стежкою до гасієнди Солано. Торесові й на думку не спадало, що за двадцять футів далі, в хащах біля самого берега, спокійно спав сп'янілий від пульки старий пеон, а поруч нього сидів скорчившись цілком тверезий і дуже моторний китаєць, мавши в чересі щойно зароблені тисячу доларів. І Пин ледве встиг відтягти пеона в хащі, коли на березі з'явився Торес і опинився майже поряд з ними.

В будинку всі вже лягли спати. Леонсія саме лагодилась розпустити косу, як почула, що в шибку хтось кидає дрібні камінці, і підійшла до вікна. Пошепки застерігши її не здіймати галасу, Хосе Манчено простяг їй зібгану Торесову записку і таємниче сказав:

— Це від китайця, він чекає на вас за кущами.

«Перший раз я казав вам секрет про Генрі Моргана. Тепер маю секрет про Френка. Вийдіть і побалакайте зі мною».

На згадку про Френка серце в Леонсії застукало дужче: вона похапцем накинула на себе мантилю і пішла за Хосе, не мавши жодного сумніву, що на неї чекає І Пин. Не мав жодного сумніву й І Пин, коли побачив убивцю Хосе Манчено, що, немов мішок з борошном, ніс на плечах зв'язану сеньйориту Солано. І Пинові було все ясно й тоді, коли він дививсь, як Хосе з Торесом прив'язали Леонсію до сідла вільного коня, сіли на своїх коней і помчали берегом. Лишивши п'яного пеона спати, товстий китаєць кинувся вгору до гасієнди й поспішав так, що, прибігши, не міг звести духу. Він загупав у двері кулаками й ногами і благав усіх китаї-

ських богів, щоб ці гарячі Солано не застрелили його, перше ніж він устигне пояснити причину своєї появи.

— Іди під три чорти! — вилаявся Алесандро, відчинивши двері й упізнавши в'їдливого гостя.

— В мене важливий секрет,— захекано пробурмотів І Пин.— Дуже важливий, цікавий, новий секрет.

— Зайдеш завтра, коли люди не сплять! — гримнув Алесандро, лагодячись штурхнути китайця ногою.

— Я не продаю цей секрет,— поквалився сказати І Пин,— я вам його дарую. Слухайте: вкрадено сеньйориту, вашу сестру. Її прив'язали до коня і швидко помчали берегом.

Та Алесандро, що півгодини тому побажав Леонсії на добраніч, голосно засміявся і знову підняв ногу, щоб штовхнути китайця. І Пин був у розпачі. Він витяг своїх тисячу доларів і, поклавши їх у руку Алесандро, сказав:

— Підіть подивіться. Якщо сеньйорита вдома, ви забирате всі ці гроші. Коли сеньйорити немає вдома, тоді ви повернете мені гроші!

Алесандро повірив. За хвилину він збудив усіх. Ще за п'ять хвилин пеони-конюхи, насилу розплющивши очі, вже сідали коней та налаadowували мулів, а родина Солано лаштувалась у дорогу й готувала зброю.

Солано роз'їхались по всьому узбережжі й по всіх стежках, що вели до Кордільєр, наосліп, у цілковитій темряві, шукаючи злочинських слідів. Нарешті через тридцять годин Генрі пощастило натрапити на стежку, і, йдучи нею, він знайшов увесь загін у западині, яку старий жрець майя назвав Стопою Божою і звідки він уперше побачив очі Чіа. Двадцятьоро чоловіків і Леонсія саме збиралися снідати. Генрі мав англосаксонську розважність, і йому навіть на думку не спало виступати самому проти двадцятьох озброєних супротивників. Зате його дуже зацікавив мул, що пасся окремо від інших; легковажні пеони не зняли з нього вантаж динаміту. Генрі зважив, що в такому гурті ніщо не загрожує Леонсіній жіночій честі, і, замість того щоб надаремне пробувати визволити її, вкрав мула з динамітом.

Генрі відвів його недалеко. Під захистком невисокого гайка він напхав свої кишені динамітними шашками, детонаторами й невеличкими кружалами гнотів. З жалем глянувши на решту динаміту, що його він не насмілювався знищити, Генрі заходився готувати дорогу, якою йому доведеться відступати, коли пощастить визволити Леонсію. Як минулого разу Френк засівав дорогу срібними доларами, так тепер Генрі засівав її динамітом.

Три години блукав Генрі навколо улововини, поки йому вдалося сповістити Леонсію про себе, і минуло ще дві години, поки Леонсії пощастило добутись до нього. Та це було б ще не так погано, якби викрадачі відразу не помітили, що її немає, і якби поліцаї з рештою загону не кинулись верхи переслідувати їх.

Коли Генрі, потягнувши за собою Леонсію й примостивши її за прискалком, зняв рушницю і хотів стріляти, Леонсія сказала:

— У нас немає жодних шансів, Генрі. Їх он скільки! Вони вб'ють тебе, якщо ти стрілятимеш. А тоді що станеться зі мною? Краще я залишусь у них, а тим часом ти втечеш і приведеш допомогу.

— Вони не схоплять нас, сестро,— похитав головою Генрі.— Покладись на мене й дивись. Ось вони якраз наближаються. Дивись!

Леонсія побачила Тореса, начальника поліції і весь загін верхи на конях та мулах. Кожне, поспішаючи, сідало на те, що перше наверталось на очі. Генрі націлився, але не на них, а трохи ближче — туди, де лежала динамітна шашка. Коли він натиснув на гачок, між ними й переслідувачами знялася хмара диму й куряви, що затулила все навкруг. Потім хмара поволи розійшлась, і вони побачили, що половина загону, люди й тварини, лежать на землі, а друга половина запаморочена від вибуху.

Вхопивши Леонсію за руку, Генрі підняв її з землі й побіг з нею вперед. Біля другої в'язки динаміту він спинився і, поставивши Леонсію позад себе, дав їй звести дух і відпочити.

— Тепер вони не будуть уже так квапитись,— радісно сказав він.— І що довше вони переслідуватимуть нас, то повільніше посуватимуться далі.

І справді, коли переслідувачі знову з'явилися на дорозі, вони рухалися дуже обережно й повільно.

— Їх слід було б повбивати,— сказав Генрі,— але їм пощастило. Мені це не до душі. Зате я дам їм доброго прочухана.

Він знову вистрелив у динаміт і, скориставшись із замішання переслідувачів, повернувся й побіг туди, де була захована третя партія динаміту.

Після третього вибуху втікачі домчали до стриноженого коня. Генрі посадовив у сідло Леонсію, а сам побіг поруч, тримаючись за стремено.

РОЗДІЛ XXVI

Френк наказав Паркерові збудити його о восьмій ранку, і коли Паркер обережно увійшов до спальні, Френк ще міцно спав. Служник напустив води у ванну і приготував приладдя голитись, а тоді знов увійшов до Френка, силкуючись не грюкати, щоб дати змогу своєму господареві поспати кілька останніх секунд. У спальні Паркер помітив чудний кинджал, що стирчав із блискучої поверхні столика, пробивши записку й фотографію. Паркер деякий час дивився на ту незвичайну річ, потім, не вагаючись, відхилив двері до спальні місіс Морган, глянув туди, швидко повернувся й почав торсати Френка за плече.

Френк розплющив очі й хвильку бездумно дивився поперед себе як людина, що зненацька прокидається; але він швидко згадав, що напередодні звелів збудити себе.

— Час уставати, сер! — стиха сказав служник.

— Цей час для мене завжди поганий, — усміхнувся позіхаючи Френк. — Дай мені полежати ще хвилинку, Паркере, і трусни мене, коли я задрімаю. — І він знов заплющив очі.

Але Паркер відразу труснув його знову.

— Вам треба негайно вставати, сер. Мені здається, з місіс Морган щось скоїлося. Її немає в кімнатах, а тут — якась записка та ніж, що, певне, пояснять усе. Не знаю, сер...

Френк миттю схопився з ліжка, кинув оком на кинджал, витяг його зі столика й кілька разів перечитав записку, ніби не мігши збагнути двох простих слів: «Прощай назавжди».

Але ще дужче, ніж записка, вразив його кинджал, застромлений між Леонсіїних очей; дивлячись на фотографію, Френк згадав, що ніби десь уже таке бачив. І раптом у його пам'яті зринув Царицин будинок на озері, її золота чаша, куди всі вони заглядали й бачили кожен своє, і обличчя Леонсії на поверхні розтопленого металу з ножем між очима. Він навіть знов устроїв кинджал у те саме місце на картоні й подивився ще раз.

Все було зрозуміло. Цариця з самого початку рвнувала його до Леонсії, і тут, у Нью-Йорку, знайшовши на його столику портрет своєї суперниці, вона про все здогадалась так само непомильно, як непомильно проштрикнула кинджалом її фотографію. Але де вона сама? Куди вона могла піти? Вона, чужинка в цьому велетенському місті, яка називала телефон летючою розмовою і думала, що Уолл-стріт — то храм, а справи на біржі — бог. Щира й наївна, вона повинна була почувати себе тут так само, як на Марсі. Де перебула вона ніч? Де вона тепер? Чи жива ще вона?

У голові Френковій майнула думка про морг із невпізнаними потопельниками, що їх викидає на берег море. Голос Паркера повернув його до дійсності.

— Чим я можу бути корисний, сер? Чи не подзвонити в агентство розшуку? Ваш батько завжди...

— Так-так,— перебив Френк.— Був один чоловік, до якого він звертався найчастіше. Якийсь молодий хлопець, що працював у Пінкертона. Чи не згадаєте ви його ім'я?

— Барчмен, сер,— захопився відповісти Паркер і вийшов з кімнати.— Я зараз подзвоню до нього.

Відтоді у пошуках своєї дружини Френк зазнав нових пригод, що показали йому, вродженому ньюйоркцеві, такі закапелки життя цього величезного міста, про які він досі нічого не знав. Цариці шукав не тільки Барчмен. Під його керівництвом працювали ще два десятки детективів, що винищили всі закутки Нью-Йорка, Чикаго й Бостона.

Для Френка то була неспокійна пора: на Уолл-стріті він вів боротьбу із невідомим супротивником, а вдома відповідав на ненастанні виклики детективів приїхати туди, чи сюди, чи ще кудись подивитися на знайдені жіночі трупи. Він забув, що таке регулярний сон, і призвичаївся кидати сніданок, обід, а деколи й ліжко, та їхати пізнавати труп якоїсь леді. Жодна з жінок, що залишили Нью-Йорк пароплавом або поїздом, не була подібна до Цариці, і Барчмен уперто шукав її в місті.

Френк побував і в Метенвені, і в Блеквелі, і на кладовищах, і в нічних поліційних камерах. Не обминув він ні лікарень, ні моргів. Одного разу йому показали крамничну злодійку, на яку в поліції не було картки і ніхто не міг її впізнати. Він знайомився з невідомими жінками, що їх Барчменові агенти знаходили в задніх кімнатах підозрілих готелів, а на одній із п'ятдесяти вулиць Вест-Сайду наткнувся на дві порівняно безневинні любовні сцени і засоромив обидві пари та й сам зніяковів.

Мабуть, найцікавіша й найтрагічніша пригода спіткала його в палаці мільйонера Філіпа Дженуері, короля вугільних копалень. Якась жінка, що скидалась на значну даму, зайшла туди за тиждень перед тим, як її побачив Френк. Вона була дуже схвильована і, коли до неї ввійшов Френк, кинулась до нього, розпачливо ламаючи собі руки й безупинно плачучи. «Ти помиляєшся, Отто,— мурмотіла вона.— Ось навколішки кажу тобі, що ти помиляєшся. Отто, я кохаю тебе, тільки тебе кохаю, Отто. Для мене нікого більше не існує й не існувало. Це якась жажлива помилка. Повір мені, Отто, повір мені, а то я помру».

А на Уолл-стріті тим часом ішла далі війна з потужним

таємничим ворогом. І Беском, і Френк не могли не розуміти, що то був катастрофічний, смертний похід на Френка.

— Якби нам утриматись, не викинувши у вир «Темпіко петролеум»! — благав долю Беском.

— А я гадаю, що «Темпіко петролеум» урятує мене, — відповів Френк. — Коли біржа поглине всі мої цінні папери, ми викинемо «Темпіко», і це буде як свіжа армія на бойовищі.

— А уявіть собі, що ваш невідомий ворог такий міцний, що спроможеться проковтнути й цю страву та зажадає ще?

— Тоді я банкрут, — знизав плечима Френк. — Але нічого. Мій батько банкрутував разів із шість, доки вийшов переможцем. Така була його доля. Мабуть, і мені судилося щось подібне.

На гасієнді Солано події деякий час розвивалися дуже повільно. Власне, після того як Генрі за допомогою динаміту визволив Леонсію, на гасієнді не було жодних подій. Не заходив навіть І Пин продати якогось цілком свіжого й надзвичайно цікавого секрета. Там не трапилося нічого нового. Тільки Леонсія чогось засумувала, стала байдужа, і ні Енріко, ні її рідний брат Генрі, ні названі брати Солано не могли дівчину розважити.

А поки вона журилася, Генрі й росляві Енрікові сини сушили собі голову думками про скарби в долині Загублених Душ, куди Торес на ту пору пробивав собі шлях динамітом. Дещо знали про це й вони, а саме, що Торес прислав до Сан-Антоніо Августіно й Вісенте по двох нових мулів з динамітом.

Генрі, порадившись із Енріко і діставши від нього згоду, перший почав розмову з Леонсією:

— Слухай, сестро, ми хочемо поїхати в гори та роздивитись, що поробляє там Торес із своєю зграєю. Від тебе ми знаємо про їхню мету. Вони хочуть динамітом висадити в повітря гору й добутись в долину. Ми знаємо, куди Цариця заховала скарби, залишаючи долину, а Торес цього не знає. Думка в нас така. Ми підемо слідом за ними в долину, коли вони спустять воду з печери майя, і тоді в нас буде більше, ніж у них, шансів знайти скриню з самоцвітами. Тільки вся штука в тому, що ми наміряємось узяти з собою й тебе. Я думаю, що коли нам пощастить розшукати скарб, ти не відмовишся відбути ще одну подорож підземною річкою.

Леонсія смутно похитала головою.

— Ні! — відповіла вона на його вмовляння. — Я не хочу більше й слухати про цю долину, не те що її бачити. Там я втратила Френка, віддавши його Цариці.

— То була помилка, сестро. Але ніхто цьому не винен: ні я, ні ти, ні Френк. Він повівся, як порядна й чесна людина. Не знаючи, що ми з тобою брат і сестра, а маючи нас за заручених, що насправді так тоді й було, він не хотів віднімати тебе в мене. А коли він побачив, що гаяти часу далі не можна, то врятував нас усіх і одружився з Царицею.

— Мені бракує вашої пісні «Попліч, спинами до щогли», — начебто не до речі прошепотіла Леонсія, і на очах у неї заблищали сльози.

Вона повернулася, зійшла з веранди, перетнула подвір'я і знічев'я почала спускатися з пагорка. Удвадцяте, відколи вона розлучилася з Френком, Леонсія йшла шляхом, де все нагадувало їй про коханого. Тут вона стежила за ним, коли він човном під'їздив до берега. Туди, в хащі, вона відрядила його, щоб урятувати від своїх розлучених родичів. Тут, під загрозою револьвера, Френк поцілував її і мусив був вертатися на «Анджеліку». То була їхня перша зустріч.

Далі вона до найменших подробиць пригадала їхню другу зустріч — від хвилини, коли, вийшовши з-за скелі після купання в лагуні, вона побачила, як він, схилений над прискалкою, пише записку до неї; як вона кинулась утікати в хащі, як її вкусила в коліно лабарі, що її вона помилково взяла за отруйну гадюку, аж до того часу, коли вона зіткнулася з Френком і впала на пісок. І, сидячи під парасолькою на тому місці, де вона була зімліла й, опритомнівши, побачила, як він збирається висмоктати кров із надрізаного коліна, Леонсія пригадала, що прийшла тоді до пам'яті саме через біль від порізу.

Леонсія глибоко поринула в солодкі спогади про ляпас, що вона дала йому тоді; про його уста біля її рани; про те, як вона почервоніла й затулила долонями обличчя; про те, як засміялася, коли її нога задубіла від занадто тугого бандажу; про гнів її, коли Френк сказав, що вона помилково вважає його за дядькового вбивцю, і про те, як вона не дозволила йому розв'язати хусточки. Так глибоко поринула вона в ці приємні спогади, що й не помітила екіпажа, який наближався берегом із Сан-Антоніо. Не побачила вона й леді, одягненої за останньою нью-йоркською модою, що, висівши з екіпажу, попростувала до неї. Ця леді — ніхто інша, як Цариця, Френкова дружина — також ховалася під парасолькою від тропічного сонця.

Стоячи позад Леонсії, вона й не уявляла собі, що дівчина саме тієї хвилини зрікалася своїх прав на Френка. Вона побачила тільки, як Леонсія витягла з-за корсажа якусь фотографію і вп'ялася в неї очима. Зиркнувши їй через

плече, Цариця впізнала Френків портрет і відчула божевільні ревності. В її руці зблиснув кинджал, що вона видобула з-за пояса. Почувши ззаду чийсь нервові рухи, Леонсія відхилила наперед парасольку й обернулася, щоб глянути, хто стоїть у неї за спиною. Занадто зворушена своїми власними думками, Леонсія не здатна була навіть здивуватись і привітала дружину Френка Моргана так, ніби розлучилася з нею годину тому. Кинджал, і той не викликав у неї ні цікавості, ні остраху. Можливо, якби Леонсія здивувалась або злякалася, Цариця встромила б у неї свій кинджал. А так вона спромоглася лише крикнути:

— Ви погана жінка! Погана, дуже погана жінка!

Леонсія на це знизала плечима і промовила:

— Ви б краще тримали свою парасольку. Вона не захищає вас від сонця.

Цариця підійшла й стала проти Леонсії, дивлячись на неї з такою суто жіночою ненавистю, що не могла вимовити ані слова.

— Через що? — перегадом запитала Леонсія. — Через що я погана жінка?

— Бо ви злодійка, — спалахнула Цариця. — Бо ви крадете чоловіків, хоч маєте свого власного. Бо ви — невірні своєму чоловікові... в думках, поки що більшого зробити ви не можете.

— У мене нема чоловіка, — спокійно заперечила Леонсія.

— Ну — тоді нареченому. Ви ж бо мали одружитися другого дня після нашого від'їзду.

— Немає в мене й нареченого, — так само спокійно відповіла Леонсія.

Цариця так напружилася, що Леонсія мимоволі згадала про тигрицю.

— А Генрі Морган? — скрикнула Цариця.

— Він — мій брат.

— Це слово, як я тепер знаю, вживають в різних значеннях, Леонсіє Солано. В Нью-Йорку є люди, що, наслідуючи свого бога, взивають усіх чоловіків братами, а всіх жінок — сестрами.

— Його батько був і мій батько, — пояснила Леонсія, не гніваючись, — його мати була моя мати. Ми рідні брат і сестра.

— А Френк? — спитала Цариця, повіривши її поясненням і раптом зацікавившись. — Ви і йому сестра?

Леонсія похитала головою.

— Тоді, значить, ви кохаєте його?

— Він ваш, — сказала Леонсія.

— Ні, бо ви відняли його в мене.

Леонсія повільно й сумно похитала головою і зажурено подивилась на лискучу від сонця воду лагуни Чірікві, а потім, помовчавши, додала:

— Повірте мені. Повірте цілком.

— Я відразу збагнула вас! — вигукнула Цариця.— Ви якось дивно вмієте впливати на чоловіків. Я також вродлива жінка. І я часто завважувала, як на мене дивляться чоловіки. Я знаю, що вони жадали мене. Навіть нікчемні чоловіки із спущеними додолу очима, з долини Загублених Душ, кидали на мене закохані погляди. Один насмілювався більше, ніж дивитись, і помер для мене або через мене, бо його кинуто у вир. А втім, ви своїми жіночими чарами так привабили до себе Френка, що він думає про вас навіть у моїх обіймах. Я знаю. Я знаю, що навіть тоді він думає про вас.

Її останні слова були криком ураженого пристрасстю немічного серця. Закінчуючи свою палку промову, Цариця впустила кинджал на пісок, сіла, заховала обличчя в долоні й вибухнула плачем. Леонсію, що в своїй безпросвітній байдужості не могла вже перейматись нічим, не дуже здивував і кинджал: вона майже механічно обняла Царицю, й почала втішати її. За кілька хвилин, трохи заспокоївшись, Цариця з несподіваною рішучістю промовила:

— Я залишила Френка, тільки-но довідалась, що він кохає вас. Я встромила ніж у вашу фотографію, яка стояла в нього на столику, і приїхала сюди, щоб зробити й вам те саме. Та я помилялася. Ви не винні. І Френк не винний. Це я помилилась, що домагалася його любові. Не ви, а я повинна вмерти. Тільки спершу я мушу поїхати в долину Загублених Душ і відшукати скарби. У храмі, що зветься Уолл-стрітом, Френк опинився в дуже прикрому становищі. Він може загубити все своє майно і, для того щоб урятуватись, потребує грошей. У мене вони є, і не можна гаяти часу. Хочете допомогти мені? Це ж бо для Френка.

РОЗДІЛ XXVII

Отож сталося так, що в долину Загублених Душ одночасно з двох протилежних боків добувалися крізь гори два загони шукачів скарбу. З одного боку, і дуже швидко, просувались Цариця, Леонсія, Генрі Морган та Солано. Торрес і начальник поліції, дарма що вирушили куди раніш, ішли набагато повільніше. Досягнувши гори, Торрес переконався, що потрапити в неї буде нелегко. Щоб висадити в повітря брили перед входом до печери майя, потрібно було

динаміту більше, ніж вони взяли: скеля виявилася міцніша, як їм здавалося. Потім, розчистивши вхід, вони побачили, що пробили отвір занадто високо від долівки печери, і, щоб спустити воду, мусили ще раз закладати динаміт. І навіть коли вони вже опинилися в печері, де плавали у воді мумії конквістадорів, а тоді вузьким коридором пройшли до кімнати ідолів, то їм довелося ще виломити стіну, яка закривала прохід далі. Але перед тим Торес украв рубінові очі Чаі та смарагдові очі Хцатля.

Тим часом Цариця та її супутники майже без жодних перешкод наближались до долини з протилежного боку. Вони йшли трохи іншим шляхом, ніж тоді, як утікали з долини. Цариця, що довгі роки дивилася в Свічадо Світу, знала кожен дюйм тієї дороги. Там, де підземна річка вихоплювалася з проходу і впадала у Гвалаку, довелося кинути човни. Чоловіки під проводом Цариці обстежили все навкруги і знайшли в прямовисній скелі вузький хід до печери, схований у густих заростях: відкрити його міг тільки той, хто заздалегідь знав, де він є. Спільними зусиллями вони на линвах підняли в печеру човни, на плечах пронесли їх покрученим проходом і спустили на воду в тому місці, де підземна річка повільно текла широким річищем. Там, де течія звужувалася, вони тягли човни на кодолі, а там, де річка поринала під гору, Цариця показувала їм сходинки, повирубувані, мабуть, дуже давно в скелі. Тими проходами їм шастило переносити й свої легкі човни.

— Тут ми їх залишимо, — нарешті сказала Цариця.

І чоловіки при світлі смолоскипів, що блимали в мороці, поправ'язували човни до прибережних каменів.

— Тепер лишається один короткий перехід. Ми вийдемо до вузького отвору в скелі, зарослого папороттю та виноградом, і просто під нами буде місце, де колись біля виру стояв мій будинок. Спускатись доведеться на линвах. Це невисоко, не більше як п'ятдесят футів.

Генрі з Царицею йшли перші, а старий Енріко й Леонсія останні, пильнуючи, щоб якийсь боязкий пеон або індіанин-перевізник не втекли з ляку. Але, дійшовши до того місця, де мусив бути вихід, вони не знайшли жодного отвору. Коридор кінчався купою каміняччя різного розміру — від маленьких уламків до величезних брил із дім завбільшки.

— Хто міг це зробити?! — обурилася Цариця.

— Це звичайний зсув, — заспокоїв її Генрі, нашвидку розглянувшись. — Трохи завалився верхній шар гори. Ми все це швидко усунемо динамітом. Добре, що ми його взяли з собою!

Одначе затримка виявилась довгою. Довелося працювати

все надвечір'я і цілу ніч. Підкладати відразу багато динаміту вони не наважувались, бо Генрі боявся, що тоді прохід завалиться ще дужче. Вони розбивали тільки великі брили й потім шматками втягали їх у коридор. Аж о восьмій годині ранку, після чергового вибуху, вони вперше побачили денне світло і почали працювати ще обережніше. Кінець кінцем перед ними залишилася тільки одна десятитонна брила в самому отворі виходу. З обох боків її зяяли щілини, куди можна було просунути руки під гаряче проміння сонця, але сама брила заважала їм вийти. Хоч як підважували вони її, каменюка не піддавалася з місця. Тоді Генрі вирішив зробити останній вибух, що мав скинути брилу в долину.

— Вони вже, певне, знають, що хтось іде до них у гості,— сказав він, готуючись запалити ґнота,— бо ми тут товчемося цілих п'ятнадцять годин.

Уся людність долини, зібравшись перед вівтарем Сонця біля Великого Дому, справді з жахом здогадувалася про наближення непроханих гостей. Перші відвідини, через які згорів Царицин будинок, а сама вона зникла, завдали їм багато клопоту, і Загублені Душі благали бога позбавити їх дальшого лиха. Але, під'юджувані палкими промовами свого жерця, вони рішуче покляли вбивати кожного, хто до них завітає.

— Хоч би то був сам да Васко! — вигукнув жрець.

— Навіть да Васко! — завторували йому Загублені Душі.

Всі вони були озброєні списами, киями, луками та стрілами і тепер молилися перед вівтарем. Кожні п'ять хвилин від озера прибігали посланці й повідомляли, що в горі і далі щось грюкає, але звіти ніхто ще не вийшов.

Перша помітила гостей десятирічна дівчинка, яку так зацікавила Леонсія. І, можливо, тому, що вся увага Загублених Душ була зосереджена на гуркітливій горі, ніхто не сподівався відвідувачів з протилежного боку долини.

— Да Васко! — закричала вона.— Да Васко!

Долиняни поглянули туди і за п'ятдесят ярдів побачили Тореса, начальника поліції і всю їхню зграю. На Торесі був шолом, що його він украв у свого предка з кімнати мумій. Привітали їх гаряче, несподівано обсипавши хмарою стріл, і відразу звалили з ніг двох людей із загону. Потім Загублені Душі, чоловіки й жінки, кинулися в атаку. У відповідь їм озвалися рушниці Торесової зграї. Напад був такий раптовий і з такої короткої відстані, що, незважаючи на дощ куль, багато хто добіг до напасників і став до смертельного бою рукопаш. У таких умовах перевага вогнепальної зброї

зійшла нанівець, і поліцаї та інші учасники походу падали від стріл або важелезних київ, що трощили їм голови.

Але зрештою Загублені Душі все-таки зазнали поразки, бо в них не було револьверів. Ті з них, хто лишився живий, кинулись навтіки, однак і переможці втратили половину вояків. Жінки із своєрідного милосердя добивали всіх поранених. Начальник поліції ревів з люті й болю, намагаючись витягти стрілу, що пронизала йому руку. І вгамувався аж тоді, коли Вісенте відрізав їй оперений кінець і витяг вістря.

Торес, якщо не рахувати пекучого болю в плечі від удару кийком, був цілий і страшенно зрадів, коли побачив, що старий жрець помирає, лежачи на землі й поклавши голову дівчинці на коліна.

Серед їхніх людей не було поранених, що потребували жорстокого й рішучого лікування жінок, і Торес із начальником поліції відступили з залишками загону до озера, обійшли його й наблизились до руїн Царициного житла. Тільки обгорілі палі, що стриміли над водою, вказували місце, де воно давніше стояло. Побачивши згарище, Торес розгубився, а начальник поліції ще дужче осатанів.

— Якраз тут, у домі, й була скриня зі скарбами,— занукуючись, пояснив Торес.

— Лови на бульбашки! — заревів начальник поліції.— Мені завжди здавалося, що ви дурень, сеньйоре Торесе.

— Звідки я міг знати, що будинок згорить?

— Повинні були знати. Ви ж хвалитесь, ніби все знаєте,— в нестямі кепкував із нього начальник поліції.— Та мене ви не обдурите. Я стежив за вами й бачив, як ви вкрали смарагди й рубіни в ідолів з очей. Їх уже ви повинні поділити зі мною, і то негайно.

— Заждіть, заждіть трохи. Не поспішайте,— попросив Торес.— Насамперед треба добре роздивитися. Звичайно, я поділюся з вами тими самоцвітами. Та що вони варті, як порівняти з усією скринєю? То був невеличкий, хисткий будиночок. Скриня, певне, впала у воду, коли дах завалився. А вода не пошкодить самоцвітам.

Начальник поліції наказав своїм людям шукати серед обгорілих паль, і вони, то бродом, то плавом, нишпорили в пінявій воді, остереігаючись, щоб не потрапити у вир. Нарешті мовчазний Августіно знайшов скриню біля самого берега, де вода сягала йому лиш по коліна.

— Я стою на чомусь,— заявив він.

Торес пірнув в озеро й намацав скриню.

— Це вона, я певен,— сказав він.— Ходіть сюди всі!

Витягніть її на суходіл, щоб можна було заглянути всередину.

Та коли скриня вже була на березі і Торес нахилився, щоб відчинити віко, начальник поліції спинив його.

— Ану, лізьте знову в озеро! — звелів він своїм людям. — Там ще кілька таких скринь, і наша експедиція не виплатиться, якщо ви не розшукаєте їх. Одна ця скриня не покрие навіть витрат.

Торес підняв віко тільки тоді, як усі поліцаї знову повлазили у воду. Побачивши самоцвіти, начальник поліції ніби скам'янів і тільки мурмотів щось незрозуміле.

— Тепер вірите? — спитав Торес. — Адже цим скарбам немає ціни! Ми з вами — найбагатші люди в Панамі, в Південній Америці, в усьому світі! Це скарби племені майя. Ми чули про них ще хлопцями. Про них мріяли наші батьки й діди. Конквістадорам не пощастило відшукати їх. А тепер вони наші, наші!

І поки вони, немов зачаровані, дивились на своє багатство, їхні люди вилізли з води, стали півколом позаду і так само вступили в самоцвіти. Торес і начальник поліції не бачили їх, а ті не помітили Загублених Душ, що стиха підкрадались до них. Отже, коли почалась атака, очі всіх були прикуті до скарбів.

Палиці й стріли, кинуті з відстані десяти ярдів, убивають на смерть, а надто коли є доволі часу, щоб націлитись. Дві третини шукачів скарбу впали відразу. У Вісенте, що стояв якраз позаду Тореса, попало не менше як два списи й п'ять стріл. Решта загону не встигли ще схопити свої рушниці, як Загублені Душі кинулись на них із палицями. Рафаелеві та Ігнасіо — двом поліцаям, що брали участь у хучітанській експедиції, — зразу розтрощили черепи, і жінки Загублених Душ, своїм звичаєм, подбали про те, щоб поранені довго не мучилися.

Торесові й начальникові поліції мав ось-ось бути кінець, коли гучний вибух угорі й ціла лавина брил відвернули увагу переможців. Недобитки Загублених Душ сполохано метнулися назад і поховались у хащах. На згарищі залишились тільки начальник поліції і Торес. Вони глянули на гору, звідки ще клубочився дим, і побачили, як з пролому в скелі вилазять Генрі й Цариця.

— Ціляйте в жінку! — заревів начальник поліції. — А я поквітаюся з цим грінго Морганом, хоч би це був мій останній постріл у житті!

Обидва піднесли рушниці й вистрелили. Торес, що зроду не був добрим стрільцем, несподівано влучив просто в груди

Цариці, а начальник поліції, чудовий стрілець, що мав багато медалей за стрільбу, схибив.

Тієї ж таки миті куля з рушниці Генрі попала йому в долоню, пройшла рукою і вийшла з ліктя. І, впустивши рушницю на землю, начальник поліції зрозумів, що його правиця, пробита від пальців до ліктя, повік уже не держатиме в руках зброї.

Генрі стріляв не дуже влучно. Перебувши щойно двадцять чотири години в мороці печери, його очі не могли звикнути відразу до сліпучого сяйва сонця. Перший постріл був удалий. Але потім кулі падали вже збоку від Тореса й начальника поліції. Ті повернулись і щосили побігли в хаші.

За десять хвилин Торес побачив, як жінка з племені Загублених Душ вихопилась із-за дерева й величезним каменем обіруч розтрощила череп пораненому начальникові поліції, що йшов попереду. Торес насамперед застрелив її, потім нажахано перехрестився і, спотикаючись, побіг далі. Здаля долинали голоси Генрі й братів Солано, і Торесові промайнула думка про смерть, яку він мигцем бачив у Свічаді Світу й придивитись пильніше до якої відмовився. Йому здалося, що кінець уже недалеко. А проте ці дерева та кущі не нагадували тієї місцевості. Він пам'ятав, що не бачив там жодної рослини — тільки високу кам'яну стіну, гаряче сонце та кістки тварин. Надія ожила в його душі. Мабуть, той кінець буде ще й не сьогодні і не цього року. Хто знає? Можливо, до того часу мине ще з двадцять років?..

Вийшовши з заростів, Торес ступив на голий пустир, подібний до застиглої лави. На камінні не лишалося жодних слідів, і, пройшовши ним, Торес знову заглибивсь у хаші, починаючи вірити, що щаслива доля врятує його й тепер. Він подумав уже й про план утечі. До вечора він ховатиметься десь у гущині. Тоді повернеться до озера й до виру. Там уже ніхто не зможе його спинити. Йому зостанеться лиш кинутись у воду. Подорож під землею, не лякала Тореса, бо він уже відбув її давніш. І в його уяві постало приємне видовисько річки Гвалаки, що під блакитним небом тече до моря. Та й хіба ж немає у нього в кишені двох великих смарагдів і рубінів з очей Чіа та Хцатля? Самі вони становили вже скарб і, як на одну людину, скарб чималий. Що з того, що йому не поталанило захопити скарб майя і зробитися найбагатшим у світі багатієм? Він усе-таки був задоволений і бажав тільки одного — темряви. Під її захистком він востаннє відвідає долину, а там, пропливши під землею, вирине в Гвалаці, яка несе свої хвилі до моря.

Торес так виразно побачив перед собою картину порятун-

ку, що навіть перестав стежити, куди ступає. І раптом покотився в провалля. Але в ньому не було води. Схил, що ним, котився Торес, був надзвичайно слизький, і, хоч як він чіплявся за нього руками й ногами, спинитися йому не пощастило.

Докотившись до самого долу, Торес кілька хвилин лежав приголомшений і не міг звести духу. Опритомнівши, він найперше звернув увагу на якусь чудну річ під рукою. Він ладен був запрягтися, що намацав у ній зуби. Нарешті він розплющив очі й зважився глянути на ту річ. І відразу полегшено відітхнув: то були свинячі зуби в побілілій від часу та негоди щелепі. Навкруги й під ним лежало ще багато кісток; придивившись, він упізнав у них кістяки свиней і ще якихось невеликих тварин.

Де бачив він таку силу кісток? Торес замисливсь і пригадав золоту Царицину чашу. Він придивився пильніше. Ох, Мати Божа! Це ж таки те саме місце! Він упізнав його відразу, глянувши вгору. На двісті футів заввишки круг нього були стіни з гладенького, ніби відшліфованого каменю, а очі й розум підказали йому, що звідси не може видобутися жодна жива істота.

Думка, що зненацька спала Торесові в голову, примусила його панічно звестись на рівні ноги і роздивитись. Урвище, куди він упав, хоч і велетенське розмірами, нагадало йому ямку, яку роблять собі в піску павуки. І в розпаленій уяві Тореса вимальовався жадливий хижий павук відповідного до цієї ями розміру, що приховався десь і лаштується пожерти його. Однак боявся він надаремне. Дно колодязя, округлої форми, мало добрих десять футів у прогоні, і його товстим шаром укривали кістки невеликих тварин. «Цікаво, навіщо стародавні майя викопали цю пастку?» — міркував Торес. Він був майже певний, що цю яму зроблено людськими руками.

Ще до вчора по багатьох спробах Торес переконався, що вибратися з ями неможливо. Після кожної спроби він зіщулювався під стіною, ховаючися від сонця, що, на щастя, спускалося дедалі нижче, і облизував свої висохлі від спраги та спеки губи. В ямі було жарко, мов у пеклі, і він відчував, як разом з потом із нього виходить уся життєва волога. Вночі він кілька разів прокидався і марно думав, як йому врятуватися. Будь-що треба видряпатися звідси нагору, але як? Торес із жахом чекав ранку, бо знав, що ніхто не зможе витримати десять годин на такій спекоті. Поки настане друга ніч, з його тіла випарується остання крапля вологи і сонце висушить його на зморщену мумію.

Коли настав день, відчайдушний жах додав Торесові сили

і підказав інший спосіб порятунку. Якщо видряпатися на стіни чи пробитись крізь них не можна, то треба шукати виходу вниз. Та й дурень же він! Йому слід було б почати вночі, а тепер доведеться працювати під пекучим промінням сонця. Торес почав запекло порпатись у купі крихких кісток. Ну, звісно, тут є вихід униз. А то б тут було повно дощової води. Дурень! І тричі дурень!

Він почав копати біля однієї стіни, відкидаючи кістки до другої. Він так квапився, що поламав нігті й до крові подряпав пучки. Але йому хотілося жити, і він розумів, що змагається за своє життя із самим сонцем. Що глибше він заривався, то маса кісток ставала твердіша, і йому доводилось спершу розбивати її прикладом рушниці, а потім уже викидати руками.

Опівдні, коли в голові в нього вже почало паморочитися з'ї спеки, Торес помітив на стіні, біля якої він копав, початок напису, очевидно, видовбаного в скелі вістряма ножа. Занурившись у яму по самі плечі, з новою надією в душі, Торес ревно взявся до кісток і, наче той пес, відкидав їх позад себе. Частина їх лишалась назовні, а решта знову падала в яму, але Торес працював, як скажений, і не помічав, що його зусилля гинуть дурно.

Нарешті він очистив напис і зміг прочитати:

«Пітер Макгіл із Глазго. 12 березня 1820 року.

Я видобувся з цієї бісової пастки, відкопавши тут прохід».

Прохід! Під написом прохід! Торес ізнов заходився працювати. Він був такий брудний, що скидався на велетенського крота. Пилюка набивалася йому в ніс, в очі й горло, він задихався й мусив вилазити з ями, щоб відкашлятися та набрати в легені свіжого повітря. Двічі він зімлівав. Проте сонце, що стояло в Тореса просто над головою, змушувало його знову й знову братися до роботи.

Нарешті Торес знайшов верхній край проходу. Він кинув копати. Отвір був досить широкий, щоб могло пролізти його схудле тіло, і Торес, зібгавшись, прослизнув усередину, тікаючи від пекучого сонця. Прохолода й темрява полегшили йому муки, але з радощів його серце закалатало так швидко, що Торес знепритомнів утретє.

Прийшовши до пам'яті, Торес чорними спухлими губами промимрив якусь молитву і заходився лізти далі. Посуватись було дуже важко, бо прохід виявився такий низький, що й недоросток не міг би випростатись у ньому. Місце скидалося на склеп. Під руками й колінами в Тореса тріщали ламаю-

чись кістки, і він відчував, як гостре каміння роздирає йому шкіру. Проплазувавши футів із сто, Торес побачив ледь помітне світло. Але що більше наближався він до нього, то повільніше повз, бо почувався дуже виснаженим. Води! Кілька ковтків води, і він знову набуде сили. Проте води там не було.

Світло дедалі яскравішало. Прохід біля отвору спускався вниз під кутом у тридцять градусів, і посуватись наперед стало легше. Сила тяжіння тягла Тореса вперед. Біля самого виходу кісток збільшилось. Але вони не заважали Торесові, бо він уже звик до такого, та й був настільки стомлений, що зовсім про них не думав.

Хоч перед очима все йому крутилося, а пальці втратили чутливість, він усе-таки спостеріг, що прохід звужується й стає нижчий. Не добравшись до місця, звідки падало світло, він подумав, що той отвір буде занадто вузький навіть для його худорлявої постаті. І побоювання його справдились. Проповзши над кісткою, очевидно, людським, Торес по багатьох болісних спробах спромігся протиснути тільки голову крізь вузьку розколину. Сонце пекло йому в тім'я, очі впивалися волею просторого світу, куди неблаганна скеля не хотіла його пустити.

Але найгірше було те, що ярдів за сто від щілини протікала облямована деревами річка, до якої прилягав зелений луг. У затінку дерев по коліна у воді куняли корови карликової породи, такі, як він бачив у долині Загублених Душ. Час від часу вони, ніби знехотя, зганяли хвостами з себе мух або переступали з ноги на ногу. Торес із ненавистю дивився на корів: вони можуть пити донесхочу, але, видно, не відчувають спраги. Дурні! Чому б їм не пити, коли навкруги стільки води?

Раптом корови занепокоїлись, повернули голови до берега й нашорошили вуха. З-за дерев вигулькнув великий олень з гіллястими рогами й підійшов до води. Корови понаставляли роги й почали бити ногами об воду так, що аж Торес почув плескіт, проте олень не зважав на їхні погрози, нахилив голову й заходився пити. Це було вже занадто для Тореса. Він закричав, як навіжений, і якби був при здоровому розумі, то сам не впізнав би свого голосу.

Олень відскочив. Корови обернули голови до Тореса, а потім знову задрімали, заплющивши очі й відганяючи мух. Нелюдським зусиллям, мало не відірвавши собі вуха, Торес утягнув назад голову і, непритомний, звалився на кістяк.

Через дві години, хоч він і не знав, скільки минуло часу, Торес опритомнів і побачив, що його щока лежить на чиемусь черепі. Призахідне сонце світило просто в розколи-

ну, і Торес завважив заіржавілий ніж із поламаним і пощербленим вістряем. Він одразу збагнув, що цим ножем зроблено напис на стіні біля проходу. А цей кістяк належав людині, що писала. І Альварес Торес раптом збожеволів.

— Ага, Пітере Макгіле з Глазго, ти мій ворог! — мурмотів він.— Пітер Макгіл з Глазго призвів мене до такого кінця! На ж тобі! І ще! І ще!

З цими словами він устромив ніж у крихкий лоб черепа. Порох із черепа, що колись охороняв мозок Пітера Макгіла, знявшись угору, набився йому в ніс, і це розлютило Тореса ще дужче. Він напав на кістяк, трощив кістки, розкидав їх круг себе. То був бій, і в ньому Торес знищив усе, що лишалось від чоловіка, який колись жив у Глазго.

Потім Торес ще раз протиснув голову крізь отвір, щоб подивитись на світ при заході сонця. Немов шур у пастці, схоплений за горло сильцем майя, він бачив, як сутеніло і як заходила ніч, що огортала мороком і ясний день, і його свідомість.

Корови все ще стояли у воді, куняли та зганяли хвостами мух. Потім підійшов до річки й олень. Незважаючи на худобу, він нахилив голову і знову почав пити воду.

РОЗДІЛ ХХVIII

Недарма Ріганові приятелі називали його вовком Уоллстріту. Звичайно він дуже обережно грав на біржі, але часом, немов п'яниця, пускався берега й брався за найризикованіші й найсміливіші операції. Під час своєї біржової діяльності він разів із п'ять викликав паніку на грошовому ринку і щоразу мав від цього мільйонний зиск. Однак він рідко так шаленів і ніколи не бруднив собі рук якимись дрібницями.

Кілька років він сидів спокійно, щоб розвіяти підозру супротивників, щоб всі подумали, ніби вовк уже підтоптався і втихомирився. А тоді, як громовиця, вдаряв на тих, кого хотів знищити. Але хоч удари його й падали, наче блискавки, задумував він їх не з блискавичною швидкістю. На підготовку до них витрачалося багато місяців і навіть років, і плани битви терпляче визрівали до слухного часу.

Так само задумано й підготовано неминуче Ватерлоо для Френка Моргана. В основі його лежала помста небіжчиків. Ріган хотів уразити не Френка, а Френкового батька, завдати удару мертвому через його живого сина. Вісім років за життя старого Річарда-Генрі Моргана, вісім років, аж до його смерті, чекав він нагоди. Але нагода не випадала. Він і

справді був вовком Уолл-стріту, та що міг удіяти він проти лева? Покійного-бо Річарда-Генрі Моргана називали левом Уолл-стріту.

Отже, прикидаючись приятелем, Ріган переніс свою ненависть із батька на сина. Але на помсту звабило його непорозуміння. Років за вісім до смерті старого Моргана Ріган спробував завдати йому рішучого удару і схибив. Та тільки він і в голові собі не покладав, що той розгадав його намір. А Річард-Генрі Морган не лише здогадався, а й переконався, що це правда, і тоді хутко сам вразив свого лукавого спільника. Якби Ріган знав, що старому Генрі було відомо про його зрадництво, він був би проковтнув ці гіркі ліки й не подумав про помсту. Але, гадаючи, що Морган, нечесний не менше за нього самого, завдав йому збитків просто через свою підлу вдачу, Ріган не бачив іншого способу поразитися з ним, як знищити його або принаймні його сина.

І Ріган терпляче вижидав. Спочатку Френк не втручався у фінансові справи, задовольняючись із прибутків надійних акцій, куди вмістив гроші ще його батько. Тільки тоді, як Френк заходився організовувати «Темпіко петролеум» і вклав у нього мільйони, які обіцяли повернутись до нього з мільйонним зиском, Ріганові здалося, що нагода наближається. І Ріган не став гаяти часу, хоч його система нападу вимагала довгих місяців підготовки. Насамперед він досконало вивчив кожну акцію, що належала Френкові.

На це пішло добрих два роки. В деяких підприємствах, де було вміщено багато Френкових коштів, Ріган був одним з директорів і мав великий вплив. У «Фріско» він головував; у компанії «Нью-Йорк, Вермонт і Коннектікат» був заступником голови; в «Північно-Західній електричній» спершу підпорядкував собі одного з директорів, а далі зумів перетягти на свій бік дві третини голосів. І так скрізь, посередньо або безпосередньо, через банки чи якісь інші організації він мав напхвату всі таємні пружинки та підйоми того фінансового й ділового механізму, від якого залежало Френкове багатство.

Але всі ці підприємства були дрібні порівняно з головним — «Темпіко петролеум». Тут, якщо не говорити про якісь мізерні двадцять тисяч акцій, що їх Ріган придбав на вільному ринку, він не важив нічого й не мав ніякого впливу, хоч, на його думку, настав уже час підбити під свою руку й це підприємство. Власне, «Темпіко петролеум» належав самому Френкові. Правда, в цій компанії були зацікавлені дехто з його приятелів, а надто місіс Керазес. Вона надокучала йому, навіть дзвонила по телефону. Були й інші — наприклад, Джонні Пасмор,— що ніколи не

турбували Френка і, спіткавшись з ним, байдуже й оптимістично говорили про біржові справи та фінансовий стан взагалі. І це для Френка було куди гірше, ніж нервовість місіс Керазес.

Внаслідок Ріганових махінацій акції «Північно-Західної електричної» упали на тридцять пунктів і на тому спинилися. Ті, хто мав себе за біржових фахівців, вважали, що це підприємство дуже ненадійне. Далі настала черга невеличкого, міцного, як скелі гібралтарські, «Фріско». Про нього ширилися найприкріші чутки, і вперто говорили навіть про банкрутство. «Монтана Лоуд» усе ще не спромоглася піднятися після непохвального відгуку Малені про стан її фінансів, і навіть Вестон, добрий знавець, відряджений англійськими акціонерами, не міг сказати про неї нічого втішного. Цілих півроку «Імперіел Тангстен» не давав жодних прибутків через страйк, якому, здавалося, не буде кінця. І ніхто, за винятком кількох профспілкових діячів, не знав, що страйк підтримувано коштом Рігана.

Таємничість і смертельність нападу страшенно нервували Бескома. Здавалося, ніби це сповзає з гори льодовик і тягне з собою в провалля всі підприємства, куди лишень Френк уклав свої гроші. Врахувати будь-що в цьому русі було неможливо. Ясно було тільки одне: таке безупинне падіння загрожувало всьому Френковому достаткові. Падали не тільки його акції, а й ті, що під них він узяв кредит у банку. Далі пішла поголоска про війну. Чужоземним послам одному за одним вручали паспорти, і здавалося, ніби півсвіту мобілізується. І саме тепер, коли становище на біржі захиталося, коли щохвилини можна було сподіватися паніки, а держави ще не оголосили мораторію²¹, Ріган вирішив завдати останнього удару. Тепер випала добра нагода почати курс на зниження, тим паче, що його підтримував з десятків інших великих хижаків, які мовчазно визнали Ріганову зверхність. Але навіть вони не знали як слід його планів і не здогадалися про причину наступу Рігана. Вони мали єдину мету, яка, правда, між іншим, була й у Рігана, однак у ширій гонитві за грошима їм і на думку не спадало, що удар насамперед скеровано проти Френка Моргана, чи пак проти привиду його батька.

Тим часом Ріганова фабрика чуток розпочала свою роботу. Найперше і з найбільшою швидкістю на біржі падали Френкові акції, що й так цінувалися вже досить низько. Але

²¹ *Мораторій* — відстрочка на певний час платежів, установлювана урядом у зв'язку з надзвичайними обставинами.

Ріган не хотів поки що тиснути на «Темпіко петролеум». Серед загального падіння акції цієї компанії утримувалися ще на високому рівні, і Ріган нетерпляче чекав моменту, коли Френк у розпачі муситиме викинути їх на біржу, щоб покрити різницю в ціні інших своїх паперів.

— Боже мій, Боже! — Беском сперся головою на руку й скривився, ніби йому страшенно боліли зуби.— Боже мій, Боже! — охкав він.— Біржа розвалюється, і з нею разом гине «Темпіко петролеум». Як вони впали! І хто б міг подумати?

Френк сидів у Бескомовому кабінеті і завзято пахкав цигаркою, не помічаючи, що її не запалено.

— Усі тільки продають, просто наввипередки,— зауважив він.

— Ми протримаємось хіба що до завтрашнього ранку, а тоді вас продадуть з аукціону, і мене також,— сказав маклер, глянувши на годинник.

Френк і собі подивився: стрілки показували дванадцятую годину.

— Викидайте на ринок решту «Темпіко петролеум»,— втомлено промовив він.— Це дасть нам змогу протриматися до завтра.

— А завтра як? — спитав маклер.— Адже всі продають, навіть найнижчі клерки намагаються швидше спекатися акцій.

Френк знизав плечима.

— Ви знаєте, я вже заставив свій будинок, Дрімворлд і дачу на Адирондакських горах, і то по найвищій ціні.

— Хіба ж у вас немає друзів?

— У такий час? — гірко всміхнувся Френк.

— Саме в такий час,— відказав Беском.— Слухайте, Моргане, я знаю майже весь ваш випуск із коледжу. Ось наприклад, Джонні Пасмор...

— Він також застряг у цьому по вуха. Коли я впаду, впаде й він. А Дейву Доналдсонові доведеться жити на якісь сто шістдесят доларів на місяць. А Кріс Вестгауз муситиме найматися на кінофабрику. Він завжди кохався в театрі, і я чув, що в нього ідеальне обличчя для екрана.

— Є ще Чарлі Тіпері,— нагадав Беском, хоч видно було, що сам він не покладав на нього жодної надії.

— Авжеж,— безнадійно погодився Френк.— Та, на лихо, його батько ще живий.

— Старий пес за все своє життя не ризикнув ані доларом,— додав Беском.— Зате в нього завжди напихваті кілька мільйонів. Тільки він справді ще не помер.

— Чарлі міг би вмовити його зробити це для мене і вмовив би. Та мені бракує одної речі.

— Забезпечення?

Френк кивнув.

— А спробуйте витягти в старого хоча б один долар без забезпечення!

А проте, сподіваючись застати Чарлі Тіпері в конторі під час перерви на сніданок, Френк послав йому свою візитну карточку. З усіх нью-йоркських ювелірних закладів фірма Тіпері була найбільша. І не лише нью-йоркських. Її вважали за найбільшу в цілому світі. В гуртову торгівлю самоцвітами Тіпері-старший уклав більше грошей, ніж гадали навіть ті, хто добре знав його справи.

Сталося так, як і передбачав Френк. Старий цупко тримав у своїх руках віжки, і син покладав малу надію на його допомогу.

— Я знаю батька,— сказав він Френкові.— Звичайно, я спробую його вмовити, але, мабуть, не зумію. Скінчиться тим, що ми посваримось, і годі. Найгірше, що в нього у руках уся готівка, не кажучи вже про силу-силенну різних цінних паперів. Бачиш, у чім річ. Його батько, коли був ще молодий і вибивався в люди, позичив якось тисячу доларів одному приятелю. Той грошей не повернув, і дід довіку не зміг забути цього. Не забув цього й мій батько. Досвід зробив їх жорстокими. Батько не позичить і цента під Північний полюс, поки йому не принесуть того полюса в заставу і він не знатиме, у скільки його оцінять. А в тебе, сам знаєш, немає жодного забезпечення. Я спробую поговорити з старим сьогодні по обіді. Він тоді буває в найкращому гуморі. Спитаю в нього про мої власні гроші, і тоді побачимо, що можна буде зробити для тебе. О, я знаю, кількасот тисяч тебе не вдовольнять, і я силкуватимусь дістати якомога більше. В кожному разі завтра о дев'ятій ранку я буду в тебе...

— Гм, завтра я матиму багато клопоту,— посміхнувся Френк, стискаючи йому руку.— Уже о восьмій мене не буде вдома.

— Тоді я прийду до восьмої,— сказав Чарлі Тіпері і ще раз щиро потис йому руку.— А тим часом щось робитиму. В мене є вже деякі плани...

Того дня перед обідом Френк мав іще одне побачення. Повернувшись до контори свого маклера, він довідався від Бескома, що дзвонив Ріган і казав, ніби має для нього цікаві новини.

— Я зараз поїду до нього,— промовив Френк, хапаючи

капельюха, і його обличчя засяяло надією.— Він давній батьків приятель і може врятувати мене.

— Не дуже покладайтеся на нього,— недовіжливо похитав головою Беском і на мить спинився вагаючись.— Я говорив із ним перед самим вашим приїздом з Панами. Я був цілком щирий. Я казав йому, що вас немає, що ваші справи в небезпеці, і просто спитав його, чи не міг би він допомогти мені в разі потреби. А він почав викручуватися. Воно, щоправда, кожне крутить, коли в нього просять ласки. Це річ природна. Але мені здалося, наче тут було щось інше... ні, я не скажу, що ворожість, та мене вразило... не знаю вже, як його й сказати... мене найбільше вразила його байдужість і холодність.

— Дурниці! — засміявся Френк.— Він був дуже близький батьків приятель.

— Чи не чули ви часом про історію з акціями «Залізниця Космополітен»? — немов між іншим спитав Беском.

Френк похитав головою.

— Та мене тоді ще й на світі не було,— сказав він.— Мені щось розповідали, але я добре не пригадую. А чого ви раптом згадали про неї?

— Надто довго розповідати. Ви послухайте лише моєї поради: як говоритимете з Ріганом, не показуйте йому всіх своїх карт. Хай він починає перший. І як уже він запропонує вам свої послуги, то принаймні вийде так, що ви його не просили. Звичайно, може, я й помиляюсь, але обережність вам не зашкодить. Нехай він починає перший.

За півгодини Френк уже сидів у Рігана в кабінеті. Пам'ятаючи Бескомову пораду, він опанував своє хвилювання, хоч йому дуже кортіло щиро у всьому признатися, і говорив байдуже про свої справи й навіть жартував.

— Що, потопаєш? — було перше Ріганове запитання.

— Не дуже. Голова моя ще понад водою,— безжурно відповів Френк.— І ще не скоро я захлинусь.

Ріган відповів не зразу. Він уважно проглянув останні ярди телеграфної стрічки.

— І все ж ти викинув на ринок чимало акцій «Темпіко петролеум».

— Зате їх просто з рук вихоплюють,— промовив Френк, і в нього вперше промайнула думка, що вразила його самого: чи не мав рації Беском зі своєю пересторогою?— Нічого, скоро їм нудно стане від них.

— Але ж акції «Темпіко петролеум» також починають падати, хоч їх і купують. І це дуже дивно,— зауважив Ріган.

— На біржі трапляється всякого,— недбало сказав Френк.— І коли вони нажсрутсь донесчочу та їх ухоплять

кольки, то муситимуть ще доплачувати, щоб виблювати мої папери. Я гадаю, що це коштуватиме їм недешево.

— Та й ти ж таки добре встряг, хлопче. Я стежив за гвоею боротьбою ще перед твоїм приїздом. «Темпіко петролеум» — твоя остання підпора.

— Не сказав би я цього,— збрехав Френк.— У мене ще є запаси, і про них мої біржові вороги й не здогадуються. Я їх заманюю, просто заманюю. Тільки все це між нами, Рігане. Ви були приятель мого батька. Отже, кажу вам, ви найкраще зробіте, якщо купуватимете мої акції.

— А які саме твої запаси?

— Про це дізнаються, коли я переконаюся, що вони вдосталь нажерлись.

— Хвастощі! — не втримався Ріган.— У тебе батькові нерви. Та, щоб я повірив, ти мусиш довести мені, що це не порожні слова.

Ріган чекав на відповідь. Френк раптом удався до хитрощів.

— Що тут доводити,— пробурмотів він.— Ви вгадали. Я справді хвалився. Я тону, вже скоро голови не видно буде. Але я впливу, якщо ви допоможете мені. Ви задля пам'яті мого батька врятуєте його сина. А коли ви витягнете мене, ми їм усім...

І тоді уолл-стрітівський вовк показав свої зуби.

— Як ти думаєш, з якої речі висить він у мене на стіні всі ці роки? — спитав він, показуючи на портрет Річарда-Генрі Моргана.

Френк порозуміло кивнув — мовляв, ви ж бо щиро приятелювали.

— Справді не здогадуєшся? — похмуро осміхнувся Ріган. Френк похитав головою.

— На те, щоб не забути про нього,— вів далі Ріган.— Не було хвилини, щоб я не згадував його. Ти знаєш історію «Залізниці Космополітен»? Твій батько обкрутив мене круг пальця. І то добре. Але він надто хитрий і не дав мені змоги поквитатися. От я й повісив його портрет і почав терпляче вижидати. А тепер настав мій час.

— Що ви хочете цим сказати? — спокійно спитав Френк.

— Та оце ж і хочу,— глузливо відказав Ріган.— Я чекав і готував цей наступ. І нарешті настав мій день. Принаймні його щеня в мене в руках.— Він зловтішно скинув оком на портрет.— І якщо старий добродій не перевернеться тепер у домовині...

Френк підвівся на ноги і зацікавлено глянув на свого ворога.

— Ні,— промовив він, ніби сам до себе.— Ні, не вартий він цього.

— Чого не вартий? — підозріливо запитав Ріган.

— Щоб я вас налупцював,— почув він у відповідь.— Я міг би задушити вас своїми руками за п'ять хвилин. Ви — не вовк. Ви — звичайнісінький шолудивий пес, смердючий тхір, не більше. Мене застерігали, що від вас треба всього сподіватися. Я не йняв віри й прийшов подивитися сам. Вони мали рацію. Ви такий, як мені казали. Швидше треба йти. Тут такий дух, як у лисячій норі. Тут смердить.

Дійшовши до дверей і поклавши руку на клямку, Френк спинивсь і обернувся назад. Йому не пощастило вивести Рігана з рівноваги.

— Ну, а що ж ти робитимеш далі? — знущався той.

— Дозвольте мені подзвонити до мого маклера. Тоді довідаєтесь,— відповів Френк.

— Прошу, голубе мій,— погодився Ріган, а потім додав: — Тільки я сам його викличу.

Переконавшись, що з того боку справді Беском, Ріган передав трубку Френкові.

— Ви не помилилися,— озвався Френк.— Ріган навіть гірший, ніж ви казали. Робіть і далі, як ми домовилися. Ми загнали його, куди хотіли, хоч старий лис поки що не вірить цьому. Він гадає, ніби знищив мене.— Френк спинився, обмірковуючи, як найкраще довершити свою хвальбу.— Я скажу вам щось, чого ви не знаєте. Це ж він і є та особа, що з самого початку підкопувалась під мене. Отже, тепер вам відомо, кого ми маємо ховати.

Побалакавши ще трохи про справи, він повісив трубку.

— Бачте,— пояснив Френк, знову спинившись коло дверей,— ви поводитись так обережно, що ми ніяк не могли виявити вас. І, хай йому біс, Рігане, ми ладнались битись з кимось незнаним, куди сильнішим за вас. А з вами нам буде легко. Ми гадали, що доведеться напружувати всі свої сили, але тепер бачимо, що ні. Завтра десь о цій порі тут, у вашій конторі, готуватимуться до похорону, і вас не буде серед тих, хто плакатиме. Ви будете небіжчик, справжній фінансовий труп, після того як ми покінчимо з вами.

— Точна копія Річарда-Генрі Моргана! — засміявся вовк.— Боже милий, як він умів хвалитися.

— Тільки шкода, що він не поховав вас, а залишив на мене цей клопіт,— наостанці сказав Френк.

— І всі витрати! — кинув навздогін Ріган.— Похорон коштуватиме тобі дуже дорого, і небіжчика виноситимуть не з цього кабінету.

— Ну, завтра останній день,— сказав Френк, прощаючись із Бескомом того вечора.— Завтра в цей час я буду вже оскальповане, оббіловане, засушене й продимлене опудало в приватній Рігановій колекції. Але хто б міг подумати, що те старе падло так накопостить мені? Адже я не заподіяв йому ніякого лиха. Навпаки, я завжди ставився до нього як до найкращого батькового приятеля. Якби хоч Чарлі Тіпері пощастило видурити в свого батька трохи грошей...

— Або Сполучені Штати оголосили мораторій,— безнадійно мовив Беском.

А Ріган на ту пору говорив своїм агентам і фахівцям брехливих чуток:

— Продавайте, продавайте все, що у вас є, і то якнайшвидше. Я не бачу кінця зниженню!

І Френк, повертаючись до міста й купивши екстренний випуск газети, прочитав заголовок, складений величезними літерами:

«Я не бачу кінця зниженню»,— заявляє Томас Ріган».

Другого ранку о восьмій годині Чарлі Тіпері не застав уже Френка вдома. Цієї ночі ніхто в Вашингтоні не спав, і нічні телеграми сповістили цілий світ, що Сполучені Штати, хоч і не вплутались у війну, оголосили мораторій. О сьомій годині Френка збудив Беском і переказав йому цю новину; Френк разом з ним поїхав до міста. Мораторій трохи підбадьорив їх, і їм треба було багато чого зробити.

А проте Чарлі Тіпері виявився не першим гостем цього ранку в палаці на Ріверсайд-драйві. Ще не було восьмої, як у парадні двері подзвонили Генрі й Леонсія, запорошені і засмаглі після подорожі. Вони відштовхнули швейцара й безцеремонно зайшли досередини.

— Дарма підіймаєтесь,— заявив їм збентежений Паркер.— Містера Моргана немає вдома.

— Куди ж він пішов? — спитав Генрі, беручи валізу в другу руку.— Нам треба pronto його бачити. А pronto, щоб ви знали, означає негайно. А хто в біса ви такий?

— Я довірений служник містера Моргана,— врочисто відповів Паркер.— А як ви називаєтесь?

— Моє прізвище — Морган,— коротко сказав Генрі, розглядаючись навкруги, ніби шукав чогось.— Де Френк? Яким номером можна викликати його? — спитав він, зазирнувши в бібліотеку й побачивши там телефони.

— Містер Морган спеціально наказав, щоб ніхто не дзвонив йому телефоном, хіба що в найважливіших справах.

— Моя справа дуже важлива. Який номер?

— Містер Морган страшенно зайнятий сьогодні,— все не здавався Паркер.

— Що, його дуже притисли, га? — спитав Генрі.

Обличчя в служника було незворушне.

— Здається, сьогодні його мають остаточно добити, га?

Паркерове обличчя не виявляло ніякого почуття.

— Удруге кажу вам, що він дуже зайнятий...— почав був він.

— Ох, до біса! — перебив Генрі.— Це вже ні для кого не секрет. Біржа обскубла його. Кожне це знає. Про це пишуть у сьогоднішніх газетах. Тепер послухайте, добродію. Мені потрібен Френків номер. У мене до нього важлива справа.

Паркера не можна було вблагати.

— Як прізвище його адвоката або його маклера? Чи будь-кого з його вповноважених?

Паркер похитав головою.

— Якщо ви скажете мені, яка саме у вас справа...— вже завагався служник.

Генрі поставив валізу на підлогу і, здавалося, ладен був кинутись на Паркера, але Леонсія стримала його.

— Скажи йому! — порадила вона.

— Сказати! — скрикнув Генрі.— Я зроблю краще. Я покажу йому. Ходіть-но сюди.— Він попростував до бібліотеки, поставив валізу на стіл і заходився відчиняти її.— Слухайте, добродію! В нас дуже важлива справа. Ми прийшли врятувати Френка Моргана. Ми хочемо витягти його з ями. Ми принесли йому мільйони, ось тут, усередині, в цій валізі.

При останніх словах досі спокійний Паркер відступив назад. Ці чудні відвідувачі були або хитрі злочинці, або божевільні. Мабуть, у той саме момент, як вони затримують його тут своїми балачками, їхні спільники грабують другий поверх. А у валізі, він не мав жодного сумніву, було повно динаміту.

— Куди ви?!

Швидким рухом Генрі вхопив Паркера за комір саме тоді, як той налаштувався тікати. Другою рукою Генрі розкрив валізу й показав йому цілу гору нешліфованих самоцвітів. Паркер стояв, мов приголомшений, та тільки Генрі не вгадав причини його остовпіння.

— Сподіваюсь, я переконав вас,— сказав Генрі.— А тепер будьте ласкаві, дайте мені Френків номер.

— Сідайте, сер... і мадам,— пробелькотав Паркер, чемно вклонившись і опанувавши себе.— Прошу, сідайте. Я залишив номер у спальні містера Моргана, коли допомагав йому одягатися. Зараз принесу, а ви тим часом посидьте.

Вийшовши з бібліотеки, Паркер відразу став спокійний і діловитий. Лишивши молодшого швейцара коло парадних дверей, він доручив старшому стежити за дверима бібліотеки. Кількох інших слуг він послав на другий поверх, щоб ті спіймали грабіжників на гарячому. А сам пішов до телефону й подзвонив у найближчу поліційну дільницю.

— Так, сер,— пояснив він черговому сержантові.— Це або двоє божевільних, або злочинців. Пришліть негайно поліцію. Дуже прошу, сер. Я не знаю, чи вже зараз не коїться під цим дахом якийсь жахливий злочин.

Тим часом молодший швейцар з почуттям видимої полегкості відчинив двері Чарлі Тіпері, зодягненому, незважаючи на ранішній час, у фрак — служник-бо знав, що то приятель його пана. Старший швейцар з не меншою полегкістю, підморгнувши Чарлі на ознаку застереження, впустив його до бібліотеки.

Не знаючи, що чи кого він там застане, Чарлі Тіпері увійшов до кімнати, де сиділи дивні чоловік і жінка. Запорошене вбрання і засмагли обличчя не викликали в нього, як у Паркера, підозри, а швидше спонукали поставитись до прибульців з більшою увагою, ніж звичайно властиво мешканцеві Нью-Йорка. Леонсіна врода вразила його, і він одразу зрозумів, що то — леді, а схожість засмаглого, аж бронзового Генрі з Френком і старим Морганом викликала в нього довір'я й пошану до незнайомого юнака.

— Доброго ранку! — звернувся він до Генрі і, вітаючи Леонсію, кинув на неї захопленим оком.— Ви Френкові приятелі?

— О сер,— скрикнула Леонсія,— ми більше ніж приятелі! Ми прийшли сюди рятувати його. Я читала ранкові газети. Якби тільки не недоумство його челяді...

У Чарлі Тіпері не було вже жодного сумніву.

— Я — Чарлі Тіпері,— сказав він, простягаючи руку Генрі.

— А мене звуть Морган, Генрі Морган,— зрадів Генрі, вітаючи його, як потопельник вітає рятувальний круг.— А це міс Солано. Сеньйорита Солано, містер Тіпері. Власне, міс Солано — моя сестра.

— Я прийшов сюди з тією самою метою,— заявив Чарлі Тіпері.— Рятувати Френка, наскільки я розумію, може лише готівка або ж найпевніші папери. Я приніс із собою все, що міг нашкодрати за ніч, хоч знаю, що цього замало...

— Скільки ви принесли? — навпростець запитав Генрі.

— Мільйон вісімсот. А ви?

— Та ось дрібниці,— сказав Генрі і показав на розкриту валізу, не знаючи, що розмовляє з представником третього покоління ювелірів.

Чарлі Тіпері швидко оглянув з півдесятка самоцвітів, а ще швидше оцінив на око, скільки їх у валізі, і сторопів з дива.

— Та це коштує мільйони! — вигукнув він.— Що ви думаєте робити з ними?

— Продати, щоб лише врятувати Френка,— відповів Генрі.— Вони ж можуть бути забезпеченням, правда?

— Зачиняйте свою валізу,— наказав Чарлі Тіпері,— а я тим часом зателефоную. Я хочу застати батька, поки він не пішов ще з дому,— пояснив він через плече, чекаючи на відповідь зі станції.— Тут не більше як п'ять хвилин ходи.

Саме тоді, як він скінчив розмову з батьком, до кімнати ввійшов Паркер у супроводі лейтенанта поліції та двох полісменів.

— Ось ці бандити, лейтенанте, заарештуйте їх! — сказав Паркер.— Перепрошую, містере Тіпері; звичайно ж, не вас. Цих двох, лейтенанте. Не знаю, в чому їх оскаржувати. Божевільні або ще й гірше.

— Добрий день, містере Тіпері,— привітався лейтенант, упізнавши ювеліра.

— Не треба нікого арештовувати, лейтенанте Берне,— усміхнувся до нього Чарлі Тіпері.— І можете відіслати свою карету. Потім я все поясню інспекторові. А вас я попрошу піти зі мною, з цією валізою й цими двома непевними особами. Ви охоронятимете — ні, не мене, а цю валізу. В ній лежать мільйони, холодні, тверді, сліпучі мільйони. І коли я розкрию валізу перед своїм батьком, ви побачите таке, що мало хто бачив у цьому світі. Тепер ходімо! Ми тільки марно гаємо час.

Він підійшов до валізи разом із Генрі, і коли їхні руки водночас простяглися до неї, лейтенант Берн також запропонував свої послуги.

— Мені здається, що поки ми ще не домовились, валізу нестиму я,— сказав Генрі.

— Авжеж, авжеж,— погодився Чарлі Тіпері.— Тільки не гаймо дорогого часу. Адже нам ще треба домовитися про ціну. Ходім! Мерщій!

РОЗДІЛ ХХІХ

Мораторій, що його проголосив уряд Сполучених Штатів, допоміг урегулювати становище на біржі: акції перестали падати, а деякі навіть почали рости в ціні. Всі акції, але за винятком акцій тих підприємств, які належали Френкові й на які нападався Ріган. А той, не залишаючи своїх атак, знецінював їх і з радістю спостерігав, що на біржу викидають величезні партії акцій «Темпіко петролеум» і викидає їх, очевидно, Френк.

— Тепер настав час,— повідомив Ріган своїх спільників.— Продавайте і купляйте. В обох випадках ви виграєте. І не забувайте за список підприємств, що я вам дав. Продавайте тільки їхні акції і намагайтеся якнайшвидше віддавати їх покупцям. Вони й далі падатимуть. А решту купуйте. Купуйте на все, що дістанете від продажу, і знову продавайте. Програти ви не можете, а, збиваючи ціни тих акцій, ви вб'єте одним заходом двох зайців.

— А ви що робитимете? — спитав його один із спільників.

— Я? Я не купуватиму,— відповів Ріган.— Хай це вас переконає, що я дав вам чесну пораду. Я не продавав жодної акції, крім тих, що зазначені в списку, і мені нема чого й повертати. Я відразу розраховуюся з ними і тримаюся тільки списку. В цьому й полягає мій план, і ви можете взяти в ньому участь: продавати й відразу розраховуватися з покупцями.

— Нарешті ви прийшли! — в розпачі скрикнув Беском, коли Френк о пів на одинадцяту з'явився в його кабінеті.— На біржі все йде вгору, крім ваших акцій. Ріган жадає крові. Я ніколи не думав, що в нього стільки сили. Цього ми вже не витримаємо. Ми пропали. Нас немає — ні вас, ні мене, нікого з наших.

Френк, однак, ніколи ще не був такий спокійний, як тепер. «Навіщо хвилюватися, коли все вже загинуло?» — міркував він.

І хоч не знайомий з усіма тонкощами біржової гри, він усе-таки вгледів просвіток, якого Беском, що знався на цій грі досконалим, не помітив.

— Не хвилюйтеся,— порадив Френк, і його невиразний план набував дедалі реальніших форм.— Закурімо та поговоримо про наші справи.

Беском нетерпляче махнув рукою.

— Почекайте ж бо,— наполягав Френк.— Дивіться й слухайте. Ви кажете, що я пропав?

Маклер кивнув головою.

— І ви пропали?

Той знову кивнув.

— Значить, ми зруйновані, геть-чисто зруйновані,— розвивав Френк свою нову ідею.— Отже, для вас і для мене цілком ясно, що не може бути гіршого за абсолютне, цілковите, стовідсоткове знищення.

— Ми марно витрачаємо дорогоцінний час,— запротестував Беском, кивнувши, проте, головою на знак згоди.

— Що ж нам тепер втрачати, якщо нас зруйновано? — усміхнувся Френк.— Якщо людина знищена, то яке їй діло до часу, до купівлі, продажу чи взагалі до чогось?

— Ну, й що ж ви пропонуєте? — спитав Беском, з відчаю раптом заспокоївшись.— Мене зруйнували, геть-чисто зруйнували.

— Ось тепер ви мене зрозуміли! — зрадів Френк.— Ви — член біржі. Тоді ідіть туди, купуйте, продавайте, робіть усе, що вам заманеться. Нам нічого втрачати. Скільки не віднімай від нуля, все одно лишається нуль. Ми програли все, що мали, і навіть більше. Тож тепер програватимемо те, чого в нас немає.

Беском низав плечима й хотів заперечити, але Френк остаточно переміг, сказавши:

— Пам'ятайте, хоч би скільки ви віднімали від нуля, все одно лишиться нуль.

І найближчої години Беском уже не як Френків маклер, а як самостійний біржовик пустився в найшаленіші біржові операції.

— Ну, от і все,— засміявся Френк о пів на дванадцяту,— тепер ми можемо вийти з гри. Пам'ятайте, що ми маємо не менше ніж мали годину тому. Ми тоді були нуль. І тепер ми — нуль. Тепер ми будь-якої хвилини можемо оголосити про своє банкрутство.

Беском важко опустився на стілець, узяв трубку телефону і вже хотів був дати розпорядження припинити бій та визнати свою поразку, коли це раптом розчинилися двері й крізь них долинула знайома пісня. Френк, почувши її, вирвав трубку з рук маклера й поклав її на апарат.

— Стривайте! — вигукнув він.— Слухайте!

І вони почули пісню:

Попліч, спинами до щогли,
Даймо відсіч ворогам!

А далі в дверях з'явився Генрі, несучи велику, вже іншу валізу. Френк, побачивши його, й собі заспівав.

— Що сталося? — спитав Беском у Чарлі Тіпері, який і

досі не скинув фрака, а обличчя мав бліде й утомлене після стількох хвилювань.

Тіпері витяг з кишені й подав Бескомові три чеки на мільйон вісімсот тисяч доларів. Беском сумно похитав головою.

— Запізно,— сказав він,— це крапля в морі. Візьміть їх назад. Навіщо дарма пускати гроші за вітром.

— Заждіть-но,— мовив Чарлі, вихопивши у Генрі валізу й відкриваючи її.— Мабуть, це таки допоможе?

«Це» складалося з великої купи рівненько перев'язаних пачок облігацій та цінних паперів з золотими краями.

— Скільки тут? — схвильовано запитав Беском, і до нього знову повернулася сміливість.

Френк, побачивши таку реальну підмогу, перестав співати і аж рота роззявив з дива. А коли Генрі вийняв з кишені ще дванадцять чекових книжок, Беском і Френк просто заніміли, бо кожен чек був на суму в мільйон доларів.

— А там, звідки вони, ми можемо роздобути їх ще скільки завгодно,— весело заявив Генрі.— Досить твого одного слова, Френку, і ми знищимо всю цю зграю. Ну, до діла. Ширяться чутки, що тебе вже немає. А ти ввірвись туди та дай їм доброго прочухана. Витруси з них усе золото, аж до золотих годинників та коронок на зубах.

— Отже, ви таки знайшли скарб старого сера Генрі? — спитав Френк.

— Ні,— відповів Генрі,— це частина скарбів майя, десь близько третини їх. Друга частина лишилася в Енріко Солано, а третю сховано у Національному банку ювелірів і комерсантів. До речі, у мене є чимало новин. Я розповім тобі їх, коли ти звільнишся.

Але Френк був ладен уже зараз слухати. Беском знав краще за нього все, що слід робити, і кутко дав телефоном розпорядження своїм агентам купувати акції такими величезними партіями, що конкурувати з ним не вистачило б усіх Ріганових грошей.

— Торес помер,— сказав Генрі.

— Ура! — втішився Френк.

— Помер, мов щур у пастці. Я бачив його голову. Не дуже гарна. Начальник поліції також загинув. І ще дехто.

— Не Леонсія? — вихопилося у Френка.

Генрі похитав головою.

— Хто-небудь із Солано, старий Енріко?

— Ні. Твоя дружина — місіс Морган. Її застрелив Торес. Я стояв поруч неї, коли вона впала. Ну, а тепер у мене є

інші новини. Леонсія тут, у сусідній кімнаті, і хоче бачити тебе. Стривай, куди ти? Дослухай мене! Я повинен тобі щось сказати, поки ти підеш до неї. Отуди к бісу! Якби я був китаєць, той, що продає секрети, то здер би з тебе мільйон за свою новину, а так я скажу тобі задарма.

— Та швидше кажи! — нетерпляче мовив Френк.

— Добра новина, чудова. Кращої ти зроду не чув. Тільки не смійся. В мене є сестра.

— Ну й що з того? — безцеремонно спитав Френк.— Я й так знав, що в тебе є сестри в Англії.

— Ти мене не зрозумів,— піддражнив його Генрі.— В мене з'явилася нова сестра.

— І що з того? — буркнув Френк.— Для тебе це гарна новина. А мені байдуже.

— От ми й дійшли до найголовнішого,— засміявся Генрі.— Ти одружишся з нею. Я дам вам свою згоду.

— Ні. Нехай би вона була десять разів твоя сестра й сто разів красуня,— заперечив йому Френк.— Немає такої жінки, щоб я з нею одружився.

— Все одно, Френку, ви з нею поберетесь. Я знаю. Я відчуваю, що поберетесь. Ладен закластись.

— А я ставлю тисячу доларів, що не одружуся.

— Ні, постав більше, щоб це був справжній заклад,— мовив Генрі.

— Можу поставити, скільки хочеш.

— Тисячу п'ятдесят доларів. А тепер іди в кімнату й подивись на неї.

— Вона з Леонсією?

— Ні, сама.

— Здається, ти сказав, що там Леонсія?

— Сказав. Там справді Леонсія. Але з нею більше нікого нема, і вона чекає на тебе.

Френк почав сердитися.

— Що ти забиваєш мені баки? Верзеш казна-що! То кажеш, що там твоя сестра, а то, що там твоя дружина...

— Хіба я сказав, що в мене є дружина? — ніби здивовано запитав Генрі.

— Нічого не второпаю,— мовив Френк.— Піду краще до Леонсії. А з тобою побалакаю згодом, коли ти будеш при своїй пам'яті.

Він рушив до дверей, але Генрі спинив його:

— Хвилиночку, Френку, зараз підеш собі. Я хочу розтовкмачити тобі дещо. Я неодружений. На тебе в тій кімнаті чекає тільки одна жінка. Вона — моя сестра. І вона — Леонсія.

Минуло добрих півхвилини, поки Френк второпав його слова. А коли второпав, то бігцем кинувся до дверей. Генрі, одначе, знову затримав його.

— Отже, я виграв? — спитав він.

Але Френк відштовхнув його і, вибігши з кімнати, грюкнув за собою дверима.

Лондон Дж.

Л76 Серця трьох: Рóман: Для ст.шк. віку/ Пер.
з англ. М. О. Іванова під редакцією
Ю. Я. Лісняка; Худож. оформл. М. С. Пшін-
ки. — К.: Веселка, 1993. — 252 с.
ISBN 5-301-01637-7 (укр.)

Дивовижна цікава низкою несподіваних пригод п'ятдесята книжка видатного американського письменника міцно полонить уяву читача і веде його складними лабіринтами, які проходить головний герой, Френк Морган, до збагачення у світі жорстокої конкуренції, підступних хитрощів, любовних інтриг і перипетій.

Л 4804040100—048
206—93

БЗ—34—28.92.

ББК 84(3)

Літературно-художнє видання

Лондон Джек

СЕРЦЯ ТРЬОХ

Р о м а н

Для старшого шкільного віку

Переклад з англійської
Іванова Миколи Олексійовича
під редакцією
Лісняка Юрія Яковича

Художнє оформлення
Пішинки Миколи Сергійовича

Відповідальний за випуск *Д. С. Андрухів*
Художній редактор *А. О. Ливень*
Технічний редактор *К.П. Дворська*
Коректори *І. Павлоцька, Л. К. Скрипченко*

Підписано до друку з оригінал-макета 30.11.92. Формат 84x108/32.
Папір друкарський № 2. Гарнітура таймс. Друк високий.
Умовн.друк.арк. 13,44. Умовн.фарб.-відб. 13,86. Обл.-вид.арк. 16,15.
Тираж 100 000 пр. Зам. 2 – 3446

Видавництво дитячої літератури «Веселка»,
254655, Київ, МСП, Мельникова, 63.

**Книги з історії, призабутої спадщини,
народознавства, які «Веселка» пропонує організаціям
за оптовими цінами видавництва**

За довідками звертайтеся по телефону: 2-13-92-65 або
за адресою: 254655, МСП, Мельникова, 63, група ре-
алізації.

ВЕЛИКИЙ УКРАЇНЕЦЬ

Унікальний збірник маловідомих матеріалів про Ми-
хайла Грушевського, першого Президента України. Пе-
редмова Президента незалежної України Леоніда Кравчу-
ка. Обсяг — 27 арк. Подарункове видання.

Гнат Хоткевич

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Видатний письменник і вчений написав «Історію Ук-
раїни» від найдавніших часів до кінця XVI ст. Багатий
фактаж, оригінальна авторська концепція, нестандартний
літературний виклад зацікавлять не тільки учнів, сту-
дентів, учителів, науковців, а й масового читача. Обсяг —
13,4 арк.

Григор'єв-Наш

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В НАРОДНИХ ДУМАХ ТА ПІСНЯХ

В цій оригінальній книжці цікаво відтворено історичну
долю українського народу через призму народних пісень
та дум. Обсяг — 12 арк. Подарункове видання.

УКРАЇНО, НЕНЕ МОЯ!

Унікальна антологія найкращих віршів класиків
вітчизняної літератури і сучасних поетів про Україну.
Прекрасно ілюстрована репродукціями малюнків писанок
різних регіонів України. Обсяг — 10 арк.

Олександр Федорук

КОРНИЛО УСТИЯНОВИЧ

Захоплююча повість повертає нащадкам ім'я дивовижного українського художника й письменника Корнила Устияновича. Обсяг — 15 арк.

ІВАН СІРКО

Унікальний ілюстрований збірник започатковує серію «Кошові Запорозької Січі». Видатний український історик Д. І. Яворницький, літописець Самійло Величко відкривають сучасникам легендарну постать непоборного лицаря України Івана Сірка. Обсяг — 10,4 арк.

НА ТІМ БОЦІ ТОЛОКА

Дитячий фольклор у записах Д. Яворницького. Ця книжечка нагадує скриньку із самоцвітами, кожен з яких неповторний. У ній — коліскові пісні, веселі дражилки, колядки, щедрівки, ігри у записах видатного вченого. Обсяг — 6 арк. Гарно ілюстрована.

Ярема Гоян

ТАЄМНИЦЯ ЛЕСИКОВОЇ СКРИПКИ

Лірична повість захоплює читача романтичною оповіддю про те, як Лесик шукає чародійну скрипку, від якої залежать воля й щастя України. Хлопчик вирушає в мандри, відкриває для себе образ рідної України, її історичну долю. Обсяг — 12 арк. Подарункове видапня.

Володимир Качкан

КАШТАНОВЕ СВІЧАДО

До чарівного світу краси прилучас юного читача напрочуд цікава книжка про народну культуру та її найкращих представників — Івана Гончара, Ніну Матвієнко, Анатолія Мокренка та інших видатних людей України. Обсяг — 11 арк.

REGENCY